

ВАСИЛЬ СИМОНЕНКО

ТВОРИ

Том 2

СТАТТІ
РЕЦЕНЗІЇ
НАРИСИ
ВИСТУПИ
ЛИСТИ
АВТОГРАФИ
ДОКУМЕНТИ

Симоненко Василь Андрійович. Твори: У 2 т. — Т. 2: Статті. Рецензії. Нариси. Виступи. Листи. Автографи. Документи біографічного характеру / Упоряд. Г.В. Суховершко, П.М. Жук, Т.А. Клименко, С.І. Кривенко. — Черкаси: Брама-Україна, 2004. — 320 с.

До цієї книги увійшли статті, кореспонденції, нариси, рецензії та інші публікації відомого українського поета і журналіста Василя Андрійовича Симоненка (1935 — 1963), написані у 1957 — 1963 роках. Вони дають можливість читачам краще представити собі Василя Симоненка як журналіста, як особистість з притаманними йому громадянськими і духовними ідеалами, а також є своєрідними документами про різні сторони тієї дійсності, в якій жив і творив автор. Деякі статті він підписував В. Левада, В. Щербань.

Велику пошукову роботу з підготовки матеріалів, які увійшли до книги, провели спільно з журналістами працівники Державного архіву Черкаської області — Т.А. Клименко (керівник групи), С.І. Кривенко, І.М. Безпальченко, С.І. Кононенко, Л.С. Ромодан, Н.В. Тканко, науковець обласного краєзнавчого музею О.С. Мазуренко, багаторічний дослідник творчості поета-публіциста Ю.В. Смолянський. Частина цих газетних публікацій (вірші, новели, рецензії на літературні доробки письменників) — вміщені в першому томі.

Це видання є своєрідною даниною пам'яті Василя Симоненка, розраховане на працівників засобів масової інформації, авторський актив, на всіх, хто прилучається до української національної журналістики.

АВТОРИ-УПОРЯДНИКИ:

Суховершко Г. В., Жук П. М., Клименко Т. А., Кривенко С. І.

Випущено на замовлення Державного комітету телебачення і радіомовлення України за Програмою випуску соціально значущих видань.

НЕПОКІРНИЙ ЛІТОПИСЕЦЬ

Василь Андрійович Симоненко, лауреат Національної премії імені Т.Г. Шевченка, залишився у народній пам'яті не лише як талановитий поет, а й як обдарований журналіст. Доля відвела йому до болю мало літ (8 січня 1935 — 14 грудня 1963). Всього неповних двадцять дев'ять. Але й за ці роки він зумів піднятися і до висот вітчизняної журналістики, і доклав немало зусиль до того, щоб преса завжди виступала рушійною силою прискорення всіх суспільних процесів. Тому його багатогранна публіцистика, яка є повноправною частиною всієї творчої спадщини нашого земляка, дозволяє краще пізнати Василя Симоненка і як журналіста, і як особистість з притаманними йому громадянськими і духовними ідеалами. Водночас публіцистичні виступи Василя Симоненка можна вважати і своєрідними історичними документами, в яких об'єктивно і безкомпромісно розкриваються різні сторони тієї дійсності, в якій він жив і творив.

Між іншим, нині з'явилися деякі новітні «дослідники» творчості Василя Симоненка, які роблять потуги надати його постаті риси такого собі пристосуванця, на кшталт міфічного Януса, дволикого і лицемірного. До речі, така версія тримається виключно на плітках і домислах. Але саме життя спростовує подібні вправи недоброзичливців. У народній пам'яті Василь Симоненко уже назавжди вкарбувався як справжній лицар, який діяв так, як і думав: відкрито, чесно і мужньо.

А це багато йому коштувало, якщо зважати на той період — середину 50-х і початок бурхливих 60-х років, коли значно активізувалися пошуки нових підходів в організації суспільного життя, впровадження більш раціональних систем господарювання, орієнтованих на використання передових технологій, певне збільшення виробництва товарів народного споживання. Тим часом набирала поширення так звана хрущовська «відлига» у культурно-мистецькому житті. Представники творчої інтелігенції почали більше використовувати деяке послаблення ідеологічного тиску для свого професійного самовираження.

В комплекс цих питань входили і вимоги визнати право експериментувати з різноманітними стилями, надати належний статус україн-

ській мові, обмежити адміністративні втручання у творчі процеси. Серед частини молоді, головним чином міської, з'явилися нові настрої, що породжували незадоволення заідеологізованою системою освіти, одноманітністю суспільного життя, замовчуванням чи перекручуванням деяких подій з історичного минулого України.

Свідком, а часом і учасником дискусій та виступів молодих вільнодумців був і Василь Симоненко — студент факультету журналістики Київського державного університету імені Т.Г. Шевченка. В такій обстановці і формувалися його майбутні світоглядні орієнтири. І після закінчення навчання він не поривав зв'язків із столичними друзями, часто запрошував їх до Черкас, куди прибув за направленням у 1957 році і був призначений на посаду літературного працівника відділу культури обласної газети «Черкаська правда» (нині — «Черкаський край»).

Тут молодого журналіста зустріли привітно. Адже саме у цьому дружному колективі проходив він переддипломну практику. Стрункий, веселий, гострий на язик «новобранець» багатьом сподобався. Особливою увагою оточили початківця газетярі-фронтовики Іван Матвієнко, Борис Фрумгарц, Семен Найден, Михайло Федорченко, Олег Онищенко, редактор Євген Гольцев, завідуючий відділом Олексій Сріблянець. Завдяки їм Василь Симоненко швидко оволодівав газетною справою, а також все з більшою і більшою зацікавленістю прилучався до вивчення історії Черкаського краю, героїчної і трагічної. З редакційним відрядженням допитливий журналіст пройшов місцями, які несли на собі відгомін козацьких звитяг, заклично-мобільних універсалів Богдана Хмельницького, філософських діалогів Григорія Сковороди, пройнятих великою вірою у людський розум, мудрих розповідей Михайла Максимовича, який поклав початок українській фольклористиці, багато зробив для розвитку інших наук. Особливе враження справляли на Симоненка відвідини могили-пам'ятника Т.Г. Шевченка в Каневі, зустрічі з учасниками Корсунь-Шевченківської битви, спогади селян про голодомори, розмови на зарослих спорішем осиротілих дворищах солдатських вдів. Все побачене і почуте наповнювало його вразливу душу ще сильнішою любов'ю до свого знедоленого народу, до матері-України, до рідної землі. Його репортажі і статті, опубліковані в той час в «Черкаській правді», були не світлим променем серед темряви спотвореного славослів'ям, «гною і перегною», кукурудзяно-бурякових панегіриків (як стверджують окремі сучасні

автори), а своєрідним вагомим доповненням журналістських пошуків, вагань і радостей редакційних колективів, гіркоти розчарувань і болем за втрачені ідеали, мрії і сподівання. Тим більше, що на сторінках видань, в яких працював Симоненко, переважно були не виробничі матеріали про кукурудзу, тваринництво, цукрозаводи, кролівництво, а в основному — публікації про історію рідного краю, екологію, естетику, роботу культосвітніх закладів, соціальний розвиток сіл, нариси про знатних людей Черкащини.

Отже, коли у січні 1960 року Василь Симоненко перейшов до редакції новоутвореної обласної газети «Молодь Черкащини» на посаду завідуючого відділом пропаганди, то у нього уже склалися основні критерії власної публіцистики. Головними з них були — правдивість, повна відвертість, щирість і висока особиста відповідальність за все, що він вписував у свої рядки.

Така виважена позиція була характерною і для колективу тодішньої «Молоді Черкащини». В ті роки тут підбралася команда мислячих і талановитих журналістів, які багато допомогли Симоненку в його становленні як публіциста. Потім, після «молодіжки», вони працювали в обласних і республіканських газетах. Так, Петро Жук — власним кореспондентом «Радянської України», Микола Єременко — «Робітничої газети», Жанна Біличенко — «Правди України», Лілія Шитова очолювала колектив обласної газети «Черкаська правда».

Молодіжна газета швидко знайшла своє місце в інформаційному просторі Черкащини. Своїми бойовими і змістовними виступами редакція зацікавила громадськість області і не тільки молодіжну. Адже «Молодь Черкащини» не обмежувала себе темами комсомольської роботи, хоч була органом обкому ЛКСМУ, а сміливо бралася за висвітлення таких важливих проблем, як захист навколишнього природного середовища, раціональне використання матеріальних цінностей держави, створення кращих умов праці на виробництві, формування національної гідності підрастаючого покоління, трудове, естетичне і патріотичне виховання молоді, подолання елементів бюрократизму і формалізму в діяльності державних органів і громадських організацій.

З цього короткого переліку тем чи не найбільше з них намагався розкривати Василь Симоненко. Його цікавили і захоплюючі здобутки країни у розвитку науки, економіки, літератури і мистецтва, прагнення людей до збереження миру на планеті і зусилля по подоланню страшних наслідків минулої війни. Водночас гостре перо пуб-

ліцита не обходило і тіньових сторін тодішнього життя в Україні. Критичні виступи Симоненка з економічних, соціальних і духовних проблем часто сприймалися як недвозначний виклик тим, хто за бадьорими рапортами, зливами офіційного славослів'я про різні досягнення не хотів бачити того, що проголошені у найважливіших державних документах такі глибоко гуманні принципи, як побудова громадянського суспільства, забезпечення соціальної справедливості, підвищення матеріального і культурного рівня життя людей, духовний розвиток суспільства залишаються більше декларативними.

Зрозуміло, що така відвертість не завжди знаходила схвалення влади. Це добре розумів і Василь Симоненко, вважаючи, що критичне спрямування багатьох його кореспонденцій вимагає від нього якнайглибшого аналізу фактів, певної впевненості у їх правдивості, творчого осмислення результатів дослідження. Не менш важливо було вдало вибрати найбільш ефективну форму подачі підготовленого матеріалу. Він уміло використовував різні газетні жанри: друкував передові статті, кореспонденції, репортажі, нариси, рецензії, інколи виступав як фейлетоніст. Писав просто, вагомо, чітко викладав думки, не терпів багатослів'я, загальних фраз, надуманих красивостей. Як завідувачий відділом редакції, Симоненко всіляко викорчовував штампи у творчій роботі колективу, вважаючи їх сліпим наслідуванням гірших зразків і лінощами думки авторів.

Вивчаючи творчу лабораторію Василя Симоненка, не можна обійти його постійне прагнення збагачувати себе скарбами вітчизняної і світової журналістики, шукати і знаходити оригінальні композиції, не затоптані підходи і свіжі фарби для висвітлення того чи іншого явища. Використання нових і нових прийомів було помітним виявом індивідуальності Симоненка як журналіста, його бачення життя, авторського літературного почерку.

Ось, наприклад, як побудував Симоненко статтю «Шполянська «магнітна аномалія», надруковану у «Молоді Черкащини» 29 грудня 1961 року. У ній йшлося про те, що в цьому районі з десяток колгоспів очолюють керівники, які проживають у райцентрі, де звели собі розкішні особняки. Глибокі й гострі висновки з цих прикрих фактів автор робить під кінець розповіді про «гастролерів», надаючи слово селянам, які з гіркотою звертаються до одного з них:

«— Що ж це ти, голубе, нашого колгоспу цураєшся, навіть жити у нас не хочеш? А ми ж тобі свою долю довірили?»

А починалася ця стаття з цікавої деталі: ніби у занедбаній і неопалюваній місцевій бібліотеці ведуть між собою сумну розмову, обділені увагою керівництва, книги. А на полицях хлюпає вода в кастрюлях, банках і мисках, які наповнюються нею з дір'явої стелі. Та головам-зайдам до книжкової трагедії байдуже. Як і до іншого.

Треба віддати належне тодішній обласній владі, в якій, звісно, не викликали захоплення подібні публікації, але вона змушена якось реагувати на оприлюдненні негативи. Після названої статті було проведено перевірку подібних фактів по інших районах області. В багатьох господарствах таких «кадрів» поменшало.

Можна пригадати і таке. Виступ «Молоді Черкащини» 16 листопада 1962 року поклав початок закриттю кар'єру на Богдановій горі у Чигирині, де видобували гравій. Гора збереглася до нинішніх днів. По-діловому зреагували місцеві керівники і на публікацію «Чому забуті їх імена» (автори П. Жук і В. Симоненко), в якій викладені конкретні пропозиції з увічнення пам'яті видатних людей Городищини, в тому числі і славетного вченого-помолога Л.П. Самиренка. Через певний час його іменем названа заснована ним Мліївська станція садівництва (нині інститут).

Мабуть не буде помилковою думка про те, що у спадщині Симоненка найбільш хвилюючими публікаціями, як і поетичними творами, вважаються ті, які присвячені українському селянству. Сам виходець з цього середовища і як хліборобський син з діда-прадіда добре розумів вічні тривоги селян. Він не міг примиритися з тим, як зсувається у безвихідь ця вкрай необхідна людям галузь через недбале ставлення держави до землі-годувальниці, багаторічні волюнтаристські вправи над гіркою долею гречкосіїв. Вони виливали йому свої турботи, говорили про все, що наболіло, чесно, переконливо, бо відчували в ньому міцну земну силу і духовну близькість з ними. Тому публікації на такі теми були у Симоненка найбільш щирими і відвертими.

Досить прочитати його матеріали про відомі на Черкащині села Зеленьків, Мліїв та інші, щоб переконатися в цьому. Тут у Симоненка на першому плані був репортаж — жанр, який має необмежені творчі можливості. Читаючи репортаж, кожний ніби сам спільно з автором оглядає господарство, чує бесіду з працівниками ферми, механізаторами, спеціалістами.

Зміст своїх матеріалів Симоненко підсилював тонко вмотивованим діалогом, використанням прислів'я, певного гумористичного

сюжету, а також вдало підібраним заголовком. Наприклад, «Село крокує у майбутнє», «Народ — найвищий суддя», «Посмішка — паспорт ширості», «Художня бездіяльність» та інші.

У проблемних статтях, особливо з актуальних питань культури, репертуарної політики, збереження української мови, кращих національних традицій, екології, він виступав гостро і сміливо.

Розглядаючи журналістську спадщину Василя Симоненка з позицій сьогодення, з особливою вдячністю сприймаєш у його пророчих виступах синівську тривогу за майбутнє України, за формування того покоління, яке через роки має вивести націю на справжні висоти цивілізації, залишивши у минулому всі пережиті негаразди. Він підходив до думки, що таке інтелектуальне ядро народу виростатиме не з тих, хто у муштрованих шеренгах крокує за єдиною командою зверху, а з тієї спільноти непокірних, які шукають свій шлях, не схожий на інших. І держава, яка хоче мати свою еліту, зобов'язана підтримувати саме людей «з божою іскрою», не гасити її тільки тому, що вони крокують не так, «як усі», тобто «не лівою, лівою, лівою...».

З такою ж послідовністю через всі публікації Василь Симоненко відстоював глибоку за своїм філософським змістом соціальну цінність людської гідності. Найголовніше — щоб людина розуміла, що вона людина і тоді все робитиме по-людському. Йому боліло і те, що багато українців з різних причин опинилися за межами України, де відчували себе ізгоями. Читаючи їх листи, близько сприймаючи ці людські злигодні, Симоненко писав, що керівникам держави має бути соромно за своїх громадян, які змушені поневірятися на чужині. У нього склалися тоді і відомі поетичні рядки про те, що можна все на світі вибирати, але не можна вибирати батьківщину, як і рідну матір.

Популярності публікаціям Василя Симоненка додавало і те, що він був і об'єктивним та невідкупним оглядачем надрукованого як свого, так і будь-якого автора. Його виступи на редакційних літучках «Молоді Черкащини» у 1960 — 1962 р.р. надрукувала 10 жовтня 2002 року газета «Літературна Україна», цим зацікавилися і студенти інституту журналістики Київського національного університету імені Т.Г. Шевченка.

Зрозуміло, що не всі газетні і журнальні публікації Василя Андрійовича рівнозначні, бо нерідко в умовах постійної редакційної напруги деякі з них готувалися спішно, друкувалися прямо «з ходу» в номер.

Будучи сином свого часу, членом КПРС, Василь Симоненко виступав і як автор політизованих матеріалів. З плином часу вони втратили свою значимість. Та соромитися йому немає чого. Адже серед творчої спадщини непокірного літописця, яким був Симоненко — публіцист, справжній патріот України, є значно більше такого, що зберігає свою актуальність і в наші дні. На жаль, сьогодні кожен на свій копил підганяє Василя Симоненка. Одні — як пророка самостійної України, інші — співця комуністичного романтизму, треті — при нагоді і без нагоди цитують Симоненка як основу своєї політичної платформи.

Нам слід зрозуміти, що Симоненко не належить ні лівим, ні правим, ні червоним, ні синім. Життєдайні корені Симоненка міцно пов'язані з найглибшими пластами народу. Він належить Україні. Він плоть від плоті — син народу. І ми всі, шанувальники поета, прагнемо, щоб його ім'я було не гаслом, не підґрунтям політичних течій, а щоб він був і залишався сином України, чесним, відвертим, щирим, турботливим. Таким він був, таким він є. Саме цим прагненням і продиктовано створення двотомного видання його творів, яке має вийти у світ напередодні 70-річчя від дня народження нашого поета і публіциста. Ото ж читаймо, думаймо.

Григорій СУХОВЕРШКО,
*перший редактор обласної газети
«Молодь Черкащини» (1960 — 1963р.р.),
кандидат історичних наук, доцент,
член Національної спілки журналістів України*

**СТАТТІ, РЕЦЕНЗІЇ, НАРИСИ
1957 — 1963 РР.**

СПЕКТАКЛЬ ХВИЛЮЄ

Черкаський драматичний театр підготував новий спектакль — «Мораль пані Дульської». На сцені свого театру черкащани побачили героїв талановитої п'єси польської письменниці Габрієлі Запольської. Цей твір, якому буржуазна критика начепила ярлик фарсу, по-справжньому оцінений тільки в наші дні. Нещадна критика міщанства, повне розвінчування затишних міщанських кубелець, пошлої міщанської моралі надають п'єсі Габрієли Запольської значного соціального звучання. І в наш час вона зберігає свою злободенність: адже дульщина довговічніша пані Дульської, її нащадки й донині звивають теплі кубельця і відгороджуються від усього на світі зеленими фіранками на вікнах.

Отже, донести до глядача цю злободенність — чи не найважче і найголовніше завдання, яке стояло перед театром. Думається, що з цим завданням театр справився. Режисер-постановник спектаклю Микола Попов пішов по правильному шляху в трактовці п'єси. Вірно прочитавши її соціальний підтекст, режисер разом з тим дещо осучаснив її. І це правильно. Глядач повинен не тільки посміятися над міщанством, але й задуматися.

Персонажі п'єси дали в розпорядження акторів-виконавців багатий матеріал для створення цікавих, самобутніх характерів. Показова в цьому відношенні фігура Феліціана Дульського, роль якого виконує артист А. Дригус. Роль Феліціана, безперечно, важка — адже протягом всього спектаклю він виголошує лише одну фразу, посиляючи всіх до біса. Актору весь час доводиться говорити з глядачем рухами, жестами, мімікою. Тим більше і приємно, що А. Дригусу вдалося і розкрити образ спустошеного, байдужого обивателя. Феліціан — це є нещадне знущання над міщанством: а філістеру не потрібна навіть мова, настільки спосіб його життя близький до тваринного. Якщо Дульський завжди мовчить, то його дружина пані Дульська (артистка Л. Попова) занадто балакуча. Пані Дульська щиро вважає себе втіленням усіх чеснот і старанно оберігає репутацію «по-

Статті, рецензії, нариси 1956 — 1963 рр. (подані у хронологічному порядку)

рядності» свого дому. Але порядність вона розуміє по-своєму — дома можна робити що завгодно, аби не було скандалу. Так, щоб її син не розпусничав на людях, вона зводить його з служницею Ганкою, а потім вигонить її з дому. Артистка досить переконливо малює характер Дульської, розкриває її, зрештою, нелюдське ество. Слід проте відмітити, що Дульська—Попова дещо однобічна. Глядач повинен не тільки сміятись, але ще й ненавидіти пані Дульську. Тимчасом вона ненависті викликає мало.

Пані Дульську доповнює її родичка Юльясевич. Спритна, витончена вовчиця, Юльясевич у виконанні артистки К. Федорович переконлива, хоч і занадто штучна. Можливо, це навіть виправдано. У пані Дульської надійна зміна — це її старша дочка Гєся, роль якої вдало грає артистка Ж. Іваннікова. Протягом всього спектаклю ми бачимо, як з простої дитячої цікавості до нічних пригод Збишка, до його любовних історій у Гєсі виростає потяг до вольгарного, до сумнівних міщанських насолод.

Цікавий у виставі артист Д. Вєжинський, що грає Збишка. Цинік і пошляк, філістер до мозку кісток, Збишко все-таки розумів, чого варта та міщанська «порядність», його гнітить обивательська мораль, але виплутатися з її тенет, за його ж словами, у нього не вистачає розуму. «Для цього я занадто дурний», — їм говорить Збишко, коли мати висловлює побоювання, що він, чого доброго, пристане до соціаліста. Тому протест його набирає своєрідної форми — він пиячить, тиняється по нічних кабачках, пускається в розпусту.

Чужа в сім'ї і молодша панночка Мєля. На противагу своїй сестрі Гєсі, Мєля тяжко страждає в пошлому міщанському оточенні. Її наївна віра в людську порядність, світлі вчинки розбивається об холодні стіни цинізму і лицемірства. Артистка В. Масалова створила привабливий образ милої, наївної дівчинки, передала трагізм цього образу. Тільки в фіналі, де розчарування Мєлі переростає у відчай, артистка трохи спасувала і цим збіднила цікавий, змістовний образ.

Хочеться окремо сказати про Гавку (артистка Г. Малозьомова) і Тадрахову (артистка К. Боровик). У п'єсі вони єдині представниці простого, трудящого люду, і симпатії автора явно на їх боці. Прачка Тадрахова має великий життєвий досвід, вона добре вивчила звичай міщанства, де за гроші їуда продасть їуду. Тому вона так вміло веде розмову з пані Дульською і підбиває Ганку заробити грошей на своїй ганьбі. Ганка — молода дівчина, їй чи не вперше в житті довелося

зіткнутися з обманом і лицемірством. Але обдурена і збездечена, вона тільки на хвилину втрачає гордість. Можна не погодитися з артисткою тільки в одному — чому її Ганка така покірна і послужна?

Ще можна було б багато хорошого сказати про спектакль «Мораль пані Дульської», знайшлися б і зауваження. Але важливо ось що — спектакль вдалий, хвилюючий, він примушує глядачів не залишатися байдужими, а замислитися над тим, що побачили на сцені. А це — вже успіх.

СИМОНЕНКО

—
24

В. СИМОНЕНКО

Газ. «Черкаська правда»,
№ 272, 20 листопада 1956, арк. 3

ЗУСТРІЧ АРТИСТІВ З КОЛГОСПНИКАМИ

Трохи незвичайна публіка заповнила приміщення Черкаського драматичного театру імені Т.Г. Шевченка ввечері 29 листопада. У вестибюлі барвисто перемішалися модні міські плаття з святковим одягом сільських жителів. Було трохи більше шуму і сміху, ніж завжди. Збиралися невеличкі групи, знайомилися і зав'язували дружні розмови. Ті, хто вперше прийшов в театр, з цікавістю оглядали його.

Артисти теж з хвилюванням готувалися до спектаклю — адже сьогодні в театр приїхали колгоспники. Прийшли на виставу не одиниці, а справжній культпохід організували трудівники сільгоспартілей імені Леніна та «Нове життя» Черкаського району. І, звичайно, хотілося з першої зустрічі встановити дружній контакт з новим глядачем, хотілося, щоб гості повернулися додому не розчарованими.

І ось починається спектакль, якого так нетерпляче ждали і глядачі і артисти. На сцені оживають чудові поетичні образи, створені видатною українською письменницею Ольгою Кобилянською в знаменитій повісті «У неділю рано зілля копала». Можна з певністю сказати, що контакт між артистами і глядачами встановлюється відразу. Це відчувається і в тій напруженій тиші, що панує у залі, і в гарячих та щирих оплесках, що неодноразово переривали спектакль.

А в антрактах ішло жваве обговорення вистави, колгоспники знайомилися і розмовляли з артистами, дякували їм за хорошу гру.

— Вистава дуже хороша, — говорить ланкова колгоспу імені Леніна К. Михайленко. — Особливо мені подобаються старий Андронаті та циганка Мавра. І музика дуже гарна. За душу бере.

— А мені більш всього до вподоби Гриць, — вступає в розмову молода дівчина. — Він такий гарний.

І після закінчення спектаклю довго точилися жваві розмови. Багато сердечних і теплих слів сказали колгоспники на адресу артистів. Перерахувати всі схвальні відгуки, звичайно, немож-

ливо. Можна тільки радіти, що мистецтво завжди знаходить повне розуміння глядача.

Артисти Черкаського драматичного театру прийняли колгоспників на своїй сцені. Будемо сподіватися, що в недалекому майбутньому такі зустрічі стануть хорошою традицією і зміцнять дружбу театру з трудівниками сільського господарства області.

В. СИМОНЕНКО

Газ. «Черкаська правда»,

2 грудня 1956 р.

НАШ ЩИРИЙ ДРУГ

Сімнадцятилітній Ів Ліві захоплювався музикою і ковбойськими фільмами. Але, щоб у суботу піти в кінотеатр, йому кожного дня доводилося ходити на роботу пішки, заощаджуючи гроші на квиток. А майже поруч з його будинком кожної суботи просто на свіжому повітрі влаштовувалися імпровізовані концерти. Тут виступали не професійні артисти і слухала їх не вишукана естетствующа публіка, а звичайні марсельські робітники. Учаснику концерту можна було заробити п'ятдесят франків, а в Іва не вистачало грошей навіть на трамвай. І він, поборовши страх, вирішив спробувати свої сили на сцені. Перед першим виходом на сцену його запитали, під яким ім'ям він хотів би виступати.

«Я сказав: «Ів Монтан». Це ім'я само мені спало на думку, як відгук голосу моєї матері, коли вона кликала мене обідати, гукаючи з вікна по-італійськи:

— Іво, монта! Іво, монта! (Іво, піднімайся вгору!)».

Так розповідає про початок своєї артистичної кар'єри колишній перукар, робітник, докер Ів Ліві, нині найпопулярніший французький співак Ів Монтан у своїй маленькій автобіографічній книзі «Сонцем повна голова».

Прості, але щирі, як і його пісні, рядки цієї книги скупі розповідають про нелегкий життєвий шлях її автора — сина робітника. Ми знайомимося з Івом Монтаном ще в дитинстві, коли його батькам довелося емігрувати з Італії, рятуючись від фашистських молодчиків. Важко було сім'ї Ліві і в демократичній Франції — над головою постійно висіла загроза безробіття і голоду. Кожен шматок хліба давався нелегкою працею. Одинадцятирічним хлопчиком Ів пішов на фабрику макаронних виробів, а в тринадцять років був уже безробітним.

За словами Монтана, ще в роки свого дитинства він навчився цінити працю простих людей, любити їх мозолисті руки, розуміти їх бажання і прагнення. В роки навали німецько-фашистських орд на Францію, Монтан, як кожний чесний француз, пережив не тільки ганьбу поразки, але й побачив страхіття, що несе з собою війна. Я взнав,

говорить Монтан, «кипіння охоплених єдиним почуттям народних збо-рищ, братську солідарність робітників». А, значить, і Францію.

Про цю горду і непокірну Францію, про її прекрасних простих людей і співає в своїх піснях Ів Монтан. Ів Монтан — великий артист. Але популярність його обумовлена не тим, що в нього краший голос, ніж в інших співаків. Він співає те, що розуміє кожен. Він не любить своїм прекрасним голосом, а в піснях виражає думки і сподівання простих людей, і він має повне право заявити: я співаю про народ і для народу.

«Мої політичні симпатії ні для кого не секрет. І ті, хто має дурість ставити їх мені в докір, повинні вникнути в слідуюче, перше, ніж спечатись.

Я був вихований в робітничому середовищі. Я сам був робітником, і робота моя була важкою. Я зазнав горе найвідвертішої експлуатації. Я втілював мої надії в ідею революції, здатної встановити соціальну справедливість. Неприкрашена правда постала переді мною в усій очевидності.

Якби я тепер навіть переминив фронт, відмовившись від своїх переконань, стан речей від цього не змінився б. Злидні, несправедливість, нерівність лишалися б, як і раніше. Я ж вважав би себе зрадником. Не думаю, що від цього жилося б мені спокійніше. Я хочу, щоб гроші, які я одержую, не прибавляли людям горя. Я стараюся також, щоб мої пісні були символом братнього зв'язку, служили паролем між товаришами».

Так може говорити тільки людина, яка глибоко розуміє інтереси свого народу і країни і дорожить ними. Ів Монтан не тільки видатний співак, але й людина великої громадянської мужності. Коли фашистські недолюдки у Франції підняли шалену кампанію проти його поїздки в Радянський Союз, пустили в хід наклепи і погрози, артист не похитнувся в своїй рішучості. І зараз — на зло тим недалеким політикам і продажним писакам, що намагаються за всяку ціну перешкодити взаєморозумінню між народами, Ів Монтан співає свої прекрасні пісні в Радянському Союзі.

*И забываются большие расстоянья,
Когда поет хороший друг!*

В. СИМОНЕНКО

Газ. «Черкаська правда»,
№ 300, 23 грудня 1956, арк. 3

Охопити всі сторони життя геніального Каменяра в одному фільмі просто неможливо. Великий поет, талановитий прозаїк, пристрасний публіцист, літературознавець, революціонер-демократ — далеко не повний перелік «професій» його літературного феномена. Якби автори фільму «Іван Франко», випущеного Київською кіностудією, побажали хоч побіжно торкнутися кожної сторони діяльності великого Каменяра, вони б не уникнули схематичності і неминуче скотилися б до ілюстративності, якої, до речі, фільм і так не позбавлений.

Нам здається, що автори фільму в принципі пішли вірним шляхом, поставивши за мету показати глядачам Франка — велику людину, невтомного і непримиренного борця зі злом і неправдою. Саме таким знав Івана Франка наш народ.

Глядач знайомиться з Франком уже в роки його політичної зрілості, коли поет за революційну діяльність потрапив за ґрати львівської в'язниці. Крок за кроком розповідається про нелегке життя письменника, про переслідування і цькування його з боку австрійської влади. Слід, однак, відмітити, що в фільмі місцями відчувається і деяка поспішність, скоромовка. Інколи одні епізоди несподівано змінюються іншими, непідготовленими розвитком дії і психологічно невмотивованими. Очевидно, ці недоліки сценарію Л. Смілянського не були усунуті постановником Т. Левчуком і режисером В. Конарським при роботі по зйомці фільму. Ця нечіткість сюжетної лінії, її уривчастість шкодить цілності образу Івана Франка.

Але прекрасне виконання ролі Франка Сергієм Бондарчуком згладжує ці недоліки сценарію. З першої появи Бондарчук-Франко приковує до себе увагу, примушує хвилюватися і переживати разом з ним. Своєрідний артистичний «почерк» Бондарчука, його манера добре знайомі радянським глядачам з інших фільмів, але ні в якому разі не можна сказати, що артист тут повторюється. Як би любителі критикувати не вишукували схожості між Шевченком і Франком у виконанні Бондарчука, протягом фільму ми бачимо на екрані справжнього Івана Франка. Роль Івана Франка, безперечно, творче досягнення артиста.

Цікавий також образ Ольги — дружини письменника, роль якої виконує Л. Гриценко. Хоча в фільмі їй відведено скромне місце, складається повне уявлення про її характер. Особливо сильне враження справляє гра артистки в сцені, де, доведена до відчаю цькуванням і залякуванням, Ольга божеволіє.

Приємне враження залишає артистка І. Скобцева, що виконує роль Людвіки.

Менше повезло соратникам і друзям Франка. Їх характери виписані нечітко, блідо. Вони у фільмі нагадують більше гостей, ніж дійових осіб. Навіть така цікава людина, як Михайло Павлик (артист Я. Геляс), позбавлена свого лиця. Та це й не дивно, адже йому відведена дуже скромна роль — слухати і схвалювати слова Франка. Звичайно, ніхто не збирається заперечувати тієї істини, що Франко був вождем прогресивних літературних сил Галичини, але невірно заслуги Павлика зводити тільки до того, що він розумів Франка.

Не запам'ятовується (якщо не брати до уваги зовнішності) і Гжибович у виконанні артиста Шпрингфедьда. Тимчасом в основі цього образу є раціональне зерно. Тим більше, що цей образ сприяв би розумінню того, в яких умовах доводилося жити і працювати великому письменнику, коли багато опозиційно настроєних інтелігентів врешті решт зраджували своїм ідеалам і переходили на сторону реакції.

З невинуватою байдужістю у фільмі показуються представники українського буржуазного націоналізму. Відомо, як Франко ставився до вузьколюбих висловлювань націоналістичних писак, до їх демагогічного базікання про «неньку-Україну», до хуторянської обмеженості. Більш переконливо показана боротьба Івана Франка з людьми, що сіяли ворожнечу між поляками і українцями.

Хотілося б, щоб фільм про великого Каменяра був бездоганним. Але наявні недоліки, звичайно, не можуть заступити його пізнавального і виховного значення. Правда розповідь про життя великого сина українського народу зустрине теплий прийом у нашого глядача. Тільки в Черкасах за тиждень фільм подивилося кілька тисяч чоловік, незважаючи на те, що відділ кінофікації управління культури «потурбувався», щоб він демонструвався в найхолоднішому кінотеатрі міста. Але це вже відноситься не до недоліків фільму, а до недоліків у роботі відділу кінофікації обласного управління культури.

В. СИМОНЕНКО

Газ. «Черкаська правда»,
№ 7, 9 січня 1957, арк. 3

НА П'ЯТИ ВЕРСТАТАХ

Початок трудової біографії для кожної молоді людини незабутній. Назавжди запам'ятався і Олександрі Гришко вересневий день 1954 року, коли вона вперше прийшла в механічний цех черкаського машинобудівного заводу імені Петровського. Все тут було незвичайним для дівчини, яка тільки-но одержала атестат зрілості і, ніде правди діти, мала досить-таки туманне уявлення про свою майбутню спеціальність фрезерувальниці. Здавалося, що їй ніколи не вдасться примусити капризний зубофрезерувальний верстат слухатися своїх рук. Але тим більше хотілося добитися свого.

Проходили дні, дівчина звикала до нової обстановки і все більше вірила в свої сили. Зрозуміла, що головне — мати справжнє бажання і наполегливість добитися свого, оволодіти спеціальністю. А ця наполегливість і бажання в Олександрі були. Вона уважно прислухалася до порад досвідчених робітників, старанно і наполегливо вивчала «характер» зубофрезерувальних верстатів. І ось вже наприкінці 1954 року їй довірили таких верстатів аж п'ять.

Звичайно, на п'яти верстатах спочатку було нелегко працювати. Але труднощі для того й існують, щоб їх переборювати. Олександра Гришко уважно вникала в технологію виробництва, думала над тим, як поставити роботу так, щоб не прогаювати жодної хвилини. Дуже допомогли дівчині оволодіти секретами техніки і ті знання, які вона одержала в середній школі. Зараз Олександра Гришко є однією з кращих робітниць заводу. На честь 40-ї річниці Великого Жовтня і виборів до місцевих Рад, вона щомісяця виконує норми виробітку на 300—350 процентів.

Олександра Гришко не лише висококваліфікований спеціаліст. Вона бере активну участь в громадському житті дружного робітничого колективу, є комсомольським активістом, проводить агітаційно-масову роботу серед виборців.

В. СИМОНЕНКО

Газ. «Черкаська правда»,
№ 47, 24 лютого 1957, арк. 3

ВИХОВАТЕЛЬКА КАТЕРИНА БІЛАН

Нелегка, але почесна справа працювати з дітьми, виховувати майбутніх громадян нашої соціалістичної Вітчизни.

— Діти — це наше майбутнє, — говорить вихователька Черкаського дитячого садка № 4 Катерина Сергіївна Білан. — Кожному ж хочеться зробити щось для майбутнього. Саме тому я й вирішила присвятити своє життя дітям, їх вихованню.

Катерина Сергіївна працює вихователькою в дитячому садку більше 6 років. Для стажу, можливо, це й не так багато, але для того, щоб зарекомендувати себе хорошим спеціалістом — досить. За цей час Катерина Сергіївна, дійсно, проявила себе здібною, чуйною і уважною вихователькою. Сотні допитливих і вередливих малюків відчули на собі її материнську турботу, ласку і разом з тим вимогливість. На перший погляд може здатися, що виховувати дітей проста і легка справа. Насправді це далеко не так.

Катерина Сергіївна вміє завоювати довір'я і любов дітей, розуміє їх внутрішній світ. А для цього ж треба знати і батьків дитини, і її нахили, і умови, в яких знаходяться малюки вдома. Часом доводиться починати виховання дитини з роботи з батьками. Все це дуже кропітка робота і вимагає багато сил і часу, а головне — любові. Без любові до дітей не можна їх виховувати.

Катерина Сергіївна любить свою справу і повсякденно дбає за підвищення своєї кваліфікації. Зараз вона заочно навчається на третьому курсі дошкільного факультету Київського педагогічного інституту імені Горького. Підвищуючи свою кваліфікацію, вона, водночас допомагає своїм молодим колегам і порадами і ділом.

Мабуть, така вже логіка речей, що хороший спеціаліст завжди є і активним членом свого колективу, багато турбується про громадські справи. Катерина Сергіївна також приділяє багато часу громадській діяльності. В дитячому садку № 4 вона працює головою місцевого комітету профспілки.

В 1955 році Катерина Сергіївна була вперше обрана депутатом Черкаської міської Ради. Два роки вона працювала секретарем постійної

комісії комунального господарства. Багато разів виконувала відповідальні доручення виконкому міськради. Зокрема, двічі провела обстеження на швейній фабриці про забезпечення робітників паливом і про стан відомчого будівництва. Матеріали обстеження буди уважно вивчені міськрадою, в результаті чого вжиті ефективні заходи до поліпшення забезпечення робітників фабрики паливом. Трудящі виявили високе довір'я Катерині Білан, вдруге висунувши її кандидатом у депутати міської Ради.

На наше запитання, що вона сподівається зробити для міста як депутат, Катерина Сергіївна відповіла:

— На зустрічах із своїми виборцями я зрозуміла, що їх чи не найбільше хвилює питання про благоустрій нашого міста. Зроблю все залежне від мене, щоб виконати цей наказ виборців.

В. ЩЕРБАНЬ

*Газ. «Черкаська правда»,
№ 50, 28 лютого 1957, арк. 2.*

Відбулася конференція читачів, присвячена підсумкам роботи обласної бібліотеки імені Маяковського за минулий рік.

Коротку інформацію зробила директор бібліотеки т. Кузьменко. Вона відмітила, що протягом року кількість читачів зростає більше як на 2 тисячі чоловік. За цей час фонд бібліотеки поповнився на 29 тисяч томів, серед яких — 7 тисяч томів політичної, 3,5 — технічної, понад 8 тисяч — художньої літератури.

Представники обласної бібліотеки подали значну методичну допомогу районним, міським і сільським бібліотекам області.

Зміцнився зв'язок бібліотеки з читачами міста. За рік зроблено 20 оглядів творів художньої літератури, з них 18 — безпосередньо на підприємствах. При активній участі читачів пройшло 9 читацьких конференцій.

Поряд з цим у роботі бібліотеки є ще деякі недоліки. Зокрема, не можна визнати достатньою практичну допомогу сільським бібліотекам. Великі незручності є в читальному залі, кімнатах, де розміщені абонементи. Через те, що тут тісно, читачам іноді доводиться по півтори години стояти в черзі, щоб поміняти книгу. Це тому, що в Черкасах досі немає міської бібліотеки і її функції доводиться виконувати обласній.

На конференції виступили читачі тт. Попова, Терентьева, Світненко, Брозніченко, Мартиненко та інші. Вони говорили, що в основному задоволені роботою бібліотеки, проте не завадило б частіше проводити читацькі конференції, ширше пропагувати новинки радянської літератури. Міськраді треба вже потурбуватися про розширення приміщення цього закладу, тим більше, що такі можливості є.

На конференції обрана бібліотечна рада з 11 чоловік.

В. Щербань

Газ. «Черкаська правда»,
№ 53, 3 березня 1957 р., арк. 3

Нарисами Валентина Овечкіна зачитувалися, їх в один голос хвалили і навіть перехвалювали. Але спроба втілити їх на екрані була зустріну більше, ніж холодно. Кінофільм «Своїми руками» освистали з такою ж одностайністю, з якою захоплювалися нарисами. Любителі побазікати вгледіли в ньому те, що «мовляв, колгоспна тематика глядачеві вже приїлася та й кіномитці зверталися до неї вже стільки раз, що нічого цікавого там знайти не можна». Подібні твердження нерідко можна було почути серед розчарованих глядачів. Не будемо доводити, наскільки немічні і безпідставні такі висновки. Це зрозуміло кожному.

Але такі розмови примушують замислитися над іншим, згадати про відповідальність авторів не лише перед глядачем, але й своєю совістю художника і, зрештою, перед самою темою. Адже варто «прокрутити» на екранах кілька невиразних, шаблонних фільмів про життя колгоспного селянства, і глядач мимоволі проймається недовір'ям до всіх фільмів, присвячених цій темі, і навіть «Чужу рідню» піде дивитися озируючись.

Тим більше приємно, що майже в усіх фільмах, які з'являються останнім часом, спостерігається, якщо не повний відхід від схематичності, то цілком явні шукання нового, оригінального, свіжого. Не завжди, правда, ці шукання увінчуються успіхом. Цікавий у цьому відношенні кінофільм «Полюшко-поле», випущений кіностудією «Мосфільм».

На екрані ми бачимо живих людей, колоритні і своєрідні характери яких запам'ятовуються і приваблюють. Їх долі хвилюють глядача.

Ось перед нами розумна і енергійна Лисавета Ураганова — голова колгоспу. Характер у неї крутий, і вона ладна зубами гризтися за своє щастя. Наговорі і плітки турбують цю жінку менше всього, — вона не даремно посивіла до тридцяти п'яти років. Лисавета знає, як тяжко втратити дорогу людину, і як нелегко знайти нове щастя. Коли треба захистити себе, вона не зупиниться перед грубістю і може «відчистити» на всі боки того, хто суне носа в її сімейні справи. Але разом

з тим це чудесна, прекрасна жінка. Вона і сердиться по-жіночому, і лукава по-жіночому, і ласкава та привітна по-жіночому. Треба віддати належне артистці Вірі Марецькій, яка створила справді чарівний і хвилюючий образ радянської жінки.

По-своєму приваблива і Валя Чернишова — колгоспний агроном, дівчина закохана в свою справу і, за її словами, «заручена з полями». Артистка Р. Ніфонтова, яка завоювала довір'я глядачів у «Вольниці», провела цю роль зі смаком. Велике і щире кохання своєї героїні артистка передає просто і переконливо, без надокучливих зітхань і театральних поз. Нам тільки здається, що автори фільму даремно примусили Валю тікати від свого кохання. Це найлегший вихід — посадити героїню в поїзд і відправити її куди-небудь подалі. До того ж такий прийом в кіно далеко не новий — він має солідний стаж.

З жіночих образів запам'ятовується також Катерина Онисимівна (артистка Л. Гриценко), баба Дуня (артистка Є. Пошова) і доярка Катька Квасова (артистка С. Харитоновна). Добре, що всі вони мають свої чітко окреслені характери і індивідуальні риси.

Але чоловікам у «Полюшко-поле» поталанило значно менше. Тут ми не знайдемо жодного такого цільного характеру, як Лисавета Ураганова. Найбільше місця в фільмі відведено директору МТС Холіну (артист В. Сапаєв) та головному агроному Савицькому (артист А. Ануров).

Обидва вони потрапили в нелегке становище. Холін закохується в Лисавету, але в нього є дружина, і він протягом фільму двічі перебивається від однієї до іншої. Серце велить одно, а сумління інше. Нарешті він знаходить в собі сміливість залишитися з любимою жінкою.

Савицький довгий час не помічав кохання Валі і лише після поїздки в обласний центр, де остаточно розчаровується в своїй попередній симпатії, раптом прозріває. Та вже пізно: Валя виїхала в інший район.

І Холін і Савицький викликають співчуття більше, ніж жінки. Обидва вони якісь безініціативні, нерішучі, навіть сентиментальні.

Недоліком фільму є те, що в ньому багато засідань і нарад. До того ж ці сцени, наміром яких, очевидно, було віддати данину масовості, виконані за старими схемами. Вони мало пов'язані з сюжетом і уповільнюють розвиток дії. Є у фільмі і резонери, уста яких покликані виголошувати істини. Не обійшлося і без банального формаліста-демагога.

Таким чином, видно, що там, де автори втискували життя в надумані схеми, вони нічого нового сказати де змогли. Це зайвий раз свідчить, що єдиною запорукою успіху фільму є життєва правда, і відхід від неї не приносить нічого доброго.

Хочеться висловити надію, що здібний режисер-постановник В. Строева, врахувавши деякі промахи «Полюшко-поле», порадує в недалекому майбутньому наших глядачів новими цікавими фільмами. Тільки сміливіше треба відходити від схеми, обминати по-сивілі від старості прийоми, показувати нове по-новому.

В. СИМОНЕНКО

*Газ. «Черкаська правда»
№ 63, 15 березня 1957, арк. 4*

ТОМ
2

37

Три покоління кінопрацівників були свідками двох кривавих злочинів німецького мілітаризму перед народами. Вони зафіксували на плівці події останніх шістдесяти років життя Німеччини. Ці кадри викривають справжніх винуватців трагедії двічі обдуреного німецького народу, двічі втягнутого у безрозсудні несправедливі війни. Фільм «Це не повинно повторитися» обвинувачує вбивць і закликає всіх чесних німців бути пильними: реакція не спить, вона виношує нові авантюристичні плани.

Автори фільму говорять з глядачем мовою фактів і ці факти настільки красномовні, що не потребують ніяких коментарів. Кадр за кадром відтворюють жахливі картини недалекого минулого, вони розповідають, хто готував дві світові бойні, хто допомагав злочинцям, хто виніс на своїх плечах весь тягар цих воєн.

...Кінець XIX століття. Кайзерівська Німеччина посилено готується до війни. Німецькому імперіалізму тісно в своїй країні, йому потрібні нові ринки збуту, колонії. Але світ уже розділений між хижаками інших країн — німецькі імперіалісти виявилися останніми біля колоніального корита, їм залишилися мізерні недоїдки. Щоб завоювати собі «місце під сонцем», вони готуються до війни за переділ світу. Розгнuzдана, шовіністична пропаганда базикає про оздоровлення світу істинно німецьким духом. Соціал-демократи зраджують робітничий клас і голосують за воєнні асигнування. І ось вся Європа стає ареною жорстоких боїв. За інтереси купки монополістів гинуть обдурені патріотичною пропагандою солдати, задихаються від холоду й розрухи міста, чорна тінь смерті нависла над Європою. А на Круппа, Стінесса, Тіссена війна діє, як цілюща ванна — фантастичні прибутки пливають у їхні кишені.

Але війна була добрим уроком і для трудящих. І ось, запалений прикладом російських пролетарів, німецький народ розтросує вщент кайзерівську монархію. «Геть війну! Свобода! Республіка!» — під такими лозунгами боролися і перемагали німецькі робітники. Але вірні прислужники імперіалізму — лідери німецької

соціал-демократії — вдруге зрадили робітничому класу. Поки робітники охороняли новий уряд, вони за спинами народу викликали війська. Ці війська прийшли з наказом розгромити революційні сили, вбити Карла Лібкнехта і Розу Люксембург, і вони виконали цей наказ.

Республіка проголошена, та вождями її були прислужники Круппа і Тіссена, а солдатів муштрували кайзерівські генерали. Однак в цей час зміцніла і набула великого впливу нова сила — Комуністична партія Німеччини. Очолований нею робітничий клас розгорнув таку боротьбу за свої права, що тримати його в покорі «республіканськими» методами капіталісти вже не мали змоги. Буржуазії потрібна була диктатура і її вибір впав на Гітлера. Керівники соціал-демократії втретє зрадили робітничий клас: вони не хотіли об'єднатися з комуністами для відсічі фашизму.

Фашизм почав свою підготовку до війни за світове панування з подавлення демократичних сил всередині країни. Всі, хто сумнівався в «особливій місії» нацизму, потрапляли за ґрати в'язниць, у концентраційні табори, на каторгу. З гордістю людожера біснуватий фюрер заявляв: «Можливо, знайдеться хто-небудь, хто не захоче мені пробачити знищення марксистських партій, але я так само знищив і всі інші партії». Обдурені фашистською пропагандою, вимуштрувані в гітлерівських казармах, німецькі солдати йшли вершити чорну справу. Це були не солдати, а вбивці, і нагородою за хоробрість їм була не слава, а прокляття. Коричнева чума прокотилася по Європі, людство стояло перед загрозою повернення до варварства. Але серце людства билось. Воно билось в Москві. Радянські війська розгромили гітлерівську воєнну машину, врятували світ від фашистського рабства.

Фільм «Це не повинно повторитися» — збірник історичних кінодокументів. Він змонтований з кадрів, знятих в різний час і різними операторами. Тут використані документальні кадри: виступи Карла Лібкнехта, Ернеста Тельмана, Вільгельма Піка, Вальтера Ульбріхта. Також використані документальні кадри про кайзера Вільгельма II, Гінденбурга, Гітлера, кадри з фільмів нацистського міністерства пропаганди, з приватних фільмів фірми Круппа та ін. Всі ці кадри органічно пов'язані між собою, яскраво і переконливо розповідають, хто бажав добра німецькому народові і хто примусив його покрити себе ганьбою в несправедливій війні. Дивіться, думайте і робіть висновки.

Ці висновки вже зроблені в одній частині Німеччини. Тут народ взяв владу в свої руки і створив свою державу. Але по дорогах Західної Німеччини знову марширують солдати, і муштрують їх гітлерівські військові злочинці-генерали. Тут, як риба в воді, почував себе і Крупп. За дві світові війни він приумножив своє багатство з 187 мільйонів до 2,5 мільярда золотих марок. Ось за що, за круповські мільйони, знайшли свою смерть мільйони німців на полях битв. Ось для чого відновлюється битий вермахт.

Будьте пильні, німці! — закликав фільм. — Не дайте обдурити себе в третій раз.

В. ЩЕРБАНЬ

Газ. «Черкаська правда»

№ 70, 23 березня 1957, арк. 4

Веселу і життєрадісну Ліу — шофера персональної машини знає добра половина Тбілісі. Багато хлопців кидають на неї закохані погляди, і вона для кожного знаходить привітне слово. Але по-справжньому Ліа любить, мабуть, тільки пісню, яка є постійним супутником у житті. Ліа — бідова дівчина, іноді ця бідовість граничить навіть з розв'язаністю, але вона не легковажна. Вона, правда, скрізь і всюди, де треба і, може, не треба, втручається у справи, за що її і недолюблюють начальники. Але Ліа робить це з однією метою — добитися справедливості. Тому вона не прийшла до душі багатьом дружинам відповідальних працівників, які люблять використовувати становище своїх чоловіків у власних інтересах і які прозвали Ліу «Причепою». Це слово і послужило заголовком до нової комедії кіностудії «Грузія-фільм» — «Причепи».

Хоч в основу цієї музикальної комедії покладено вже не зовсім новий сюжет, хоч тут і трапляються повторення відомих комічних прийомів, вона справляє приємне враження. У сценарії А. Вітензона і режисера Я. Санішвілі є чимало цікавих, оригінальних знахідок, які виділяють їх жанр з цілого ряду одноманітних схожих між собою фільмів, що претендують на комедію.

Не буде перебільшенням, якщо скажемо, що своїм успіхом кінофільм «Причепи» в значній мірі зобов'язаний талановитій грузинській артистці Лейлі Абашідзе, яка виступає тут у головній ролі. Наші глядачі добре пам'ятають її по кінокомедії «Дзиги». Слід відмітити, що при всій зовнішній схожості героїні «Дзиги» і Лії — це різні образи, чи, можливо, дальший розвиток одного образу. Якщо в кінокомедії «Дзига» Лейла Абашідзе малює дівчину, яка тільки вступає в життя, то Ліа з усіма залишками дитинства в своєму характері є вже, так би мовити, самостійна людина. Було б невірною бачити тільки енергійну, рухливу поведінку Лії. Артистка глибше зрозуміла і розкрила образ своєї героїні. За всією цією зовнішньою бідовістю насправді ховається лірична і сором'язлива натура. Ліа може легко нагрубити тому, хто чинить якусь несправедливість, але

вона не насмілиться жодним словом обмовитися про своє кохання до молодого архітектора Георгія.

У фільмі є традиційний конфлікт між начальником будівельного тресту і головним архітектором Георгієм, у ролі якого виступає артист Г. Мушкудіані. Цей конфлікт розв'язується також не дуже поновому, хоч у ньому і є окремі своєрідні риси. Зокрема, Георгій дещо не вкладається в завчасно заготовлені рамки позитивного героя. Він, наприклад, не послідовний, може піти на компроміс з явно невірною думкою.

На наш погляд, не зовсім вдала лінія Георгій — Тамара (артистка Ж. Дугладзе). Глядачу з першого знайомства видно, що Тамара — міщанка, що вона не любить Георгія, а просто шукає вигідної партії. Бачить це і Ліа, не помічає цього лише сам Георгій.

Між іншим, у фільмі міщанству відведено значне місце. Де, зокрема, тепла компанія стиляг, з якими підтримує зв'язок Тамара. Але їх характери в кінокомедії тільки намічені. Не ясно, хто вони такі, що дозволяє їм вести безтурботне ресторанне життя. Невже це знову синки «заможних» батьків?

У фільмі є ще деякі недоліки і окремі не зовсім ясні місця. Проте говорити про них не хочеться. Їх менше, хорошого більше.

Музикальна кінокомедія «Причепи», безперечно, є успіхом грузинських кіномитців. Крім усього, хочеться відмітити хорошу, мелодійну музику композитора Цінцадзе. Тим цінителям мистецтва, які вважають, що пісня завжди уповільнює розвиток дії і є ледве не «пройденим етапам» кіно, радимо додивитися цю веселу, змістовну комедію, яка нічогосінько не втратила від хороших пісень. Навпаки — виграла.

В. СИМОНЕНКО

Газ. «Черкаська правда»

№ 144, 20 червня 1957, арк. 3

Десятки років японська вояччина виношувала плани світового панування, мріяла про те, що коли не весь світ, то, принаймні, вся Азія стане складовою частиною імперії «сходячого Сонця». Десятки років реакційна пропаганда отруювала свідомість народу шовіністичним базіканням, виховувала людей в дусі сліпого поклоніння «божественному мікадо». Разом а гітлерівською Німеччиною самурайська Японія була прямим винуватцем другої світової війни. Але ні «життєвого простору», ні слави не принесла японському народу ця злочинна, авантюра. Вона принесла простим японцям тільки муки і страждання.

Щороку 6 серпня в японських містах трудящі виходять на демонстрації, щоб вшанувати пам'ять жителів Хіросіми, які трагічно загинули. Про те, що трапилось в цей день, розповідає історичний японський фільм «Хіросіма», зроблений за повістю Арата Осада «Діти атомної бомби».

6 серпня 1945 року Хіросіма проснулася, як завжди. Тисячі мирних жителів розбирали зруйновані бомбами будинки, діти спокійно бавилися в садках. І ось в цей час над містом появився американський літак «Б-27». Він прикував до себе десятки тисяч очей, які не розуміли, як він сюди потрапив, й чому не було повітряної тривоги. Ніхто не встиг навіть зрушити з місця, як трапилось щось страшне й незрозуміле. Нечуваної сили вибух за кілька секунд перетворив місто в палаючі руїни. Це, як потім заявляла буржуазна преса, була помста американців японській вояччині за ганьбу Перл-Харбора. Від цієї жахливої помсти загинули десятки тисяч ні в чому не винних дітей, жінок, стариків, а ще тисячі з них залишилися на все життя спотвореними і покаліченими.

Так, вперше вояччина випробувала на живих людях страхітливую зброю масового знищення — атомну бомбу. Найвеличніше відкриття людського розуму — атомна енергія — була застосована для знищення людей.

Одного з героїв фільму, що лишився сиротою після цієї трагедії, весь час хвилює одне питання. В бульварній детективній літерату-

рі він вичитав, що героєм є той, хто вб'є багато людей. Невже і американські льотчики, які зруйнували місто і вбили десятки тисяч дітей, жінок і стариків, теж герої? І він приходить до вірного висновку, що вбивці не можуть бути героями. Хлопець розуміє, що винні в цій трагедії не лише американські льотчики, а й ті, хто їх послав на цю чорну справу і ті японські «домашні» політикани, що спекулюють людською кров'ю.

КАСИМ
ОПЕНКО

44

Юнак в печері знаходить останки жертв атомної бомби і пропонує їх американським туристам, як сувеніри. «Єдина і найбільша віха в нашій історії втілена на цьому теремі» — говорить лаконічний напис. Влучніше, мабуть, не можна і охарактеризувати історію розбійницьких воєн, історію, сторінки якої залиті кров'ю. Справжня ж історія японського народу настане тоді, коли він викине на смітник тих, хто ладнає зброю для нової війни.

Минуло вже дванадцять років після того, як гігантська, подібна до гриба чорна хмара закрила сонце над Хіросімою. Але й досі ще в лікарнях і клініках сотні «дітей атомної бомби» чекають своєї смерті. Тисячі юнаків і дівчат лишилися нещасними на все життя. Вони приречені на злидні і поневіряння, змушені жебракувати, заробляти гіркий шматок хліба, показуючи приїжджим свої страшні рани.

Фільм «Хіросіма» — це крик обуреної душі, заклик до всіх чесних людей світу боротися проти страшної атомної зброї, не допустити, щоб трагедія Хіросіми повторилася в іншому місці. І він, звичайно, не може не хвилювати. Зараз, коли ті, хто вперше застосував атомну зброю і їх наслідувачі, готують нову світову бойню, розмахують водневою бомбою, всі чесні люди не повинні мовчати.

І воїни не мовчать. Мільйони людей доброї волі піднімають свій голос проти атомників, за мир і дружбу між народами. Тіні жертв хіросімівської трагедії кличуть їх не допустити повторення подібного страхіття.

В. СИМОНЕНКО
Газ. «Черкаська правда»,
№ 198, 22 серпня 1957, арк. 3

Напередодні славного ювілею Радянської влади в культурному житті області трапилась подія, яка глибоко схвилювала всіх культармійців. Створення одинадцяти театрів народної творчості зустріло одностайне схвалення серед ентузіастів художньої самодіяльності. Було багато розмов, планів на майбутнє. Відтоді минуло майже два місяці. Здавалося б, часу було досить для того, щоб театри народної творчості приступили, нарешті, до своєї роботи.

Але сподівання фактично не виправдалися. Правда, розмов про завдання і форми діяльності нових культосвітніх закладів стало значно менше. Це, очевидно, пояснюється тим, що досі навіть керівники театрів народної творчості досить туманно уявляють, якими повинні бути ці театри.

Недавно нам довелося побувати в Звенигородці, де, як відомо, теж створено театр народної творчості. Режисер Михайло Сергійович Шабельников був навіть дещо здивований, що знайшлася людина, яка цікавиться цією справою.

— Про театр народної творчості питаєте? — говорив він. — Є такий у нас. Правда, можна сказати, тільки на папері. Та ви не думайте, що я ворог цього діла. Обома руками голосую за театри народної творчості. Хороша справа.

До розмови згодом приєдналися художній керівник Будинку культури М. Пономаренко та група учасників драмколективу. Вони говорили про нову справу щиро, схвилювано, з запалом: майбутнє свого театру народної творчості, безперечно, турбує їх. Але цілком очевидно й те, що відповідь на питання, яким він повинен бути, ними ще не знайдена. Власне, цього ніхто й не приховував.

— Поки що ми, так би мовити, на роздоріжжі, — ніби підсумував сказане режисер. — Наші намагання одержати якусь конкретну пораду в управлінні культури та обласному Будинку народної творчості були марними. Нічого певного нам не відповіли: мовляв, дивіться там самі. На місці видніше..

Театри народної творчості — нове явище в культурному житті області. Зрозуміло, що досвіду в цій справі немає. Але ж кожен самодіяльний художній колектив має свої традиції і чималий творчий шлях. Треба було б зібрати по крупинці, узагальнити все цінне, нове в їх роботі. Саме про це, насамперед, і слід подбати обласним культурно-освітнім установам. А вивчати і узагальнювати є що.

Візьмемо, наприклад, вже відомий нам Звенигородський районний театр народної творчості. Створений він на базі драмколективу Будинку культури, який має майже сорокарічну історію. Багато здібних акторів, які працюють зараз у професійних театрах, починали свій творчий шлях саме в цьому драмколективі.

За свою довголітню історію самодіяльна драматична трупа показала глядачам сотні вистав за п'єсами класиків української, російської літератури та радянських авторів. Варто зазначити, що лише в цьому році драмколектив показав трудящим району 87 спектаклів, серед яких: «Пошилися в дурні», «Шельменко-денщик», «Матинаймишка», «Наталка-Полтавка», «Весілля з приданим» та понад 20 одноактівок. До сорокарічного ювілею Радянської влади театр народної творчості підготував виставу «Неспокійна старість». Вона була тепло зустрінута трудящими міста і одержала схвальну оцінку громадськості.

Звенигородські актори-любители кілька разів виїжджали на гастролі в райони області. Так, у минулому році вони виступали перед працівниками сільського господарства Шполянського, Катеринопільського та інших районів.

Навіть цей далеко не повний перелік свідчить про те, що зроблено немало. Безперечно, багатючий досвід повинен успадкувати театр народної творчості. Такий же досвід, а можливо й багатший, мають колективи художньої самодіяльності й інших районних Будинків культури. І треба подбати, щоб він став надбанням новостворених театрів народної творчості.

Є багато питань, які турбують зараз ентузіастів художньої самодіяльності. Нам хотілося б звернути увагу ще на одне з них. Багато драмколективів намагаються ставити п'єси як українською, так і російською мовами. На наш погляд, це вже зайве і буде не під силу молодим колективам. Це врешті-решт може призвести до того, що учасники тієї або іншої трупи по суті гаразд не знатимуть жодної мови, збиватимуться чи говоритимуть з певним акцентом, що завдасть чималої шкоди якості спектаклів.

— Адже навіть професійні театри, як правило, спеціалізуються однією мовою.

В кулуарах театрів народної творчості зараз багато йде розмов як про форму і методи роботи, так і про матеріальну сторону справи. Зокрема, дехто сподівається на встановлення так званої «марочної» системи оплати. Над тим, чи варто це робити, слід також подумати. Можливо, не завадило б обласному управлінню культури і Будинку народної творчості найближчим часом скликати нараду керівників і режисерів театрів народної творчості, де предметом обговорення були б творчі і організаційні питання. Це був би перший крок до налагодження роботи нових культурно-освітніх закладів. Зрозуміло, що ця невеличка стаття порушує не всі наболілі питання роботи театрів народної творчості. Тут майже не ставилося питання репертуару, нічого не сказано про зв'язок та контакти їх з міськими та сільськими колективами художньої самодіяльності. Тому хотілося б, щоб учасники театрів народної творчості, зокрема їх керівники і режисери, а також представники широкої громадськості продовжили почату розмову, поділилися своїми міркуваннями про форми діяльності цих нових культурно-освітніх закладів. Безперечно, що такий обмін думками на сторінках «Черкаської правди» принесе чималу користь.

В. ЩЕРБАНЬ

Газ. «Черкаська правда»,
№ 278, 27 листопада 1957 р., арк. 3

Вже сама назва нового фільму кіностудії «Мосфільм» «Саша вступає в життя» дає можливість здогадуватися про його зміст. Тим більше, що майже всі ми читали і захоплювалися повістю Володи-мира Тендрякова «Тугий вузол», яка в першій редакції мала однойменну назву з фільмом. В повісті читача, насамперед, приваблювала громадянська сміливість автора, його глибоке знання життя сучасного села, наболілі питання росту соціалістичного сільського господарства, які підмітило допитливе око письменника.

І ось перед нами фільм, знятий фактично за мотивами повісті, хоч в титрах це і не зазначається. Сценарій написав також В. Тендряков, і тому цілком природним було наше сподівання, що автор поглибить, ретельніше відшліфує образи твору. Проте сподівання не зовсім виправдалися.

На наш погляд, фільм значно програв порівняно з повістю. В ньому вже немає того «тугого вузлика», який автор зав'язав у книзі, а є досить рядова історія боротьби чесності з кар'єризмом, людяності з егоїзмом. Не секрет, що в літературі ця тема далеко не нова, хоч вона потрібна і актуальна. Ми зовсім не збираємося звинувачувати автора в тому, що він обрав саме цю тему. Справа в тому, що, на відміну від книги, розв'язання її в фільмі спрощено, наближено до існуючої схеми. І винні в цьому як автор сценарію В. Тендряков, так і режисер-постановник М. Швейцер.

Мабуть, найбільш повнокровним характером книги є Мансуров. У фільмі йому також відведено одне з головних місць, до речі, значно важливіше, ніж Саші Комелеву, який за задумом мав стати героєм фільму. Проте в повісті значно глибше розкритий образ цього кар'єриста, по суті шкурника. Ми бачимо, звідки беруться такі мансурови, на якому ґрунті вони виростають. В фільмі цього немає. Перед нами просто самозакохана, нечесна людина. Заради особистої кар'єри Мансуров може піти на компроміс із совістю і обдурити державу. Такі типи, на жаль, ще зустрічаються в нас і їх треба бичувати. Але надто вже прозорий цей тип у фільмі. На самому

початку своєї діяльності на посту першого секретаря райкому партії Мансуров відверто висловлює такі честолюбиві думки, що просто дивно, чому його не розгадали.

Мансурову протиставляється голова колгоспу Гнат Гмизін — чесна, принципова людина, справжній комуніст-ленінець. І слід відмітити, що Гмизін, гідний розумнішого супротивника, ніж Мансуров. Гнат Гмизін, безперечно, найцікавіша постать у фільмі і його роль можна назвати творчою вдачею артиста Н. Сергєєва. Він провів її рівно, без напруження, з тонким артистичним смаком. Розсудливий, дбайливий господар, Гмизін ніколи не квапиться висловити свою думку, зважає кожне слово. Маючи багатий життєвий досвід, голова колгоспу розумно передає його своєму вихованцю — Саші.

Є ще одна хороша риса в його характері, яку добре передав артист, — це впевненість у своїй правоті. Саме тому Гмизін ніколи не гарячиться, вміє з цілковитим спокоєм сприймати такі події, які менш вольову людину могли б, як кажуть, «вибити з колії». Він розумів, що так чи інакше Мансурову доведеться «здавати справи», бо на брехні і власному гонорі в нашій країні далеко не заїдеш.

Тепло, без резонерства проведена роль секретаря обкому партії Курганова артистом І. Переверзевим. Тут як постановники, так і артист відійшли від схем, які нерідко зустрічаються в змалюванні партійних працівників. Запам'ятовуються також Мурґін (артист П. Волков) та Настя (артистка В. Березуцька).

На жаль, цього не можна сказати про інших дійових осіб фільму. Зокрема, нам здається невдалим і поверховим образ Саші Комелева (артист О. Табаков), доля якого мала зайняти центральне місце, Саша Комелев у фільмі фактично нічого не робить (звичайно, ми не беремо до уваги чисто фізичні дії — рухи, жести і т. п.). Він не приходив у життя, а його приводять в нього. І скрізь, де Саша без Гмизіна, він безпорадний навіть в елементарних життєвих справах. Не таким безпорадним уявляється нам образ сучасного комсомольця. Благородний задум авторів показати шлях в життя молодой радянської людини лишився не здійсненим.

Досить поверхово розв'язана і лінія Саша — Катя, а образ Каті (артистка В. Пугачова) лишається зовсім нерозкритим. Глядач, який не читав книги, не зрозуміє, чому вона закохалася в Мансурова, на чому будувалася її повага до нього.

Карикатурним вийшов образ Євлампія Ногіна (артист П. Кірюткін). Не віриться, щоб в артілі, де такий здоровий колектив, колго-

спники обрали заступником голови безвольного боягуза, по суті нікчемну людину. Адже тільки зрадою можна назвати його малодушність на відкритих зборах, де вирішувалася доля Гната Гмизіна. І не сміх, на який, очевидно, розраховували автори фільму, а огиду викликав цей спітнілий «оратор». У фільмі ж він навіть не звинувачується — адже він, мовляв, непогана людина, тільки має одну слабкість — боягуз.

Можна було б уникнути багатьох недомовленостей, якби постановники, так би мовити, раціональніше використали «кіноплощу». Для чого, скажімо, так багато зборів, нарад, засідань?

Фільм наочно свідчить про те, що коли його творці миряться із штампом і схемою в зображенні людських характерів, то пишномовність тим більше не може врятувати їх від невдачі. Саме так трапилося і на цей раз — з хорошої повісті зроблено посередній фільм.

В. ЩЕРБАНЬ

Газ. «Черкаська правда»,
№ 293, 15 грудня 1957, арк. 3

Невелика, але значима творча спадщина Миколи Островського міцно ввійшла в золотий фонд радянської літератури. Герої його книг живуть і понині в серцях мільйонів читачів, особливо молоді. Немає, мабуть, такого юнака чи дівчини, які б не відчували на собі благотворного впливу безсмертного Павки Корчагіна, які б не хотіли бути схожими на нього.

І добре діло зробила Київська кіностудія художніх фільмів імені О.П. Довженка, яка екранізувала твори М. Островського. Не так давно глядачі зустрілися з Павкою Корчагіним, а зараз на екранах країни йде фільм «Народжені бурею», зроблений за однойменним романом М. Островського.

Екранізація цього твору — нелегка справа насамперед тому, що він, як відомо, не закінчений. Авторам фільму, отже, треба було самостійно попрацювати над завершенням його, довести, як кажуть, розвиток подій до розумного і правдивого кінця. На наш погляд, сценаристу Кроткову та режисерам-постановникам Я. Базеляну і А. Войтецькому це не зовсім вдалося. Втеча Андрія, Раймонда і Олесі в фіналі фільму від легіонерів не вносить повної ясності в подальшу долю героїв. Адже їм так і не вдалося звільнити з в'язниці повстанців. І не зрозуміло, чи відмовились вони від цієї думки, чи ні. До речі, це «доповнення» просто суперечить тому, що написано в романі. Не так випукло, як в романі, відтворена в фільмі і складна політична обстановка, що створилася на Волині в 1918 році. А звідси — неясність окремих епізодів фільму. Не завжди виправдані вільні відступи від роману. Викликав подив, наприклад, такий епізод. Повсталі робітники пішли в бій, пішов з ними і батько Олесі. А в цей час Олеся, зайнята особистими переживаннями, наспівує примітивну міщанську пісеньку:

*Ах, почему же девичье сердце
Двоих не может любить...
Як це не в'яжеться з її образом!*

Можна було б ще немало говорити про окремі промахи авторів фільму. Вони тим більше відчутні, що роман М. Островського кожному добре відомий, близький. Але, звичайно, ці недоліки ні в якому разі не перекреслюють великої роботи творчого колективу кіностудії над фільмом. Та й хорошого в ньому значно більше від слабкого, непродуманого. Фільм пройнятий революційним пафосом, емоціонально насажений, події в ньому розгортаються жваво, енергійно.

Мабуть, не буде помилкою, якщо скажемо, що найбільш вдалими в фільмі є образи робітничої молоді. Особливо цікавий Андрій Птаха у виконанні артиста С. Гурзо. Спочатку його бунтарство проти неправди якесь анархічне, стихійне. Він не пошкодував би життя заради того, щоб позбутися панського ярма. Але боротьба однаків, звичайно, не може увінчатися успіхом. Особливо ясно зрозумів це Андрій після того, як він закрився в котельній і тривожним гудком підняв на ноги все місто. І від того разу Птаха назавжди зв'язав своє життя з більшовиками.

Легше знайшов свій шлях до революціонерів Раймонд (артист А. Іванов). Його батько — досвідчений комуніст-підпільник. І він зумів спрямувати енергію сина в потрібному напрямку. Разом з Олеєю (артистка О. Бган) він розклеював по місту відозви підпільного ревкому, брав участь у революційному виступі робітників. Артист дбайливо виліпив характер свого героя — це скромний, дещо романтичний і навіть по-дівочому соромливий юнак. Можливо, артисту не завадило б зробити його більш мужнім — адже Раймонд — революціонер, один з тих, що першими вступили в Ленінський комсомол.

Досить виразні також образи Сігізмунда Раєвського (артист О. Жаков), Тараса (артист П. Шпрінгфельд). Незрозуміло, чому постановники фільму відвели таку скромну роль Ядвізі Раєвській (артистка А. Войцех). Вона не помічниця свого чоловіка-підпільника, а слабка, залякана жінка. Не такою показана вона в романі.

Серед польської знаті і офіцерства, мабуть, найкраще вималюваний образ капітана Врони (артист Г. Сушкевич). Тільки чи не занадто він невірноважений, істеричний?

Є в фільмі багато цікавих деталей, прекрасно поставлених і знятих сцен. Зокрема, запам'ятовується вбивство білополяками дя-

дка Тараса. Смертельно поранений, він механічним рухом виймає з кишені пляшку з молоком і обережно передає її Андрієві, щоб не розбити.

Не зважаючи на окремі недоліки, фільм справляє хороше враження.

В. СИМОНЕНКО

*Газ. «Черкаська правда»,
№ 81, 5 квітня 1958 р., арк.3*

ТОМ

2

53

Любо поглянути на Городище, коли місто потопає в розкішній зелені, коли сяє над ним щедре літнє сонце. Приємно пройтися його вулицями, подихати свіжим повітрям. І ніщо не зіпсує піднесеного настрою, хіба що без всякого попередження бризне дощ і на зло міськраді розіллє калюжі на перехрестях вулиць і в провулках. Тоді стоятимуть ці «миргородські озера», доки не зацвіте в них вода і доки районна газета не нагадає про це комунальникам.

Та все-таки, незважаючи на подібні свавільні витівки каверзної стихії, Городище з кожним днем красивішає, вулиці його стають принаднішими і впорядкованішими.

Городищенці люблять своє місто, гордяться його героїчним минулим і сучасним, пишаються своїми видатними земляками. Ще свіжі тут сліди Семена Степановича Гулака-Артемовського та Івана Семеновича Нечуя-Левицького, пишні квітучі сади нагадують про невтомну діяльність Л.П. Симиренка. З любов'ю оберігають жителі райцентру все, що зв'язано з життям і діяльністю цих людей, які складають гордість української культури і науки. В цьому році, наприклад, школярі знайшли місце, де колись стояв будинок, в якому народився видатний український співак і композитор С. Гулак-Артемовський. Його ім'я трудящі дали одній з вулиць міста і районному Будинку культури. Є в Городищі і вулиця І. Нечуя-Левицького.

А от Л.П. Симиренку не поталанило. Вирішили в міськраді назвати його іменем одну з вулиць та й записали на сором собі в так звану шнурову книгу: «вулиця Семеренка». І щоб було запитати в першого-ліпшого п'ятикласника, який трохи знайомий з ботанікою, як вірно пишеться прізвище знаменитого українського садовода-селекціонера! А ще краще було б, якби такі й самі знали свого земляка. Тоді б і червоніти не доводилося за дві помилки в одному слові.

Багаті також революційні традиції Городищенського району. Ще в 1872 — 73 рр. тут бував один з перших російських революціонерів Андрій Желябов, ім'я якого викарбувано золотом в Москві на пам'ятнику

борцям за соціалізм. Але марна справа шукати в Городищі вулицю, сквер або площу, які б носили ім'я відомого революціонера.

Гаряче зустріли городищенці в 1917 році звістку про Жовтневу революцію в Петрограді. На багатолюдному мітингу жителі містечка постановили визнати Радянську владу єдино законною і поклялися до кінця відстоювати її від контрреволюції. Ця клятва стала надбанням історії. І, нам здається, було б доцільним площу, де відбувався цей мітинг, назвати площею Клятви.

Не знайдете в Городищі і вулиці імені Устима Жука, відважного революціонера, активного борця за Радянську владу. Ім'я Устима Жука всім добре відоме, в народі ходить чимало оповідань та легенд про його подвиги. Колись один куток під Городищем називався Жуківкою, але згодом він став, так би мовити, приміським районом і його перейменували. А даремно.

В Городищі народився і виріс Герой Радянського Союзу льотчик, Микола Мамай. В суворі роки Великої Вітчизняної він безстрашно захищав рідну землю від фашистської навали. На його рахунку десятки бойових вильотів. Загинув відважний патріот під час наступу Радянської Армії на лігво фашистського звіра — Берлін. Воістину славне, прекрасне життя — подвиг Миколи Мамає є чудовим прикладом служіння рідній Вітчизні, партії, народу, Городищенці мають повне право пишатися своїм земляком. І добре було б увічнити пам'ять героя, назвати одну з вулиць його ім'ям.

Городище — батьківщина руху п'ятисотенниць, який є славною сторінкою в розвитку вітчизняного буряківництва. Але даремно ви шукатимете вулицю П'ятисотенниць. Такої вулиці нема, як і нема вулиць імені підполковника, Героя Радянського Союзу Василенка, що загинув у боротьбі за звільнення Городища від німецько-фашистських загарбників, та імені старих партизанів і активістів, що боролися за встановлення Радянської влади у Городищі, за наше прекрасне, світле життя.

Звичайно, ми згадали тут далеко не всіх людей, якими по праву гордяться трудящі Городища і які заслуговують народної шани. В районі їх добре знають, і не треба піднімати міськраді ніяких архівів, щоб теж взнати їх прізвища.

— Але де ж набрати вулиць, щоб назвати їх іменами наших знаменитих земляків? — можуть запитати нас товариші з Городищенської міської Ради депутатів трудящих.

— Не бійтеся, — відповімо, — за ними в сусідній район їхати не доведеться. В тому-то й справа, що в Городищі є вулиці, назви яких просто-таки дивують.

Ще, мабуть, не було такого дивака, який би їхав у Городище... подихати солоним морським повітрям. Морем тут поки що й не пахне та й на майбутнє його щось не передбачається. Зате є тут і Набережна і Приморська вулиці. Дивують і такі назви вулиць, як Далекосхідна, Степова, Лісна, Театральна і т. п. Що розкажуть подібні назви про історію міста, району? Нічогісінько. Думається, що ніхто не заперечував би, якби цим вулицям присвоїли імена тих людей, які, безперечно, заслуговують цього.

Не треба забувати своїх земляків, які все своє прекрасне життя присвятили Батьківщині, які складають гордість і славу рідного міста.

П. ЖУК, В. СИМОНЕНКО

*Газ. «Черкаська правда»,
№ 141, 17 червня 1958, арк. 3*

25 червня о сьомій годині вечора, коли ми підійшли до будинку № 43 по вулиці Свердлова, там уже зібралось кілька сотень юнаків і дівчат — випускників середніх шкіл міста Черкас. Вони прийшли, як на свято, — в найкращому вбранні, веселі, життєрадісні.

Саме для того, щоб поговорити про своє майбутнє, про те, який шлях обрати в житті, і зібралися десятикласники обласного центра на свій урочистий вечір. Знайти своє місце в житті — це, мабуть, чи не найвідповідальніший екзамєн. Тому-то на обличчях випускників світиться не лише радість, а й заклопотаність. Тому в залі так багато гарячих суперечок і розмов.

Та ось за столом президії підводиться завідуючий Черкаським міським відділом народної освіти т. Кузьменков. Він вітає десятикласників з закінченням екзамєнів на атестат зрілості і бажає їм успіхів у житті і майбутній роботі на благо радянського народу. Під бурхливі оплески міський вечір випускників 10 класів оголошується відкритим.

Від імені міського комітету партії і міської Ради депутатів трудящих випускників вітає секретар міськкому партії т. Ємець.

— Найпочеснішими людьми в нашій країні, — говорить він, — є ті, хто не боїться мати мозолі на своїх руках. Нам не потрібні «грамотії», що вважають себе надто розумними для того, щоб працювати на заводі чи фабриці. Люди в нашій країні ціняться не по тому, хто як уміє говорити чи одягатися, а по роботі. Не забувайте, друзі, цієї істини ніколи. Будьте гідними синами трудового народу.

Формувальник машинобудівного заводу імені Петровського, колишній випускник середньої школи № 5 Володимир Білан розповів присутнім про свою роботу на підприємстві про те, як тепло прийняла його дружна робітнича сім'я. З цікавістю слухали десятикласники також виступ начальника томатного цеху Черкаського консервного комбінату т. Таліса.

— Наша молодь прагне вчитися, і це — дуже хороша риса, — почав свою промову секретар партійної організації будівництва

заводу штучного волокна т. Дунаєвський. — Але не секрет те, що є у нас такі юнаки і дівчата, які хочуть одержати вищу освіту лише для того, щоб гарантувати себе від так званої «чорної роботи». Це міщанський підхід до справи. Ті ж люди, які справді хочуть принести користь своїй країні, не бояться фізичної праці. Вони йдуть на підприємства і вчаться заочно. Вони й будуть справжніми спеціалістами, які знають виробництво, здатні рухати вперед нашу техніку. Щиро бажаю вам, дорогі спадкоємці нашої справи, знайти вірний шлях у житті.

Бажання бути активними учасниками комуністичного будівництва звучало у виступах усіх десятикласників. Видно, що всі вони багато і серйозно думали над питанням «ким бути?».

— Можливо, ще не кожен з нас розв'язав це питання, — говорила випускниця середньої школи № 1 Оля Зубицька, — але всі ми прагнемо бути в перших рядах будівників комунізму. Думаю, що з допомогою наших старших товарищів, ми знайдемо вірний шлях у житті.

Вона висловила своє бажання працювати в друкарні. Схвильовано говорили про своє рішення йти на виробництво Алла Негода (школа № 4), Валерій Дерibas (школа № 6), Алла Хунчин (школа № 8), Валя Фадеева (школа № 9) та інші.

Після урочистої частини в коридорах і на подвір'ї точилися жваві розмови між випускниками і робітниками підприємств міста, з учителями своїх шкіл. Багато тут стикалося різних думок про те, яка професія найкраща і найпочесніша...

На закінчення вечора відбувся концерт художньої самодіяльності, в якому взяли участь випускники майже всіх шкіл міста.

Десь опівночі розходилися десятикласники з міського вечора. Вражень було багато, тем для розмов теж більше, ніж достатньо. Але в усіх цих розмовах звучало одне бажання — бути гідними синами і дочками радянської Вітчизни, вірно служити партії і народу. В нашій країні знайдеться робота по душі для кожних чесних працьовитих рук, знайдеться простір для творчих дерзань.

В добрий путь, друзі!

В. СИМОНЕНКО

Газ. «Черкаська правда»,
№ 151, 28 червня 1958 р., арк. 3

Останнім часом у наших глядачів почало вироблятися щось на зразок «імунітету» проти фільмів на дріб'язкові теми. Скомпоновані наспіх «кінокомедії» (ми взяли це слово в лапки, бо в комічні ситуації здебільшого потрапляли автори, які будь-що намагалися потішити публіку) стали частенько мелькати на екранах наших кінотеатрів. «Вулиця, повна несподіванок», «Поки не пізно» і, нарешті, зовсім безпорадна подорож «До Чорного моря» — всі ці речі надто легковажні для того, щоб вважати їх творами справжнього мистецтва.

Нехитрі любовні історії, які з насолодою смакували автори цих фільмів, просто-таки надокучили. Бо ж кожному хочеться побачити на екрані свого сучасника, героя наших днів, а не шукача любовних пригод.

Тому на перегляд фільму «Шлюб з розрахунку» ми йшли з деякою пересторогою. Адже, судячи по заголовку, тут також могла трапитися зустріч з добре знайомою парочкою, зайнятою влаштуванням свого сімейного благополуччя. І приємно було пересвідчитися в безпідставності таких побоювань.

Фільм наших болгарських друзів «Шлюб з розрахунку» (виробництво Софійської студії художніх фільмів) порушує важливу тему, нехай і не зовсім нову в кіно і літературі тему масового розшарування на селі. В основу твору покладено глибокий соціальний зміст, і якщо тут є любовна лінія, то вона існує зовсім не для того, щоб довести стару, як світ, істину, що одружуватися треба полюбовно, а не заради вигоди.

В центрі фільму образ Еньо (артист Б. Сімеонов) — сільського глитая. Ця людина одержима пристрасстю наживи. Єдине світле почуття, яке пробудила в ньому Цвета — дівчина з бідної родини, він обміняв на клапоть землі, одружившись з горбатою Станкою — одиначкою найзаможнішого в селі подружжя. Батько і мати його дружини — старі немічні люди, які ось-ось мають померти, а все їхнє багатство після смерті перейде в спадщину дочці. Саме оця перспектива розбагатіти і привабила Еньо.

Він пориває з Цветою, а на весіллі, більш подібного на похорони, від нього відмовляється єдиний брат. Селяни, яких Еньо своєю зажерливістю довів до злидарства, стороняться і жахаються його. Отже, багатство не принесло йому бажаної слави і пошани, навпаки — його стали ненавидіти.

Але Еньо все ще здається, що він примусить інших поважати себе. «Ви будете плазувати переді мною на колінах», — вигукує він у корчмі. Справді, його господарство міцніше, багатшає; він скуповує за безцінь землю в бідноті. І тут, нарешті, йому починає муляти очі смужка землі рідного брата, що заважає йому «округлити» свій маєток. Брат уперто відмовляється продати землю, і це доводить Еньо до шаленства.

Він вирішив не зупинятися ні перед чим, навіть перед братовбивством. Еньо здійснює свій намір — вбиває брата. До цього злочину довела його, звичайно, не тільки природна жадність. Така логіка речей в капіталістичному суспільстві, де людина людині — вовк, де тільки той вважається повноправним членом суспільства, в кого тую набиті кишені.

На наш погляд, фінал фільму — показ, як сумління доводить братовбивцю до загибелі — дещо штучний, неправдивий. Таку людину сумління не здолає. Це тільки знижує образ капіталістичного хижака — адже добре відомо, що подібні люди не зупиняються ні перед чим. Вони служать єдиному богу — наживі, а цей бог не звертає уваги на такі «дрібниці», як смерть людей.

Не можна не відмітити, що фільм «Шлюб з розрахунку» має певну співзвучність з повістю талановитої української письменниці Ольги Кобилянської «Земля». Але письменниця уникнула мелодраматичності — її братовбивця не загинув від мук сумління.

Загалом же, нам здається, що фільм «Шлюб з розрахунку» знайде своє почесне місце в арсеналі болгарського кіномистецтва, яке твердо стає на шлях соціалістичного реалізму.

Незважаючи на те, що у фільмі мова йде не про сучасне болгарське село, не можна відмовити йому в актуальності. Адже зараз у Болгарії успішно завершується колективізація дрібних селянських господарств. Гострою критикою приватновласницьких тенденцій фільм зробить свій скромний вклад в загальнонародну справу побудови соціалістичного суспільства. В цьому його головна заслуга.

В. ЩЕРБАНЬ

Газ. «Черкаська правда»,
№ 157, 5 липня 1958 р., арк. 4

Ми не будемо наводити тут цифр, які красномовно свідчать про розквіт матеріальної і духовної культури українського народу за роки Радянської влади. Вони всім добре відомі. Розповімо про одне звичайне українське село, яких тисячі в нашій республіці.

Мліїв... Він увесь потопає в розкішних зелених садах. Садам тут тісно, і вони, вириваючись з села, підступають майже до самого Городища. І навіть дивно стає, коли почуєш від корінних мліївців, що назва їхнього села походить від слова «мла».

— Нічого тут вдивительного нема, — сказав нам один сивий дідуган. — Розумний чоловік придумав таку назву: жили тут люди колись, як у темряві, навпомацки ходили. В імлі жили — ось тому і Млієвом назвали. А сонце нам засвітило й пригріло тільки після 17-го року. Через те ми тепер і розумні такі, — додав дід, ховаючи хитру посмішку у вуса, — що навіть назви нам деякі не подобаються...

Дід казав правду. За роки Радянської влади село виросло, прикрасилося, причепурилося. Творча праця вільних людей на вільній землі перетворила Мліїв у квітучий сад. Хлібороб назавжди позбавився споконвічної боязні перед голодною смертю — колгосп приніс достаток і щастя.

Але Мліїв не лише багате, красиве село. Це, коли хочете, культурний і науковий центр. Так, саме культурний центр.

В сьогоднішньому Млієві є 9 бібліотек, яким ніколи не бракує читачів, бо тут і вдень з ліхтарем нелегко знайти неписьменного. До послуг жителів села 5 клубів, в чотирьох з яких діють стаціонарні кіноустановки. Щовечора сюди приходять відпочивати сотні мліївців. Ми вже не говоримо про школи, амбулаторію, сільську лікарню, будинки яких прикрасили б будь-який райцентр.

Ми вирішили навідатися в клуб артілі імені Леніна, який збудовано лише минулого року. В колгоспній бібліотеці, яка міститься при клубі, крім бібліотекаря Раїси Кошеленко, ми застали ще одну дівчину. Вона стояла біля полиці з сільськогосподарською літературою і розглядала новинки.

— Познайомтеся, — звернулася до нас Рая, — це Зіна Голуб, одна з кращих наших артисток.

— Ну, що ти говориш, Раю, — зніяковіла дівчина. — Яка з мене артистка?

Зав'язалася жвава розмова, скоро ми дізналися, що Зіна Голуб — одна з кращих свинарок артілі. В минулому році вона відгодувала 70 свиней, в цьому році доглядає 120 тварин. Близько 60 центнерів свинини здала вона державі з початку року.

— Це моя професія, — говорила дівчина. — Ну, і в художній самодіяльності виступаю. Але це не велике диво — у нас майже всі дівчата з ферми беруть участь у гуртках.

Справді, комсомольці і молодь, що працюють на колгоспних фермах, складають ядро клубного активу.

Багато цікавого, змістовного робиться в клубі колгоспу імені Леніна. П'ять гуртків художньої самодіяльності, незважаючи на свою молодість, уже завоювали пошану в колгоспників і механізаторів. Десятки пісень, танців, кілька одноактівок міцно ввійшли в репертуар самодіяльного колективу клубу. Незабаром драмгурток збирається поставити багато-актову п'єсу. — От тільки жаль, — говорить завклубом, — що про колгоспне життя в нас мало хороших п'єс. Поки підшукаєш потрібну річ, можна з ніг збитися. Але не біда, — додає він, — скоро в нас буде і свій драматург. Ні, я говорю серйозно. Не вистачає нам і свого колгоспного поета. Хай би він оспівав наш Мліїв, наших людей.

Що ж, будемо сподіватися, що і ця мрія здійсниться — адже мліївців природа не обійшла талантами, і якщо радість народилась у серці, то знайдуться і слова і музика, щоб висловити її...

Таким є радянський Мліїв. І всім своїм щастям трудящі села завдячують рідній Комуністичній партії, її славному бойовому загонові — Комуністичній партії України, сорокаріччя з дня заснування якої мліївці святкують разом з усім українським народом.

В. СИМОНЕНКО, П. ЖУК

Газ. «Черкаська правда»,
№ 157, 5 липня 1958 р., арк. 3

Був грудень 1943 року. На захід від Дніпра нескінченим потоком йшли колони німецьких автомашин, переповнених пораненими. В Чигирині машини зупинялися, санітари поспішно передавали легко поранених у місцевий госпіталь, що розташувався в будинку колишньої районної лікарні, а потім знову ревіли мотори, і машини везли свій «вантаж» далі на захід, ближче до «Фатерланду».

Неспокійно почували себе в ці дні фашисти на Правобережжі. Із-за Дніпра вже доносився могутній гул канонади — то радянські війська несли волю багатостраждальній Україні...

Катя з госпіталю повернулася пізно. З кожним днем поранених прибувало все більше, і медсестра ледве трималася на ногах від втоми. Вона не могла спокійно дивитися на пошматовані, посічені осколками і кулями тіла фашистських солдатів. Мимоволі співчувала їм, хоч серце переповнювала невимовна радість: «Ага, всипали вам наші орли! Не забудете до нових віників!».

Дома її чекав Петро Іващенко — чоловік сестри.

— Ну, як справи? Можна сьогодні забрати?

— Думаю, що можна, — Катя заплющила очі. — Як би ти знав, як мені важко в цьому осиному гнізді! — вирвалося в неї.

— Потерпи ще трохи, Катю. Небагато лишилося ждати... Так, значить, сьогодні можна забирати, — додав Петро по паузі.

Ось уже майже два роки Катя працює медсестрою в німецькому госпіталі. Вона терпляче зносила німе презирство друзів, які при зустрічах підкреслено ввічливо поводитися з нею і говорили тільки про погоду та інші неполітичні речі. Як інколи хотілося Каті залишити госпіталь і піти до партизанів, щоб зняти з себе ту незаслужену образливу підозру! Але від командування партизанського загону були точні і чіткі вказівки: будь-що лишатися в Чигирині, виконувати бойове завдання.

І Катя Винниченко продовжувала працювати медсестрою. Часто на подвір'ї госпіталю зупинялися на ніч машини окупантів, вкриті зеленим брезентом. Ризикуючи життям, Катя пробиралася під бре-

зент, викрадала патрони, автомати, гранати і ховала їх у відведеному місці. А потім з села Вершець приїздив Петро Лук'янович Іващенко і переправляв все те партизанам. Крім зброї, Катя передавала в загін бинти, вату, медикаменти і, звичайно, різні відомості про окупантів.

Про цю її роботу знало небагато людей — Петро Іващенко, Аркадій Лютенко та Гнат Хоменко, які теж були зв'язані з партизанами...

Кілька днів тому Катя «позичила» у німців кулемет і заховала його на подвір'ї госпіталя. Саме про нього і розмовляли вони з Петром Іващенко у грудневий вечір.

— Загонові вкрай необхідна зброя, — говорив Петро. — Німці тікають і вивозять з собою що тільки можуть. Партизани не можуть допускати цього. Але потрібна зброя.

— Сьогодні я йду на нічне чергування, — Катя підвелася, відкинула пишну косу за плече. — Чекай мене біля розваленого будинку...

Вночі, коли Катя підходила до госпіталя, вона почула приглушену розмову біля однієї з автомашин. Говорили двоє. Катя розуміла більшість слів, але то була не українська і не російська мови. «Мабуть, серби», — подумала дівчина і стала уважніше дослухатися.

— З нашим вантажем добре було б до партизанів пробратись, — говорив один.

— Але де їх знайти? — чулося у відповідь. Необережним рухом Катя видала свою присутність, і ті двоє насторожились. Тоді дівчина, поборовши вагання, підійшла до солдатів і пошепки сказала:

— Я вам допоможу знайти партизанів.

— Хто ти така? — насуپлено запитав один.

— Цього вам не треба знати. Я вам допоможу знайти партизанів — і все. На цьому наше знайомство й закінчиться. Згодні?

— Так. Ми серби, і ми ненавидимо фашистів. Ми не хочемо возити їм зброю на фронт.

— Добре. Я допоможу вам переправити зброю партизанам, — і вона зникла так само несподівано, як і появилася.

Вночі, віддаючи кулемет Іващенку, Катя розповіла йому про розмову з сербами.

— Дивися, може це провокація. Будь обережною і не поспішай. Гестапівці зараз особливо лютують, — порадив Петро.

Фашисти справді давно вже підозрівали, що в Чигирині діє підпільна група, яка ретельно інформує партизанів про все, що робиться в

місті і районі. Гестапівці весь час шукали підпільників, доки не натрапили на слід...

Якось до Гната Хоменка прийшов невідомий і назвав себе радянським десантником.

— Я командую групою парашутистів, — говорив невідомий. — Допоможіть мені знайти людей, які б провели нашу групу до партизанів.

Хоменко спочатку говорив, що нічого не знає, що він не зв'язаний з підпільниками. Але провокатор, був очевидно не новачком і таки допитався про Петра Іващенко, Аркадія Лютенка, Катю, довідався і про двох шоферів-сербів.

На другий же день фашисти схопили Петра в його селі Вершеці, потім арештували Лютенка і Хоменка...

Повернувшись з роботи, Катя застала вдома того ж невідомого, що приходив до Хоменка. — Як знайти мені партизанів? — прямо запитав провокатор, розраховуючи, що від несподіванки дівчина розгубиться.

Але Катя зміряла його презирливим поглядом і спокійно відповіла: — Я можу вас провести хіба в німецький госпіталь. Ніяких партизанів не знаю.

— Брешеш!

— Не слухайте, якщо не вірите.

Тоді провокатор став погрожувати зброєю. Він поставив Ката до стіни і при батьках вистрілив кілька раз по верх її голови. Але Катя твердила одне: «Нічого не знаю».

А в цей час серби заводили свої автомашини. Вони будь-що хотіли вирватися з міста. Проте німці вже знали, що серед шоферів є «зрадники», і пильно стежили за всім, що відбувалося на подвір'ї госпіталю. Тільки-но чмихнув перший мотор, як шоферів оточили фашистські молодчики. Побитих їх доставили в поліцію.

Катю кинули в тюремну камеру. Вона не знала про арешт своїх друзів і сербських шоферів. Гестапівці люто катували юну патріотку, але не добилися від неї жодного слова.

З друзями і сербськими солдатами Катя зустрілася тільки 8 грудня на світанку, коли всіх їх вивели на розстріл. Катя, змучена на допитах, не могла самотійно йти. З-під розірваної сорочки на грудях безстрашної підпільниці виглядала вирізана п'ятикутна зірка. Петро Іващенко і Аркадій взяли дівчину під руки і підтримували її.

Всіх шістьох вивели за місто і там, біля шляху, що веде на Черкаси, розстріляли. Вже після звільнення Чигиринська тіла патріотів були перенесені і поховані в центрі міста. Імена двох патріотів, сербів, так і лишилися невідомими.

Трагічно обірвалося життя безстрашної дочки Ленінського комсомолу Катерини Гаврилівни Винниченко та її друзів. Але пам'ять про них живе в серцях комсомольців і молоді району.

Сунківську середню школу в Смілянському районі добре знають працівники народної освіти району.

— Аякже, — говорять вони — чули про ініціативу сунківських школярів. Там створена перша в районі учнівська виробнича бригада. Недавно її звернення до всіх школярів району друкувалося в газеті. Хороша ініціатива.

— А про шкільну цегельню в Сунках знаєте?

— Шкільну цегельню? Щось «рикошетом» доводилося чути, але нічого певного сказати вам не можемо.

Справді як не дивно, але в більшості шкіл району дуже мало знають або й зовсім нічого не чули про це. А даремно. Багато директорів шкіл ламають нині голову над тим, як перейти найближчим часом на однозмінне навчання, де взяти будівельних матеріалів для спорудження нових навчальних приміщень? У Сунках вчителі та учні розв'язують ці проблеми дуже просто і, безперечно, їх досвід можуть використати майже всі школи області.

ПОЧИНАЛОСЯ ТАК

Зараз важко встановити, хто першим висловив думку про виробництво цегли для спорудження школи самими учнями.

— Життя висунуло перед нами це питання, — говорить завуч школи т. Георгієвський. — Адже будівельні матеріали дістати не так легко, а тут під боком — своя глина, пісок — все необхідне для виробництва цегли. До того ж у свій час колгосп випалював не тільки цеглу, а й черепицю. В селі дещо залишилось від колишньої цегельні — напівзруйновані сушарні і колодязь. От ми й вирішили скористатися ними.

На спільному засіданні двох комітетів — комсомольського та учнівського, що відбулося 24 травня, стояло одне питання — про організацію виготовлення цегли і випалювання її наземним способом.

Рішення про це прийняли одноставно. Тут же були затверджені конкретні завдання для кожного класу, розподілені обов'язки між членами комсомольського та учнівського комітетів.

І ось на Восьмій сотні (так зветься куток села), де більше десятка років похмурою пусткою стояла стара цегельня, почало творитися щось незвичайне. Ніби комашня, заворушилися юні будівельники. Навколо напіврозкритих сушарок обкопувалися водостоки, чистився занедбаний колодязь, вирівнювалися площадки для формування цегли, зсипання глини. Кипіла робота, і над усім панував веселий дитячий гамір, бринів сміх. Командував «парадом» старий досвідчений цегельник Андрій Веремійович Мартиненко.

Не дуже охоче «омолоджувалася» стара цегельня — все нові й нові непередбачені перешкоди виникали перед юними цегельниками. Підготовчих робіт виявилось значно більше ніж сподівалися спочатку. Вони примусили дещо підправити і плани виготовлення сирцю. А головне — ніхто ще не мав досвіду, найпростіші речі були вдиковинку.

Крім того, виникали різні дрібні непорозуміння доки не сформувався тут свій «робітничий» колектив. Був, зокрема, такий випадок у нинішньому 8 класі. Кожного разу, як тільки підходила черга працювати, Володимир Карпенко починав ухилятися від роботи. Хлопча, здається, твердо засвоїв ледарське правило: «що не робити, аби тільки нічого не робити». Пробайдикує, бувало, цілий день на цегельні — і за холодну воду не візьметься. Товариші спочатку поблажливо посміювалися над ним, сподівалися, що одумається, але терпець, нарешті, їм урвався.

Люда Яненко зібрала учнів і при всіх заявила:

— Знаєш що, Володько, іди гуляти кудись в інше місце. Шукай собі друзів між дошкільнятами — вони займаються тим, що й ти. Не заважай нам працювати.

Хлопець спалахнув від образи, але відповів з незалежним виглядом:

— І піду. Подумаєш, покарання знайшли!

— Йди бався з дітками, — порадив хтось, і весь клас вибухнув дружнім сміхом.

Володимир прожогом кинувся від цегельні. В голові хлопця заройлися думки про те, як йому довести отій докучливій Люді, що й він не ликом шитий. Ще пошкодують і вона, і весь клас, що так несправедливо образили його.

Хлопець спустився з пагорба в долину і вирішив трохи спочити. Образа не давала йому спокою, але не міг знайти нічого підходящого, щоб «віддячити» за неї.

«Хіба й справді піти з малечою бавитися?» — подумав іронічно, розуміючи, однак, що вихід із скрути був єдиний — повернутися до товаришів і працювати разом з ними.

Через кілька хвилин, похнюпивши голову, Володимир простував до цегельні, а пізно ввечері повертався разом з усіма додому, і ніхто йому не нагадував старого «гріха».

Робота на цегельні продовжувалась. Уже красувалися акуратно вкриті сушарні, свіжою холодною водою наповнився колодязь, на майданчиках піднялися кучугури білої глини, яку підвозила сюди шкільна вантажна автомашинка, куплена в однієї з організацій, що списала її на злом.

Почалося формування цегли-сирцю. І тут показали своє вміння працювати і Леонід Дем'яненко, і Володимир Тимошенко, і Олександр Луценко, і Василь Вовенко і багато інших старшокласників.

ШІСТЬ МІЛІМЕТРІВ

Славно потрудилися школярі, формуючи сирець. Вони виготовили 37 тисяч штук цегли. Тепер підходив найвідповідальніший момент у роботі — випалення цегли. Від цього повністю залежав успіх справи, і якась незначна помилка могла перекреслити всю попередню роботу.

Знову найсерйознішим «ворогом» була відсутність досвіду. Адже болгарський спосіб відомий був тільки теоретично, на практиці нікому не доводилося мати з ним справу. Виникло безліч питань.

Та чи не найголовнішим було питання — як складати цеглу в бурти. Тут повне керівництво взяв на себе Андрій Веремійович. Йому по кілька раз доводилося перекладати цеглу після хлопців. Особливо не «клеїлася» ця робота у восьмикласника Андрія Шевченка. Старий бурчав на хлопця, раз у раз підправляючи його.

— І скільки тебе вчити треба? Сто раз показував, як її ото люди кладуть, — удавав із себе сердитого при хлопцеві, а за очі говорив: — Пуцящий буде цегельник з Андрійка. Доб'ється свого.

Поки йшла ця кропітка робота, територія цегельні заповнювалася паливом. Тут виросла ціла скирта соломи, з'явилося біля 150 куп хмизу, гори торфу. Школярі навіть «списали» старі скати в околиць артілях — назбирали їх щось понад 20 штук.

Нарешті, настав довгожданий урочистий день — спалахнуло, за-танцювало полум'я.

— Добрячу цеглу випалили, — радісно говорив директор школи т. Улітов, коли вже вибрали її — Як дзвін!

Справді, цегла пройшла всі випробування — не страшна їй ні вода, ні мороз. Три дні мокли дослідні цеглини в воді — і нічого, витримали!

Але учнів чатувала ще одна несподіванка: цегла виявилася не стандартною. Шість зайвих міліметрів! А що як вони зроблять цеглу непридатною для будівництва школи?

— Не турбуйтеся, — заспокоїли молодих цегельників спеціалісти, — Сто літ стоятиме школа з цієї цегли. Тільки, звичайно, на кладку зовнішніх стін вона не годиться.

Було б невірно бачити тільки господарське вивчення цієї ініціативи колективу вчителів та учнів Сунківської середньої школи. Звичайно, приємно, що школа одержала порівняно дешевий будівельний матеріал. Але ще більше значення мала ця справа для виховання школярів у дусі комуністичної моралі, поваги й любові до фізичної праці. Спільна робота по-справжньому зблизила учнів, дала можливість ближче взнати один одного, згуртувала їх у тісний, дружний колектив.

Годі й говорити про те, наскільки своєчасним і похвальним є почин педагогів Сунківської школи по вихованню підростаючого покоління на трудових традиціях. Праця стала тут одним з найважливіших предметів. Тому вчителі та учні школи з гарячим схваленням зустріли тези ЦК КПРС і Ради Міністрів СРСР «Про зміцнення зв'язку школи з життям і про дальший розвиток системи народної освіти в країні». В них висловлені їхні найзаповітніші мрії.

Досвід трудового виховання в Сунківській середній школі заслужує того, щоб на ньому вчилися педагоги інших шкіл області. Треба тільки потурбуватися про його поширення. Це — обов'язок обласного відділу народної освіти, інституту удосконалення вчителів.

Багато зроблено сунківськими вчителями і школярами в цьому році. А ще більші плани в них на майбутній рік. Побажаємо ж їм успіху в цій благородній справі.

В. СИМОНЕНКО

Газ. «Черкаська правда»,

№ 280, 28 листопада 1958, арк. 3

Ім'я Олександра Довженка відоме кожній культурній людині земної кулі. Фільми, поставлені ним, з тріумфом обійшли екрани багатьох країн світу, ніколи не лишаючи глядачів байдужими і спокійними, натхнені і пристрасні, вони захоплюють своєю глибиною, пафосом і новаторством. Невипадково Довженка називають першим поетом кіно. Справді, фільми його поетичні в найкращому розумінні цього слова. І дуже прикро, що вони майже не з'являються нині на екранах наших кінотеатрів, через що молодь має дуже туманне уявлення про творчість одного з найвидатніших майстрів світового кіномистецтва.

Адже не секрет, що для більшості юнаків і дівчат, які змужніли вже у післявоєнні роки, О. Довженко є автором лише кінофільму «Щорс». Коли заведеш розмову про інші його твори, рідко хто може сказати про них щось більш-менш певне. І це особливо прикро — адже на фільмах Довженка можна і треба виховувати нашу молодь, прищеплювати їй хороші естетичні смаки, вчити любити свій народ, розуміти велич наших днів.

Олександр Довженко — співець соціалістичної Вітчизни. Він не тільки великий художник, але й великий наш сучасник. Героїка і пафос соціалістичного будівництва в нашій країні — це те головне, що визначає зміст творчості О. Довженка.

Нині на екранах кінотеатрів області демонструється фільм «Поема про море», знятий кіностудією «Мосфільм» за сценарієм О. Довженка. Як і про всякий, справді, художній твір, про нього можна почути дуже суперечливі думки. Проте ми певні, що праві ті, хто вважає цей фільм великим творчим досягненням радянського кіномистецтва. Пройдуть роки, а «Поема про море» хвилюватиме і окрилюватиме людей, залишиться документом великої художньої сили про наших сучасників.

«Поема про море» знімалася під керівництвом вірної подруги О. Довженка Юлії Солнцевої. І дуже приємно відзначити, що творчий колектив постановників та акторів прагнув в усьому зберегти довшенківський творчий почерк. Віриться, що саме такою бачив

свою кінопоему О. Довженко, натхненно працюючи над образами своїх сучасників.

«Поема про море» настільки самобутня і незвичайна річ, що її важко порівняти з чимось іншим. Для того, хто звук у кіно слідкувати тільки за інтригами та героїчно-сентиментальними пригодами діючих осіб, «Поема про море» може здатися нудною і нецікавою. Але фільмові і не потрібні такі глядачі. Він повернутий обличчям до народу-трудівника, до того, хто бачить своє щастя і радість у творчості, до того, хто любить свій народ і наш величний час. Це — натхненний гімн Людині з великої літери.

Головний герой кінопоеми — народ. Нікого з діючих осіб письменник не висунув у центр своєї розповіді про будівництво Каховської ГЕС, бо всі вони є типи нашої соціалістичної епохи, які у своїй сукупності і представляють народ. З якою любов'ю ліпить О. Довженко, а слідом за ним і актори, зайняті у фільмі, образи радянських людей — будівників нового життя, незалежно від того, яке становище займають вони в суспільстві. І з яким гнівом говориться про тих, що плутаються під ногами народу, ніби равлики, ховаючи в оболонці словесної пишноти своє егоїстичне єство.

Декому, як скажімо, генералу армії Федорченку, голові колгоспу Зарудному відведено у фільмі більше місця, декому — менше. Але часто постановникам вистачає одного штриха, щоб створити образ потрясаючої сили. Згадаймо, хоча б матір, в якій війна забрала сім синів-соколів, і тепер вона ходить між людьми з журналом, на обкладинці якого — фото пам'ятника радянським воїнам у Берліні. Він, як крапля на краплю води, схожий на її наймолодшого сина, і сиротіла мати просить берегти пам'ятник, щоб її син вічно стояв на площі в Берліні. Жодної репліки не чуємо ми з уст жінки — заступника міністра, але цей образ недалекої, обмеженої людини запам'ятовується. І тут навряд чи можна завдячувати грі артистки — життя типові дають авторські, довженківські коментарі.

Кінопоема складається ніби з окремих виразних новел, між якими інколи важко знайти зовнішню єдність, але які так чи інакше необхідні у фільмі. Взяти хоча б розмову в степу двох закоханих. Нічим ця сцена не зв'язана з сюжетом фільму, але відняти її з нього не можна.

Ми не ставимо тут своєю метою розглядати гру акторів — всі ролі в фільмі вимальовані досить зримо. Але, мабуть, найбільшою вдачею в кінопоемі є образ Зарудного, створений відомим радянським кіноартистом Б. Андреевим. Актор ще раз засвідчив свої великі можливості,

дбайливо виліпивши вільний, глибоко ліричний характер людини, закоханої в землю. З цілковитим довір'ям глядач сприймає і образи генерала армії Федорченка, і його батька Максима Тарасовича, і «гармонійної людини» шофера Івана Кравчини та його дружини Катерини та багатьох інших. А якими переконливими мазками окреслений «генеральський синок», далекий від природи, від землі, від історії свого народу. Неважко уявити, яке ледащо виросте з нього, якщо й далі виховуватиметься він у тепличних умовах.

Але найголовніше в фільмі, на наш погляд, — це довженківська замріяність, глибокий ліризм і високий громадянський пафос. Для О. Довженка показ будівництва Каховської ГЕС не став самоціллю. Він побачив у цій події той «корінний вузол», де найповніше розкрилися характери людей, багатство чи убогість їх душ. І тому на передньому плані не дрібненькі виробничі конфлікти, а зіткнення і боротьба людей, перевірка їх волі і сили.

Постановники доклали чимало зусиль, щоб глядачі, побачивши фільм, повірили, що автор його — Олександр Довженко. І це їм в основному вдалося, хоч і є окремі місця, де вони ніби «спіткнулися». Так, поверхово є сцена, де бабуся голосить, прощаючись з хатою. У фільмі не чути глибокого підтексту за цією сценою, який знаходимо в сценарії — адже вона прощається з домівкою, де вирости покоління і, можливо, перед її очима в цей час проходить вся історія народу. Але, на щастя, такі невдачі — сироти. У фільмі куди більше глибоких, новаторських, часом потрясаючих сцен. Хіба може зітертись в пам'яті сцена перев'язки. Федорченка при форсуванні Дніпра, або сцена, де Зарудний карає спокусника дочки. А саме вони створюють лице фільму, превалюють в ньому. «Поема про море», яку з таким нетерпінням чекали глядачі, вийшла на екрани і вже встигла завоювати сотні тисяч прихильників. І з кожним днем друзів у неї ставатиме все більше і більше. Як натхненна пісня, як величний гімн радянській людині — творцю нашому величному часо-ві ввійде вона в історію вітчизняного кіномистецтва.

Довженко належить до тих митців, чия пристрасна творчість не вмирає разом з фізичною смертю її автора. Їй судилося довге безсмертне життя і «Поема про море» посяде гідне місце в чудовій спадщині видатного майстра радянського кіно.

В. СИМОНЕНКО

Газ. «Черкаська правда»,
№ 62, 15 березня 1959, арк. 4

Майже місяць говорили про це в райвиконкомі пошепки, щоб, крий боже, хтось не підслухав:

— Повернувся?

— Ні, не видно.

— То почекаємо ще...

Але той, кого з таким нетерпінням чекали у виконкомі Черкаської районної Ради депутатів трудящих, і не думав повертатися. Разом з печаткою районного комітету фізкультури і 2 000 карбованців, «позиченими» в спортсменів, Ціоненко пірнув з черкаського берега, щоб виринути десь в іншому місці. Можливо, там теж вдасться знайти такого простака, як голова Черкаського райвиконкому т. Лобода...

Дійсно, треба бути простаком, щоб прийняти на відповідальну посаду людину, навіть не поцікавившись, чи прописана вона в тому районі, де хоче «розвивати» спорт. Можливо, такі роздуми мучили і самого Лободу, коли він підписував таке рішення:

1. В зв'язку з тим, що голова районного комітету фізкультури Ціоненко Григорій Іванович з невідомих причин не виходить на роботу протягом 12 днів, тимчасове виконання обов'язків голови районного комітету фізкультури і спорту покласти на голову районного добровільного товариства «Колгоспник» Теслю В.К.

2. Довести до відома обласне управління міліції, що тов. Ціоненко Г.І. зник без вісті».

Привертає в цьому рішенні увагу така деталь: бідний Ціоненко «зник без вісті» приблизно за місяць до того, як приймалося це рішення. Однак, користуючись тільки йому відомим методом рахування, т. Лобода сміливо встановив, що той відсутній на роботі «протягом 12 днів». Може за решту днів Ціоненку і зарплату слід виплатити? Як ви міркуєте, т. Лобода?

Про особливий творчий підхід до справи свідчить і пункт другий цього рішення: мовляв, ми своє діло зробили — пригріли пройдисвіта, а тепер хай міліція своє слово скаже. Міліція, безпе-

речно, зуміє по заслугах оцінити спортивну спритність Ціоненка,
а от т. Лободі треба не ловити гав.

В. ЩЕРБАНЬ

*Газ. «Черкаська правда»,
№ 73, 28 березня 1959 р., арк. 4*

ТОМ
2

75

ЩАСЛИВА ПОМИЛКА

76

Освальд невдоволено нахмурився.

— Нарубали ви, хлопці, тут дров без мене. Чого було вискакувати, як Пилип з конопель, з отими цифрами?

Григорій Майстренко хитрувато примружив очі, в яких завжди світяться іскорки гумору, і добродушно відповів:

— То вже питай у своєї симпатії — Сашка Бабанова або в Чернявського. Вони винні в усьому. А ми, як кажуть, «приший кобилі хвіст».

Освальд зміряв сердитим поглядом шупленького майстра сушильно-дробильного цеху. «І де в ньому оті невичерпні поклади гумору містяться?» — майнула думка. Невтомний жартівник, щира душа, Григорій Майстренко справді міг обеззброїти хоч кого своїм влучним дотепним словом.

— То виходить, ви просто жертви Сашкового красномовства? — вже веселіше запитав змінний інженер.

— Виходить, що так, — підвів підсумки дискусії хтось з гурту, і всі дружно засміялися. Освальда Сіфера теж розвеселив цей оптимізм друзів.

— Ну, добре, хлопці. Тепер уже пізно переглядати зобов'язання. Назад тільки раки лазять. Але ж і спуску нікому не буде. Ні вам, ні мені. Щоб не хникали потім. Проте Освальда все-таки не лишали сумніви. Здавалося, що дати над план 11 тисяч тонн брикету за рік зміна навряд чи зможе. Хлопці явно погарячилися, а він, як на гріх, саме захворів і не міг довести їм, що зобов'язання завищені. Та й для чого підіймати зайвий галас — краще вже взяти нижчі зобов'язання і перевиконати їх, ніж наобіцяти золоті гори, а потім сісти в калошу.

Однак для сумнівів часу було обмаль. Зміні вже присвоїли звання комуністичної, і треба не сумніватися, а працювати. Тим більше, що за одним з перших колективів комуністичної праці в області стежило багато допитливих очей. Чи вистачить пороку в хлопців?

Скоро сумніви Освальда розвіялися, як вранішній туман. Робота аж кипіла; в останню половину грудня зміна відвантажувала надплановий брикет — хай везуть його крикливі поїзди у міста і села, щоб теплом шахтарських рук наповнити квартири робітників і хати колгоспників. І тоді він ще раз відчув силу колективу, спаяного єдиною метою, єдиним устремлінням.

Бувають хвилини, коли людина якось особливо чітко відчуває себе частинкою великої, колективної сили. Щоденна робота, зустрічі, виробничі і не виробничі конфлікти притуплюють це почуття, вкриваючи його пеленою буденності. Але ж після буднів завжди настає свято. І таке свято, мабуть, було в душі Освальда Сіфера, змінного інженера Юрківської брикетної фабрики, в пам'ятний перший день семирічки. Він був щасливий, що на цей раз помилився, бо оця щаслива помилка допомогла йому краще зрозуміти і своїх друзів, і самого себе.

ПІСНЯ ПРО СТАТИСТИКУ

Дні йдуть і йдуть один за одним, як брикет стрічкою конвейєра. Звіти про роботу з холодною байдужістю констатують: сьогодні зміна інженера Сіфера перевиконала план на 8 процентів, вчора — на 5, позавчора — на 7... Може статистика розповісти і про те, що зміна на честь позачергового ХХІ з'їзду партії дала над план 500 тонн брикету, що в лютому вона виконала план на 106,8 процента, а в березні добилася не гірших показників.

Хороша річ статистика. Все фіксує вона з педантичною точністю, мовою цифр і процентів виміряє людські радощі і знегоди, оспівує успіхи, сумує над невдачами. Хороша й щедра статистика — вона може розповісти про людину все, що стосується виробництва, розповісти так детально, що можна навіть не зустрічатися з людиною і написати про неї цілий роман.

Я запитав у неї: «Хто такий Сіфер?»

Чарівна товаришка Статистика відповіла рівним спокійним голосом:

— Змінний інженер, його зміна виконує норми на 107 процентів...

— Але ж мене цікавить не інженер, а людина.

— Цього я не знаю.

— Тоді розкажіть мені про Женю Рибальченко, Юрія Поспелова, Дмитра Ільницького, секретаря партбюро Пилипа Біленка...

— Вони працюють у зміні інженера Сіфера. Вони виконали...

— Будь ласка, не треба процентів. Скажіть мені, які вони люди.

— Чого ви до мене пристали з такими питаннями? — не витерпіла, нарешті, Статистика. — Це не входить у мої функції. Я роблю своє діло, а ви йдіть робіть своє.

А в цей час інженер Сіфер, зміна якого з гордістю носить звання колективу комуністичної праці і систематично перевиконує норми, — оцей самий Сіфер сидів у своїй кімнаті, куйовдив чуба і... писав вірші. Непокоїла його тільки слабенька рима, яка підступно прокралася у вірш і уперто не хотіла поступатися місцем кращій...

ІНТЕЛІГЕНТИ

Характер людини інколи більше розкривають речі, які оточують її, ніж короткі зустрічі, розмови за кухлем пива. В кімнаті Освальда Сіфера передусім кидається в вічі скромна етажерка, що аж вгинається від книг. Стоять вони без певного порядку, можливо, навіть хаотично, що викликало б законну досаду будь-якого знавця бібліотечної справи. До того ж, книги далеко не стандартного формату — глянеш на них віддалік і здається, то господар заповнив етажерку першим, що потрапило під руки, забувши подбати навіть про зовнішні прикраси.

Але ось підходиш до етажерки, перебігаєш очима з книги на книгу. Ні, не випадково заповнена вона томиками поезій: поруч з п'ятитомним виданням творів Лесі Українки стоять «Неизданные стихи» В. Брюсова, знайомі всьому світові імена поетів чергуються з прізвищами тих, хто тільки-но почав підніматися на Парнас. Так, це бібліотека людини, для якої поезія стала необхідністю, бібліотека поета, а не колекціонера рідкісних видань.

Освальд Сіфер справді хороший поет, його добре знають шахтарі Ватутіно, хоч жодна його книга ще не лягла ні на прилавки магазинів, ні на полиці бібліотек.

Якось уже так повелося, що тих, хто добре працює, ми часто уявляємо ледве не фанатиками своєї професії, забуваємо з-за статистичного звіту глянути на людину, запитати, що цікавить її крім брикету або буряків. Освальд помер би від нудьги, якби його примусили цілий день говорити лише про фабрику. Він закоханий у свою професію, гордиться нею, але не тільки робота скрашує життя інженера. Захоплено розповідає він про свої подорожі в Карпати, на Кавказ — адже Сіфер пристрасний альпініст. Щоліта з рюкзаком

вирушає він у гори, повертаючись у Ватутіно сповнений вражень, свіжий і здоровий, голодний до роботи.

Але такий у зміні комуністичної праці не лише Освальд Сіфер. Кожного вечора над книгами схиляються Григорій Майстренко — майстер дробильно-сортувального цеху, Женя Рибальченко — симпатична диспетчер фабрики, демобілізований матрос, нині робітник сушильного цеху Олександр Бабанов і його друг Юрій Поспелов, пресувальник Дмитро Ільницький та інші.

Вони працюють і вчаться — одні у вечірньому гірничому технікумі, інші на заочних відділеннях інститутів, а треті готуються до вступу у вузи. Вони справжні інтелігенти фізичної праці, інтелігенти в хорошому розумінні цього слова. Це люди, якими може гордитися робітничий клас, — вони його сини і вихованці, його сьогоднішнє і майбутнє. Вирощені, випестовані народом і партією, орлята розправляють крила для зльоту на сонячну вершину комунізму.

БОРЦІ ЗА ПРЕКРАСНЕ

Фабрика живе своїм ритмічним трудовим життям. Будні семирічки, сповнені трудовою наснагою, минають один за одним, приносячи зміні комуністичної праці радість нових перемог і успіхів.

Та не тільки квіти зустрічаються на шляху молодіжного колективу, бо не за помахом чарівної палички усуваються труднощі, розв'язуються складні виробничі питання.

Був час, коли темп роботи значно знижувався через те, то розріз подавав недоброякісне вугілля. Довелося чимало потріпати нерви, доки знову все стало на свої місця. Григорій Майстренко від імені керівників тресту за мовчазною згодою друзів навіть «відчитав» по телефону одного особливо гонористого інженера з розрізу, який не хотів і слухати зауважень брикетників. І хоч такий захід, звичайно, далеко не з кращих, він все-таки приніс певну користь. Вугілля пішло якісніше.

А то був ще такий випадок. Якось один з членів зміни не втримався від спокуси випити чарку-другу на якийсь релігійне свято, а потім у досить таки непривабливому вигляді «прогулювався» вулицями міста. Це не тільки обурило, а й насторожило колектив. Грішника, звичайно, покарали по-своєму, по-робітничому. Однак справа не в одному випадку, треба подумати над тим, щоб такого більше не повторилося.

Цьому питанню були присвячені спеціальні комсомольські збори. Оратори виступили гнівно, з місць лунали нищівні репліки. Несподівано повістка зборів розширилася. Женя Рибальченко, трохи знітившись, запитала:

— А як же бути з лайками? Пробачте мені, хлопці, але інколи, як робота не клеїться, у вас такі слівця з язика зриваються, що й брикет червоніє. Невже не можна стримуватися?

— Правильно!

— Треба замки декому на язик вішати!

Збори прийняли тверде рішення: нещадно боротися з пияцтвом, з брутальністю, з тим, хто легковажить коханням. В комунізм треба йти з світлим розумом і чистими, великими, справжніми почуттями.

От і закінчується розповідь про зміну комуністичної праці Юрківської брикетної фабрики. І здається, що розповів про них мало і гірше, ніж хотілося. Хороші, скромні люди, герої першої семирічки працюють в ній, заслужують вони великих і щирих слів. Хай друзі-брикетники пробачать автору, що слова його звичайні, зате ж вони щирі, бо йдуть від усього серця.

В. СИМОНЕНКО

Газ. «Черкаська правда»,

№ 84, 10 квітня 1959 р., арк. 2 – 3

Успіх фільму «Доля людини» був забезпечений ще до того, як він появився на екранах кінотеатрів. Знамените однойменне оповідання Михайла Шолохова в мінімально короткий строк завоювало серця мільйонів людей. Вже через кілька днів ті номери «Правды», в яких був опублікований цей хвилюючий твір визначного радянського письменника, стали ледве не бібліографічною рідкістю.

А відтоді, як у пресі з'явилося перше повідомлення про зйомки фільму на студії «Мосфільм», багатомільйонна аудиторія радянських кіноглядачів з винятковим інтересом і нетерпінням слідкувала за роботою постановників і, характерно, що «прогнози» на цей раз були майже однастайні — всі чекали хвилюючого, глибокого фільму.

Чим же було зумовлене таке довір'я? Насамперед, любов'ю до творчості видатного радянського письменника. Від постановників, звичайно, залежить дуже і дуже багато. Але якось навіть не вкладається в голову, що за твором М. Шолохова можна створити посередній фільм.

В заголовній ролі Андрія Соколова виступив популярний радянський кіноартист Сергій Бондарчук. Його ми добре знаємо по фільмах «Тарас Шевченко» та «Іван Франко», в яких він відтворив незабутні образи двох гігантів української літератури. С. Бондарчук є також режисером-постановником фільму «Доля людини». Як відомо, це перша його режисерська робота, і слід відзначити, що свій шлях режисера С. Бондарчук почав великою творчою вдачею.

Режисерський почерк Сергія Бондарчука такий же самобутній, як і артистичний талант. В ньому немає нічого такого, що претендувало б на зовнішній ефект, на те, щоб «ошарашити» глядача якимось несподіваним трюком. Просто, як в житті, розвивається дія на екрані, скупі, але виразні кадри розкривають перед нами тернистий життєвий шлях простої радянської людини, якій доля відпустила так мало радощів і не поскупилася на випробування. Режисер спрямовує увагу колективу на психологічне розкриття теми — і саме в цьому запорука успіху фільму.

Фільм «Доля людини» показує життєвий шлях однієї особи і тому природно, що Андрій Соколов є центральною його фігурою. Всі інші образи, так би мовити, підпирають його, допомагають глибше і повніше розкриті характер головного героя. Перед С. Бондарчуком як перед виконавцем цієї ролі стояло винятково відповідальне завдання — адже по суті успіх фільму залежав саме від нього. І артист блискуче виправдав найкращі сподівання.

Перед нами постає образ мужньої, вольової людини з незламним характером, з безстрашним і чулим серцем. Він лишається вірним сином своєї Батьківщини у хвилини найжорстокіших мук, з гордістю несе ім'я російської людини. Ні глуміння есесівських катів, ні трагічна загибель сім'ї, а потім єдиного щастя в житті — сина, не зломлюють його. Десь глибоко в душі, за серце ссе, мов змія, пекуча туга. Але все це не в силі вбити те світле, прекрасне, що возвеличує його, що дає йому право називатися гордим ім'ям радянської людини.

Артист С. Бондарчук органічно зжився із своїм героєм. Його лаконічна артистична мова примушує забути, що все це відбувається на екрані. Арсенал художніх засобів С. Бондарчука-актора здається невичерпним. Думається, ми не помилимося, коли скажемо, що він досягнув такого рівня майстерності, коли вона стає невлічливою, непомітною для ока. А як відомо, це під силу тільки артистам, щедро наділеним талантом.

Особливо ж глибокий психологічний малюнок образу. Всю свою увагу артист зосередив на розкритті душі героя, на тому, щоб показати благородство і велич рис його характеру, характеру нової людини. Саме цим, мабуть, пояснюється деяка байдужість С. Бондарчука до таких зовнішніх засобів, як міміка і пантоміма. Вірніше, це не байдужість, а скупість вимогливого читця.

Фільм дивиться з напруженням від першого до останнього кадру. Але, звичайно, є в ньому сильніші і слабкіші місця. Є епізоди, які винятково наснажені, переповнені почуттям. Так, сцена в кабіні грузовика, коли Соколов називає Ванюшу своїм сином, не може залишити байдужою жодної людини, хіба що найчерствішу. І таких моментів у фільмі багато. Варто згадати хоча б прощання Андрія з Іриною — своєю дружиною, або похорони сина.

Інші ролі, як уже зазначалося, несуть у фільмі менше навантаження і тому, природно, деякі виконавці не змогли повністю використати свої творчі можливості. Однак і тут є успіхи. Зокрема, привабли-

вий образ Ірини створила З. Кірієнко, непогано з роллю Ванюші справився Павлик Борискін. Високо і переконливо окреслив характер гітлерівського катюги Мюллера артист Ю. Аверін.

Можна було б ще чимало поговорити про акторську майстерність виконавців ролей, про операторську та режисерську роботу. Але, коли думаєш про фільм, він постає перед очима як художньо цілісний витвір мистецтва, який не піддається «розщепленню» на окремі деталі, частини. Безперечно, така цілісність не далася легко. Вона — результат невтомних творчих шукань всього колективу постановників і виконавців ролей.

Велика ідея, глибокий зміст шолоховського оповідання любовно збережені і донесені до глядача. І в цьому неабияка заслуга сценаристів Ю. Лукіна та Ф. Шахмагонова, оператора Володимира Монахова, художників І. Новодержкіна і С. Воронкова, композитора В. Баснера.

Фільм «Доля людини» якщо не один з перших, то, безперечно, один з кращих творів кіномистецтва про подвиги тих радянських воїнів, які в силу певних обставин потрапили в гітлерівський полон, і крізь нелюдські муки і тортури пронесли гарячу любов до соціалістичної Вітчизни, вмирали, але лишалися вірними їй. В образі Андрія Соколова ніби ожили перед нами ці герої-мученики, щирі сини матері-Вітчизни.

Не треба мати особливий критичний «нюх», щоб відчутти гостру антивоєнну спрямованість фільму «Доля людини». Адже той, хто так глибоко відчув і осмислив страхіття і трагізм воєн, ніколи не стане проповідувати їх. Як і в кожному справді художньому творі, в «Долі людини» переплітається кілька тем, які й нині хвилюють наших людей.

Нас можуть запитати: невже фільм «Доля людини» бездоганний, що ви мовчите про його недоліки? Напевне, недоліки у фільмі є. Але немає ні бажання, ні потреби говорити про них. Кожна людина в своєму другові намагається бачити тільки хороше, пробачаючи йому дрібні недоліки. А з фільмом «Доля людини» наші глядачі подружили міцно і надовго.

В. СИМОНЕНКО

Газ. «Черкаська правда»,
№ 118, 22 травня 1959 р., арк. 3

Так уже заведено, що після критичних шпильок треба назвати прізвища тих, кому вони адресуються. Я, Остюк, думаю, що торгівля свіжими продуктами в кам'янських магазинах навряд чи поліпшиться тільки від того, що я назву тут прізвища в. о. голови міської споживспілки т. Буркацького та голови райспоживспілки т. Пивоварова (хай їм легенько гикнеться). Значно більше користі буде, якщо вони засукають рукава та за діло візьмуться.

А то хлопці з міськспоживспілки пишаються тим, що вони продали в комісійному магазині аж 3 тонни полуниць.

— Таким чином, — гордо заявляють вони, — можна сміливо вважати, що кожний житель Кам'янки вже покуштував цих ласощів,

Поздоровляю вас, товариші кооператори, з цим успіхом! Поздоровляю і... лізу вам за комірці. І буду шпигати, доки не подолаєте свого могутнього конкурента — оту молодицю з двома корзинами. Думаю, що Кам'янській споживчій кооперації це завдання під силу. Га?

Тільки не втішайтеся думкою, що, мовляв, полуниці вже відійшли. Попереду — літо. Глядіть же мені, щоб споживачі на вас не кривилися.

Нотатки Остюка
до друку підготував
В. СИМОНЕНКО

Газ. «Черкаська правда»,
№ 155, 4 липня 1959, арк. 4

П'еса В. Леканова «Сільські вечори», яку черкащани побачили в постановці Новгородського театру драми, є однією з багатьох спроб радянських драматургів розповісти глядачам про життя сучасного колгоспного села. Ми не випадково назвали «Сільські вечори» спробою. П'еса дійсно лишає бажати багато кращого, як у змалюванні і осмисленні подій, так і в створенні образів наших сучасників.

Але, як би там не було, п'еса, безперечно, заслуговує того, щоб побачити світ на сцені професіонального драматичного театру. Наші новгородські гості не помилилися, взявши її до свого репертуару. Про це свідчить хоч би той факт, що на спектаклі «Сільські вечори» зал ніколи не був пустим.

І це не дивно. Адже п'еса, незважаючи на свою художню недовершеність, порушує ряд животрепетних проблем наших днів. З любов'ю створені в ній і деякі образи наших сучасників — простих, скромних радянських людей. Колектив театру під керівництвом режисера В.А. Башкіна чимало доклав зусиль, щоб на спектаклі менше позначилася слабкість драматургійного матеріалу.

В результаті цієї кропіткої роботи режисера і акторів ми побачили досить приємну ліричну комедію, в якій так званий «виробничий конфлікт» служить по суті лише фоном для розгортання подій.

Сюжет п'еси «Сільські вечори» простий і, відверто кажучи, дещо шаблонний. У відсталий колгосп, яким керує Прокофій Беляєв (артист М. Мощенський) приїздить друг його юності Федір Канов (артист В. Дьомін), який після вересневого Пленуму ЦК залишив роботу в обласному управлінні і вирішив працювати зоотехніком у колгоспі. Не важко здогадатися, що між друзями виникав конфлікт. Він ґрунтується не тільки на різних точках зору на керівництво артільним господарством, а й на непорозумінні. Справа в тому, що парубками Федір і Прокофій кохали одну дівчину — Уляну (артистка В. Квасова). Тепер вона є дружиною Прокофія. Злі язики пробуджують в душі останнього ревниву підозру.

Після того, як Прокофія знімають з посади голови правління артілі, він залишає дружину. Але згодом він усвідомлює свої господарські промахи, з'ясовується і сімейне непорозуміння. Таким чином, все кінчається щасливо.

Навіть з цього стислого неповного викладу змісту основної лінії п'єси стає очевидним, що вона зовсім не претендує на глибокі думки і почуття. Це, між іншим, прекрасно розуміють і самі артисти. Виконавці головних ролей М. Мощенський (Прокофій), В. Квасова (Уляна), В. Дьомін (Федір) зробили все від них залежне, щоб перебороти деяку схематичність характерів своїх героїв. І, треба сказати, зробили це досить успішно.

Більш наснажені життям другорядні образи п'єси, а, отже, і спектаклю. Особливо колоритними в спектаклі є Іван Гаврилович у виконанні заслуженого артиста РРФСР В.В. Рубцова та Дар'я Тимофіївна, роль якої добре зіграла артистка М.Я. Третьякова.

Дуже приємне враження справляє акторська молодь Новгородського театру драми. Однаково хорошими в спектаклі були і Наташа Колікова, і Вася Нікандров, і Митя Неведомський. Дещо слабше від цього «тріо» виступила М. Андріанова, яка виконувала роль Груші. Однак в цьому не можна звинувачувати лише артистку — чимала доля вини падає за це і на автора п'єси. Адже в цій ролі ми стикаємося з якимось незрозумілим протиріччям. З одного боку Груша — дівчина, яка наполегливо бореться за своє щастя, з іншого — вона якась безпомічна, безвольна. А в третій дії (сцена «заручин») Грушу стає просто жаль. Щось у цьому образі автор недодумав, і за нього це, мабуть, слід зробити артистці та режисерові.

Така, коротко, наша думка про спектакль новгородських гостей «Сільські вечори». Взагалі ж можна з певністю сказати, що спектакль, незважаючи на всі свої недоліки, лишив хорошу думку про театр і його акторів. Працювати над образами сучасників взагалі не легка справа, але вдячна. В цьому зайвий раз переконаємось ми на прикладі наших гостей з древнього і вічно юного Новгорода.

В. ЩЕРБАНЬ

Газ. «Черкаська правда»,
№ 160, 10 липня 1959, арк. 3

У древньому місті, у славній Умані, стоїть собі ремонтно-механічний завод. Чи то пак не стоїть, а преси для олійної промисловості випускає. Преси ті дуже своєрідні, людського подиву гідні. Своєрідні вони тим, що древністю своєю можуть з самою Уманню позмагатися.

Росли собі люди, сил набиралися, а преси не мінялися. Боятися з ними керівники заводу розлучитися, не хочуть з новою технікою подружитися.

— Чим цей прес поганий, якщо він нам до душі припав? — диву дається директор т. Фоменко. — Воно, конешно, на інших підприємствах кращі преси випускають...

— Де там кращі, — обурюється секретар парторганізації т. Тюренко. — Хіба як більше олії з насіння вижимають, так уже й кращі? Нічого подібного. Олія ж ніде не дівається, а в макусі лишається. Макуху поїдають корови, після чого їх, звісне діло, доять. Так, що в результаті ми одержуємо вершки й масло. А це ж куди смачніше, — при цьому філософ заплющив очі та аж прицмокнув від насолоди. Мабуть, уявив себе біля миски з сметаною, поруч з якою макітра вареників стоїть.

Нічого не маючи проти приязні т. Тюренка до вершкової сметани, хочемо, однак, порадити йому турбуватися про запровадження нової техніки на своєму заводі, а не про створення кормової бази для тваринництва.

Під кінець хочеться уманським любителям древностей задати одне невинне запитання:

— Для чого ви преси виробляєте — для того, щоб олію давити, чи для того, щоб хорошу макуху одержувати?

В. ЩЕРБАНЬ

Газ. «Черкаська правда»,
№ 173, 25 липня 1959, арк. 4.

Святкування Дня Військово-Морського Флоту в Черкасах почалося на суші. Ще напередодні, в суботній вечір, Першотравневий парк заповнили сотні святково одягнутих черкащан. В цей вечір в парку не було жодного безлюдного куточка. З літньої естради дзвеніли матроські пісні, на площадці кінолекторію демонструвалися документальні фільми, присвячені доблесним охоронцям радянських водних рубежів, в центрі парку дтсаафівці організували виставку моделей. Словом, було що і подивитись і послухати.

Але, звичайно, головне відбулося в неділю на Дніпрі, який скоро перетвориться в море. Моря в Черкасах ще немає, однак свій морський клуб уже діє. Саме він в неділю, так би мовити, був іменинником.

До половини дня над Дніпром і над містом збиралися хмари, пройшов невеликий короткочасний дощ, потім небо прояснилося, засіяло сонце.

Скоро почалися змагання між кращими спортсменами-водниками, і настрій у всіх піднісся. Тут було за кого «поболіти».

Першими на дистанцію вийшли гребці на байдарках-одиночках. В наполегливій боротьбі кращого результату добився представник мебльового комбінату Петро Колесниченко, який подолав 1000 м за 3 хв. 07 сек. Серед жінок в цьому виді спорту першою виявилася працівниця тютюнової фабрики Тетяна Сидняк. На байдарках-двійках першими фінішували представники середньої школи № 6 Кравчук і Клименко. Десять секунд програли їм Стихно і Жилін з «Авангарду».

Працівник обласної друкарні Валерій Дрибас показав найкращий час в запливі каное-одиночок. На каное-двійці першими прийшли до фінішу муляр Мусієнко і представник технікуму механізації сільського господарства Образцов.

Не знайшли собі гідних суперників дівчата з БУ № 1, які виявилися переможцями в запливі 4-весельних ялів на 1000 м. Серед чоловіків перше місце в цьому виді греблі дісталось мебльовикам. На шестивесельному ялі збірна «Авангарду» двокілометрову дистанцію пододала за 6 хв. 54,6 сек. Треба сказати, що перемога збірної «Авангарду» не залежала від

результату — єдині її суперники з дніпровського будівельного управління перед самими змаганнями кудись таємниче зникли.

Вперше в Черкасах відбулися змагання скутеристів. Непоганих результатів добилися тут Філіпенко, Таргоновський, Світлана М'ясник та ін.

Багато черкаських спортсменів захоплюються підводним плаванням. Цей новий вид спорту завойовує собі все більшу популярність. В неділю відбулися перші міські змагання з цього виду спорту, і треба сказати, що результати їх приємно порадували болільників. Хіба не показовий той факт, що Леонід Безкопильний (педінститут) і муляр будівельної дільниці № 7 Валерій Протасевич на дистанції 500 м показали результати вищі від республіканського рекорду! Непоганих успіхів добились також і підводники Віталій Телегін, Тетяна Сидняк, Василь Андреев та ін. Двадцятирічний учень школи № 4 Саша Безкопильний теж добився своєрідного рекорду серед юнаків. 300 метрів він проплив за 4 хв. 45,6 сек. Майже півхвилини програв йому Костя Голуб, який зайняв друге місце.

Треба сказати, що секція підводного плавання при черкаському морському клубі взагалі на цих змаганнях зарекомендувала себе з найкращого боку. В цьому немала заслуга її тренера Леоніда Олександровича Зикова, який за короткий час зумів підготувати спортсменів, здатних брати участь і в республіканських змаганнях.

Цікаво проходили також змагання з плавання. Кращих показників добилися Столяренко, Тютюнник, Грибниченко, Стремиленко, Гаманіна, Баб'як, Дем'яненко та ін.

Відродно, що в Черкасах з'явилося кілька нових видів водного спорту. Ми вже говорили про скутеристів і підводників. Можна побачити на Дніпрі і водних лижників. Правда, цим захоплюючим спортом поки що займаються тільки одинаки-ентузіасти. Навіть лижі виготовляють вони власними силами. Але можливості для розвитку цього виду спорту в Черкасах є, і будемо сподіватися, що наші спортсмени зуміють ними скористатися.

Переможців змагань нагороджено почесними грамотами обкому ДТСААФ та подарунками.

Після змагань на Дніпрі, ввечері у парках обласного центра відбулися масові народні гуляння, присвячені Дню Військово-Морського Флоту.

В. ЩЕРБАНЬ

Газ. «Черкаська правда»,
№ 175, 28 липня 1959 р., арк. 4

Колгоспи імені Калініна (голова т. Денисенко) та імені Крупської (голова т. Бутенко) Гельмязівського району реалізують на м'ясо молодняк великої рогатої худоби та овець низької ваги, невгодований. З колгоспу імені Калініна на Київський м'ясокомбінат привели 8 телят вагою по 187 кілограмів та 30 виснажених овець, а з колгоспу імені Крупської — 12 телят по 192 кілограми.

(3 листа до редакції)

*Денисенко випнув груди,
Півнем ходить поміж хат:
— Прославляйте мене, люди, —
Вісім я забив телят.
Діяв я рішуче, сміло —
То ж пишіть пісні, вірші!..
Вчув Бутенко теє діло
І обуривсь від душі.
— Ти не чванься там, — гукає,
Я спритніший чоловік:
Цілу дюжину теляток
Вже на бойню одволік!
Стали хлопці аж червоні,
Сперечаючись отак..
Хай розв'яжуть у районі,
Хто спритніший з них мастак.*

В. СИМОНЕНКО

Газ. «Черкаська правда»,
№ 184, 7 серпня 1959, арк. 2

Минулої суботи в приміщенні черкаського Будинку офіцерів артисти обласної філармонії виступили з концертом перед трудящими міста. Треба сказати, що від цього концерту всі чекали чогось нового, свіжого. Адже нині все культурно-мистецьке життя республіки проходить під знаком підготовки до наступної Декади української літератури і мистецтва в Москві. Обласна філармонія, зрозуміло, повинна задавати тон у цій підготовці, подавати приклад самодіяльним колективам Черкащини.

Отже, на концерт ми йшли з цікавістю: чим порадують на цей раз артисти обласної філармонії?

Не можна сказати, щоб концерт справив глибоке враження на присутніх, хоча виступи майже всіх артистів зустрічалися доброзичливо, а окремих виконавців викликали на «біс», нагороджували заслуженими аплодисментами. Найбільш пощастило, мабуть, Б. Єремееву і К. Дмитрієвій, які з тонким ліризмом виконали інсценізацію відомої російської народної пісні «Коробейники», звуконаслідувачу А. Баранову та співачці А. Мастепан.

Без перебільшення інсценізацію пісні «Коробейники» можна назвати найкращим номером програми. Але розсипатися в похвалах тут немає особливої потреби, оскільки цю річ ми мали можливість похвалити років два тому. З одного боку приємно, що інсценізація користується незмінним успіхом, а з другого — хотілося б побачити нову роботу цих артистів. Сказане стосується й А. Баранова, який добре володіє своєрідним мистецтвом звуконаслідування і якому, звичайно, під силу приготувати якусь новинку.

Хороше прозвучали у виконанні А. Мастепан пісні «Бессердечная», «А я вижу» та ін. Жаль тільки, що в репертуарі цієї здібної співачки не було жодної української пісні. Артист Є. Боровець виконав чотири пісні, і серед них — теж жодної української.

Дуже невдало почала свій виступ співачка К. Хом'яченко. Пісня Мураделі «Россия, Родина моя» в її виконанні прозвучала майже пародійно. Значно краще проспівала вона «Ой, джигуне, джигуне» та «Ой, казала

мені мати». Очевидно, артистці більш вдаються українські народні пісні, і саме на них їй не вадило б спеціалізуватися. Тим більше, що в концерти обласної філармонії з невідомих причин майже не включаються ні твори української класики, ні сучасні українські пісні.

Безперечно, пропаганда кращих зразків музичної культури великого російського та інших братніх народів є почесним обов'язком філармонії. Однак після концерту у нас виникло цілком природне запитання: що ж Черкаська філармонія готує до Декади, якими творами українського мистецтва вона думає репрезентувати національну музичну культуру? На концерті ми почули дві народні пісні, кілька частушок, фейлетон О. Вишні та «Українську фантазію» (у виконанні інструментального дуету — О. Чаплікас і В. Удовиченко) та й годі. А де ж твори про сучасне українського народу, про його життя і творчу працю в ім'я комунізму? Вони чомусь не потрапили до репертуару.

Недоліком концерту, на наш погляд, є й те, що він взагалі носить розважальний характер. Справді, прогляньмо репертуар: в ньому головне місце займають конферанс, музичний фейлетон, виступи ілюзіоністів і т. п. Серед частушок можна почути й таке:

*Раньше все из кожи лезли,
Чтобы платье показать,
А теперь из платья лезут,
Чтобы кожу показать.*

Не будемо говорити, наскільки «тонко» підмітив автор цієї естрадної бульбашки різницю між тим, що було раніше і тепер. Але той факт, що вона звучить зі сцени обласної філармонії, швидше свідчить про те, що організатори концерту «из кожи лезут», щоб розсмішити публіку.

Хай не сприймуть товариші з філармонії критику як образу. Ми розуміємо, що працювати в мистецтві по-творчому, звичайно! не так легко, як декому здається. Але не легше й трудящим нашої країни виконувати семирічку за п'ять років. Однак вони борються не тільки за кількість, але й за якість. Отже, вони мають повне право — вимагати і від працівників культурного фронту доброякісної продукції.

В. СИМОНЕНКО

Газ. «Черкаська правда»,
№ 230, 30 вересня 1959, арк. 4

Ранком до редакції зайшов жвавий, присадкуватий дідусь. За ним несміливо прошмигнули два хлопчики років 12 — 13. Поважно і некваплячись, як і належить людині, що прожила добрих шість десятиліть років і встигла багато чого побачити на своєму віку, дідусь почав свою розповідь.

— Оце мій онучок, а це — його однокласник Володя Геріга. Три доби він живе і спить у нас, бо з дому, як він розповідає, його вигнали бжачки. Мати в нього, бачте, не рідна, а батько вроді під її дудку танцює. Я, звісно, в усякі там сімейні тонкощі не вникав, але думаю, що нам цією справою треба зацікавитися.

Володя весь цей час сидів непорушно і, здавалося, от-от заплаче. Правда, зовні він не справляє враження затурканої, забитої дитини. Чисто одягнутий, з свіжим рум'янцем — словом, такий, як і інші діти. Тільки на обличчі вираз якоїсь не дитячої впертості, може, навіть озлобленості.

— За що ж тебе, Володю, вигнали з дому?

Плутаючись хлопчина починає розповідати, але з його слів важко зробити якийсь висновок. На допомогу знову приходить Пилип Григорович Ткаченко, дідусь.

— Це в нього вже не перший такий випадок — говорить пенсіонер. — І в минулому році на свята він тинявся по місту. Батьки, щоправда, говорять, ніби він сам тікає з дому. Але ж, мабуть, не від солодкої життя тікає...

Батько Володі Анатолій Лаврентійович працює слюсарем на Черкаському пивоварному заводі. Саме туди і направляємось ми, озброївшись блокнотом та олівцем. Директор заводу т. Пальоха непогано обізнаний з сімейними справами заводського слюсаря.

— Як ґробітник і комуніст, Геріга в нас на хорошому рахунку, — розповідає він. — Без перебільшення можна сказати, що в Анатолія Лаврентійовича золоті руки. В свій час він працював у військових збройних майстернях і слюсарну справу знає до тонкощів.

А ось в сім'ї в них справді твориться щось незрозуміле. Син явно відбився від батьківських рук. Батько зізнається, що він нічого вдіяти з ним не може. Ми вже хотіли чимось допомогти Герезі, але ж самі знаєте, яка це делікатна справа.

Зустрітися і поговорити з самим Герегою нам не вдалося. Обхопивши весь завод, секретарка сповістила, що на роботу сьогодні він не з'явився.

— Мабуть, розшукує сина, — зробив висновок т. Пальоха.

Але догадка була далекою від істини. Ні Анатолій Лаврентійович, ні його дружина Ольга Іванівна сина в той день не розшукували. Директор школи № 15 та представники міськкому комсомолу і міліції, що завітали до них на квартиру, потрапили на гулянку. Як потім вияснилося, Герега «сприскував» чергову пенсію. Ольга Іванівна в цей день сиділа в залі засідань народного суду другої дільниці. Слухалася справа про її бійку з одним громадянином, ім'я якого називати тут не будемо. Хоч Ольга Іванівна й фігурувала в ролі «потерпілої», але суд виніс рішення оштрафувати її на 200 карбованців.

Вирішили ми завітати і в середню школу № 15, де у шостому класі навчається Володя Герега. Директор Никанор Сергійович Єлисеєв вже не раз і не двічі займався «справою Гереги», хоч Володя навчається в школі тільки другий рік.

— На нашу думку, — говорить він, — Володя — здібний хлопчик. Якби йому створити хороші умови, він, безперечно, міг би вчитися тільки на «4» і «5». Батьки його запевняють, що він не піддається ніякому впливу. Навряд чи це так. Як і кожна дитина, Володя любить попустувати. Але поводитьсь в школі добре, я не пам'ятаю за ним серйозного порушення дисципліни. Від зустрічей і розмов з батьком Володі у мене склалося враження, що у вирішенні деяких сімейних справ він дещо безвільна людина, а з сином часто буває невитриманим. Єдиний метод виховання — це ремінь. А виховне значення цього знаряддя досить сумнівне. Як би там не було, я глибоко переконаний, що Володю треба забрати з сім'ї, доручити його виховання громадськості. Хлопчака не безнадійний розбишака, як це хочуть зобразити батько і мачуха. З нього можна виховати гідного члена соціалістичного суспільства. Але, повторюю, треба звільнити його від опіки батьків...

Нарешті, ми зупиняємося перед будинком № 90 по вулиці Фестивальній, де мешкає сім'я Гереги. На подвір'ї нас зустрічає господар —

Анатолій Лаврентійович. Щиро кажучи, від першого знайомства з ним, дійсно, лишається таке враження, як і в директора школи. Але говориш з ним і мимоволі проймаєшся співчуттям, навіть жалем до цієї літньої і, мабуть, в душі чесної та хорошої людини. В житті, мабуть, багато що йому легко не давалося, і на обличчі пережите залягло довгими зморшками. Напевне, не одну зморшку додав йому і син.

Анатолій Лаврентійович хвилюється: щоки його заливає густий багрянець, руки помітно тремтять. Значно спокійніше почуває себе його дружина — Ольга Іванівна. Вона певна, що абсолютно не винна. Просто на її голову десь знайшовся отакий треклятий хлопчисько. Мов від гілляки відірвався. Він уже стільки нервів вимотав з неї на клубок, що терпіння, врешті, лопнуло.

— Моя вина хіба в тому, що не витримала його зухвальства. Справді, перед святом я в пориві злості віддала йому документи і сказала, щоб він ішов у міліцію. Хай влаштовують його в інтернат. Але цей шибеник не пішов у міліцію, а цілих п'ять днів тинявся чорт зна де. Ми з ніг збилися, шукаючи його.

Логіка в Ольги Іванівни, як бачите, трохи дивна — спочатку вигнати дитину, а потім збиватись з ніг у її пошуках. Навряд чи можна тут виправдатися навіть тим, що в ту хвилину була засліплена злобою.

Чоловік по суті повторює слова дружини. Але говорить він з душевною мукою, голос його переривається. Видно, що сина він любить, незважаючи та всі оті «інертні гріхи», які приписуються дитині.

Що не кажіть, а розписатися в своїй безпорадності перед 12-річним хлопцем не так уже й легко.

— Я 19 років прослужив у армії. Мені доводилось перевиховувати навіть таких солдатів, які не піддавалися ніякому впливу. А ось для сина не можу знайти ключика, — зізнається батько.

Якщо це дійсно так, якщо в ньому немає і крихти неправди, то це — чи не найжорстокіше обвинувачення самому собі. Визнати, що ти не зумів виховати дитину — що може бути болючішим для батька?

Для повноти картини треба згадати ще й ті умови, в яких живе сім'я Герєги. Коли півтора року тому Анатолій Лаврентійович з дружиною і двома дітьми приїхав у Черкаси після демобілізації з армії, теща дала їм притулок в своєму будинку. Але скоро «любляча» мати гірко розкаялася в своєму вчинку. Брати плату з дочки якось

незручно, а вона не звикла безкоштовно надавати свою жилплощу кому б там не було. Зараз на її половині якимось чудом помістилося п'ятеро квартирників. Втративши надію, що діти добровільно звільнять її від свого сусідства, мати вирішила виставити їх власними силами. Почалися сварки, скандали.

Все це відбувається на очах у дітей. Чому можуть навчитися вони в такому оточенні? Чому завгодно, тільки не ввічливості і чемності.

Коли ми були в будинку № 90 по вулиці Фестивальній, побачити Володю нам не вдалося. Як сказали батьки, він знову «пішов у мандри». Думається, що пора вже покласти край цим «мандрівкам» дванадцятирічного хлопчика. Треба доручити його виховання надійним рукам громадськості, бо батьки визнають себе безсилим виконувати цей почесний обов'язок. Не треба залишати підлітка під опікою людей, які не хочуть чи не вміють виховувати дітей.

Віками в народі говорилося: «Чужа сім'я — темний ліс». Так, розбиратися в сімейних справах нелегко, тут не можна рубати з плеча, грубо адмініструвати. Але цілком очевидно, що радянські люди — будівники комунізму — повинні якнайактивніше боротися за культуру побуту, за здорову радянську сім'ю. Справа це, як кажуть, делікатна, але винятково важлива.

В. СИМОНЕНКО

Газ. «Черкаська правда»,
№ 269, 15 листопада 1959, арк. 3

Біля прохідної Черкаського консервного комбінату зчинилася ціла буча. Якийсь хлопчисько років дванадцяти вперто намагався проникнути на територію заводу. Але пильний сторож вчасно схопив хлопчачка за рукав і, насупившись, грізно запитав:

— Де твоя перепустка?

— Немає, дядечку...

— То куди ж ти лізеш? Ану чухрай у бюро перепусток.

Давши хлопчині точні вказівки, сторож мирно відпустив його. Та через кілька хвилин неспокійний відвідувач знову спробував прошмигнути на територію комбінату. Пильний охоронець знову затримав його.

— Ти що ж, шибенику, не розумієш людської мови? Тобі ясно сказано — іди і випиши перепустку.

— Так не дають мені, дядечку... У мене ж паспорта немає.

— Це вже не моя справа. Мені давай документ. Хто зна, чого ти сюди пнешся?

— Та я в бібліотеку. Хочу книгу взяти.

— Іч який! Ще й до паспорта не доріс, а вже книжки читати хоче. Іди, малий, додому кашу їсти. Однак малого ці аргументи не переконали. Він ще кілька разів «пристроювався» до перехожих, доки не вимотав останніх сил з охоронця і не «прорвався» на територію заводу. Позаглядавши з півгодини в усі кабінети, він, нарешті, таки знайшов те, що шукав. А шукав хлопчина устанovu, яка носить гучну назву — «Районна бібліотека для дітей та юнацтва».

Дехто може не повірити, що наймолодшим читачам Черкаського району доводиться отак «прориватися» до книг. Але, на жаль, це прикра правда. Для того, щоб потрапити в районну дитячу бібліотеку, піонер повинен пред'явити перепустку на прохідній. Але цього чарівного папірця, який відкриє перед дитиною заводську браму, ніхто піонеріві, звичайно, не дасть. «Чого це раптом діти будуть вештатися по території заводу?» — міркують керівники консервного комбінату і, звичайно, мають рацію.

Кожному зрозуміло, що масовій бібліотеці не місце на заводі. Двері бібліотеки повинні бути відкритими для всіх, а не тільки для робітників одного підприємства.

Хто ж додумався помістити районну дитячу бібліотеку за заводською брамою? Нині вже важко встановити, кому саме належить пальма першості в цій справі. Але, безперечно, ця смілива ідея народилася в райвиконкомі. Важко нині відгадати і те, чим привабив меценатів з райвиконкому балкон консервного комбінату, на якому ось уже півтора року «діє» бібліотека.

Понад 17,5 тисячі книг лежать на цьому балконі, чекаючи малих читачів. Завідуюча бібліотекою Раїса Сергіївна Долбієва досить самокритично оцінює роботу бібліотеки:

— По щирості кажучи, ми просто стережемо книжковий фонд. Правда, є у нас читачі. Ми все-таки не на останньому місці в області...

Раїса Сергіївна починає розповідати про те, що робить бібліотека, як допомагає школам району. Вона все-таки побоюється, щоб — боронь боже — не подумали, ніби бібліотека взагалі не виконує своїх функцій. Але шила в мішку не сховаєш.

Ось ми знайомимося з документацією. Чорним по білому написано: «10.01.59 р. Проведено голосну читку і бесіду по казці Балашова «Зароблений карбованець». Охоплено 3 читачі». Що й говорити — аудиторія для районної бібліотеки справді «масова»! А були і такі «масові» заходи, де аудиторія досягала аж двох читачів.

З усіх оцих «масових» заходів можна було б позубоскалити, якби вони не наштовхували на сумні роздуми. Справа тут, звичайно, не в тому, що працівники бібліотеки не вміють чи не хочуть організувати читацький актив. Справа в тому, що бібліотека просто не може працювати в таких умовах. Тут ніяка творча видумка не допоможе. Треба починати з створення нормальних умов для роботи бібліотеки.

До речі, і Черкаська міська бібліотека для дітей та юнацтва не дуже в кращому становищі, їй дав притулок клуб рафінадного заводу. Правда, сюди можна зайти без перепустки, але навряд чи на становищі «бідного родича» бібліотека може успішно справлятися з своїми завданнями.

У постанові ЦК КПРС про поліпшення бібліотечної справи в країні вказується: «Треба постійно розширяти ряди друзів книги, збільшувати оборотність книжкових фондів. Нехай кожна книга приносить користь якнайбільшій кількості своїх читачів! В цьому зацікавлені всі наші партійні та державні організації, профспілки, ком-

сомол, трудящі. Необхідно вжити всіх заходів до того, щоб був забезпечений вільний доступ читачів у будь-яку бібліотеку. Не можна миритися з тим, коли бібліотеками, особливо відомчими, користується обмежене коло осіб. Всі бібліотеки повинні бути масовими, загальнодоступними».

Як бачимо, партія дбає про те, щоб навіть відомчі бібліотеки широко розкрили свої двері для трудящих. В Черкасах же додумалися масову бібліотеку помістити за трьома замками. Зрозуміло, що далі терпіти таке становище не можна.

Очевидно, в цю справу, нарешті, слід втрутитися районній і міській Радам депутатів трудящих і допомогти бібліотекам налагодити свою роботу. Для цього, насамперед, слід подбати про створення нормальних умов для їх діяльності.

Можливо, варто подумати і над тим, чи потрібні в Черкасах районна і міська дитячі бібліотеки, які ледве животіють. Чи не краще було б об'єднати їх в одну хорошу, справді масову бібліотеку?

В. СИМОНЕНКО

Газ. «Черкаська правда»,
№ 290, 11 грудня 1959, арк. 2

Вони зустрілися в райкомі партії. Літня, але досить жвава і, з усього видно, енергійна жінка простягнула руки до старого вчителя і не без хвилювання запитала:

— Палладію Гавриловичу, чи впізнаєте ви мене?

На обличчі педагога відбилася ціла гама почуттів. І в напруженій тиші, здавалося, чути було, як зосереджено перегортає він сторінки своєї пам'яті. За сорок років вчителювання стільки пройшло перед ним лукавих і усміхнених, допитливих і неспокійних дитячих облич. І чи кожне з них може відродити людська пам'ять? Ще раз окинувши поглядом свою колишню ученицю, Палладій Гаврилович ніяково попросив:

— Зніміть, будь ласка, окуляри. Може, тоді пригадаю...

Отак по черзі підходили до вчителя його учні — тепер уже дорослі, солідні люди. Тридцять один рік промайнув з того часу, як Палладій Гаврилович Сагарда залишив Драбів, але зерна знань, любові до науки, до життя, до Вітчизни, заронені ним у душі босоногих школярів, потрапили на благодатний ґрунт. І ось тепер перед ним — його вихованці, його «хрещені» діти. Ні, не доведеться старому вчителю червоніти за них. Справжніми радянськими людьми вирости вони, і кожний з них чесно і щиро віддає рідній Батьківщині свої сили і здібності.

Коли вже зав'язалася жвава розмова між колишнім завідувачим Драбівської семирічки і його вихованцями, в кімнату зайшла ще одна жінка і несміливо зупинилася біля порога. Палладій Гаврилович схвильовано підвівся.

— Ви, бува, не Зірка?

— Вона, власною персоною!

Міцні рукостискання, щирі привітання. Зірка — це Оксана Григорівна Романюк, сестра двічі Героя Радянського Союзу, відомого всьому світові спортсмена-парашутиста Василя Романюка. Це вона з братом були одними з найактивніших членів спартаківської організації. Палладій Гаврилович був першим їх учителем.

— Так хто ж ви тепер, Зірко? — запитує вчитель.

— Зоотехнік великого колгоспу.

— Якого саме?

— Імені Суворова, — хором підказують друзі.

Палладію Гавриловичу є про що розпитати у своїх колишніх учнів. Де вони — спартаківці, які написали схвильованого листа Володимиру Іллічу? Де Єгор Биков, що вмів так майстерно організовувати дискусії, де Антон Цибуля, редактор шкільної газети, де соромлива Оля Якубович, де Марат Мірошніченко, Микола Лукашенко, Микола Биков та інші спартаківці?

Багато з них, на жаль, не могли прибути на цю сердечну зустріч. Вони додержали своєї урочистої клятви: захищаючи рідну Вітчизну, загинули смертю героїв на полі битви з гітлерівськими варварами. А ті, що лишилися живими, свято бережуть пам'ять героїв-ровесників і своєю мирною, творчою працею продовжують їх традиції, виконують урочисту клятву, дану Іллічу.

БАТЬКИ І ДІТИ

Директор школи т. Філіпов першим надав слово колишньому завідувачому Дробрівської семирічної школи, заслуженому вчителю Української РСР Палладію Гавриловичу Сагарді.

— Дорогі діти! — звернувся він до школярів. — Я хочу розповісти вам, як вчилися і жили ваші батьки, коли були такими, як ви. То був нелегкий час. Молода Радянська республіка щойно розгромила інтервентів та білобандитів. Вільні радянські люди взялися за відбудову зруйнованої війною республіки. Народ тільки розправляв свої могутні плечі. Нелегко доводилося і школярам. У нас не вистачало олівців, майже не було підручників і зошитів, але потяг до знань, до науки був величезним. Жадібно бралися за навчання діти селян і робітників, ваші батьки. То був час небаченого ще духовного піднесення.

Саме тоді спартаківці нашої школи і написали листа Володимиру Іллічу; побажали йому доброго здоров'я і багатьох років життя, поклялися бути завжди вірними його безсмертним ідеям. Писали цього листа Єгор Биков, Антон Цибуля, Василь і Оксана Романюк, Марат Мірошніченко та інші спартаківці. Художньо оформив його наш шкільний художник Іван Кравченко. 7 листопада 1923 року цей лист був прийнятий на загальних зборах учнів, і з короткою, але всім відомою адресою: «Москва, Кремль, Леніну» відправлений.

На зустрічі схвильованим і пристрасним був виступ вчительки Дрaбівської середньої школи Марії Петрівни Карпенко, яка в 1923 році навчалася в першому класі. З словами щирої подяки звернулася вона до Палладія Гавриловича, який прищепив своїм учням гарячу любов до праці й науки.

Бурхливими оплесками зустріли учні повідомлення директора школи т. Філіпова про те, що на адресу зборів надійшли привітальні телеграми від багатьох вихованців школи. Тов. Філіпов зачитує телеграми від двічі Героя Радянського Союзу Василя Григоровича Романюка, лауреата Сталінської премії, інженера Георгія Івановича Овчаренка, вчителя-пенсіонера В. Власова.

Колишня учениця Дрaбівської семирічної трудової школи, нині викладач Золотоніського сільськогосподарського технікуму Фесай Уляна Іларіонівна, звертаючись до дітей, сказала:

— Я вдячна Дрaбівській школі, дрaбівському комсомолу, які виховали мене, дали пугівку в життя.

Уляна Іларіонівна має право пишатися своїм поколінням! Адже це її ровесники втілюють в життя заповіти батьків, це їхні роботящі руки перетворили нашу країну в оплот миру і справедливості на землі, це вони множать багатство нашої Вітчизни, дерзновенно відкривають двері в Космос, достроково виконують семирічку.

Учасник повстання київських саперів у 1905 році Оправхата Михайло Прохорович розповів дітям про боротьбу трудящих царської Росії за свободу і правду, за соціалізм. Ще й досі в цієї мужньої людини на руках збереглися сліди від кайданів. Довічна каторга — такий вирок винесли царські сатрапи Михайлу Прохоровичу за участь у повстанні.

З великим інтересом вислухали учні також виступи одного з перших комсомольців Дрaбівщині Нев'язаного Миколи Омеляновича, вчителя-поета Михайла Масла, директора школи с. Дрaбів т. Філіпова, секретаря райкому партії т. Мотова. Вони говорили про те, якою ціною завойоване щасливе дитинство нинішніх школярів.

Секретар райкому комсомолу Валентина Романець на прикладі Дрaбівського району показала розвиток народної освіти. В 44 школах району навчається майже 9 тисяч дітей. 670 педагогів бережно, мов садівник деревце, вирощують і виховують нове покоління. А ще в 1923 році в районі була тільки одна семирічка! Навчання тісно поєднується з виробництвом. Члени 16 шкільних виробничих бригад протягом минулого року виробили 32 тисячі трудовнів.

— Будьте ж завжди, діти, гідними своїх батьків.

Від імені учнів Драбівської середньої школи до старших товаришів з палким словом звернулася десятикласниця Алла Слинько.

— Ми пишаємося тим, що вчимося в школі, яка виховала сотні патріотів радянської Вітчизни, вірних синів народу. Ми обіцяємо вам, дорогі старші друзі, бути гідними вас, в житті і праці наслідувати ваш приклад.

ЯК СОНЦЕ НАД ПОЛЯМИ

А ввечері у районному Будинку культури, як кажуть, не було де і яблуку впасти. Сотні жителів Драбова — колгоспники, робітники, службовці зійшлися на урочистий вечір, присвячений зустрічі двох поколінь. Серед них багато й тих, хто 37 років тому писали листа вождю революції, обіцяли йому бути завжди в перших рядах будівників нового світу. Тепер вони працюють на колгоспних ланах і фермах, в цехах заводів і фабрик, вчать дітей, охороняють здоров'я людей. Все це — люди праці, ті, ким славиться і пишається наша земля.

Треба бути сліпим, щоб не побачити тих величезних змін, які сталися буквально в кожному куточку нашої неосяжної Батьківщини. І все це — результат титанічної праці лєнінської партії трудового люду. Чим був раніше Драбів? Типовим затурканим селом, де і не кожний десятий навіть розписатися вмів. На весь район була одна-єдина убога лікарня, в якій, звичайно, лікувалася не сільська голота, а різні пани і підпанки. Тепер в районі 8 дільничих лікарень, не говорячи вже про медпункти, які є в кожному селі. Чи була в районі до революції хоч одна більш-менш солідна бібліотека? Мовчить чомусь про це тодішня офіційна статистика. А тепер в кожному населеному пункті є бібліотека, клуб або червоний куточок.

Ні в яке порівняння не йдуть і економічні показники дореволюційного і сьогодишнього Драбова. Адже не можна порівнювати злидні і достаток! Лише за останні п'ять років неспізнанно змінилися села району. Незрівняно вищі врожаї збирають колгоспники. Більше худоби стало на фермах. Ще кращі перспективи відкриваються перед Драбовим в другому році семирічки.

В 1960 році багато буде зроблено і для поліпшення культурно-побутового обслуговування населення. До та ладу стануть кілька нових клубів, 13 ясел. Почнеться будівництво міжколгоспного санаторію.

Заслужений вчитель Української РСР, колишній завідуючий Драбівської семирічної школи П.Г. Сагарда, який виступив на вечорі, сказав:

— Я горджуся вами, моїми учнями. Немає більшої честі для людини, як служіння своєму народові. Дозвольте ж мені побажати вам ще більших успіхів у творчій праці на благо рідної Вітчизни.

Вчитель Ковалівської школи, поет Михайло Кирилович Масло прочитав вірш, присвячений драбівським школярам.

*Не забувається ніколи
В житті година золота...
Отак і рік той, як у школі,
Напівголодні, напівголі
Писали Леніну листа...
Сини удів, сини батрачі,
Відчувши вперше силу знань,
Зростали батьківської вдачі —
Одверті, щирі і гарячі,
Завжди готові до змагань.
І шлях крутий по височизні,
Неначе в мрію, ліг...
Не бідаки, не хилі й слабі,
А люди з поглядом ясним:
Колись глухий, забитий Драбів
З глибин жилих душевних скарбів
Встає окрилено новим.
Пройди від центра до заріччя,
Стрічаєш друзів кожну мить
— Вони з осяяним обличчям
Готові плани семиріччя
В чотири роки завершить.*

Герой Радянського Союзу, секретар партійної організації колгоспу імені Чапаєва с. Михайлівки Максим Онуфрієвич Ластовський розповів про те, з якою мужністю і відвагою сини Радянської Вітчизни відстоювали здобутки Жовтня в боях з фашистськими загарбниками. Він говорив також про трудові успіхи колгоспників артілі, які з натхненням взялися за виконання накреслень семиріччя.

— Для того, щоб здійснити ці величні плани, — сказав він, — нам потрібно єдине — мир. Сил, розуму, здібностей в нашого народу вистачить. Ми вже не раз показали всьому світові, які богатырські справи нам по плечу. Нехай тільки імперіалісти не заважають нам мирно трудитися на своїй землі. Чужої ж землі нам не треба. Нам треба — мир.

Доярка колгоспу імені Суворова Людмила Цимбирович, яка пішла на ферму після закінчення десятирічки, розповіла про почесний труд доярки.

— Кожна дівчина або юнак, які вирішать піти працювати на ферму, не будуть шкодувати. Тут широке поле діяльності, і кожен зможе проявити свої здібності. А кому ж, як не нам, молодим, братися за дальший розвиток тваринництва?

На зустрічі виступали секретар райкому комсомолу т. Коркач та голова колгоспу імені Суворова Іван Опанасович Кравцов.

Він розповів про те як, за останні роки виріс і зміцнів цей колгосп. В минулому році ми одержали 3 200 тисяч карбованців доходу. Тепер ми взялися виконати семирічку за п'ять років. Слова свого додержимо!

Зустріч двох поколінь у Драбові проведено з творчою думкою, цікаво і змістовно. Він, безперечно, став видатною подією в культурному житті району.

В. ЩЕРБАНЬ

Газ. «Черкаська правда»,
№ 21, 26 січня 1960 р., арк. 2, 1

ЇХ ОБ'ЄДНУЄ ПІСНЯ

106

Минуло трохи більше півроку, як новонароджений вперше сповістив про свою появу. Сповістив веселою піснею, бадьорим танцем. Ім'я новонародженого — Черкаський міський ансамбль пісні і танцю.

І це справді ансамбль. Хай тільки не подумают читачі, що професіональний. Ні, в ньому зібрані кращі сили художньої самодіяльності обласного центра, ті, для кого мистецтво стало життєвою потребою.

Ось у хорі співають Андрій Іванович Шевченко, Прокіп Петрович Донець, Юрій Порфірович і Ольга Андріївна Лісові. По 20 і більше років віддали вони самодіяльній сцені. Що ж примушує їх після роботи бігти через півміста на репетицію, хвилюватися кожного разу перед виходом на сцену, а інколи боляче переживати незначну помилку, може, навіть непомічену залом? Відповідь тут може бути тільки одна: любов до мистецтва, бажання прикрасити відпочинок своїх друзів по роботі.

У кожного з артистів нового ансамблю є своя професія, своя робота на заводі, фабриці, будові чи в установі, і пісня допомагає їм у праці, а праця — народжує пісню. Якщо хтось сумнівається в цьому, може запитати у зв'язківців Марії Ватоліної, Валентини Хоменко, Лідії Басай, Григорія Городинця, у головного інженера трикотажної фабрики Анатолія Аполоновича Бірюкова і його колеги Наталії Георгіївни Грабовецької, у будівельників Віктора Зінченка, Любові Стеценко, електрозварника Володимира Кравченка. Артистів нового ансамблю можна зустріти майже на кожному підприємстві міста.

Нині Черкаський міський ансамбль пісні і танцю — один з найбільших самодіяльних колективів міста. Лише в зведеному хорі співають 65 самодіяльних артистів, танцювальний колектив об'єднує 16 юнаків і дівчат, а в естрадному оркестрі беруть участь 17 музикантів.

Ми слухали концерт Черкаського ансамблю пісні і танцю минулої суботи в клубі тютюнової фабрики. Людей зійшлося сюди немало — видно, що молодий колектив завоював собі вже чималу аудиторію. Керівники ансамблю, правда, запевняли, що цей концерт був не зовсім вдалий. Так, мовляв, склалися обставини, що ансамбль не зміг розкрити всі свої кращі сторони. Однак, на нашу думку, по цьому концерту і можна судити про сильні і слабкі сторони молодого колективу.

Хороше зарекомендував себе, насамперед, хор ансамблю, який виконав кілька пісень: «Я лечу над родною країною», «Пісню радості», «Рідна мати моя...» та ін. Треба сказати, що майстерність хору наближається до рівня професійного колективу. Хотілося б тільки зробити одне зауваження: мабуть, було б краще, якби в репертуар входили не тільки загальновідомі речі, які дуже часто можна почути і по радіо, і на сцені у виконанні інших колективів. Треба створювати самобутній репертуар.

Хороше враження лишається і від солістів ансамблю, зокрема таких, як Володимир Кравченко, Наталія Грабовецька та ін. Але тут знову таки виникає питання про репертуар. Дуже добре, що зі сцени линуть пісні з відомих кінофільмів, народні пісні, але шкода, що дуже мало нового, свого.

На загальному фоні в гіршу сторону щодо рівня майстерності виділяється танцювальна група. Складається вона винятково з молодих танцюристів, які ще не зовсім впевнено почувують себе на сцені.

ВИЩЕ МАЙСТЕРНІСТЬ

Нині Черкаський міський ансамбль пісні і танцю вже пережив організаційний період з багатьма всілякими труднощами. В своєму розпорядженні самодіяльні артисти мають непогане приміщення, майже повністю придбані необхідні інструменти та інвентар. Отже, учасники ансамблю мають можливість всю свою енергію віддавати творчим справам.

Перші концерти ансамблю завоювали йому пошану серед трудящих обласного центра. Особливою популярністю користуються виступи недавно організованої агіткульбригади, яка побувала майже на всіх підприємствах міста, виступала перед робітниками безпосередньо в цехах заводів і фабрик. Самодіяльні артисти на вла-

сному досвіді переконалися, що концерти можна влаштовувати не тільки в затишних клубах, а й там, де трудяться люди. Найважливішим завданням ансамблю саме і є культурне обслуговування робітників та службовців обласного центра.

Іншим важливим завданням ансамблю є створення сучасного, злободенного — в хорошому розумінні цього слова — репертуару та підвищення виконавської майстерності. Ансамбль повинен стати в один ряд з професійними колективами! Добре, що учасники ансамблю гратимуть в масових сценах у спектаклі театру імені Т.Г. Шевченка «Назар Стодоля». Таке співробітництво принесе користь обом колективам.

Молодий Черкаський міський ансамбль пісні і танцю (художній керівник В.П. Осадчий, балетмейстер М.П. Доронін), набирає сил, розправляє, так би мовити, крила. І хочеться вірити, що недалеко той час, коли добра слава про нього пройде не тільки на Черкащині.

В. ЩЕРБАНЬ

Газ. «Черкаська правда»,

№ 33, 9 лютого 1960 р., арк. 3

В бригаді почало творитися щось незвичайне: щодня перед кінцем зміни стало зникати взуття. По півгодини після гудка дівчата нишпорили у всіх закутках, шукаючи валянки та черевики. Адже зимою в тапочках далеко не поскачеш

Володя Шевченко тільки підсміювався.

— Загартовуватися треба, голубоньки, — радив не без лукавства в голосі.

Спочатку ніхто не звертав уваги на ці школярські витівки. Але якось Віра Поцяпун, бригадир, не втрималася:

— Годі! Обридли твої витівки, Хто зна, чи оці невдалі жарти з взуттям, чи, може, щось інше настроїло проти Володі багатьох членів бригади. Хлопцеві, мабуть, і в сні не виділося, що раптом навколо його скромної особи забушує цілий океан пристрастей. Майже кожного дня на голову юнака сипалися образи, докори. Особливо «сталися» Марія Тищенко і Марія Павленко.

Мовчки ковтав ці образи вісімнадцятирічний робітник. Іти скаржитися бригадирові? Якось, мовби, незручно. Та й соромно скаржитися на дівчат, засміють хлопці.

А дивна, незрозуміла ворожнеча між Володимиром Шевченком і членами бригади не вщухала. Одного разу дівчата віддубасили його дошками. Знову і не заікнувся про це.

Мовчав. Але образа глибоко засіла в серці. І тут хлопець справді спіткнувся. Комусь на зло став запізнюватися на роботу, інколи заглядав у чарку.

Одного разу прийшов п'яним на роботу. Багато дурниць наговорив тоді Володимир. І ось зібралися члени бригади, щоб обговорити поведінку хлопця. По щирості кажучи, говорити-таки було про що.

Чому Володя так невдало починає свою трудову біографію? Чому товаришує з людьми, які нічого путнього навчити не можуть? Ось у цьому треба було спокійно, без галасу і крику розібратися комсомольцям бригади. Адже справжні друзі не підставляють ніжку товаришеві, якщо той спіткнеться. Зрештою, не вадило б поговорити й про те, чому Володимир опинився в бригаді на становищі чужака.

Проте така розмова не відбулася. Якби не втрутилися в справу парторг Яків Степанович Неживих і товариші з комсомольського бюро зміни, Володю б просто виключили з бригади і на цьому поставили крапку. Мовляв, у 18 років людина стала безнадійно поганою.

Так не сталося. Але в цьому заслуга не комсомольців бригади. Це парторг Яків Степанович, комсорг Рудольф Кубишкін допомогли хлопцеві у скрутну хвилину, його поселили в кімнати, де живуть кращі робітники заводу. І комсомолец Осадчий знайшов у Володимира багато хорошого, допоміг йому і подружився з ним. Зовсім уже не такий поганий Володя, як думає дехто про нього!

Здавалося б, уже все стало на свої місця. Та ні. Ось пошта приносить листа. Автор його — Марія Павленко. Яких гріхів не приписує вона юнакові. Він і «зриває в бригаді трудову дисципліну», і «не розуміє, що є старші від нього», і «говорить так, що «вуха в»януть». І взагалі — не людина, а ходяча колекція всіх можливих недоліків. Йому не місце в колективі. Навряд, чи вийде пуття з Володимира, — пророчить Марія Павленко.

Коли вже тебе, Маріє, хвилює доля хлопця, то чи не могла б ти заодно відповісти і на таке питання: а що ти зробила, щоб хлопець виправився? Невже дошками і лайками можна виховати людину? І як би тобі сподобалося, коли б хтось кожного дня став ображати тебе, принижувати твою людську гідність?

Та й не все правда в твоєму листі. Ти пишеш, що Володимир не хоче і не вміє працювати. А от Рудольф Кубишкін іншої думки.

— Робота горить у нього в руках,— говорить він. — А що багато дитячого в характері хлопця, так цьому й дивуватися особливо немає чого. Тільки-но встав з-за шкільної парти. А людина він непогана.

Ми аж ніяк не вважаємо, що Володимир, як кажуть, «ангел во плоті». Йому багато треба ще зробити, щоб виправдати довір'я комсомольців рафінадного заводу, які простягли йому дружню руку в скрутну хвилину.

І як вони добре зробили, що не послухали тебе, Маріє! Тебе і тих, хто разом з тобою так байдуже і безжалісно хотіли відштовхнути від колективу людину, яка тільки ступає на життєвий шлях.

В. СИМОНЕНКО

Газ. «Молодь Черкащини»,
№ 11, 26 лютого 1960, арк. 4

Він прийшов з-за далекого океану в строкатому конверті з штампамі іноземних поштових фірм. Є в Канаді таке місто — Калгарі. Ураган воєнних літ заніс туди нашого земляка Георгія Юхимовича Климовича. Чи обманом, чи шантажем, чи лицемірним співчуттям заманили в Канаду радянського військовополоненого. А може й силою примусили їхати за тисячі миль від Батьківщини.

Звичайно, розповісти про це в листі Георгій Юхимович не може — адже у «вільному» світі людина має тільки повну свободу помирати з голоду. Але хай спробує вона висловити свою думку, нехай тільки наважиться сказати правду! Відразу ж на неї з прив'язу спустять поліцейських вівчарок.

Ми добре розуміємо, що Георгій Юхимович не міг сказати в листі всього, що хотів. І все ж він сказав досить для того, щоб зрозуміти, в якому «раю» опинився він після другої світової війни.

Уже в перших, зовні спокійних, ділових рядках проривається тривога.

«Матеріально живу непогано, а душа неспокоїна. Нудьгую, — дуже нудьгую за Батьківщиною. Чим більше живу на чужині, чим більше визнаю чуже життя — тим більше росте туга в серці, і не лише в мене. Так у всіх, кого доля закинула в чужі краї», — розповідає він своїм рідичам Парасковії Григорівні Мельник та її чоловікові, що живуть в Черкасах.

Потім, коли далі вчитуєшся в скупі рядки листа, ніби фізично відчуваєш, як задихається людина у затхлому, капіталістичному «раю»:

«Життя тут убоге, замкнуте. Вам важко навіть уявити, яке тупе, сіре і нудне животіння в Калгарах. Долари. Все за долари. А люди з мертвими душами.

13 травня ми виряджали нашого хорошого знайомого. Поїхав на батьківщину в Білорусію. Як ми заздriamo йому!»

Горезвісний, розхвалений буржуазною пропагандою американський спосіб життя духовно спустошує людей, виховує в них байдудь

жість, замкнутість, ворожнечу до вихідців з інших країн. Але краще послухаємо того, хто на власній шкірі відчув усі «принади» капіталістичного «раю»:

«Життя в Канаді мало чим різниться від життя в Америці. Одна культура, одна мова (англійська). На тих, хто говорить не по-англійськи, дивляться косо, а взагалі нас, слов'ян, вважають людьми другого сорту.

Іноземних мов у школах не вивчають, вважають, що досить з них і англійської. Не думайте, що тут висока культура! І в Канаді, і в Америці культура низька. Освіта обмежена. Молодь вихована вкрай погано. Діти — не доведи господи! Школярки вже фарбують губи, курять сигарети і ходять, обнявшись, вулицями з такими ж підлітками. Вночі одній жінці небезпечно виходити на вулицю.

Книг ніхто не читає. Читають тільки книжечки з «кримінальним» змістом і перегортають журнали з фотокартками голих жінок. Молодь цікавиться тільки спортивними «зірками» і кіно. Особливо в пошані жажливі фільми з нескінченними вбивствами».

Але це ще не всі «принади» американського способу життя. В суспільстві, де над усім ставиться долар, ніхто не дбає про людину, про збагачення її духовного життя. Чого вартий хоч би той факт, що в місті Калгари, де проживає майже 200 тисяч людей, немає жодного театру! Мимоволі молодь повинна свій вільний час витратити на перегляд убогих голлівудських «бойовиків» та на бульварне читиво. Спекулянти від мистецтва з шкіри лізуть, щоб тільки одурманити людину. Нехай вона читає всяку пошлятину, хай дивиться еротичні фільми — аби тільки не задумувалася над своїм безправним соціальним становищем, аби тільки не тривожили її думки — на кого вона працює, хто викачує з неї здоров'я і силу.

«Жінки тут виснажені і худючі, мов скелети. Багато жінок — алкоголіків. У центрі міста біля готелів (пиво продають тільки в готелях) можна в будь-який час зустріти таких спустошених жінок».

А ось, нарешті, Климович трохи піднімає завісу над ще одним куточком капіталістичного «раю»:

«В місті багато, дуже багато бідноти. Тисячі людей живуть в підвалах і на горищах. Дуже багато безробітних, і число їх з кожним роком збільшується. В цьому році в Канаді 800 тисяч робітників викинуті на вулицю».

В оцих кількох рядках, як у краплі води, якраз і відбилися найповніше всі «чари» капіталістичного «раю». Нелегко, мабуть, продаж-

ним буржуазним борзописцям захищати цей «вільний світ». Безробіття, бідність, сірість і нудота — ось справжнє лице цього «вільного» світу.

«І такі люди, — обурюється в кінці листа Климович, — вважають себе першими в світі! Коли Радянський Союз запустив супутника в космос, майже всі тут були вражені. — Як це росіяни (рашен), такі відсталі і бідні, могли запустити супутники, а Америка не може? — запитували без кінця люди, які сліпо вірили брехням газет.

А дехто ледве не тріснув від злості».

Хто ці «дехто» — неважко зрозуміти. Це ті, хто десятиліттями плів павутиння брехні і наклепів про Радянську країну і чия брудна робота виявилася такою марною.

Георгій Юхимович Климович вже «навтішася» в капіталістичному «раю». Не так давно він звернувся в Радянське консульство з проханням дозволити йому повернутися на Батьківщину.

В. СИМОНЕНКО

Газ. «Молодь Черкащини»,
№ 71, 15 липня 1960 р., арк. 2

Дивний чоловік Іван Цибуля. Мабуть, робить йому було нічого, так він узяв і побудував сарай. Воно, звісно, без такої споруди в господарстві не обійтися, але Василь Іванович Руденко та його пожежна команда підозрюють, що то чоловік усе на зло їм робить.

— Він не сарай побудував, а свиню нам підсунув, — нарікає інструктор пожежної команди Іван Вдовина, чубатий і дебелий парубок. — Не міг він худобу свою надворі тримати чи що? Он дикі звірі живуть же без сараїв...

Василь Руденко замріяно додає:

— Кажуть, первісні люди жили в печерах. Отоді лахва була нашому братові, пожежникові. Спи собі, скільки захочеш, і ніхто тебе за ноги смикать не буде. А тепер хіба дадуть людині спокійно поспати? Де там?!

Дійсно, Василеві Івановичу і його трьом орлам-пожежникам важкувато живеться. Як не є, а покотом спати не дозволяють — по черзі доводиться. Виручає, правда, та обставина, що пожеж у Драбові майже не буває. Якби не отой сарай, що його так необачно побудував Іван Цибуля, то, може, ніхто б і не знав, що там пожежники цілими днями роблять — чи сплять, чи в карти грають.

А то сарай підвів. Він же, глиняна його душа, стояв, стояв, та й загорівся. Прибіг тоді один дядько до приміщення пожежної команди (а воно за 200 метрів від хліва того стоїть). Разів десять гукнув:

— Гвалт! Пожежа! Це не подіяло. Тоді дядько давай у рейку бити. Кілька хвилин гатив, доки з дверей не виглянув заспаний Руденко:

— Чого ви шумите, мов горить що? — визвірився на дядька. — Тільки працювати заважаєте.

Але згодом він таки второпав у чому справа. Підвелися тоді його орли, сіли в машину і, сповнені почуття власної гідності, рушили до палаючого хліва.

Це видовисько було варте пензля великого митця. З колосальною швидкістю машина пододала відстань у тридцять метрів. Потім чмихнула. Потім стала і стояла, а навколо неї кружляли мужні борці з

вогнем. Потім машина знову рушила і доїхала аж до хліва. Пожежники взялися за помпу і викачали з неї добру краплю води.

Швидко сарай горів, та не швидко вода качалася. Вже коли на зга-рищі тліла одна головешка, вдарила вода з брандспойта. Націлили-ся хлопці-молодці в головешку і ошпарили її так, що аж зашипіла.

— Знай наших! — гордо проголосив Василь Руденко, і пожежники з піснею «Догорай, гори, моя лучинушка» переможно рушили назад.

Вже коли знову вкладалися спати, Василь зі смутком у голосі мовив:

— Це ж нас ще лаять будуть, що пожежу прогавили. А при чому тут ми? Хіба ми той хлів підпалили? Мені саме такий сон хороший снився. Ніби ми в золотонісців у футбол виграли. Жаль, що додидитись не дали. Ну, нічого. Задрімаю ще разок. Може, знову те саме присниться.

В. СИМОНЕНКО

Газ. «Молодь Черкащини»,
№ 79, 3 серпня 1960 р., арк. 4

Він зайшов легко і впевнено з усмішкою на обличчі, в розхристаній майже до пупа картатій сорочці. Тоненькі вуса смикалися, мов п'явки, коли він проголошував якусь чергову «істину» По тому, як він розвалився на стільці, закинувши ногу на ногу, по самовпевнених і категоричних жестах видно було, що юнак не почував за собою ані найменшої провини,

— Говоріть скоріше, що вам від мене треба, — відразу ж рушив у наступ Микола Б.* — Мені обридло ходити по всяких сільрадах!

Він, звичайно, знав, «що від нього треба», але інстинктом слизняка відчув, що не вадить на всякий випадок прикинутися невинним ягнятком. Насторожено метаючи погляди на своїх співрозмовників, Микола не забував чарівно посміхатися. Видно, він добре знав силу цієї «зброї»...

Ось така усмішка допомогла йому пробратися в душу Ніни, завоювати довір'я дівчини, щоб потім віроломно і підло розтоптати її почуття, надії, щоб першу радість материнства перетворити в муку.

Ніна ще ходила у восьмий клас, коли на її дорозі став Микола Б. Він увірвався в її життя, як вихор. Хата Катерини Василівни — матері Ніни — стоїть на околиці села, майже в степу. Миколу це якраз і влаштувало. Ніхто не чув, як мати вигонила його з хати, ніхто не бачив, як жбурляла вона йому в обличчя одяг. Одного разу, коли п'яний Микола гримотів у двері, Катерина Василівна кричала «рятуйте!». Але людей близько не було, а степ загадково мовчав.

Три роки Микола топтав стежку до хати на околиці села. І ось настав час коли Ніна, соромлячись, шепнула йому на вухо:

— У нас буде дитина, Колю.

— Ти, мабуть, жартуєш, — з незмінною усмішкою відповів парубок.

— Ой, не жартую, любий...

Досада і гнів вмить стерли протезну усмішку і вуса заворушилися, мов п'явки.

— Я не хочу й слухати про це, чуєш! Не треба мені твоєї дитини!

— Вона ж і твоя, Колю...

* З етичних міркувань прізвище змінено.

— Не моя і не буде моєю! Не хочу про це й слухати.

Бурхлива розмова відбулась в той вечір між закоханими. Ні сльози, ні докори не могли зворушити Миколиного серця, як крапля дощу не може оживити сипучі піски в пустелі. Він пішов додому злий і обурений, пішов, щоб більше не повернутися.

Може, комусь уже здається, що в цій історії немає нічого такого, що варто було б виносити на люди. Мовляв, нерідко трапляється, що молоді люди розходяться, і нічого тут не вдієш — не вони перші, не вони останні.

Звичайно, кожен має право шукати собі подругу чи друга по серцю. Але між Ніною і Миколою незабаром стане третій — той, кого ще немає, але хто вже ворухнувся під материнським серцем.

Ще до того, як з'явиться на світ, він став сиротою. Як це жорстоко і несправедливо — у мирний сонячний день народжуватися сиротою! Тим більше, що батько дитини — поруч. Він ходить по селу, протезна усмішка знову жевріє під вусиками, і йому навіть не соромно дивитися людям у вічі.

А дехто й співчував Миколі: мовляв, таке «нещастя» звалилося на його голову. Та й самого Б. більше всього турбує одне:

— Це ж пляма на мені на все життя лишиться. Он уже й тепер зі мною дівчата не хочуть танцювати. Не думайте, що Микола безглуздий, хоч такі слова, звичайно, не скаже порядна нормальна людина. Ні, він умів постояти за свою шкіру. Але тільки за свою.

— Невже тобі зовсім не жаль Ніни?

— В крайньому разі мені пошти однаково. Вона, дурочка, сама винна. Я ж говорив їй, як людині — зроби аборт. Послухала вона мене? То нехай сама на себе пеняє.

— Ти ж любив її колись...

Він обурений до глибини душі, він не може говорити спокійно:

— Я любив її?! Ну, зустрічався трішки. Але ніякі золоті гори не обіцяв, про любов там чи про кохання— всі оці вислови пошти не говорив.

Миколі здається, що ці слова повністю виправдують його. Йому і в голову не вкладається, що дурити три роки підряд дівчину, зустрічатися з нею і не любити, присягатися і зраджувати може тільки закінчений негідник. Він гаряче запевняє, що три роки дружби з Ніною — це три роки брехні і віроломства. І він ще сміє думати, що тепер йому хтось повірить!

Говориш з ним і думаєш: невже цей «парубок» у свої двадцять шість років повністю втратив сором і совість, втоптав у багно честь, позбу-

вся всього того, що дає людині право називатися людиною? Ніби рятівний місток, кидаєш йому запитання:

— Нехай ти не любиш Ніну. Але ж вона стане матір'ю твоєї дитини. Невже ти лишишся байдужим і до свого сина чи дочки?

— Дитину я буду понімати...

— Як саме? Може, допомагатимеш виховувати її?

Микола кисло кривиться:

— В крайньому разі допомагати я не збираюся. Дитину ще може чорт на рогах віднести.

Жахливі своєю цинічністю слова не лякають його. Навпаки — він буде «пошти» щасливий, якщо станеться саме так. Він — майбутній батько — вже зараз не соромиться признатися, що бажав смерті тому, хто ще не народився. Єдине, за чим він шкодує, — це те, що дав життя людині.

— Чого ви так дивитесь на мене? Усі пошти такі, як я. Думаєте, я не знаю, що таке мораль? Знаю! Мораль — це неправильна поведінка в обществі.

Слухаєш, дивишся на цю «пошти» людину і мимоволі думаєш: звідки ти взявся такий? Невже в твоїй душі немає нічого людського, неville в твоєму серці важче знайти добро, ніж виростити сад на голому камінні?

Микола, зрозуміло, не народився таким, як є. Він розгубив, розтринькав свою честь і совість. І в цьому винен не тільки він, а й ті, хто мовчазно сприяв його моральному падінню. Микола виріс не в лісі і не на дикому острові. Він колись ходив у школу. Шість років тому вступив у комсомол. Видно, хорошим хлопцем був тоді, коли одержував комсомольський квиток.

Про це міг би сказати своє слово хоча б Григорій Терентійович — колишній вождь сільської молоді. При ньому вступав Микола в комсомол, при ньому і вибув з його рядів. У Миколи до цього часу лишився комсомольський квиток — адже ніхто не виключав його з комсомолу. Просто не звернули уваги на те, що він раптом став не комсомольцем.

Нікого не турбувало й те, що Микола став заглядати в чарку, залицятися до кількох дівчат одразу, вчиняти гучні скандали і бійки. Весною цього року він побився з сільським ковалем. Після цього навіть розписку дав у сільську Раду: каюся, більше не буду. А місяць чи трохи більше тому стояв перед товариським судом — знову за бійку. І знову легкий переполох — 25 карбованців штрафу і попередження.

Хулігану, п'яничці і ловеласу чомусь не осміляться наступити на хвоста. От і ходить він гоголем по селу, даруючи зустрічним свої протезні усмішки.

Майже 150 комсомольців у селі. Невже вони гуртом не в змозі загнuzдати подібних до нього «героїв», що плюють на нашу радянську мораль, живуть, як їм заманеться. Звичайно ж, у змозі! Але справа в тому, що робити цього вони й не пробували. З Миколою говорили вже скрізь — і в сільській Раді, і в міліції, і в товариському суді. Тільки комсомольська організація лишилася байдужою.

Мабуть, у сільському клубі не раз читалися лекції про моральне обличчя радянської людини. Попиваючи воду з графина, лектори, очевидно, наводили приклади, що якийсь А. нечесно поступив з дівчиною Б. А під боком у них сидів Микола. Сидів і усміхався, що його не згадували в тих повчаннях. А попробували б згадати — він підняв би крик і гвалт на все село.

Він добре знає закони, які захищають його «права». Він не знає тільки одного — головного закону нашого суспільства — бути людиною.

В. СИМОНЕНКО, Г. СЮР
Чорнобаївський район
Газ. «Молодь Черкащини»,
№ 82, 10 серпня 1960 р., арк. 4

На спектаклі я звернув увагу на одного солідного глядача. Він весь час невдоволено хмурився, а коли в залі вибухав регіт, чоловік якось кислувато кривився. По всьому було видно, що виставою він вкрай незадоволений. Після спектаклю він роздратовано кинув своїй сусідці:

— Не розумію, для чого вони комедію перетворили у водевіль...

— А це і є водевіль, — спокійно відповіла йому сусідка.

— Не може бути!

— Прочитайте уважніше афішу. Там чорним по білому написано «комедія-водевіль»...

Здивування цього похмурого глядача зрозуміти неважко. Ми всі уже майже відвикли від водевілів. Чомусь цей жанр опинився в опалі у наших драматургів і театрів. Дехто навіть запевняв, нібито водевіль повністю віджив свій вік. Говорилося це настільки категорично, що можна було подумати, ніби в наш час люди не вміють сміятися.

І ось ми дивимося радянський водевіль. Привезли його в Черкаси артисти Белгородського драматичного театру імені М.С. Щепкіна.

П'єса А. Козіна «Якщо в серці весна» майже повністю відповідає тим вимогам, що ставляться перед водевілем. У ній є немало смішних, комічних ситуацій. Звичайно, було б краще, якби автор зумів знайти в житті новіший конфлікт, менше грав на всіляких непорозуміннях, а більше потрудився над створенням випуклих людських характерів.

Однак і на існуючому драматургічному матеріалі порівняно неважко було створити смішний спектакль. Значно важче було надати йому громадського звучання. Адже ніякий творчий колектив, що поважає себе, не задовольниться роллю безтурботного витівника, який розважає публіку. Твір тільки тоді потрібний, коли він примушує не лише сміятися, а й думати.

В спектаклі «Якщо в серці весна» є кілька сюжетних ліній і конфліктів. Але на перший план виступає поєдинок між братами Миколою

та Віталієм — синами професора Дружиніна. Це — зіткнення двох різко окреслених індивідуальностей, які живуть цілком протилежними інтересами.

Микола — роль його виконує цікавий артист А. Уголев — йде в життя з чесним і відкритим серцем, обирає собі нелегку дорогу. Віталій же повністю користується тими сумнівними перевагами, які дає йому гучне батькове ім'я. І ось брати працюють на одному заводі; Микола — робітником, Віталій — інженером. Але ніхто навіть не підозріває, що вони брати, — настільки різні і їх духовний світ і їх зовнішність.

Егоїстичний і слизенький Віталій, звичайно, виявляється переможеним, але не посоромленим.

Можливо, це буде не зовсім об'єктивно, але, на нашу думку, робота актора В. Власова в спектаклі белгородців «Якщо в серці весна» найцікавіша. Його Віталій — це вже тип людини. Насамперед це тому, що у Віталія є конкретна мета, якої він і намагається досягнути всіма доступними йому методами — брехнею, заграванням до сильніших від себе, показним благородством. Миколі, а значить і артисту Уголеву, важче — мета його дуже загальна і, по правді кажучи, трохи дивна: довести, що бути робітником почесно. Не варто говорити, що в цьому слід переконувати хіба що обивателів типу Віталія, бо ніхто не сумнівається, що двічі по два — чотири.

Мало що до образу Миколи додає й історія його стосунків з Катєю (артистка Я. Гребенюк). Адже те, що він чесний і хороший хлопець, зрозуміло і без цього кохання. Однак звинувачувати в цьому артистів було б нерозумно. При всіх своїх стараннях вони не могли подолати слабкості драматургічного матеріалу.

При перегляді спектаклю, між іншим, кидається у вічі, що белгородські артисти значну частину своєї енергії витрачають на те, щоб розсмішити глядачів. Заради цього вони інколи вдаються до надмірного шаржування. Зокрема, почуття міри часом втрачають З. Кареніна (Ольга Василівна) та А. Баратов (Петя Веселов). Публіка, наприклад, сміється, коли Петя, вибігаючи на сцену, падає і задирає ноги. Не вщухає сміх і тоді, коли Ольга Василівна метушиться по сцені або впадає в істеріку. Але хіба варто такими «творчими знахідками» зривати оплески?

Ми, звичайно, не відкидаємо того хорошого, що вклали А. Баратов і З. Кареніна в свої роботи. Але разом з тим хотілося б побажати їм не «перегравати» в окремих місцях.

З-поміж усіх дійових осіб виділяється в спектаклі професор. Артист А. Кузьмін, на нашу думку, знайшов потрібні фарби, щоб відтворити його характер. Не викликає заперечень і Людмила у виконанні Н. Силицької. Важче скласти певну думку про гру артистів І. Лебедева (Гордеев), А. Ординського (парторг), В. Хижняка (міліціонер). Образи ці в п'єсі помічені лише пунктиром, і артисти, очевидно, просто не мали можливості повністю розкрити свої здібності.

Спектакль «Якщо в серці весна», зрозуміло, не може бути окрасою репертуару театру. Але така весела дотепна вистава — звичайно ж — має право на існування, коли поруч з нею йтимуть п'єси, в яких глибоко відтворюється наше життя, зображуються повнокровні характери сучасників.

Думаємо, що колектив акторів Белгородського театру під керівництвом головного режисера заслуженого артиста УРСР А. Карданова в процесі роботи відшліфує спектакль «Якщо в серці весна», усуне недоліки, які трапляються в ньому. І тоді в репертуарі белгородців буде справді дотепний і смішний радянський водевіль.

В. СИМОНЕНКО

Газ. «Черкаська правда»,

№ 192, 14 серпня 1960 р., арк. 4

Хлопці сиділи під кущем бузку і різалися в карти. Хоч уже кожен з них встиг не раз залишитися в дурнях, азарт не приходив.

— Хоч би дощ пішов, — позіхаючи, сказав один.

— Або грім ударив, — додав інший. Третій, виплюнувши цигарку на траву, замріяно запитав:

— Цікаво, якби в Будинку культури навіть фільми не демонструвалися, чим позаростали б оці стежки — шпоришем чи лободою?

— Звичайно, шпоришем!

Хлопці засперечалися. Одні дотримувалися тієї думки, що директор Будинку культури т. Руденко не потерпів би лободи. Це, мовляв, рослина не зовсім культурна, і він наказав би її нещадно викосити,

— Але ж у лободі зручно було б ховатися від сторонніх очей, — резонно заперечували інші. — Ніякий би його біс не побачив, що він там робить — чи спить, чи газету читає...

Але гарячилися хлопці даремно. Анатолія Івановича Руденка — директора Чорнобаївського районного Будинку культури — ні шпориш, ні лобода не цікавлять. І взагалі на роботі його цікавить лише годинник; він раз у раз зиркає на нього, чи не пора вже додому йти.

Своєрідний «стиль» культурно-освітньої роботи Анатолія Івановича можна передати такою «діаграмою»:

Учора — нічого не робив. Сьогодні — нічого не роблю. Завтра — нічого не робитиму. Оці три рядки більше ніж повно характеризують минулі подвиги Руденка на культурній ниві, його сьогоднішню бездіяльність і його сміливі плани на майбутнє.

Правда, в минулому році заворушились були працівники Будинку культури. Разом з комсомолом створили непоганий молодіжний хор. Але вже після першого концерту, порадившись з художнім керівником Михайлом Митрофановичем Безпальком, директор сказав хористам:

— Знаєте що, хлопці й дівчата? Ідіть ви собі додому і на репетицію більше не приходьте. А то ще, чого доброго, похрипнете від співання.

З того часу в Будинку культури і на серці Анатолія Івановича та його бойових помічників по художній бездіяльності запанував спокій. Прийдуть вони на роботу, пограють у більярд, покуняють в тихих кабінетах і розходяться по домівках. А якщо хто-небудь принесе ще свіженький анекдот, тоді взагалі всі почувають себе на сьомому небі.

Влітку, правда, трохи важче. Все-таки як-не-як, а довелося створити агіткультбригаду. Тепер Михайло Митрофанович мотається з нею по району, а Руденкові хоч сядь та й плач. Ні з ким і словом перекинутися. Та й спати в кампанії було якось веселіше.

Дехто танці вважає барометром діяльності культурно-освітніх закладів. Якщо з них все починається і ними все кінчається, значить, можна з певністю говорити, що тут нічого не робиться. Анатолій Іванович сміливо відійшов від канонів. Він навіть танців не організовує.

— У нас вони стихійно виникають. Правда, музики в нас немає, але кому вже дуже захочеться, то й без музики потанцює.

Танцювальний майданчик біля Будинку культури нагадує загублений п'ятак. Культурні «розваги» на ньому завжди починаються з... велосипедних гонок. Мов орли над здобиччю, кружляють хлопці на цьому п'ятаку, доки не зйдуться дівчата. Після велосипедних гонок починається полювання за баяністом. Кого першого засічуть на вулиці з цим інструментом, той і стає центром, навколо якого крутиться вся культурно-масова робота. Така проста річ, як радіола, тут перетворилася у справжнісіньку проблему. Про духовий оркестр навіть думати не доводиться. Такого в Чорнобаєві взагалі нема.

Районний Будинок культури... Почесна назва. Вона багато до чого зобов'язує. Але в Чорнобаєві від Будинку культури лишилася тільки назва. Він не став центром культурного життя району, не став хорошим прикладом і взірцем для сільських клубів. Для того, щоб навчити когось, треба, передусім, самому вміти. І не тільки вміти, а й робити.

Якщо цю нехитру істину збагнуть працівники РБК, тоді, можливо, біля Будинку культури хлопці не гратимуть в карти і не влаштовуватимуть велосипедних гонок. І стежки до нього не заростатимуть ні шпоришем, ні лободою.

В. СИМОНЕНКО

Газ. «Молодь Черкащини»,
№ 87, 21 серпня 1960, арк. 4

Весна зустрічалася з літом. Останні травневі дні були якісь особливому погожі та урочисті. Сади тільки-но струсили з себе біле полум'я і стояли в зеленій задумі. Чудові Черкаси в цю пору!

Гості з Бидгоща, мабуть, і не могли вибрати кращого часу для свого приїзду в наше зелене місто над Дніпром. Серед посланців польського народу, яких ми зустріли тоді з відкритим серцем і щирою приязню, була і журналістка — редактор партійного відділу «Газети Поморської» Марія Кеньдзерська.

Разом з делегацією Бидгощського воєводства вона об'їздила майже всю Черкащину, зустрічалася і говорила з багатьма робітниками, колгоспниками, представниками трудової інтелігенції нашої області.

Зустрілася тоді Марія Кеньдзерська і зі своїми колегами — черкаськими журналістами. Як і годиться, на цій зустрічі більше всього йшлося про роботу польських і радянських журналістів, про особливості преси братніх країні.

Хоч Марія Кеньдзерська не володіла ні українською, ні російською мовами, та й по-польськи з присутніх мало хто міг зв'язати кілька слів, все ж таки порозумілися досить легко. Адже польське «пшиязнь» так схоже на українське «приязнь», а слово «мир» близьке і зрозуміле усім слов'янам. Та й, зрештою, полякові неважко порозумітися з українцем, особливо якщо вони друзі.

Польська журналістка багато розповіла про життя трудящих Бидгощського воєводства, про їх боротьбу за побудову соціалістичного суспільства, за створення достатку в країні.

— Нам дуже приємно і корисно було побувати на Черкащині, — сказала польська журналістка. — Адже ми наче перенеслися на кілька років уперед; незабаром і в нас буде те, чого ви досягли. Ділячись своїми враженнями про черкаські зустрічі, Марія Кеньдзерська говорила:

— Мені дуже подобається Черкащина, цей квітучий куточок Радянської України.

Надовго я запам'ятаю і просторі вулиці обласного центру, і могутній Дніпро, і неозорі колгоспні ниви. Але найбільше сподобалися мені люди Черкащини. Працьовиті, ввічливі, гостинні. Скрізь нас зустрічали хлібом-сіллю, привітною посмішкою. Ці посмішки дружби я запам'ятаю на все життя.

Дружба черкаських і бидгощських журналістів є одним з проявів міцної великої дружби між братними радянським і польським народами.

Вони йшли вулицею і посміхалися. Він бережно тримав її за руку і говорив щось таке, від чого очі його подруги світилися щастям. Для обох їх сьогодні цілий світ здавався тісним і маленьким — таке велике почуття переповнювало їх. І було якось дивно, що повз них поспішали заклопотані буденними справами люди.

Вони йшли з ЗАГСУ. Віднині вони не просто Валя і Гриша, а щось одне в двох особах, те, що носить таку просту і таку прозаїчну назву — сім'я. Про те, що Валя і Гриша одружилися, знали тільки рідні і близькі. І якби вони жили у злагоді та дружбі, ніхто, можливо, й не довідався б про них. Але молодожони, мабуть, не зійшлися характерами. І ось про них узнала вся область. Взнала з коротенького оголошення в газеті, в якому говорилося:

«Валентина М. порушує справу про розлучення з Григорієм А. Справа слухатиметься...»

Як же сталося так, що двоє найближчих людей, які зовсім недавно не могли жити одне без одного, раптом стали зовсім чужими? Чому раптом (та й чи раптом?) розійшлися їх шляхи?

Ось перед нами лежить кілька листів. Автори їх — молоді жінки, вчорашні дівчата. «У жовтні 1959 року я поєднала своє життя з хлопцем, якого поважала, але насправді не кохала. Тоді я не розуміла життя, в яке входила, мені здавалося все простішим, але, на жаль, це не так просто. Ось до мене прийшло те, без чого так тяжко жити. Я покохала хлопця, простого, з гарною душею. Тепер хочу, друзі, запитати у вас поради. Що робити мені? Як далі жити? Мені соромно за себе, але нічого не можу вдіяти. Важко бути з нелюбом, а кохати іншого».

Ці слова належать Тамарі Є., робітниці Черкаського заводу хімреактивів. Нині їй і її чоловікові по 20 років.

Дійсно, що порадити Тамарі, коли вона сама в усьому винна, її ніхто не примушував одружуватися з Миколою. Здалося, що кохає його, — і згодилася стати дружиною. Тепер, можливо, здалося, що кохає іншого, — і вона готова розірвати перший шлюб. А що, як виявиться, що це друге кохання теж ілюзорне?

Тамара Є. запитує ще в своєму листі: «Як боротися за щастя?» Відповідь тут, мабуть, може бути одна: для того, щоб боротися за щастя, треба насамперед вияснити, в чому саме ти його вбачаєш. Адже не одним коханням живе людина. Можливо й з Миколою у вас шляхи розійшлися саме тому, що у вас не було ніяких спільних інтересів, що кохання трималося лише на особистій приязні, на захопленні зовнішністю. А ось лист від Валентини Д. з Корсунь-Шевченківського району. «Мені 24 роки, замужем 6-й рік, маю дітей. Чоловік у мене непоганий. Як батько дітям, він, я б сказала, дуже хороший. Але мені його ставлення до мене не подобається. Він вічно мовчить, мов чимось невдоволенний чи ображений або якесь горе в нього на серці.

Запитаю щось в нього. Відповідь «так» або «ні» і знову мовчить. Стану розпитувати, він відразу перериває:

— Ти завжди щось вигадуєш.

Ніколи не порадиться, рідко, дуже рідко пожартує. Мовчить, мовчить і мовчить. А на людях завжди балакучий, дотепний. Може я сама в чомусь винна? Не знаю.

Я і одягнута, і взута, є й у нас все, що треба, але щасливою себе не вважаю. Що це за життя, коли навіть поговорити ні з ким. Буває горе або радість, а поділитися немає з ким. Так прожити весь вік, а мені 24! Я така романтична, люблю жартувати, що-небудь вигадувати, сміятися, веселитись. Я ж не винна, що я така».

В цей лист молода жінка вклала багато болю, вилила всі свої душевні муки, їй, звичайно, не можна не співчувати. Але разом з тим хотілося б запитати у Валентини Д.: чи знаєте ви, чим живе ваш чоловік, чим він найбільше захоплюється, що його цікавить? Чомусь про це в листі — ви нічого не пишете. Та невже ж його так-таки зовсім ніщо й не цікавить, невже він до всього зовсім-зовсім байдужий? Можливо, його мовчання — це відповідь на вашу байдужість до його інтересів, прагнень, устремлінь?

Людині завжди потрібна увага і теплота. І в тих сім'ях, де обоє — чоловік і дружина — знаходять час не тільки для роботи і домашніх справ, а й для того, щоб поділитися одне з одним своїми задумами, помислами, — завжди є взаєморозуміння. Іноді ж юнак, одружившись, вважає жінку додатком до себе, ледве не наймичкою, яка повинна готувати їсти, прати білизну та, розкривши рота, слухати, що говорить її «кумир». Рано чи пізно це приведе до бунту. Адже кожна людина — це цілий світ, і не можна нехтувати ним.

Радянська молодь прагне жити і працювати по Іллічу. У великого

вождя і вчителя народів всім нам можна повчитися, як будувати і сім'ю. Прочитайте спогади Надії Костянтинівни Крупської, і ви побачите, яким уважним і чуйним був Ілліч до близьких і рідних. Титанічна робота по будівництву першої в світі соціалістичної держави забирала в нього багато часу. Але він завжди знаходив вільні хвилини, щоб приділити увагу членам своєї сім'ї.

Буває, що побутові дрібниці засліплюють людям очі. Намагаючись довести свою «ерудицію» в кухонних або якихось інших «принципових» справах, молодожони ображають одне одного. І чи не нагадують вони в такі хвилини людину, яка долонею намагалась закрити сонце?

Люди приходять в ЗАГС, несучи з собою радість, кохання, довір'я. І від них самих залежатиме, чи не розгублять вони їх на складному, але прекрасному життєвому шляху.

В. ЛЕВАДА

Газ. «Молодь Черкащини»,
№ 125, 18 листопада 1960, арк. 2

Їх було троє. В морозному Петрограді біля багаття мріяли вони про майбутнє. Романтичний Івушкін при світлі полум'я декламував вірші Гейне, а спокійний і врівноважений Онисим Охакін дивувався, як, мовляв, можна вірити якомусь німцеві?

— Буде час, і на землі хліб і троянди ростимуть для всіх людей, — говорив Івушкін.

— А Ферапонт цього не захоче, — відгукнувся практичний Охакін.

Романтичний і, можливо, трохи наївний Івушкін не сподівався, що на його шляху стане богомільний і хитрий, віроломний і хижий Ферапонт.

Ферапонт — господар «дикого степу». У нього своя мораль: коли не будеш рвати горлянок іншим, тобі перервуть. Ось за цим вовчим законом і живе Ферапонт Тіунов. І хіба міг він не стати ворогом Івушкіна, який прийшов на Алтай будувати нове життя, який мріє, щоб люди посміхалися одне одному? Ні, Ферапонт не може йому цього пробачити.

Він підішле бандитів, які відчеплять платформу з трактором від поїзда комунарів, він пошле Петьку Тельніхіна з ватагою головорізів, щоб ті вбили комунарів. Він потім жорстоко розправиться з Самійлом. Ферапонт не хоче, щоб хліб і троянди росли для всіх.

Саме про боротьбу двох світів і йдеться в новому фільмі студії «Мосфільм» «Хліб і троянди», який недавно появився на екранах кінотеатрів області. І хоч не раз уже бачили ми хвилюючі розповіді про жорстокі класові битви в роки громадянської війни, хоч все важче, знайти який-небудь неоспіваний момент тих героїчних часів, фільм цей глибоко хвилює. Бо це твір про людські долі, про людські заповітні мрії і глибокі душевні чуття,

Творці картини вклали в неї багато вогню і пафосу, тому на екрані ми бачимо не голі схеми — носіїв певних тенденцій, а живих і справді повнокровних людей.

Ось перед нами Самійло Петелькін — алтайський бідар. Могутня постать, неквапна, але разом з тим і незламна хода. Він не тільки повільно ходить і працює, а, здається, так і думає. Зате все, що він зробить і все до чого дійде своїм батрацьким розумом — вічне, бо свою працю і свої переконання готовий обстоювати ціною життя.

— Трактор нам сам Ленін прислав. Хіба могу я Леніна зрадити! — говорить він односельчанам, ніби вибачаючись за те, що вмирає. Треба тут віддати належне операторам П. Ємельяну та І. Чорних, які блискуче, подовженківськи зняли сцену розстрілу Самійла. Ця невелика, але багата роль є справжньою вдачею артиста А. Соловйова, який грав Самійла.

У центрі фільму лінія — Івушкін — Любаша. Їм автори приділяють найбільше уваги і образи їх вималювані, безперечно, рельєфно і переконливо. Відомий кіноактор П. Кадочніков виступив у своєму традиційному амплуа. Його робота над образом Івушкіна, можливо, й не відкриває нової сторінки в творчій біографії актора, зате є чіткою і виразною. Івушкін Кадочнікова користується повним довір'ям глядача, а це вже немало.

Дуже цікава і колоритна Любаша Тіунова у виконанні А. Зав'ялової. Від примхливої і самовпевненої доньки сільського багатія, від духовної убогості до розуміння свого обов'язку перед народом, до розуміння і сприйняття революції — такий шлях Любаші. Причому цим болісним і тернистим шляхом артистка веде свою героїню впевнено і без натяжок. Вона тонко зуміла передати духовне переродження, чи вірніше народження Любаші.

Тут ми кількома словами згадали головних героїв кінокартини. Але треба сказати, що фільм тримається не лише на них. Його художній рівень багато виграє від того, що «другорядні» образи в ньому випуклі й цікаві. Такою, зокрема, вийшла щира і безпосередня пітерська комсомолка Ліза у виконанні Л. Касаткіної. Скромна мрійниця, вона вміє бути щирим, вірним і безкорисливим другом.

Запам'ятається і хитрий алтайський мужичок Онисим Охупкін, роль якого виконує артист А. Кубацький і дід Феодосій (С. Калінін) і вже згаданий Ферапонт Тіунов (Г. Глебов).

Фільм «Хліб і троянди» — просто розповідь про один з епізодів громадянської війни. Це ніби до великого полотна про оновлення Алтайського краю. І недаремно автори присвятили його молодим покорителям цілини, будівельникам, землепроходцям.

Є, звичайно, у фільмі і недоліки, але говорити про них не хочеться. Цільний, хвилюючий, він залишає глибоке враження, наштовхує на роздуми. В цьому і полягає заслуга авторів картини.

В. ЩЕРБАНЬ

Газ. «Черкаська правда»,
№ 282, 30 листопада 1960, арк. 3

В комедії В. Розова «В шуканнях радощів» немає звичних «виробничих» конфліктів. Боротьба в ній іде не навколо нової гайки чи газової плитки на спільній комунальній кухні. В ній стикаються люди, їх світогляди.

І ось тепер п'еса почала нове життя. Тепер в неї вже не тисячі, а мільйони глядачів. Тепер в Олега і Геннадія мільйони щирих друзів, а в Леночки стільки ж ворогів. Так історія однієї сім'ї переросла у велику принципову розмову про ставлення людини до життя, про її чесність і, зрештою, про зміст самого існування людини. Саме такі думки викликає новий фільм «Шумливий день».

Можна без перебільшення сказати, то «Шумливий день» є безперечною творчою вдачею студії «Мосфільм». Це твір про нашого сучасника, про ті випробування, які випадають на його долю. В центрі фільму досить-таки традиційна історія: в сім'ю приходить невістка. Починаються непорозуміння, сварки, істерики. Кінчається все тим, що молода пара йде з дому.

В цій історії не було б нічого незвичайного, якби Федір зрадив тільки матір, яка виховала його, якби розрив між Леночкою і родиною Федора ґрунтувався на непорозумінні. Але Федір вчинив більший злочин — він зрадив самого себе, свою совість і свою людську гідність. За це не притягають до кримінальної відповідальності, за це карають страшніше — зневажають.

В цьому відношенні навіть Леночка (артистка Л. Толматова) у вигіднішому становищі, ніж Федір. Вона принаймні не зраджує себе та й повагу до себе втратити їй неможливо — вона її ніколи й не заслужувала. Артистка, можливо, робить свою героїню надто вже «прозорою». Міщанське ество Леночки настільки явне, що його може не помітити хіба сліпий.

Чудовим доповненням міщанського «букету» в фільмі є Лапшин. Він ніби з залу вийшов на екран, зручно вмовстився на стільці і, сьорбаючи чай, завів свою «пластинку». Ніби між іншим, Лапшин встиг образити кожного з присутніх. Закоренілий обиватель, дес-

пот в сім'ї, він дуже боїться, щоб хтось не сказав про нього поганого слова. Це для нього особливо небезпечно — обиватель завжди боїться правди. Актор Є. Перов чудово передав всі відтінки характеру цього «вовка».

Якщо Леночка і Лапшин шукають затишку, то Олег (артист О. Табаков) прагне бурі. Він і сам, як буря. Його стихійний, ще напівдитячий протест проти підлоти тим сильніший, що він щирий. Бути чесним і відвертим — потреба його душі. Олег просто не може сказати неправду, хоч і сам розуміє, що інколи цим може образити дорогу йому людину. І коли він просить Геннадія забрати акваріум, куплений на вкрадені гроші, глядач розуміє, що це не поза.

А коли він шаблею трощить ненависні йому меблі Леночки, хочеться бачити в цьому лише дитячу витівку. Це навіть символічно. Батькові довелося рубати голови ворога. Олегові цього робити вже не треба, але йому треба перемогти міщанство. Може тому, як шаблю з піхов, в кінці фільму він вихоплює з свого серця і гнівні поетичні рядки.

А що ж Генка Лапшин? Якою дорогою піде цей хлопчина з «дубленою шкірою»? Безперечно, він буде попутником Олега! Молодий актор Л. Круглий, який уже встиг зарекомендувати себе з надзвичайно хорошого боку, і в цій ролі виявився вірним собі. Образ Геннадія — це тонкий і майстерний психологічний малюнок, в реалістичності якого навряд чи хтось засумнівається.

Можна було б сказати тут кілька теплих слів і про відому артистку Валентину Сперантову (Клавдія Василівна), але її майстерність не потребує компліментів. Взагалі, сім'я Сасіних у фільмі чудова. Один тільки Микола (артист В. Землянікін) залишається не зовсім зрозумілим, вірніше пасивним спостерігачем подій.

Фільм «Шумливий день» справляє глибоке враження, примушує мислити. І в цьому чи не найбільша заслуга його творців. І хоч фінал картини не дуже веселий, хоч десь в глибину душі западає гіркота за Федора, все-таки виносиш з кінотеатру світле враження. Бо приємно розуміти, що поруч з тобою живуть такі люди, як Олег і Геннадій, і що в них багато справжніх і щирих друзів.

В. СИМОНЕНКО

Газ. «Молодь Черкащини»,
№ 7, 15 січня 1961 р., арк. 4

ДИПЛОМИ ХОРОШІ. А СПЕЦІАЛІСТИ?

134

Його зустріли з відкритим серцем, цього юнака з дипломом культ-
працівника. І разом з ним прийшла надія:

— Нарешті в нашому клубі не позіхатимеш від нудьги.

І хоч той, кому так довіряли, ще не зробив нічого, всі були переко-
нані, що він, безперечно, щось зробить. Його обрали секретарем кол-
госпної комсомольської організації — це був своєрідний «аванс» в
рахунок тієї поваги, яку він мав завоювати щирою працею.

Час ішов. Новий завклубом не тільки не завоював пошани в лю-
дей, але не відпрацював навіть «авансу». В клубі, як і раніше, пану-
вала тиша і нудота. І коли через рік комсомольці зібралися на звіт-
но-виборні збори, то одноставно прийняли таке рішення:

— Звільнити т. Сопригу від обов'язків секретаря комсомольсь-
кої організації. Просити райвідділ культури звільнити його також
з посади завідуючого клубом.

Ця історія ще не має кінця. Випускник Канівського технікум по
підготовці працівників культосвітніх установ т. Соприга і зараз пе-
ребуває завклубом в артілі «Дружба», хоча він повністю втратив
довір'я колгоспників. Але працівників Канівського райвідділу куль-
тури, як бачимо, це не дуже турбує...

Можна було б не згадувати цього випадку, якби він був одино-
ким. Але, на жаль, за спиною Соприги стоїть цілий взвод «спеціа-
лістів», які, крім диплома, нічого не мають за душею. Борис Ор-
ловський працював методистом Будинку культури — звільнили.
Світлана Самець і Віра Балицька заховали дипломи в чемодани і
відмовилися навіть спробувати свої сили на культурницькій ніві.
В довгу чергу тих, хто не відробив народних грошей, витрачених
на їх навчання, стали випускники технікуму Цінько, Радько, Ган-
нисик, Кієнко.

І коли перечитуєш цей список, мимоволі задумуєшся, чому ж вони
після студентської лави виявилися такими безпомічними.

Коли на пленумі Канівського райкому комсомолу зайшла мова про погану підготовку випускників технікуму, викладач Марія Григорівна Григор'єва змушена була визнати:

— Наші випускники працюють погано. В нас добре вчать, активні, одержують хороші дипломи, а на самостійній роботі виявляються безпорадними.

ХТО ЇХ ГОТУЄ?

Тут слід говорити не лише про ті оцінки, які красуються в табелях успішності. Можна прекрасно грати на флейті, хвацько розтягати баян і добросовісно дути в трубу, але не вміти головного — організувати, запалювати людей. Така людина, можливо, буде потрібною в оркестрі, але почуватиме себе дійсно безпорадною, коли її призначать завклубом. Одне діло взяти правильну ноту на трубі, і зовсім інше — взяти правильну ноту в роботі з людьми.

— Все це так, звичайно, — погоджується секретар парторганізації технікуму Олена Петрівна Абрамова. — Але за новою програмою методичне навчання учнів скорочується...

Не будемо сперечатися з приводу нової програми. Але ясно одне: виховувати і розвивати організаторські здібності учнів — обов'язок всіх без винятку викладачів. Викладач гри на флейті, наприклад, повинен пам'ятати, що він готує не просто музиканта, а культпрацівника.

Мабуть, саме цієї обставини і не враховує дехто з викладачів, а інші — напевне, прямо безсилі зробити це. Візьмемо, скажімо, Аркадія Прокоповича Наровського. За висловом директора т. Герасименка, Наровський «потрібен технікуму, як золото в старі часи спекулянтам». Ми, зрозуміло, не маємо ніяких підстав сумніватися в тому, що Наровський прекрасно ремонтує інструменти, що він хороший кіномеханік і, зрештою, що він непоганий музикант. Але для викладача технікуму цього ще за мало.

Наровський викладає гру на флейті, плакатну справу, гру на трубі. Він вчить студентів і в той же час сам заочно навчається на першому курсі цього ж таки технікуму! Це анекдотично, але факт. Щось подібне було і з Яхімовичем Василем Карповичем. Він теж викладав у технікумі і був заочником цього ж таки технікуму. Зрозуміло, що такі викладачі не можуть вважатися повноцінними, хоч би вони й були хорошими музикантами.

Не виправдав кращих сподівань і викладач фізкультури Альберт Мар'янович Андрес — випускник Черкаського педінституту. Його викладацька діяльність стала притчею «во язицех» на всіх педрадах і зборах.

Є ще одна біда, яка заважає в роботі викладачів. Навряд чи повага до викладача зміцнюється, коли учень десь побачить його «під мухою». А такі випадки, на жаль, бувають з деякими викладачами.

Не будемо тут називати прізвищ тих, хто інколи невстоює перед сорокаградусною спокусою. Нехай самі зроблять відповідні висновки.

ПРИНЦИПОВІСТЬ З-ПІД ПОЛИ

Мабуть, в колективі викладачів не знайдеться людини, яка б на все дивилася крізь рожеві окуляри. Всі розуміють, що стан виховної роботи в технікумі далеко не ідеальний. І всі думають над тим, що зробити, щоб більше не одержувати звісток, що такий-то ваш випускник не справляється з роботою. Звичайно, технікуму потрібна допомога. Справжня допомога не на словах, а на ділі. Але про це трохи пізніше. Зараз хочеться зупинитися на тому, як один з викладачів технікуму розуміє цю «допомогу».

Борис Павлович Петропавловський — викладач російської літератури — людина інтелігентна, ввічлива. Зовсім недавно свій робочий день він починав з того, що розчиняв двері директорського кабінету і шанобливо освідчувався:

— Як ваше здоров'ячко, Сергію Дмитровичу? Як по живаєте?

Дуже ввічлива людина Борис Павлович. Ніхто ще не чув, щоб він образив когось різким словом. На зборах він міг встати і вдарити себе кулаком у груди:

— Товариші! Я всіх вас люблю! Я трішки навіть щасливий, що працюю в такому чудовому колективі.

А на другий день заходив у райком партії і вже зовсім іншим тоном у супроводі інших жестів доводив:

— Не технікум, а збіговисько п'яниць. Треба всіх розігнати, особливо зверніть увагу на директора. Тільки й думає, як би захистити п'яниць від критики. Дихати не дає.

Рідко для кого з викладачів знайдеться на його лексиконі хороше слово. Послухаєш — так усі там підлабузники, п'яниці, ходять навшпиньки перед директором. Завуч — тінь директора, секретар

парторганізації — хороша, але безпорадна людина. Словом, один він високо тримає прапор принциповості.

Одного разу секретар райкому комсомолу т. Біленко запропонував Петропавловському:

— Давайте винесемо це питання на збори колективу. Почуємо, що скажуть?

— Та що ви! — жажнувся Борис Павлович — Хіба хто з цих підлабузників посміє хоч писнути проти директора?

Але це просто наклеп на колектив.

Не зрозуміло, чому Петропавловський поставив себе над колективом і вважає себе єдиним і праведним «судією». Дехто думає, що ларчик просто відкривається: доки одержував більшу зарплату, доти і ввічливим та чемним був.

Більше всього дивує те, що ця людина, яка вважає себе взірцем чесності і принциповості, ніколи не висловлює своїх думок вголос перед колективом, який звинувачує в усіх смертних гріхах. Він, так би мовити, проявляє свою принциповість з-під поли. А така «принциповість» навряд чи принесе якусь користь.

ТЕХНІКУМ ЧЕКАЄ ДОПОМОГИ

Отже, підходимо до головного. Що ж треба зробити, щоб поліпшити якість підготовки кадрів у Канівському технікумі культосвітніх установ? На нашу думку, далеко не все залежить від колективу викладачів. Потрібна дійова допомога обласного управління культури, Міністерства культури і, безперечно, місцевих органів влади.

Технікум треба зміцнити викладацькими кадрами. Однак про це ніхто серйозно не дбає. Зараз у технікумі немає хормейстра, а частина випускників навчається саме по цьому профілю. З нового навчального року в колектив викладачів повинно влитися 13 спеціалістів. Ніхто ні в управлінні культури, ні в Міністерстві ще пальцем об палець не вдарив, щоб допомогти технікуму підібрати ці кадри.

Є і факти незаперечної байдужості до інтересів технікуму. В минулому році, скажімо, дирекція технікуму запросила хормейстра і керівника духового оркестру з Одеської консерваторії. Обидва спеціалісти прибули в Канів, але незабаром змушені були виїхати: їх не забезпечили житлом.

Нарешті своє слово повинна сказати і комсомольська організація технікуму, якій слід активніше допомагати викладачам у вихованні

учнів. Поки що ж навіть секретар комітету комсомолу Дмитро Бабич не може пригадати жодного прізвища кращих випускників технікуму, не знає, чим учні заповнюють свій вільний час.

В технікумі працює багато спеціалістів, які знають і люблять свою справу. Це тт. Буренко, Хромова, Григор'єва, Черноус, Абрамова та інші. Можна з певністю сказати, що тут є сили, які при відповідній допомозі якнайшвидше ліквідують допущені хиби в підготовці культосвітніх працівників.

В. СИМОНЕНКО

м. Канів

Газ. «Молодь Черкащини»,

№ 24, 24 лютого 1961 р., арк. 3

— Тихіше! — постукала виделкою об ложку завідуюча їдальнею № 13 т. Деменчук. — Продовжуємо наші збори. Нарешті треба визначити, як ми обслужуємо робітників.

— Прошу слова! — схопилася з місця буфетниця заводу залізобетонних виробів. — Ніхто мені з вас не закине докору, що я коли-небудь невчасно прийшла на роботу. Ніхто!

— Знайшла чим хвалитися, — пирснув у кулак завідуючий їдальнею № 4 т. Постніков, — Запізняєшся всього на півгодини, а кричиш так, наче взагалі на роботу не виходиш.

— Та вгамуйтеся ж! — знову загомоніла т. Деменчук. — Давайте по черзі. Нехай першим скаже старший повар їдальні № 14.

— Я людина скромна, але щира, — почав т. Гайдаєнко. — Хто з вас насмілиться сказати, то ми коли-небудь подавали страви в чистому посуді? А хто з вас пам'ятає, коли в нашій їдальні працював умивальник?...

Тов. Деменчук знову грізно постукала, але вже ложкою об виделку:

— Не вдавайтесь до дешевих ефектів. Ми не діти. В нашій їдальні теж чистих тарілок не більше, ніж у вашій...

— Не перебивайте, бо я чоловік стіснительний і можу збитися з думки, — продовжував повар. — Так ось я й говорю. Скільки повинна важити порція вареників? 190 грам. А в нас скільки важить? 145. Оладки теж на 25 грам не дотягають до норми...

— Ну, цим нас теж не здивуєш, — похвалився хтось із присутніх. — Рядові факти. Убогість! — А ти розкажи цим критиканам, як ми борщ між робітниками і учнями поділили, — підбадьорив повара завідуючий т. Постніков.

— Це наш маленький кулінарний шедевр. Уявляете собі — приносять робітники борщ і кажуть; а де ж картопля? «Хіба нема? — запитую. — Давайте перевірю». Взяли всі оті тарілки, злили борщ у каструлю, заправили картопелькою з учнівського борщу і знов поділили між робітниками.

— Це здорово, але...

— Що «але»? Призналися б щиро, що від заздрості всі ви лопнути готові. — Добий їх мухою! — знову підказав завідуючий. Слова його потонули в реготі.

— Чого смієтеся? — обурився Гайдаєнко. — Це влітку парена муха — дрібниця. А ми взимку вмудрилися зварити. Попробуйте ви таке втнуть.

Кажуть, що пальма першості на цій нараді була заслужено присуджена їдальні № 14 (за борщ з мухою).

— Чи справді була така нарада? — можуть нас запитати.

Хтозна. Може й не було. А оті всі факти, про які тут йдеться, були і, на жаль, є. Про них хіба один трест їдальень не знає.

В. СИМОНЕНКО

Газ. «Молодь Черкащини»,
№ 25, 26 лютого 1961 р., арк. 4

З глибини віків дійшла до нас красива легенда про скульптора Пігмаліона, який своїм коханням вдихнув життя в кам'яну статую. І хоч цій легенді вже тисячі літ, вона часто оживає в творах сучасних письменників і, мабуть, оживатиме доти, доки існуватиме на землі любов. Багато поем, драм, романів розповідають про те, як справжнє глибоке почуття оновлює душу, окрилює і возвелює людину.

Щось подібне сталося і з героїнею фільму «Літак відправляється о 9-ій» офіціанткою Любою. Жилося їй не дуже легко і не дуже цікаво, а коло інтересів обмежувалося танцями та вечоринками. Все те хороше, що було в душі молодій жінки, ніби задрімало в лінійній знеможі і ворушилося хіба в ті хвилини, коли вона пестила свою семирічну доньку Лену. Самітня і трохи безвільна, вона опустила руки перед труднощами і вирішила плисти за течією. А те, що Люба не могла відрізнити справжнє від мнимого, тільки додавало їй болю.

Та ось на її шляху став інженер-монтажник Долина — людина, яка відчуває себе господарем життя. І ми бачимо, як в душі молодій жінки пробуджується і розквітає справжня людська краса. Долина, як міфічний Пігмаліон, своїм коханням ніби вдихає життя в Любу. І вже вона відчуває в собі силу не тільки справитися з власною нудьгою, а й зробити щось хороше для людей. Духовно оновленою бачимо ми Любу в останніх кадрах.

За головну роль в новому фільмі студії імені О.П. Довженка виконує молода актриса Сільвія Сергійчикова, яка вперше знімається в кіно. Треба сказати, що дебют С. Сергійчикової досить вдалий. Вона з почуттям такту виконує роль Люби. І хоч багато чого в характері героїні помічено лише пунктиром, в головному їй віриш. Віриш в те, що віднині Люба не плистиме за течією, а йтиме по життю з гордо піднятою головою.

Досить цікавий образ молодого робітника-токаря створив уже відомий глядачам артист Юрій Боголюбов. Ми бачимо, як Сергій з

легковажного і трохи розбещеного успіхами в жінок і в спорті юнака формується в серйозну людину, як, зрештою, він навчився цінувати хороше не лише в інших людях, а й в самому собі.

Мабуть, саме тому, що характери Люби і Сергія не статичні, а розвиваються протягом всього фільму, вони і привертають найбільшу увагу. Що стосується інженера Долини, то він виходить на екран вже сформованою людиною і таким залишається до кінця фільму. Він безперечно, хороша людина, і як Люби, так і Сергієві є чому повчитися в нього. Але без сумніву й те, що артист Анатолій Федоринів мав би значно більше можливостей розкрити свої здібності, якби автори фільму дозволили Долині не лише духовно збагачувати інших, а й збагачуватися самому. На жаль, у фільмі це ледь-ледь помічено.

Симпатію глядачів викликає і найменша героїня фільму Леночка, в ролі якої виступила Н. Гальян-Нікольська.

Імена авторів фільму «Літак відправляється о 9-ій» відомі прихильникам кіномистецтва. Це молодий режисер Юрій Лисенко та кінодраматург Г. Кушніренко. Кілька років тому за сценарієм Г. Кушніренка був знятий фільм «Головний проспект». І нині приємно відзначити, що в новому творі драматургу вдалося значно глибше проникнути в психологію людини. Якщо в «Головному проспекті» боротьба вирувала навколо нового сорту цегли, то в фільмі «Літак відправляється о 9-ій» боротьба йде навколо людських душ. А отже, фільм далі від кон'юнктури і ближче до справжнього мистецтва.

Зовсім не збираючись видавати фільм «Літак відправляється о 9-ій» за нове слово в кіномистецтві, хочеться, однак, сказати, що він виділяється на фоні тих картин, які принесли Київській студії сумну славу «студії посередніх фільмів». Тут уже ми бачимо прагнення авторів донести ідею твору художніми засобами, а не висловлювати її з ораторською прямою. Саме з цієї точки зору фільм «Літак відправляється о 9-ій» і заслуговує уваги.

В. ЩЕРБАНЬ

Газ. «Черкаська правда»,
№ 66, 19 березня 1961, арк. 4

Ще довго після того, як затихли його важкі кроки, дівчина стояла на місці і дивилася в темряву, яка так байдуже заховала від неї співрозмовника. Стояла і думала над Дмитровими словами, кинутими, можливо, й між іншим:

— Не жду вже нічого хорошого від життя...

Може, ці слова так вразили Ліду тому, то вона вперше побачила, як іноді відчай згинає навіть дужі чоловічі плечі. А може, просто замислилася над тим, що важко людині бути самотньою, що потрібна їй щира, ласкава рука друга.

Дмитрові Мішненку, справді, було нелегко. Після того, як поховав дружину, залишився він з двома маленькими дітьми. Йшов час. Перший пекучий біль втрати притупився, але натомість виростала тривога, бо зрозумів, що однієї любові дітям замало. Їм потрібна ще й дбайлива материнська рука. Хіба зможе він так, як мати, доглянути Василька, що вже зіп'явся на ноги, або пов'язати Каті бантика так, як це зробила б ласкава жіноча рука?

Якось Дмитро не втримався і розповів про це Ліді, з якою останнім часом раз у раз сходилися їхні стежки. Потім довго не міг забути співчуття, що жевріло в дівочих очах. А Ліда й сама не помітила, як увійшов він у її серце з усіма своїми знегодами і болями, як чомусь стало близьким та зрозумілим все, що хвилювало Дмитра. І вже не заради ввічливості запитувала при кожній зустрічі:

— Ну, як там ваша малеча? Вона вже не могла не запитати про це, бо їх життя стало часточкою її життя...

Коли узнали сусіди, що Ліда погодилася стати дружиною Дмитра, дехто не втримався від спокуси прокоментувати цю подію.

— Нема для неї доброго батога, — говорили одні. — Де ж таки — підставляти свої плечі за чужих дітей! Та вона й сама ще дитина.

А інші, більш розсудливі, говорили Ліді:

— Дивися, дочко, щоб ні собі, ні Дмитрові життя не скалічила. Не за парубка йдеш. Якщо не зумієш стати матір'ю його дітям, то й дружиною не станеш...

Дружиною... Хіба випадково народ утворив це слово від іншого не менш святого слова друг? Так, Ліда розуміла, що зв'язує свою долю з Дмитром не ради того, щоб жити в одній хаті, разом відвідувати кінотеатр. Вона йшла до Дмитра, щоб взяти на свої тендітні плечі половину його тягара.

Ніби посвітлішало в Дмитровій хаті, коли внесла сюди свій щебет ця невисока моторна дівчина. Вже через кілька днів Катя і Василько довірливо мостилися їй на коліна, пустували, як з рідною. А коли споряджали Васю в перший клас і він якось несміливо запитав: «Мамо, ти підеш зі мною в школу?», відчула, як очі її наповнилися слізьми:

— Піду, мій хлопчику... Піду...

І вона йшла по Каневу з букетом квітів у руках і з сяючим від гордості та щастя обличчям. Ліда вела до школи сина. Сина Дмитра, який став її сином. Вона стала матір'ю і пишалася цим. Гордилася, що Василько і Катя величають її таким прекрасним, великим словом.

Бувало хтось із малолітніх хвастунів почне хвалитися на вулиці обновкою.

— Пхі, — скаже Василько, закопилівши губку. — Мені мама хіба таку купить! Ти і ві сні такої не бачив.

В Лідиній душі бриніла дзвінка радість. І на обличчі Дмитра все частіше й частіше з'являлася щаслива посмішка. Увечері, коли Ліда затівала якусь гру з дітворою, клав їй на плече натруджену руку і говорив:

— Хоч би відпочила трохи, моя ти непосидо. Замучать тебе оці малі шибеники.

А Ліда лише сміялася:

— Ви тільки послухайте, то наш татко говорить! Ану давайте намнем йому за це чуба...

Незабаром в сім'ю Мінченків прийшла ще одна радість: у Василька і Каті з'явилася сестричка.

— Яке ж дамо їй ім'я? — запитала Ліда в дітей.

— Оля! — радісно заплескав у долоні Василько, а за ним і Катя.

Часто бачили родину Мінченків у повному зборі і на прогулянках, і в кіно, і в парку над Дніпром.

— Золоте серце в цієї жінки, — говорили канівчани. — Деяким рідним матерям не гріх було б повчитися в неї діток ростити.

...Горе прийшло несподівано. Ніби крізь сон пригадувала Ліда, як стьобнула серце жорстока і неблаганна звістка:

— Дмитро потонув...

Ще тільки виріс свіжий горбик землі на цвинтарі, як зашущукалися родичі покійного чоловіка:

— Треба віддати дітей у приют. Не буде їм життя з такою молодю мачухою...

Прибула «делегація» і до Ліди. Говорили багато співчутливих слів, зітхали, а за всім цим світилося не дуже світле бажання.

— Віддай дітей у приют. А сама йди, куди хоч. Ти ще молода. Може пару найдеш. Та й хата ж вроді не твоя, а Дмитрова...

— При чому тут хата? — здивувалася Ліда. — А дітей нікуди і нікому не віддам.

— Думаєш велика пенсія за Дмитра буде? — різонуло чиясь безсоромне запитання. Відчула, як образа і гнів здушили горло.

— Ну от що, — ледве мовила. — Говоріть і думайте про мене, що хочете. А в душу не плюйте. Ні в які приюти я своїх дітей не віддам. І знайте — вони не сироти. Поки я жива, у них є мати.

Невідомо, куди б зайшли гострі на язик родичі, якби громадськість Канева не підтримала молоду вдову. Колектив рембуддільниці № 5, де працював Дмитро, оточив сім'ю покійного товариша увагою і піклуванням. Діти одержують пенсію, живуть з матір'ю.

Кожного ранку до школи поспішає рум'янощокій веселий хлопчик. У нього чистий, дбайливо випрасуваний костюмчик, нове пальто. Це учень другого класу Канівської середньої школи № 1 Вася Мінченко. А вслід йому дивляться добрі материнські очі і чується лагідний голос:

— Гляди, синку, не бешкетуй у школі...

— Не буду, мамо! — він спішить догнати своїх друзів. Ось і його голос влітається в їх весняне щебетання...

Оце, власне, і все, що ми хотіли розповісти про Лиду Мінченко — звичайну, скромну радянську жінку. Вона не вчинила чогось героїчного чи хоча б особливого. Вона просто живе так, як велить їй серце і совість. І вона не жде від когось подяки чи нагороди за свою доброту. Але нагороду вона вже одержала. Люди нагородили її сердечною пошаною. Радянська влада обігріла своїм теплом молоду вдову та її дітей.

Краса душі радянської людини розкривається не лише в праці, не тільки у великому. Вона розкривається і в побуті, і в стосунках між людьми, і в коханні. І від того, що живуть на нашій землі звичайні, скромні люди з красивими душами, і сама земля наша стає красивішою.

Жаль тільки, що іноді ми лише милуємося квітами і забуваємо їх оберігати. Ліді Мінченко та її дітям багато допомогли місцеві органи влади, робітники. Інші ж чомусь обмежуються співчуттям. От, скажімо, нині Ліда Мінченко споруджує будинок. Чи важко їй? Безперечно. І якби ровесникам Ліді — канівським комсомольцям — порадив хтось допомогти жінці, хіба б вони не зробили цього? З радістю зробили б. А поки що про це просто не подумали.

Втім ми сподіваємося, що юнаки й дівчата ще придуть на вулицю Кірова, де живе Ліда. І тоді, як бажаних гостей, запросять їх незабаром на новосілля в нову хату троє щасливих дітей — Василько, Катя, Оля — та їх дорога мама.

В. СИМОНЕНКО

м. Канів

Газ. «Молодь Черкащини»,

№ 69, 23 березня 1961 р. арк. 3

Зранку в Миколи Григоровича був чудовий настрій. Бо ж кожна людина почуває себе щасливо, коли їй привітно посміхається весняне сонце, а в руках у неї ордер на заселення квартири в новому будинку. Бережно тримаючи в руках радіоприймач, Наконечний легко піднявся на третій поверх.

— Ну ось і наш вігвам,— мовив сам до себе. — Вітаю з новосіллям!

Через якусь хвилину приймач уже стояв на підлозі, а його господар, присівши навшпиньки, шукав музику, яка б відповідала такій урочистій хвилині. І раптом — схвильований голос Левітана:

— 12 квітня 1961 року в Радянському Союзі виведено на орбіту навколо Землі перший у світі космічний корабель-супутник «Восток» з людиною на борту.

І вже урочистою симфонією лилися в душу слова диктора:

— Пілотом-космонавтом космічного корабля-супутника «Восток» є громадянин Союзу Радянських Соціалістичних Республік льотчик майор Гагарін Юрій Олексійович.

Вражений новосел ледве не підскочив від несподіванки.

— Як, Юрка? Невже він? Тільки чому він майор, а не старший лейтенант? Ні, мабуть, інший хтось...

Але на другий день сумніви остаточно розвіялися, коли дружина — Юлія Іванівна — з сяючим обличчям вручила йому газету. З портрета на Миколу Григоровича дивився той самий Юрка, з яким не раз ходили перед світом ловити сьомгу, з яким майже два роки служили в одній частині, ходили на вечори відпочинку в Будинок офіцерів.

І тоді ще сильніше і глибше почуття заповнило душу. Так ось він який, наш русявий, завжди такий скромний і стриманий Юрій!.. Покоритель космосу!..

Так узнав про подвиг Юрія Гагаріна колишній його однополчанин робітник Черкаського заводу штучного волокна, старшина запасу Микола Григорович Наконечний.

...І ось ми заходимо в новий п'ятиповерховий будинок по вулиці Енгельса, де виростає ціле нове місто. В будинку ще все говорить, що

його тільки починають обживати. Навіть номери квартир на дверях поки що виведені крейдою. Кремезний, з типовим українським обличчям, господар гостинно запрошує до кімнати. Він схвильований, і його чорне з рудуватим відблиском волосся неслухняно розсипалося по голові. — З Юрієм Гагаріним ми познайомилися в 1957 році, коли він прибув у нашу частину з військового училища. Зустрілися випадково — були запрошені на іменини до знайомих. Тоді я вперше потиснув його руку. Юрій був скромною, простою і душевною людиною. Ось можете запитати в Миколи. Він пам'ятає.

Хай вибачать нам читач — ми забули познайомити їх ще з одним однополчанином Юрія Гагаріна. Це Павленко Микола Петрович, лейтенант запасу, нині працівник обласного управління культури. Сьогодні він прийшов поздоровити свого товариша з новосіллям.

Обидва вони замовкають на хвилину, ніби пригадуючи дні, проведені разом з людиною, ім'я якої нині з благоговінням вимовляє весь світ.

Потім робітник розповідає, як вони подружилися з Юрієм Гагаріним. Спільними в них виявилися і пристрасть до рибальства, і любов до художньої самодіяльності (Юрій Гагарін співав у хорі і непогано танцював). Пізніше шляхи їх розійшлися, але, безперечно, Микола Григорович на все життя збереже в пам'яті. А нині хочеться зробити щось особливе. І тому що Юра першим злітав у космос, і тому що хочеться жити по-справжньому.

Через кілька хвилин він сідає в автобус. Спокійний, веселий, сповнений енергії і сили. Він — робітник — почуває себе господарем життя. Нехай не йому, а його друзі випала честь прокласти першу космічну трасу. Що ж — один летить до зірок, інший сіє хліб, а ось він — Микола Григорович Наконечний — стоїть біля верстака. І він знає, що праця його також потрібна і почесна, як і будь-яка інша, знає, що його труд, як і труд мільйонів радянських людей, возвеличує нашу Батьківщину.

В. СИМОНЕНКО, В. РУДЕНКО

м. Черкаси

Газ. «Молодь Черкащини»,

№ 48, 21 квітня 1961 р., арк. 2 - 3

В цьому натоптуватому добродушному дідусеві, звичайно, вже важко впізнати того чубатого 19-річного парубка, який півстоліття тому пішов із Стеблева. Пішов на чужину шукати кращого життя, кращої долі. Тепер на схилі своїх літ закортіло йому побачити землю своїх батьків, зустрітися з друзями юності. І ось він знову в рідному Стеблеві.

Багато несподіванок чекало тут Данила Івановича Матюшинця. Стеблів став зовсім іншим — за півстоліття він розрісся до селища міського типу. Ми зустрілися з Данилом Івановичем випадково, коли канадський гість розмовляв з робітниками міської філії Корсунь-Шевченківської РТС. Це була щира і відверта розмова. Ми записали її.

Запитання: Як доводиться канадським юнакам і дівчатам шукати своє місце в житті, обрати професію? Кому доступна вища освіта?

Відповідь: Доступна всім, у кого є гроші. Навчання в Канаді у вищих учбових закладах платне. Один рік навчання в інституті коштує десь до — 1.500 доларів. Я був вражений, коли взнав, що в СРСР студенти нічого не платять за навчання та ще й одержують стипендію. Виходить, їм платять за те, що вони вчаться. В Канаді це здалося б неймовірним.

Запитання: Значить, у вас навчаються ті, хто має гроші, а не здібності? А дітям простих людей дорога в вузи закрита?

Відповідь: Майже так. Робітникові дуже тяжко закінчити інститут. Я знаю одного хлопця, він вже близько 10 років «вчиться». Має це такий вигляд: він оплачує навчання за певний час і поринає в науку. Потім йому кажуть: «Ви на свої гроші провчилися, отже будьте здорові». Студент залишає інститут і йде шукати роботи, щоб зібрати гроші на продовження освіти. Моєму знайомому вже 30 років, але до диплому ще дуже далеко.

Запитання: Коли він все-таки закінчить інститут, хто подбає про його працевлаштування?

Відповідь: Ніхто, крім нього самого. У нас взагалі всі мусять дбати

самі про себе. Зараз в Канаді багато безробітних і число їх стає щораз більше. Правда, весь час обіцяють, що ось-ось безробіття кінчиться. Але від тих обіцянок мало користі. Людина в Канаді повинна сьогодні йти самотужки. Ніхто не допоможе їй. До речі, багато молодих здібних канадських спеціалістів ідуть шукати роботу в США, де безробіття є ще страшнішим бичем.

Запитання: Ви сказали, що в Канаді кожен повинен дбати про себе. Але є речі, про які повинна дбати держава. Наприклад, охорона здоров'я. Хто у вас цим займається?

Відповідь: Лікуються у нас так. З кожного, хто досяг 18 років, щорічно стягується 20 доларів плюс 35 доларів з сім'ї. Це на випадок, якщо вам доведеться лягти в шпиталь. Адже відразу не кожен може сплатити півтори-дві тисячі доларів, а за місце в лікарні треба внести саме таку суму. В кожному разі, коли звертаєшся до лікаря, мусиш платити окремо. Між іншим, в Канаді дуже дорогі ліки. У Києві я заходив в аптеку купити таблеток від головного болю. Заплатив 2 копійки. У нас ця «розкіш» коштує не менше долара.

Репліка: Хіба на цьому можна наживатися! Це ж дикість — грабувати хворих!

Відповідь: В Канаді кожний робить свій бізнес, в тому числі й аптекарі. Взагалі, без грошей нікуди те потикайся.

Запитання: Цікаво, хто дбає про забезпечення трудящих житлом?

Відповідь: Слово «дбає» тут не підходить. За канадськими законами кожен мусить дбати про себе сам. Всі тут почувають себе самотніми в натовпі людей. Сподіватися на підтримку від держави або підприємця — марна річ. Всі, хто наймає квартиру, — нещасні люди. Адже в місяць треба платити десь до 100 доларів.

Запитання: Така квартплата посильна робітникові?

Відповідь: Дивлячись якому робітнику. Висококваліфікованому — під силу. Але й у нього вона забирає більше третини заробітку. Словом, у Канаді кожний прагне мати хоч погане, але своє житло. Один мій знайомий захотів придбати будинок. Ось вже кілька років він не має спокою, бо працює в двох місцях: щодня зміну — в ливарному цеху, потім — 10 годин — на будівництві дороги. Таким чином, вільний час у нього залишається дуже малий.

Запитання: Чому канадський уряд підтримує агресивну політику США? Що говорять канадцям про мир?

Відповідь: Канадцям кажуть, що війна принесе всім роботу. А народ в це не вірить. Багато людей обурені такою брехнею. Навіть один

під якимсь сказав у своїй проповіді: «Хоч у нас, в Канаді, вірять в бога, але роблять зло. Виходить, що у нас лише тоді добре, коли десь убивають людей. А безбожникам з Радянського Союзу добре тоді, коли ніде нікого не вбивають».

Взагалі прості люди в Канаді до Радянського Союзу ставляться з великою приязню. Мені пригадується одна дискусія. Там балакали, як врятуватися від атомної смерті. Один чоловік наполегливо радив будувати бомбосховища. Йому відповіла жінка: «Якби ми стали такими, як Радянський Союз, тоді для моїх дітей будували б школи, а не бомбосховища. Нам треба боротися за мир, а не готуватися до атомної смерті».

Розмова точилася довго. Данило Іванович багато говорив про свої враження від зустрічі з радянськими людьми. Велике захоплення викликають в гостя зміни, що сталися в його рідному селі.

Записав В. СИМОНЕНКО
Газ. «Молодь Черкащини»,
№ 57, 12 травня 1961, арк. 3

Мабуть, кожен погодиться, що вистава «Дума про Кобзаря» стала подією не лише в творчій біографії обласного драмтеатру, а й взагалі в культурному житті області. І хочеться дивитися на неї не як на звичайну ювілейну річ. Хочеться сподіватися, що вона покладе початок співдружності театру з місцевими письменниками і драматургами. Відрадно ще й те, що спектакль «Дума про Кобзаря» — повністю самостійна робота шевченківців.

Драматична поема Миколи Негоди «Дума про Кобзаря» розповідає про останній приїзд Т.Г. Шевченка на милу його серцю Черкащину влітку 1859 року. Власне, йдеться лише про кілька днів у житті великого поета, але драматург, а разом з ним і театр крізь призму цих кількох днів зуміли показати глядачеві образ народного співця, його тісний, кровний зв'язок з пригнобленим людом.

Тема «Шевченко і народ» на повний голос звучить протягом всього спектаклю. Вона наростає від перших зустрічей з кріпаками до заключної символічної сцени, де в обіймах безсмертя стоїть на Канівській кручі живий Кобзар — безсмертний син безсмертного народу. І тут не можна не відмітити кропіткої праці головного режисера театру заслуженого артиста УРСР К.Я. Капатського, який очолив роботу творчого колективу над спектаклем.

Звичайно, однією з найвідповідальніших ролей у виставі є роль Т.Г. Шевченка. Її не випадково довірили заслуженому артисту УРСР М. Попову. Треба зазначити, що М. Попов добре перевтілювався в образ народного поета, починаючи від зовнішньої подібності до тонкого малюнку психологічного характеру. І якщо у Шевченка-Попова іноді зігнуті плечі, то майже за кожним його рухом відчувається велика внутрішня сила. Кобзар таким живе в пам'яті людській — сильним і гнівним, добрим і ніжним. Інколи пристрасним до несамовитості.

Якщо вже говорити про звучання теми «Шевченко і народ» у спектаклі, то не можна, бодай кількома словами, не згадати Лимариху (К. Боровик), Романа (Є. Кравцов), Оксани (Н. Бобрівник), сліпого бандуриста (П. Кобржицький). Нам здається, що найбільше успіху

тут випало на долю К. Боровик та П. Кобрицького. Образи, створені ними, зігріті внутрішнім теплом. І коли бачиш на сцені Лимариху-Боровик, мимоволі з глибини пам'яті впливає знаменита шевченківська Сова — незрівняний по трагічності образ знедоленої матері-кріпачки.

Що стосується Оксани і Романа, то їх хотілося бачити дещо іншими. Є в образі Оксани якась доля традиційності. Можливо, саме тому молода актриса Н. Бобрівник не змогла сказати щось нове. Коли бачиш на сцені Оксану, пригадуєш скривджених наречених з п'єс Старицького і Кропивницького. Роману хотілося б побажати більше дії. Безперечно, якби його стихійний протест підкріплювався не лише словами, а й вчинками — від цього образ бунтаря з народу тільки б збагатився. Але в цьому не можна звинувачувати одного актора.

Досить випукло в драматичній поемі і в спектаклі вималювані предствавники тих чорних реакційних сил, які були винуватцями трагедії народного поета. Тут хочеться згадати добрим словом гру акторів С. Недзвецького (Черкаський повітовий справник Табачников), А. Дригуса (піп Ковшиць). Приємно було також познайомитися з мистецтвом нового актора театру А. Скорохода, який дебютував на черкаській сцені в ролі Парчевського.

Окремо в спектаклі стоїть образ Варфоломія — названого брата Тараса (В. Чечет) та Харити (Н. Пенська). Варфоломій з тих людей, які вміли цінувати земні блага, а значить і гнули спину перед тими, хто міг гарантувати їх. Тому ставлення його до Тараса теж корисливе — він знає, чого варта дружба з поетом, але знає і ціну панської ласки. В. Чечету вдалося провести цю роль досить рівно.

Про Хариту у виконанні Пенської важко сказати щось певне. Актриса не вловила якоїсь важливої риси в характері героїні. Можливо, це відсутність чіткого ставлення Харити (Пенської) до Тараса, а якраз це особливо потрібно знати глядачеві. Розрахована на усмішку репліка про лисину навряд чи компенсує згаданий прорахунок.

Як уже відзначалося, вистава щевченківців «Дума про Кобзаря» — відрадне явище. І, зрозуміло, кожен учасник спектаклю вніс свою частку для загального успіху. Тут треба згадати, зокрема, оформлення М. Сідченка, яке відзначається скромною простотою і виразністю, досить вдало передає дух епохи.

Хорошу музику написав київський композитор М. Дремлюга.

Зрозуміло, театр і автор ще чимало працюватимуть над спектаклем, щоб забезпечити йому довге сценічне життя, зробити його прикрасою репертуару.

В. СИМОНЕНКО

*Газ. «Молодь Черкащини»,
№ 55, 7 травня 1961 р., арк. 4*

ВАСИЛЬ
СИМОНЕНКО

Про цю виставу наших тамбовських гостей можна почути чимало похвального. І вона, безперечно, заслужує цього.

Можна сперечатись, наскільки автор «Юстини» Хелла Вуолійоки була послідовною у своєму протесті проти затхлості так званого «світського» животіння. Адже вона не наважилась засудити його повністю і тому закінчила свою драму ідилічно, показала, що добро торжествує, а зло покарано.

Очевидно, фінський драматург і не могла зробити інакше. Але обвинуватити її в нещирості протесту, мабуть, ніхто не посміє. Вона відверто і чесно сказала свою думку про буржуазне суспільство, про його хижацьку мораль. Сказала, насамперед, образом Хільди.

У виставі тамбовців цю роль виконує Алла Потапушкіна, артистка досить своєрідна, цікава і, безперечно, талановита. Роль Хільди вона грає блискуче. Хільда ввібрала в себе всю ту отруту, яку вирощує в душах людей буржуазне суспільство, Прекрасна тілом, вона нагадує квітку, напоєну отрутою, до якої варто доторкнутись, щоб глянути у вічі смерті. Духовний світ її убогий, мораль проста до нікчемності — живи собі на втіху, і квіт. Щоб досягнути цього, вона пускає в хід свої чари — істерики, брехню, лицемірство.

Мабуть, дуже важко створити образ людини, в якій по суті все фальшиве. Та Алла Потапушкіна зуміла це зробити і, очевидно, не буде перебільшенням, якщо скажемо, що Хільда — Потапушкіна стала центральною в спектаклі. Справа в тому що вона весь час бореться, відстоює себе і своє благополуччя, весь час вона сповнена енергії і готова кинутися в бій. Розумна, хитра і віроломна, вона вміє підкоряти собі людей, які сплянуть від зовнішнього показного блиску. Правда, на цей раз щастя їй зрадило, однак Хільду це не обеззброїло — вона готова й далі йти своїм шляхом до своєї мети. Такою залишає вона Хармалахті, щоб виринути десь в іншому місці.

Як свідчить назва п'єси, центральною фігурою в ній є проста фінська жінка Юстина, на долю якої випало так багато кривд і образ. Ковтаючи ці образи разом з сльозами, вона, однак, не впала у від-

чай. Нещадне горе тільки загартувало Юстину, зробило непримиренною. Вона лишилася такою ж чистою і чесною Тіною, як була вісімнадцять років тому, але стала суворішою. Юстина — це сильний і вольовий характер, їй не зігне плечі будь-яка біда.

Створюючи образ цієї мужньої і суворої жінки, артистці Кларі Абашиній треба було вберегтися від того, щоб у суворості не згубилася душевна доброта Юстини. Артистка зуміла це зробити з властивою їй невимушеністю. Взагалі роль Юстини чи не найважча в спектаклі. Адже автор позбавила її права активно, дієво боротися за свої переконання і своє щастя. Вона часто говорить розумні і справедливі речі та й тільки. Однак Клара Абашина пододала цю перешкоду, наповнила роль думкою — і тому її Юстина така зворушлива і приваблива.

Треба відзначити ще одне. У спектаклі Юстині протистоїть Хільда, і в цьому поєдинку представників двох протилежних світів і моралей Юстина повинна була перемогти, і вона перемогла. Хільді, звичайно, легше завоювати довір'я глядача, оскільки вся вона зверху. А щоб зрозуміти Юстину, треба зрозуміти її душу. Клара Абашина, очевидно, глибоко усвідомила цю особливість ролі, в усякому разі вона примусила глядачів полюбити свою героїню.

Хелла Вуолійокі — майстер виписувати жіночі образи, принаймні в тих творах, які відомі радянському глядачеві. Це ж стосується і п'єси «Юстина». І дуже приємно, що тамбовські артистки зуміли дати їм гідне сценічне життя. Адже не можна не симпатизувати А. Капустиній, яка так просто і разом з тим так тонко провела роль Сенаторші. Чудовою вийшла пасторша у виконанні Надії Ларичевої.

Окремо хочеться сказати про наймолодшу учасницю спектаклю артистку Алю Александрову. Дівчина прийшла на сцену, маючи за плечима 18 років і скромний досвід учасниці художньої самодіяльності. Мабуть, нелегко давалося і дається їй акторське мистецтво. Але, коли людина думає, шукає і, головне, закохана в свою працю, її обов'язково чекає успіх. Так сталося і з А. Александровою. В «Юстині» їй припала невелика, але цікава роль Ріккі. Молода артистка зіграла цю роль винятково тепло, щиро і цілком заслужено користувалася симпатією глядачів.

Заслужує схвалення також суддя у виконанні артиста М. Гайдишева. Перед нами ніби проходить духовне відродження людини. Через 18 років, повернувшись в рідні місця, щоб «продовжити рід» Хармеліусів, він зустрічає колишню свою любов — Юстину і діз-

нається, що в нього є син. В душі судді починається боротьба між тим світлим, що взяв він від Юстини, і тим нікчемним, що тримає його біля Хільди. Хільда раптом почуває, що вона втрачає владу над Хармеліусом. Повільно і болісно звільнюється суддя від духовного гніту. Від боягузливих загравань з сином він нарешті приходить до того, що вголос заявляє про свою любов до Юстини, не соромиться прилюдно називати Олові сином.

Дорого заплатив за своє перше близьке знайомство з вищим світом Олові (артист А. Ченський). Вихований у простій сім'ї, де над усе ставилася чесність, він раптом потрапляє в світ, де обивательські умовності підмінюють щирість, де повага до людини перебуває в прямій залежності не від її гідності, а від кишені. Як недосвідчене дитя, потягнувся він до красивої, напоєної отрутою, квітки — Хільди. Йому довелося розплачуватися ледве не своїм життям за те, щоб зрозуміти просту річ: не все золото, що блищить.

Можна було б тут багато говорити про гру інших акторів, зайнятих у спектаклі. Можна було б відзначити, зокрема, чудову зіграність, стрункість вистави. В цьому, зрозуміло, немала заслуга режисера-постановника М. Гайдишева. Але хочеться на закінчення сказати інше.

Вистава «Юстина», безперечно, прикрасила репертуар наших тамбовських гостей не тільки тому, що в ній створені повнокровні характери людей. Приємно, що театр познайомив нас з твором сучасної прогресивної зарубіжної письменниці, а, отже, і з сьогодишнім життям у так званому «вільному світі». Родовий маєток Хармалахті — це ніби буржуазне суспільство в мініатюрі, де бореться правда з лицемірством, щирість з манірністю, де люди праці борються за право користуватися плодами своєї праці. І за це хочеться сказати щире спасибі митцям з Тамбова.

В. СИМОНЕНКО

Газ. «Черкаська правда»,
№ 146, 23 червня 1961 р., арк. 4

Затишний білий будиночок вискочив на пагорб і застиг у здивуванні, задивившись віконницями в сад. Він бачить все, цей будиночок, — і як, не-кваплячись, хтось крутить коловорот криниці, і як дівчата ланцюжком спускаються в приярок з сапами на плечах. І ще він бачить, як черепинські хлопчаки-пастухи причаїлися в придорожній канаві за кілька метрів від рум'яних і смачних суніць.

«Аге-ей, шибеники! Я вас!» — гукає на них кремезний ставний чоловік. І хоч який грізний вигляд в нього, «шибеники» знають, що дядько Корній дуже добрий і сердечний. Тільки до саду їх «ревнує».

Корній Безмудько справді може ревнувати до саду, адже він закоханий в кожне деревце і кожний кущик. Років зо три тому, коли він прийшов сюди на оглядини, сад був добре-таки занедбаний. Хоч люди, які доглядали його, і докладали чимало сил, але бракувало їм знань. Тому кожне деревце росло собі, як знало, захищалося від гусені чим могло. А виноград, так той прямо впав у хронічну хворобу і, можна сказати, на ладан дихав.

«Тепер сад не впізнати.

Він не тільки розрісся вдвічі, а й якось ніби повеселішав. Бо, нарешті, сюди прийшла людина, яка не лише любить милуватися деревами, а й вміє доглядати їх. Коли в перший рік господарювання Корнія Корнійовича колгоспний бухгалтер підвів очі від рахівниці мовив:

— Сад приніс нам триста тисяч...

Хтось перепитав:

— Приніс чи «виніс»?

— Таки приніс! — І рахівниця знову заходилася цокотіти, гуртуючи кошійку до копійки.

Тепер сад шумить на 75 гектарах. Половину цієї площі засаджено вже при Корнієві. Більше двох гектарів винограду розкинулися на південних схилах яру. Важкі зелені грона вже наливаються соком і гнуть віття до землі. Тут прекрасно прижилися і «шасла біла», і «шасла рожева», і «мадлен». По 80 центнерів винограду з гектара мріють зібрати цієї осені члени садово-городньої бригади.

Обходячи господарським кроком зелене царство, Корній вслухається в шумливу мову саду. Інколи він посміхається своїм думкам, інколи заклопотано починає оглядати якесь деревце. За своє трудове життя Корній посадив близько 100 гектарів саду, навчився розуміти його мову.

Перед вечором, йдучи додому, йому махнуть на прощання руками Ганна Левченко і Марія Холодняк, з веселими, а іноді й уціпливими жартами пройдуть молодичі. Загляне на хвилинку Сава Андрійович Коваль:

— Чи немає чогось строчного? Бо збираюся додому...

І коли вони розійдуться, в тісній кімнатці на дерев'яному ослоні присяде Корній Безмудько. З етажерки на нього дивляться дві книги: «Історія КППРС» і «Словник-довідник садовогода». Яку він розгорне сьогодні? Адже обидві вони стали йому добрими друзями. В скрутні хвилини одна дає йому силу, інша — поради.

Коли людина самотня, їй далеко не завжди весело. І гіркі думи, яких ніколи не можна позбутися, навіть тоді, коли весь поринеш у справу, коли працюєш і працюєш, щоб задавити в серці тривогу. Але хочеш чи не хочеш, а в пам'яті спливає рідне дитяче обличчя і сумними очима дивиться в душу. І як тоді хочеться почути одне-однісіньке звичайне слово:

— Тату...

Хіба цим оченятам скажеш, що ти зовсім не винен? Адже малому так хочеться відчути на своїй голівці дотик грубуватої ласкавої батьківської руки. І, мабуть, йому ніколи не стане зрозумілим, чому в рідну оселю прийшла чужа людина, яку треба називати вітчимом...

А сад шумить і шумить зеленим гіллям. І білий будиночок невтомно дивиться віконницями в долину. Корній повільно підводиться з ослону і виходить у сад. Він знову й знову тут мірятиме сто раз сходжені стежки і мріятиме про свій колгоспний розсадник, вслухатиметься у вечірній шепіт яблунь. Доглядатиме кожен росточок, щоб восени на столі в хатах колгоспників красувалися пахучі яблука — чудодійні конденсатори здоров'я.

Корній Корнійович любить сад не тому, що він зелений і красивий. Він любить сад, бо любить людей — добрих, сердечних і працюючих. І ще він любить, коли вихрасті хлопчаки мліють від захоплення, смакуючи соковиті плоди.

В. СИМОНЕНКО

*Колгосп «Комунар» Корсунь-Шевченківський район
Газ. «Молодь Черкащини», № 84 1961р., арк. 2*

Я не знаю, про що думає Паша, коли трави сиплють їй під ноги перламутрові роси. Які думки не дають спокою дівчині, коли притихлими вулицями села спішить вона ні світ ні зоря на ферму? І що бентежить дівоче серце, коли вечірня сутінь ніжним покривалом оповие землю і десь оддалік обізветься баян, хтось заведе пісню про чорнії брови, карії очі?

У Паші брови не чорні і очі не карі. Але, може, й від них не спиться комусь у ці теплі, такі погожі і чисті, червневі ночі. А втім не так уже й важко відгадати, про що може думати людина, коли їй трішечки більше, ніж двадцять. Я знаю, що ці мрії чисті і прозорі, як ранкові роси. У людини з такими світлими і добрими очима не може бути на думці щось негарне.

Я побачив Пашу Гарбуз на фермі в білому халаті. Сонце схилялося до обіду, і дівчата, чекаючи, коли їздові привезуть зелений корм, вместилися на купі соломи і вели мову про свої справи. Паша, мабуть, не дуже любить, коли її розпитують. І тому відповіді її короткі, скупуваті. А втім, є ще одна причина скупитися на слова — дівчині здається, що зробила вона малувато.

— Ну, я числюся тут на фермі агітатором. Коли газету дівчатам почитаю, коли так щось поговоримо. Ми ж тут всі свої, так що у нас все просто.

Руки у Паші Гарбуз сильні, працьовиті. І вони можуть більше сказати про неї, ніж оці скупі слова. Поки що дівчина далеко не перша на фермі по надоях. Від Галі Заліської відстала на цілих 500 літрів. Але обидві розуміють, що це відставання — тимчасове. Зараз у Пашиній групі вже розтелилися майже всі корови, і розрив щодня скорочується.

— Оце такий з мене агітатор, — жартома кидає Паша. — Надою багато молока — значить, добре агітую, мало — значить, погано.

Я розумію, що дівчині нелегко говорити подругам повчальні речі. Та й не потрібно це. Адже живе слово, дружня порада, невимушена розповідь про якусь подію зрозуміліші і потрібніші їм. В них не-

має тієї натягнутості, що супроводжує нудні бесіди. Як чудово, коли люди слухають агітатора з теплою посмішкою на устах, коли на їх обличчях немає казенної урочистості!

Дівчата з комсомольсько-молодіжної ферми колгоспу «Комунар» — дружні і бойові. Я бачив, як обступили вони секретаря парторганізації т. Мельника, чув, як рішуче вимагали усунути неполадки. Дійсно, тримати корів на напівголодному пайку, коли поруч скільки завгодно зелених кормів, принаймі не по-господарськи. І те, як гаряче і щиро говорили вони про це, свідчить, що дівчата беруть близько до серця артільні справи. От якби тільки їхній запал не наштовхувався іноді на байдужість...

Ще дівчата з комсомольсько-молодіжної ферми, а з ними і Паша, мріють про той день, коли до них прийдуть вчителі. Ні, не в гості, а для того, щоб створити на фермі вечірній клас. Адже всім хочеться так багато знати, розуміти. А людина ж не все може взяти самотужки...

Ми вже зібралися йти з ферми, і тоді Паша наважилася сказати: — Може, не все у нас добре. Але не судіть нас суворо. Приїжджайте перегодом, і ви побачите, що стане краще, їй-право.

Так говорять люди, які вірять собі і знають свої сили. Я теж повірив Паші Гарбуз, дівчині з добрими і світлими очима. Певен, що при новій зустрічі вона зможе більше розповісти і про себе, і про своїх подруг. Мені тільки хотілося, щоб корсунь-шевченківські райкомівці говорили з нею і її подругами не лише про надої молока, а й про їхні мрії, задуми, сподівання.

В. СИМОНЕНКО

с. Черепин,

Корсунь-Шевченківський район

Газ. «Молодь Черкащини»,

№ 77, 28 червня 1961 р., арк. 2

Хлопцеві часто сняться пальми. Високі, широколисті, обпалені тропічним сонцем. Він чує, як тихо шепчуть вони про рідну землю, і в сні Молино простягає руки через океан, щоб ніжно погладити їх шершаві стовбури. Він прокидається і справді чує шепіт листя. Тільки ні, не пальма, а українська вишня дзвенить віткою об шибку. Зелена, скромна вишня — краса землі, яка так гостинно зустрічала Ізраїля Молино і його друзів з палаючого острова.

Син кубинського селянина за свої двадцять років встиг багато пережити і побачити. І, звичайно ж, хлопець навіть гордиться простреленою ногою. Значить, він — боєць 301 батальйону народної міліції — виправдав довір'я революції, що дала йому свободу і зброю для захисту свободи. Чотири місяці тому Молино брав участь в операціях проти недобитків контрреволюційних банд.

— Я завжди з гордістю згадую ті ночі, коли спав, обнявшись з рушницею, — говорить Ізраїль Молино. — Тоді вперше я відчув себе воїном революції, усвідомив свою відповідальність перед Вітчизною.

«Так, Молино зрозумів, що, доки в його руках зброя, на Кубу закрита дорога плантаторам. Доки карабінний черес натирає його плечі, хижак Суарес — колишній господар землі, яка сьогодні належить кооперативові, — не посміє ступити на кубинську землю.

— Патріа о муерте! — цей лозунг, народжений в серці повсталого народу, ввібрав у себе всю любов до Вітчизни і ненависть до ворога. Чи не так колись наші батьки й діди гордо виводили слово «Ми — не раби, раби — не ми!»

Ізраїль прийшов у народну міліцію не сам. Поруч з ним став батько і брат, стали сестри. Взяли зброю в руки всі члени кооперативу.

— Патріа о муерте! — присягалися вони. — Батьківщина або смерть! Свобода або смерть!

— Вся Куба — народна міліція, — гордо говорить син кубинського селянина.

Одного разу в сім'ю Молино прийшла сумна звістка. Американські провокатори арештували двоюрідного брата Ізраїля, члена ку-

бинської делегації в ООН. Лицеміри намагалися виправдати свавілля туманними словесами про порушення якогось порядку. Але всі розуміли, що ці звинувачення шиті білими нитками.

— Янкi досі тримають брата за ґратами. Якби вони могли, на всіх нас наділи б наручники, — гнівно говорить Молино. — Але не для того ми викурили з Куби кривавого ката Батисту, щоб покоритися дяді Сему. Я вирішив працювати так, щоб революція не відчула втрати мого брата. Я став членом асоціації молодих повстанців. Я приїхав у Радянський Союз, щоб повернутися на Кубу трактористом.

Хлопець міг би годинами говорити про свою Вітчизну, про свої заповітні мрії. Він пожадливо вдивляється в життя країни соціалізму, що стала для нього символом дружби і братерства. Коли Молино їхатиме з України, він обов'язково візьме кісточку вишні і посадить на кубинській землі. Щоб у теплі тропічні вечори нагадувала вона йому дні, проведені серед щирих добрих друзів у Радянському Союзі.

В. СИМОНЕНКО

м. Золотоноша

Газ. «Молодь Черкащини»,

№ 88, 23 липня 1961 р., арк. 3

КЛІТАНО Лауделіно, високий сухорлявий юнак, знає по-російськи лише кілька слів. Але ми швидко знайшли з ним спільну мову. Лауделіно взяв книгу «Куба, 1961 рік», розгорнув її і, показуючи фото, на якому Хрущов обнімається з Кастро, сказав:

— Хрущов-Фідель — дружба.

За кілька хвилин ми з ним були вже принаймні добрими знайомими. Розмова виявилася навіть занадто жвавою, якщо взяти до уваги, що Лауделіно знав не більше двох десятків російських слів, а мої знання іспанської мови були ще скромнішими.

Лауделіно розповів, що він працює в кооперативі, де вирощують цукрову тростину.

— Сахар! — сміявся хлопець, показуючи білі, мов цукор, зуби, коли ми спіткнулися об слово «канья де асукор» — Сахар!.. Солодко!..

Нарешті я зрозумів, що це означає цукрова тростина.

Час від часу, наштотуючись на подібні підводні пороги, наша розмова все ж невпинно текла вперед. Нарешті взаєморозуміння і довір'я між нами настільки зміцнилися, що Лауделіно добув з кишені вирізку з газети і простягнув мені. Спочатку я думав, що хлопець носить біля серця замітку, в якій, можливо, згадується його ім'я або ж хоч хтось із знайомих.

— Про тебе? — запитав я.

Лауделіно енергійно мотнув головою:

— Про Куба... революція... успіхи.

Виявляється це була замітка про успіхи народного господарства Куби за два роки. Вже з допомогою перекладача, я дізнався з цієї вирізки ось про що. За два роки республіка видала селянам 31.425 актів на право володіння землею. Побудовано 12 500 жилих будинків і понад 100 громадських споруд, створено 622 народних кооперативи, в яких об'єдналося близько 125 тисяч сімей кубинських сільськогосподарських робітників. Крім того, 263 народних господарства об'єднали близько 90 тисяч сімей.

В цій невеликій газетній замітці говорилося про все — і про робо-

ту 2.000 народних магазинів, і про перші кроки 75 риболовецьких кооперативів, і про будівництво 200 нових суден, і про відкриття нових верфей, і про перші півтора мільйона ящиків кубинських помідорів.

— Наш кооператив вирощує цукрову тростину, а також займається тваринництвом, — розповів Лауделіно. — Він носить ім'я вірного сина революції — Монтано... — І враз, щось згадавши, Лауделіно гукнув до хлопців, що стояли трохи обабіч.

Від них відокремився високий ставний юнак і підійшов до нас.

«Мігель Монтано», — простягнув він руку. Ми говорили з Мігелем, мабуть, з годину, але він майже не посміхався. Його обличчя набрало суворого виразу, певне, ще з тих днів, коли разом з старшим братом він переправляв зброю повстанцям. Прислужники Батісти нищпорили тоді по всій провінції Камагуей, намагаючись впіймати невловимих повстанців. Кожне необережне слово могло привести в тюрму або на шибеницю. Мабуть, тоді і навчився Мігель робити свою справу мовчки.

Старший брат Мігеля Монтано був справжнім віртуозом у своїй справі. Він десятки разів обводив навколо пальця батистівців, і зброя завжди потрапляла до повстанців. Та одного разу хижі очі вистежили патріота. Монтано не просив пощади у ворога. На страту він ішов з гордо піднятою головою. Коли кати навели на нього холодні дула карабінів, Монтано сказав:

— Моє серце ви можете прострелити. Але серце Куби безсмертне, її вам не вбити, кати! Хай живе революція!..

Ім'ям цієї безстрашної людини селяни назвали кооператив, який об'єднує близько 320 сімей. На місце страченого патріота стали десятки нових борців. Сьогодні вся сім'я Монтано — члени народної міліції. Один з братів Мігеля — артилерист, і юнак особливо пишається цим.

На Кубі 26-річного Монтано чекає вірна подруга. Вона теж одягнула форму народного міліціонера.

Народній Кубі нині потрібно багато кваліфікованих робочих рук, щоб будувати нове життя. Мігель Монтано вчиться водити сталевого коня, а його наречена навчає кубинських дівчат кравецькій справі на курсах крою і пошиву. Кубинському народу потрібні не лише могутні машини, а й красивий одяг...

Уже минули перші дні навчання, коли Мігель міг тільки милуватися трактором. Сьогодні він впевнено сідає за кермо. Правда, на вся-

кий випадок — поруч плече інструктора, але трактор стає все слухнянішим і слухнянішим.

— Я хочу бути гідним мого брата, — говорить Мігель Монтано. — Він віддав своє життя революції. Я віддам їй свою силу і розум.

Можна без кінця захоплюватися ентузіазмом молодих кубинців, які навчаються в Золотоніському училищі механізації сільського господарства, їм доводиться нелегко — адже хлопці не знають російської мови. Але ніхто не чув від них нарікань.

166 — Фідель послав нас вчитися, значить так треба, — сказав Мігель Монтано. — Чим більше труднощів ми переборемо, тим легше буде Кубі.

Щирі, добрі, працьовиті друзі! Ми від усього серця бажаємо вам успіхів. Нехай ваші чесні руки перетворять героїчну Кубу в квітучий острів!

В. СИМОНЕНКО

Газ. «Молодь Черкащини»,
№ 89, 26 липня 1961 р., арк. 3

Густу задушливу темряву тропічної ночі раптом навіл розпанахало полум'я. Сухими шершавими язиками воно лизнуло небо, звиваючись по-змійному, поповзло по плантації. Вискочили на вулицю люди, заметушилися і залементували. Горіла їх праця, їх піт, горіли недоспані ночі.

— Будьте ви прокляті, — погрожували в темряву кулаками жінки. — Нехай смерть впаде на ваші голови!

А вогонь жадібно глитав цукрову тростину.

Раптом з темряви випірнув кремезний негр і наблизився до збудженої юрби. Його владний і рішучий голос заглушив усі вигуки.

— Тихо! — негр тримав у руках лопату. — Не треба паніки. Рухаймо всі на плантацію. Ми загасимо вогонь!

Тепер це вже не була юрба. Це був загін бійців, охоплений єдиним прагненням, згуртований спільною метою...

Більше години боролися члени кооперативу з вогнем. І коли вже останні жарини були прикидані землею і притоптані, на змучених чорних від сажі обличчях з'явилися перші посмішки.

І знову тоді звівся перед ними обкурений димом негр:

— Гляньте на свої руки! Подивіться в обличчя своїх сусідів. Вони чорні від диму і попелу. Відрізнити — хто з вас негр, хто білий. Усі ми зараз однакові. Праця зробила нас рівними. Усі ми діти праці, діти Куби, брати! Ворог не розбирав, на чію тростину скидав запалювальні бомби гупої ночі. Він хотів, щоб діти і чорних і білих кубинців чахли від голоду. Він хотів би, щоб ми вчепилися один одному в горлянку, а він тимчасом вчепився б за нашу землю, наші заводи, наші школи. Доки ми разом, доти цьому ніколи не бути! Хай живе братство трударів! Хай живе революція!

Так говорив Ласаро Лаферте своїм землякам. І стільки було сили і пристрасі в його словах, стільки енергії в кожному жесті, що в людей мимоволі розправлялися плечі і світлішало в головах. Йому ніхто не сказав жодного слова у відповідь, тільки один присмалений юнак затягнув пісню.

— Куба-сі, Куба-сі, Куба-сі, Янки-но! — підхопили в один голос революційну пісню селяни. Ні, запалювальні бомби американських імперіалістів не зупинили революції. Вони тільки ще більше згуртували і насторожили патріотів. У відповідь селяни одягнули форму народної міліції, взяли в руки зброю, щоб відстоювати завоювання революції.

Ласаро Лаферте був душею свого кооперативу. Майже двадцять років підпільної роботи стояли за його плечима. А це — великий досвід. Коли по всьому острову нишпорили агенти кривавого диктатора, відгодованого на американських харчах, коли куля і петля були єдиними аргументами в агітації за режим Батісти, Ласаро Лаферте не побоявся вступити в ряди комуністичної партії Куби, яка нині називається Народно-соціалістичною партією.

Мало хто підозрював, що цей спокійний і зовні смирний рубщик цукрової тростини був одним з активних учасників підпільного руху опору. Він умів тримати себе в руках навіть тоді, коли душу стьобали жорстокі образливі слова.

— Дозвольте дати в морду цій тварині! — якимось попросив у Ласаро дозволу один з молодих підпільників, коли на них накинувся з брудною лайкою наглядач.

— Не треба, — усміхнувся Ласаро. — Цим доб'єшся тільки того, що тобі скрутять руки і кинуть у в'язницю. А нам треба вимести з Куби все це сміття разом з Батістою. Май терпіння, хлопче.

Ласаро вмів терпіти і ждати.

Двадцять років жорстокої тиранії не похитнули його віри в революцію. Двадцять років вбирав він у своє серце народні болі і муки. Полита гірким потом і сльозами людей праці, росла і міцніла в душі ненависть до найманців долара, що грабували квітучий і щедрий острів.

І коли прийшла революція, коли грянув весняний грім над бандою катів і вбивць, комуніст Ласаро Лаферте взяв у руки карабін. Прощаючись з дружиною, говорив їй:

— Мій час настав. Повернуся з перемогою або зовсім не повернуся.

Шестеро дитячих очей дивилися в його душу. Але ні, вони не благали його кинути зброю і повернутися в сімейний затишок. Вони кликали його в бій. Щоб ніколи на дитячих віях не бриніли сльози. Щоб ніколи в бідняцьких халупах не плакали малюки:

— Ма-амо, їсти хлі-ба... То були неповторні дні, повні революційного ентузіазму, сповнені солодкої радості перемог. То був час, коли народилися мужні і горді слова, що стали лозунгом революції:

— Патрія о муерте! Батьківщина або смерть!

А потім пішли будні революції: аграрна реформа, відбудова народного господарства, боротьба з контрреволюціонерами, боротьба з неписьменністю, будівництво жител, лікарень, шкіл...

Раніше в селах ніхто не мав постійної роботи. Весь час людину переслідував привид безробіття. В кожному містечку, на кожній фермі — натовпи голодних змучених людей, згодних на будь-яку роботу. А тепер молодій республіці щодня потрібні нові й нові робочі руки — трактористи і комбайнери, рубщики тростини і лікарі, інженери і вчителі.

І ось Ласаро знову прощається з дружиною і дітьми. Він знову вирушає в похід. Тільки тепер його зброя — не карабін, а зошит і авторучка. Ласаро їде в Радянський Союз, щоб оволодіти професією механізатора.

— Відвідати країну, що першою стала на шлях соціалізму — це було моєю заповітною мрією, — хвилюючись, говорить Ласаро. — Скільки раз у важкі хвилини я звертався за порадою до великого Леніна! Скільки раз мене окрилювали, підносили мій дух подвиги радянських людей! Про все це не скажеш словами...

Тепер Ласаро Лаферте в Золотоноші. Вчиться в училищі механізації сільського господарства. Його зовсім не бентежить, що за плечима в нього вже 46 весен, що поруч з ним сидять за партами вісімнадцятилітні. Не він винен, що мрія про навчання здійснилась тільки сьогодні, Ласаро знає, що народній Кубі потрібні кваліфіковані робітники. І тому він не соромиться схилитися над книгами і конспектами.

— Мені дуже подобаються радянські люди, — говорить Ласаро. — Всі вони гостинні, сердечні. Зустріли нас, як братів. Саме такими і уявляли ми їх. Я повезу з Золотоноші не лише диплом механізатора, а й частку їх тепла. Це тепло зігріватиме мене все життя, даватиме силу і наснагу в праці.

Вечір на Україні спадає на землю так само тихо і непомітно, як і на Кубі. І так само рум'яніють на заході хмари, і так само десь несподівано здіймається пісня. Тільки слова не всі розуміє Ласаро. Але й це його не

засмучує: під рукою надійний порадник — словник. Він обов'язково допоможе кубинцеві здійснити ще одну заповітну мрію — вивчити мову, якою говорив його великий учитель — Ленін.

Але Ласаро знає, що друг — по-іспанськи аміго і що в нашій країні всі люди щирі і вірні амігос його Вітчизни.

ВАСИЛЬ
СИМОНЕНКО

170

В. СИМОНЕНКО

м. Золотоноша

Газ. «Черкаська правда»,

№ 199, 24 серпня 1961 р., арк. 3

Дійові особи:

1. Трухлява сцена.
2. Лава на костиях.
3. Стілець-інвалід.

Бездіяльні особи:

1. Голова сільської Ради Юрик Іван Панасович.
2. Голова колгоспу Ружицький Станіслав Леонтійович.

Діється в с. Баландино Кам'янського району,

АКТ ПЕРШИЙ.

Вечір. Клуб. Десять далеко лунає пісня.

Трухлява сцена. Ох-ох-ох. І коли вже вони наспіваються? Ще чого доброго на мене якийсь хор видереться, і так ледве дишу...

Стілець-інвалід. Тобі ще нічого. А от мені — кожен день труси-ся: хто на мене сяде? Добре, якщо піонер якийсь. А якщо тітка Марія вмоститись? Ой-ой-ой... (Починає скиглити).

Лавка на костиях. Та краще мені безчувственою дровиною бути, ніж оце так страждати. Кожна ж дощечка в мені ние. Порох з мене так і сиплеться... (Шкандибає по клубу, раз у раз натикаючись на своїх сестер-сиріт, що вже давно на ладан дишуть).

Трухлява сцена. Т-с-с... Хтось іде...

Лавка на костиях. Ой, лишенько... (З переляку падає і розвалюється на кілька кусків).

У супроводі цього чарівного тріску в клуб велично входять тт. Юрик та Ружицький. Презирливо оглядають принишклий інвентар. Далі йде дует.

Юрик. Не сумуйте, і бідні лави, і трухлява сцено, —

Я про вас, мої голубки,

Говорю щоденно.

Ружицький.

*Ми про вас, голубки наші,
Все говоримо-таки,
Аж в обох нас заболіли від балачок язика.*

Юрик і Ружицький (разом, з пафосом).

*Будем клуб ремонтувати
— Заявляєм віч-на-віч,
Вас прийдеться всіх прибрати
Та й укинути у піч.
Нові лавки тут поставим,
Нову сцену возведем.
Вже не тільки язиками,
Але й пальцем ворухнем.*

Від захоплення в трухлявої сцени аж дух захопило. Не в змозі пережити таку радісну звістку, вона з тріском і гуркотом падає на долівку, підійнявши хмару куряви. В цьому поросі ледве видніють силуети вищезгаданих співаків та чути їх недвозначне «А-а-пчхи!».

Стілець-Інвалід. На здоров'я чхайте та про нас подбайте...

Завіса.

АКТ ДРУГИЙ.

Триває з квітня по цей час. Уламки трухлявої сцени лежать, припадаючи пилом. Лавки, які на ладан дишуть, падають і розвалюються по черзі і без черги. Стілець-інвалід старанно вивчає вибоїни в долівці. Велеречиві тт. Юрик і Ружицький готуються до нових зборів, щоб напустити туману в очі обіцянками про ремонт клубу.

ЕПІЛОГ буде, якщо цю драму допоможуть довести до щасливої кінцівки працівники з Кам'янського райвиконкому.

В. СИМОНЕНКО

Примітка автора. Рекомендується ставити на свіжому повітрі, не чекаючи, доки тт. Юрик і Ружицький перейдуть від слів до діла. Інакше прем'єра може провалитися.

Драма-феєрія Лесі Українки «Лісова пісня» належить до тих творів, зміст яких важко переказати, її чарівність і принадність, можливо, не стільки в змісті, скільки в колориті, в настрої, у глибокому зворушливому ліризмі. Відібрати їх у драми, залишивши в ній лише сюжет, — однаково, що позбавити троянду кольору і запаху. Вся драма ніби один сонячний акорд, що народився в прекрасній і геніальній душі поетеси.

Кожному, хто по-справжньому любить і розуміє «Лісову пісню», зрозумілі будуть і труднощі, з якими зіткнувся колектив студії імені О. Довженка, коли взявся за екранізацію цього визначного твору великої письменниці. Передати своєрідність драми, донести до глядача не лише думи автора, а й зберегти їх принадний одяг — звичайно, сказати це мовою кіно не так легко.

Здається, це один з не багатьох фільмів студії імені О. Довженка, де «експлуатація» природи майже не викликає заперечень у глядача. Пейзажі в «Лісовій пісні» іноді здаються навіть екзотичними, казковими, але разом з тим, які вони реальні і як тонко передають красу українського Полісся! Можна сказати, що оператор фільму Олексій Прокопенко з великою любов'ю і майстерністю зняв ці кадри.

Але пейзажі, звичайно, не головне в «Лісовій пісні», хоча вони і відіграють велику роль — адже тут природа повинна жити, рухатись, діяти, говорити і мріяти вустама Мавки, Лісовика, русалок і т. д.

Так, насамперед Мавки — цієї чистої, світлої, самовідданої душі. З глибокими добрими очима, зіниці яких можуть спалахувати різнокольоровими вогнями, з довгими, чорними, як весняна ніч, косами вона владно вступає з екрана в чутливу душу глядача. І вже не залишить її, а стане там володаркою, поведе за собою лісовими просіками, примусить разом з нею любити і страждати. Далека від життєсько-обивательського бруду, Мавка пройде перед схвильованим зором, щоб згоріти в полум'ї такого прекрасного, піднесеного і разом з тим такого земного почуття до Лукаша. Артистка Р. Недолінівська талановито відтворила у фільмі цей поетичний образ.

Здається, поруч з Мавкою не можна бути обивателем. Сила її кохання, її духовної краси звільняє Лукаша від міщанського лепу, піднімає його над суєтою дрібновласницького животіння. Той, хто топче під ноги це прекрасне почуття, не може уникнути жорстокої кари. І який разючий і гнівний символ кари знайшла поетеса для зрадника — вона силою своєї фантазії перетворює Лукаша у вовкулака.

А потім цю зраду можна спокутувати тільки смертю. Але і смерть виявляється безсилою перед справжнім почуттям. Вона не спроможна умертвити кохання Мавки, адже воно вдихнуло в її груди душу.

Так сумно кінчається ця історія, овіяна народними легендами і переказами. Але печаль ця світла і чиста, а не гнітюча. Торжествує все ж Мавчине кохання, торжествують людська краса і чистота.

Не хотілося б тут говорити про недоліки фільму, але, мабуть, треба. Передусім далеко не повністю задовольняє Лукаш (артист т. Сидорчук). На мій погляд, він все-таки повинен бути мужнішим, дорослішим. Але у фільмі Лукаш скоріше підліток, ніж парубок. І тому зовнішня недоречність його одруження з Килиною занадто вже очевидна.

Звичайно, хотілося, щоб герої «Лісової пісні» говорили до нас з екрана українською мовою. Та наші кінопрокатники не змогли дістати оригінал фільму, а вдовольнилися російським варіантом.

Не сподобалося ще й те, що у фільмі є скоромовки. Коли Перелесник завихрює Мавку у танці, він так «кулетметне» говорить їй про своє кохання, що навіть ті, хто знає текст, ледве встигають стежити за його словами.

Зрозуміло, що всі недоліки відзначені тут не для того, щоб принизити значення екранізації «Лісової пісні». Зроблено це тому, що хотілося б бачити цю річ бездоганною.

Певен, що в «Лісової пісні» буде щасливе життя на екрані. Щасливе і довге.

В. СИМОНЕНКО

Газ. «Черкаська правда»,
№ 221, 19 вересня 1961, арк. 3

Ми часто зустрічалися на вулиці. Високий кремезний чоловік ступав якось важко і ніби не зовсім впевнено. А поруч з ним дріботіла легка, як метелик, вродлива жінка. Ні, вона зовсім не була низькою, але поруч зі своїм супутником здавалася крихітною. Ми віталися, хоч ніщо до цього не зобов'язувало — ні я про них, ні вони про мене нічого не знали. Навіть імен.

Якось з товаришем ми піднімалися по східцях до кінотеатру і знову зустріли цю пару. Привіталися.

— Ти знайомий з ними? — запитав товариш.

— Ні.

— Жаль.

— Чому? — зацікавився я.

Відповідь боляче різонула вуха. Я мимоволі оглянувся і тільки тепер помітив, що в лівій руці чоловік тримав палицю. Так, палиця і ця важка, не зовсім впевнена хода... І як я не здогадався раніше!

Через кілька днів я непроханим гостем завітав до знайомих незнайомих. Ніна Артемівна частувала чаєм з смачним домашнім варенням і час від часу вставляла слово в розповідь свого чоловіка. А Петро Якович говорив скупко, і, здавалося, голос у нього був невдоволений. Тільки коли згадував ім'я своєї дружини, очі світилися такою ніжністю і теплом, що в них можна було прочитати все: і те, як він любить її, і те, що без неї жити не може.

— Що було б зі мною, коли, б не Ніна, не знаю. Може сів би на вулиці і канючив мідяки в перехожих, може запив би так, що світу білого не бачив би. Не знаю. Коли вперше дізнався, що мені, непристому, відтяли і обидві ноги, хотів кричати, битися головою об стіну. Хотів умерти...

...Я бачу Ніну Артемівну в білому халаті військової медсестри. Як Мавка, схиляється вона над цим безсилим велетнем. Де взялася в і ній сила, що вирвала його з полону чорного відчаю, як і називається ця сила?

— Я люблю його... — майже пошепки каже Ніна Артемівна, і густий рум'янець заливає обличчя так, ніби вона вперше в житті відкрила щось найпотаємніше.

Так, ця сила має коротку красиву назву — любов. Я дивлюся на цих людей і бачу, що роки не пригасили їх почуттів, що в серцях у них ранок, вечірні сутінки ще не торкнули їх кохання. Та й не торкнуться ніколи.

— Ви тільки не пишійте про нас нічого, — просить Ніна Артемівна. — Особливо про мене. Не видавайте, будь ласка, мою любов за подвиг. Це образить моє почуття...

Я дуже хочу, щоб про цих чудових людей, про їх світле і справжнє кохання знали всі, але не можу переступити через їхню волю. Нехай вони залишаться невідомими.

Я можу повідомити їх прізвище і адресу хіба Петрові Івановичу Гонті. І, можливо, познайомившись з ними, він збагнув би, яку жорстоку рану наніс своїй дружині. Він любив Галину вірно і довго. І, мабуть, любив би досі, коли б не трапилося з нею нещастя. Вона втратила ногу...

Ще на деякий час вистачило в Петра сили принаймні побавитися в «благородність». Він приходив у лікарню до дружини, клявся у вірності. Потім... спакував свої речі і перебрався до іншої.

Мабуть, Петро Гонта знайде десятки аргументів, як і «виправдають» його вчинок, і всі вони будуть правдоподібні і навіть переконливі. Але я думаю про одне: він зрадив людині, яку любив, у найтяжчу хвилину. Пішов од Галини тоді, коли більше всього їй була потрібна товариська підтримка, коли одне щире слово друга, напевне, значило б більше, ніж душевна щедрість лікарів і знайомих.

І, незважаючи на переконливість його слів, я з острахом думаю одне: а що, коли з такою людиною опинишся поруч в тяжку хвилину? Чи не залишить він тебе, пораненого на полі бою, рятуючи в кущах свій живіт? Чи не покине самого у найважчій скруті?

— У всякому разі я не хотів би поруч з ним іти в атаку, — сказав один з працівників Уманського харчокомбінату, де працює Петро Гонта. Може, ці слова були продиктовані зайвою гарячковістю, але ж ясно одне — не можна цілком довірятись людині, яка зрадила найближчого друга, коли тому було особливо важко.

І приємно, що цю думку схвалюють не двоє і не — троє. Наш дописувач т. Меншиков у своєму листі ось таку корисливість гнівно називає психологією обивателів, духовних нікчем. А Світлана

Гаврищук з Ватутіно, Іван Прилудський з с. Івахни Монастирищенського району, Галя Клочай з Балаклеї Смілянського району та інші наші кореспонденти у своїх листах-роздумах про кохання категорично заявляють, що будь-який розраунок оскверняє почуття.

Цього не можна спростувати. У людини з прекрасною і щирою душею не може бути дріб'язкових почуттів. Справжнє кохання не вимірюють ні посагом, ні будь-якою іншою вигодою. Почуттями торгує тільки обиватель.

ТОМ
2

177

В. СИМОНЕНКО

Газ. «Молодь Черкащини»,
№ 128, 25 жовтня, 1961 р. арк. 3

ВІКНАМИ ДО СОНЦЯ

Ця непоказна хата, насупивши солом'яний кашкет, більше півстоліття дивилася на білий світ своїми вузькими віконцями. Не будемо дорікати їй, що красою не дуже вдалася. Вона однак була не мачухою, а матір'ю хлібороба, вірою і правдою служила йому. Спасибі тобі, стара хато, спасибі мозолястим дідівським рукам, які побудували тебе.

Але сьогодні — прощавай, стара хато. Відслужила ти свій вік, і нехай про тебе залишиться тільки добра згадка. Новий світлий і високий будинок привітно розчиняє двері для сім'ї Федора Трохимовича Красюка, артільного конюха. Він увійде в неї разом зі своєю дружиною Марією і галасливою ватагою дітвори. Хлопчаки швидко обживуть в ній всі кутки й закутки. І те, що їхньому дідові здалося б чудом, внуки сприймають як щось цілком звичайне. Дім, як дім. Цегляний, так цегляний. Жаль, правда, трішки, що під черепицею і в стрісі не житимуть горобці. Але цю «прикрість» можна пережити. Не тільки Федір Красюк прощається в Зеленькові з старою хатою. Вже близько ста сімей колгоспників оселилися в цегляних будинках. Ілля Сергійович Васильченко, голова колгоспу, не налюбуеться ними:

— Стоять вони у нас, як маяки. Скоро всі в таких житимемо.

І згадується перша цегла. Він ледве добув тоді її, щоб поставити новий будинок.

— Не треба ліпити глиняних мазанок, — переконував Васильченко колгоспників. — Адже при комунізмі жити в них просто-таки незручно буде.

— Та воно вроді й так. Але де ж тієї цегли набереш? Та й дорого це вийде.

— А ви не спішіть. Будуйте так, щоб діти і внуки не перебудували. Нехай бачать, що не тільки про свої животи дбаємо, а й про них.

Голова не вмовляв, а переконував. Все більше й більше знаходилося в нього прибічників. І коли задимів колгоспний цегельний завод, на загальних зборах вирішили разом подумати про майбутнє обличчя села. Прийняли рішення: заборонити будувати мазанки. Споруджувати тільки цегляні будинки міського типу. Тоді ж створили комісію по перебудові села.

І ось тепер Федір Красюк готується до новосілля. На старій садибі вже височіє колгоспна пекарня. А навколо нового будинку він любовно розбив свій сад. Без саду не можна красиво жити. Добротний, просторий будинок — хороша дяка за щиру двадцятирічну працю біля коней.

Адже колгосп дав йому всі будівельні матеріали безкоштовно.

Багато літ закладався фундамент під новий будинок артільного конюха. Багато людей пройшли через бої і знегоди, щоб сьогодні зводилися світлі будівлі вздовж вулиць, щоб стояли вони вікнами до сонця, милуючи зір і радуючи душу.

Може комусь думається, що нині перебудовувати село — проста річ. Мовляв, є гроші, є цегла, то чого ж ще треба? Так воно, та й не так. Крекчуть і неслухняно вирівнюються криві вулиці — то об повітку спіткнеться раптом красива думка, то об старого хліва, то просто об якусь сивобороду традицію. От, скажімо, будинки, що стоять з південного боку, дивляться на дорогу сліпими стінами. Без вікон. Чому? Бо так діди робили, захищаючи свої утлі мазанки від північного вітру.

Поруч з перебудовою села йде перебудова людських душ. Переоцінюються традиції, переглядаються неписані побутові «кодекси». І те, що заважає нині жити красиво, ламається і зноситься разом зі старими хатами. І міцніє фундамент нового побуту, нових стосунків, фундамент комунізму.

А починали його закладати ще в 1917 році.

КУРСИ МАЙБУТНЬОГО

Натовп гудів, мов розтривожений вулик. На ганку мелькали оратори.

— Долой всяку власть! — кричав один в тільнящі. — Свобода! Анархія — мати порядку! Живи, як хочеш. Гуляй, скільки хочеш. Бери, Що хочеш...

Дід Остап кахикнув:

— Чуєш, ти, а де візьмем хліба, як всі будем гуляти?

— Де знайдем.

— Але ж він на дорозі не валяється, — не відставав дід.

— У панів.

— Та панів же не буде.

Оратор запнувся. А Остап продовжував:

— Отара і то порядок, лад якийсь любить. А ми ж люди...

Слова діда потонули в загальному гулі юрби. А на ганку викрикував уже есер.

— Слухайте тільки есерів. Не вірте більшовикам. Вони німцями підіслані. Вони хочуть ваших жінок спільними зробити...

— А як же із земелькою? Коли будуть ділити? — долинув голос.

— Земелька! — мов різонуло по серці ножем. — Ділити землю. Дайощ землю!

Оратор підняв руку. І, коли вщухло людське море, продовжував:

— Ми вам обіцяємо землю. Землю селянам. Але ж, громадяни, почекайте трішки...

— Чекали! Годі! Дайощ землю!

— Та тихше!— чулися голоси. — Хай говорить.

— Так, чекали багато, громадяни. А залишилося недовго. То більшовики вас підбурюють. Вони бога не визнають. Порядок, громадяни. Скличуть учредітельні збори — і одержите землю. По закону.

Кому вірити? Есерам? Більшовикам? Анархістам? Українським соціалістам? Кому? Ці питання ятрили душу не тільки молодому вчителю Івану Петровичу Сокуренку, а й багатьом зеленківським селянам. Кому? Де та правда на світі?

А вона йшла, розганяючи морок, брехню. Йшла правда робітнича.

І якщо в ті пам'ятні осінні дні сімнадцятого року в селі проголосувало за більшовиків лише 8 чоловік, то вже через рік, коли Україну загарбали німці, селяни зброєю голосували за більшовизм.

Іван Петрович Сокуренко посміхається.

— Ось так і розпочиналися наші курси. Курси комунізму. Пам'ятаю, десь в дев'ятнадцятому в школі червоний командир скликав збори громади. Почав агітувати за комуну. Мужики слухали. Підтакували. Погоджувалися. А коли той запитав, чи згодні вони створити в своєму селі комуну, всі мов у рот води набрали. Пробирав було голосувати. Ніхто не піднімає руки. Тоді він сказав:

— Хто за комуну, хай лишитьесь, хто ні — може йти. Миттю клас майже спорожнів. Тільки в кутку ніяково м'яло шапки сім

чоловік. Це були Іван Книш, Федот Малина, Прокіп Войченко, Павло Ринюк, Іван Матейчук — колишні солдати. Було серед них і два сільські вчителі.

— Що ж, і це непогано, — промовив червоний командир. — Прийде час — до вас приєднаються всі. Так Ленін говорить. А тепер, хлопці, з чого ж ми будемо починати свою комуноу?

Грюкнули сінешні двері, і на порозі з'явився червоноармієць.

— Біда, в Максимівці банда!

Заграв сурмач. Рушило військо, і разом з ним рушили зеленківські комунари.

Десь в двадцять третьому в селі знову заговорили про комуноу, про спільний обробіток землі. Кілька бідняцьких господарств вирішили об'єднатися. Об'єднали ґрунт, звели худібчину на колишне подвір'я попа. Купили пару коней. Громада передала їм олійницю, крамницю. Артіль, яку назвали «Хлібороб», очолив Артем Книш. Та недовго прогосподарювали бідняки. Чи то від незнання справи, чи може через те, що на олійні і в крамниці працювали нечесні люди — вже наступного року колгосп заліз у борги. Він розпався.

Куркулі злісно шипіли по закутках:

— Голодранці. Хіба вони можуть хазяйнувати? Гуртове — чортове. Ніколи не буде отих колгоспів!

Та кинуте добре зерно завжди проросте. Приїхав у село більшовик Григорій Зозуля. А згодом з'явилося ще кілька демобілізованих червоноармійців. І всі вони вирішили господарювати разом. Тоді ж в вони об'єдналися в два господарства — імені Петровського та імені Будьонного. Один з них очолив комуніст Іван Дерев'яно, другий — комсомолец Ілля Васильченко.

Повагом, але все впевненіше і впевненіше входила в село нова форма господарювання. Життя підтверджувало правильність ленінського кооперативного плану.

Селянин переходив у вищий ступінь комуністичних курсів — колгоспи.

НАРОДЖЕННЯ

Тонка річ людська психологія. Вчора він бив себе в груди, доводячи, що гроші треба роздати на трудодні і не вигадувати всякого там соціально-культурного будівництва, а сьогодні... Сьогодні він поважно кахикне і не без гордості скаже:

— Будуємо, значить. Щоб слід після себе на землі залишити. А то он скільки село існує, а нічого путнього не побудували. До революції тільки церкву й спромоглися поставити.

Дійсно, до революції в селі було дві «культурні» точки — церква і корчма. В одній з тих точок задурманювали голови горілкою, в іншій — проповідями. В одній вивертали кишеню, в іншій — душу. Сьогодні, правда, ще теж ідуть до будинку колишньої церкви. Не молитися, звичайно, а дивитися кіно. Скоро ця «архітектурна спадщина» піде на злом — як тільки стане до ладу Палац культури. В одній з нових хат на покуті в рушниках портрет Ілліча, а поближче до дверей — ікона.

— Та якось жаль її викидати, — здвигає плечима господиня. — Річ все-таки...

Так, бог уже втратив владу над душею цієї простої жінки.

І ще одна рисочка. Люди не тільки люблять працю, але й ревниво дорожать нею.

— Та хіба ж можна працювати без любові? — здивовано зводить брови передова телятниця Марія Крисяк. — Тож велике нещастя, коли робота не до душі...

Працювати в ім'я комунізму, для спільного добра стало потребою кожного. Про це свідчить і такий факт. Над полем уже спускалася ніч, але на буряковій плантації кипіла робота. Світло від фар вивирало з темряви силуети людей.

— Не підемо, доки не кінчимо, — в один голос заявили дівчата й молодіці з ланки Галини Сокуренько.

І не пішли. Тільки коли гідравлічний буряконавантажувач підібрав останній буряк, Одарка Войченко весело кинула:

— Тепер, дівчата, й кістку згризла б!

Посмішка миттю зняла втому. А потім цю подію відсвяткували гуртом, як спільне свято. Так, свято було: спільне і радість була спільною, хоч кожен вважав себе іменинником. І вино з колгоспного винограду було особливо ароматним і смачним. Голова артілі завжди задоволений, коли люди веселяться. А чому б не веселитися, коли почуваєш під ногами тверду дорогу, коли перед собою ясно бачиш мету.

Багата артіль у Зеленькові. Люди живуть заможнo і повноцінно, дружно і щиро. Так воно й повинно бути У великій трудовій сім'ї колгоспній. Адже у величному документі нашої епохи — Програмі КПРС золотими літерами записано:

«Колгосп поєднує особисті інтереси селян з суспільними, загальнонародними інтересами..., відкриває широкі можливості підвищення доходів і добробуту селян на основі зростання продуктивності їх праці».

ФУНДАМЕНТ НОВОГО

Іван Іванович Трясоруб, технік-будівельник, пригадує:

— Так, це була подія, яка стала легендою. Мені про неї мій товариш розказав. Йшла зима сорок третього року. Радянські воїни вивозили село. Навколо спалені будинки. Самітніми лелеками серед почорнілого снігу білили комини. І сумно гудів сосновий ліс, що півколом ото й чував згарище.

Стомлені бійці не рили бліндажів. Прямо на попелищі стелили плащ-палатки і вмощувались відпочивати. Десь грюкали гармати. Час від часу злітали ракети, торохкотів кулемет.

Підійшов парторг роти:

— Хлопці, — якось тихо промовив він до бійців. — Ось тут недалеко жінка і четверо дітей. Чоловік партизаном був, загинув. Плаче вона: хоча б який курінь зіп'яти. Малеча... А що як, хлопці...

Не знаю, де взялася сила, де знайшлися сокири, пилки.

Грюкали снаряди. Спалахували ракети. А бійці, ставши ланцюжком, передавали з рук у руки аж із лісу колоди, лати. На згарищі виростала будівля.

І коли на світанні почулася команда в похід, молода жінка з четвіркою маленьких хлопчиків з сльозами на очах проводжала бійців. Поруч стояв будинок. Звичайно, будинком важко його назвати: без вікон, з грубими дверима. Але все ж це було житло.

Світило сонце, вибухали міни.

Я часто задумуюсь, де взялася та сила будівнича. І відповідаю сам: в душі нашого народу, в укладі всього нашого життя.

І нині, зводячи нові будови — будови майбутнього, я згадую цю легенду-правду. Бо саме тоді ми мурували фундамент комунізму. Так, він мурувався в буремні дні сімнадцятого року, в хвилюючі роки колективізації, в дні суворих битв Вітчизняної війни.

І ось сьогодні ми зводимо величну споруду комунізму. Будови комунізму виростають в наших ділах трудових. Це і бригади комуністичної праці, і взаємодопомога, і нове ставлення до громадського добра, і електрифікація та автоматизація виробництва, і багато, багато ін-

ших, вже зримих і вагомих справ. Тож недаремно ще на зорі Радянської влади Володимир Ілліч писав, що колгосп створює всі умови для корінного перелому поглядів селянина на працю, створює умови для переростання праці соціалістичної в працю комуністичну.

Всі зміни, які сталися на селі, криються саме в колгоспі, основою яких є його зростаюча економічна могутність.

Ще в ті пам'ятні двадцяті роки колгосп починав своє господарство з 37 гектарів землі і пари коней.

Нині в колгоспі є майже 3 тисячі гектарів землі. На них працюють 22 трактори, 20 зернових, бурякових і кукурудзозбиральних комбайнів, 21 автомашина.

Колгосп щороку виробляє більше 1,5 тисячі центнерів м'яса, майже 9 тисяч центнерів молока.

Зростають доходи артїлі. Якщо в 1956 році вони не перевищували 300 тисяч карбованців (в нових грошах), то нині становлять понад 650 тисяч. Це дозволяє рік у рік збільшувати капіталовкладення на перебудову села, на придбання нової техніки.

І саме це — нова мораль, нова психологія селянина, нове комуністичне ставлення до праці, економічна могутність колгоспу, всезростаюча механізація, автоматизація і електрифікація виробничих процесів і є тим фундаментом, на якому виростає світла споруда комуністичного завтра.

ТІТКА ГАННА ПРОЩАЄТЬСЯ З ПІЧЧЮ

Вона знає кожну щілину в її жадібному облизаному полум'ям череві. Вдосвіта, коли у всіх такий міцний сон, тітка Ганна вже веде свою розмову з піччю, орудуючи рогачами і кочергою, поправляє в ній дрова і думає:

— Ну розгорайся ж скоріше. Багато зжерла ти моєї сили й часу. Я вдосвіта вставала, щоб розпалити тебе. Я бігла на роботу, ледве встигнувши вихопити паляниці з твоєї пащі. Ввечері, коли так хилило на сон, раптом згадувала: немає нарубаних дров. І посилала Івана з сокирою під повітку.

Полум'я витанцьовує в печі, кидаючи червоні відблиски на лице тітки Ганни, — Іч, як розходилася,— продовжує тітка. — Мабуть чуєш, що скоро втратиш свою владу наді мною. Підожди, ось збудують пекарню...

Ніби злякавшись цієї погрози, вогонь затанцював ще завзятіше...

Але залишимо поки що тітку Ганну наодинці з піччю і підемо по Зеленькові. Давайте глянемо, що робиться тут, щоб полегшити працю тітки Ганни.

В центрі села вже звелася нова пекарня. Залишилося кілька тижнів роботи, і вона стане до ладу. Борошно-мішалка чекає сигналу, щоб приступити до виконання своїх «службових обов'язків». Тут процес випікання хліба буде повністю механізований.

— Наступаємо на кустарщину по всьому фронту, — жартує Іван Григорович Трясоруб, майбутній пекар. — Тут нас працюватиме четверо. Ганна Розум і Ганна Байдак разом зі мною вже приступили до роботи. Правда, поки що ми тільки обладнуємо приміщення. Як тільки запрацюють машини, з Корсуня повернеться Ольга Васильченко. П'ять тонн хліба випікатимемо щодоби.

Так, тітці Ганні не доведеться тоді схоплюватися передсвітом. Вона просто зайде в хлібний магазин, який розташований тут же, і візьме собі паляницю чи дві. Потім зі своєю сумкою перейде через вулицю і зайде в сільський «Продмаг». В півпідвалі вона відбере шматок м'яса, бідон молока, на другому поверсі прикупить щось на солодке. Потім прийде додому і за півгодини приготує смачний обід на газовій плитці, зрозуміло.

Не думайте, що це фантазія. Так буде. Адже і пекарня і магазин вже майже готові. Та й газових плиток колгосп закупив понад 30 штук. Є і балони з газом. Звичайно, це ще не так багато, але це ж тільки початок.

В неділю тітка Ганна взагалі зможе не возитися біля печі. Уважний і лагідний чоловік візьме її під руку і скаже:

— Давай поснідаємо сьогодні в їдальні. Раз вихідний, так всім...

І ця їдальня — теж не вигадка. Вона стоїть в центрі села з широкими вікнами, з балконом на другому поверсі, де буде готель, і навіть з колонами. До речі, вже сьогодні для тваринників у колгоспі готують безплатні сніданки і обіди.

Але ми забули сказати, що робитиме тітка в суботу. Звичайно ж, вона піде в лазню. Тільки це вже не в майбутньому, а зараз. Лазня в Зеленькові — не новинка, і тепер тітка наливатиме воду в ночви тільки тоді, коли ладнатиметься прати білизну. А втім і пральню тут скоро теж побудують.

Вже давно в Зеленькові всі престарілі забезпечені пенсіями. А 80 членів артїлі побували цього літа в будинках відпочинку і санаторіях.

Ось так живе сьогоднішнє село. Те, що колись здавалося утопією,

стає дійсністю. Повільно, але впевнено звільняється від побутового тягару сільська трудівниця. Ті сили, час будуть належати іншому — праці, дозвіллю, навчанню.

І тому тітка Ганна прощається з піччю без тіні смутку.

У ГОСТЯХ В ОНИСЬКИ САТАНІВСЬКОЇ

Якби Ониська любила хвалитися, вона б сказала:

— Я можу з заплученими очима знайти ферму.

І це була б правда. Бо за ті сім років, що вона працює дояркою, доводилося по-всякому. І шльопати по грязюці в осінні ночі, коли, як кажуть, хоч в око стрель. І до брів кутатися в платок, ховаючи лице від колючої зимової хвиці. І «форсувати» весняні калюжі.

Всяк бувало. Бувало і важко і сумно. Але потім приходила і велика радість. Воно ж завжди так — коли зробиш щось хороше, подолавши десятки перепон, тоді якомось особливо світло на душі. Адже ніби сама собі довела, що ти не з тих, хто пасує перед першими труднощами.

Ониська Сатанівська не любить багато говорити про себе і свою працю. У веселому гурті доярок з ферми комуністичної праці її і нелегко помітити з першого погляду. Душевність і скромність не велить дівчині вискакувати наперед. — Чому працюю на фермі? Бо люблю. — І потім уже, ніби між іншим, кидає: — У нас така робота, що силуваним конем далеко не зайдеш...

Дівчина ледве пригадує тата. Як пішов на війну в сорок першому році, так уже й не довелося більше зустрітися. Ідуть роки, а він незмінно молодий дивиться з портрета. Чубатий, з трохи суворим обличчям, батько ніби уважно слідкує за всім, що діється в його оселі. Він бачив, як важко було Оксані Іванівні ростити трьох дітей. Він бачив, як вони все ж зіп'ялися на ноги і стали віддячувати матері першими radoщами за недоспані ночі. Потім він дивився, як дочка Ониська будувала нову хату — добротну, простору, цегляну хату з світлицею і верандою.

І тепер він живе з Ониською у новій оселі. Прибраний святковим рушником, батько дивиться тепло і урочисто. І бачить, що життя своє віддав не марно.

Що ж ще можна сказати про цю хорошу і скромну дівчину з загрубілими від праці добрими і ласкавими руками? Сказати можна багато — і те, що в цьому році надоїла вже понад 3.100 літрів молока від корови, і те, що однією з перших в селі завоювала почесне звання

ударника комуністичної праці. Можна сказати ще й те, що Ониська нізащо не проміняє свої щоденні клопоти на легке, як бульбашка животіння.

Якби батько міг почути, Ониська розповіла б йому, що в цьому році заробила 800 трудовнів, що той хліб, який вона одержала на них, треба було привозити машиною. Та й грошей було немало. По 50 копійок на трудовдень. І це тільки основна оплата. А ще ж щомісяця одержує по 70 — 80 літрів молока додатково.

Щедро оплачує працю артіль тих, хто чесно і самовіддано включився в боротьбу за достаток. І тому на поріг нової хати Ониськи Сатанівської і таких же сотень трудивниць ніколи не ступить бідність.

«ТИХІШЕ! ЙДЕ ОПЕРАЦІЯ»

Той день запам'ятовся не лише Івану Максимовичу Гайдаманчуку. Звичайна, здавалося б, подія раптом стала в центрі уваги. Тільки-но збудована лікарня прийняла першого пацієнта: в родильне відділення привезли колгоспницю Ніну Іванівну Груцю. Її чоловіка Матвія обступили з усіх боків. І чомусь усі бажали, щоб первенцем у нього був син.

— Та мені однаково, — відмахувався він. — Аби живе та здорове.

— Е-е, не кажи. На початок треба хлопця. На щастя, значить.

І коли акушерка вибігла в прихожу, всі мимоволі встали.

— Ну як? — Козак народився. Чуєте, як кричить?

Так у січні минулого року наймолодшому громадянину Зеленькова припала честь сповістити своїм голоском про народження нової лікарні. Це була перша медична установа в області, побудована за рахунок колгоспу. Артіль не поскупилася на кошти, щоб придбати для лікарні сучасне обладнання. Операційний стіл, який встановлено тут, є предметом заздрості навіть хірургів районної лікарні. Чудова рентгенівська установка. Затишні і світлі палати для хворих.

А навколо шумить молодий сад-парк. Близько 15 гектарів займає садиба лікарні.

Головний лікар Іван Максимович Гайдаманчук не знаходить слів, щоб передати вдячність працівників лікарні колгоспникам. Медики завжди відчують дружню руку правління.

— Працювати тут чудесно, — говорить він. — Нам створено всі умови. Коштами артілі споруджені жилі будинки для персоналу. Але два з них досі пустують.

Виявляється, що в лікарні зараз працює тільки один медик з вищою освітою. Це — головний лікар, він же хірург, він же й рентгенолог. Щирою повагою в колгоспників користуються і молоді спеціалісти — лаборантка Світлана Савчук, рентгенотехнік Анатолій Поліщук та інші. Про них можна почути тільки добрі слова.

Колгосп зробив велику корисну справу. І дуже прикро, що ця ініціатива не знайшла справжньої підтримки в обласному відділі охорони здоров'я. У лікарні є лише один лікар, а повинно бути п'ять. Не вистачає також обладнання для водолікарні. Хіба не прямий обов'язок облздороввідділу потурбуватися про забезпечення цієї лікарні всім необхідним?

Але, незважаючи на ці недоліки, сільська лікарня діє. Тут народжуються маленькі громадяни нашої Вітчизни, поправляють своє здоров'я трудівники Зеленькова та сусідніх сіл. І люди, які зцілилися тут, мають хорошу думку про лікарню і тих, хто збудував її.

САДИ КВІТИ

«Я б усю землю квітами засіяв», — якось сказав Ілля Сергійович Васильченко, голова колгоспу.

І вся його хата потопає у найрізноманітніших кольорах мальви. Та що там хата — все село потопає в квітниках. А там, де недавно по вулицях ріс чортополох, нині привітно кивають голівками айстри, пухнастий, срібнобузковий сон і бальзаміни, переплівшись з барвінком, стоять мрійні.

Маривним мереживом із тополь окутані поля, балки, перярки.

Коли вперше в селі Ілля Сергійович про квіти заговорив на загальних колгоспних зборах, багато посміхалося.

— Нащо вони нам? Про квіти думати. Клопоту і без них вистачає. Свинина, молоко, м'ясо, кукурудза. А то квіти.

А він говорив, доводив своє, говорив як поет, як людина, пристрасно закохана в свою справу.

І натхненне слово дійшло до сердець людей. Нині не побачите в селі такої хати, де б не був розбитий квітник, так як не побачите і такої садиби, де б не було саду.

Початок промислового садівництва у колгоспі поклав садівник Семен Тимофійович Нижник. Це ним ще до війни закладені яблуневі сади в Зеленькові, це його золотими руками обрамлені серпанком тополевих смуг поля.

Вже давно немає Семена Тимофійовича. Та стоять його сади, лісо-
смути, як пам'ятник.

Справу Семена Тимофійовича продовжили колишній учитель,
перший голова артілі, а нині садівник Іван Петрович Сокуренко,
випускники Мліївській школи садівництва, бригадири садово-го-
родніх бригад Василь Олександрович Панчук, Петро Микитович
Кобенко. Тепер у колгоспі є понад 60 гектарів плодкових насаджень,
15 гектарів виноградників.

Ще кілька років тому в селі й не знали, що воно ото за річ така —
персики. Нині персики стали звичайним явищем в колгоспі. А поча-
лося все це так. Приїхав у село міністр сільського господарства Укра-
їни. Побував він у вишневому саду, спробував яблук, груш. А потім:

— Ех, не вистачає вам одного — персиків.

— А де ж ми їх візьмемо? — запитав Іван Петрович Сокурен-
ко. — Саджанців-то нелегко дістати.

Той щось записав собі у блокнот. А через місяць у колгосп прийшов
лист — колгоспу занаряджувалося дві тисячі саджанців персиків...

Поїхав Сокуренко, привіз. Весною посадили. Вже сонце припікає, ви-
шневі сади запінилися — а персики стоять, голими вітами світять.
— Пропадуть, — зітхали люди. — Це штука не для нас.

Іван Петрович довго ламав голову, чим би їх врятувати. Потім
вирішили зробити обрізку. Обрізав на пеньок три деревця. Через
кілька днів вони розпустили бростя.

І тоді на пеньок садоводи зрізали всі дві тисячі саджанців. Відто-
ді пройшло три роки — і нинішнього літа колгосп зібрав перший
великий урожай персиків.

Частину фруктів було продано Уманському плодоконсервному
заводу. І звідти консерви із зеленківських персиків помандрували
скрізь, навіть за межі країни.

В цьому році колгоспний садовод Василь Панчук виростив ще
дві тисячі саджанців персиків. Для них вже підготовлена площа у
вибалку. Поруч піднято плантаж під виноградник.

Фруктові дерева крокують на вулиці. Посадили поруч своєї садиби
понад дорогою яблуні Анатолій Савчук, Сергій Деркач, Іван Шевчук
та інші. Є в селі такий Винників яр. Нічого там не росло. Лише курай
та коров'як п'явся. По дну дзюркотів струмочок. А чи не можна
озеленити яр, задумався Василь Панчук. Дістав плакучої верби. І нині
над прозорою водою струмка схиляють віти плакучі верби. Парк
навколо лікарні теж посаджено під керівництвом Василя Панчука.

В найближчі роки колгоспники планують ще закласти 50 гектарів яблунь і груш, 15 гектарів виноградників, з десятків гектарів ягідників.

— Сад — це молодість. І кому ж, як не нам, будівникам комунізму, дбати про нього, — говорить Ілля Сергійович. — Коли дивишся на шумовиння садів, коли ним дихаєш, сам мимоволі молодієш. Хто дихає садом, той дихає молодістю, поезією, довголіттям.

Колись видатний український садівник Лев Платонович Симиренко писав, що фрукти повинні бути доступні кожному трудівнику так, як овочі і хліб. І нині той час настав. Нам перетворити в життя мрію великого садовода. Нам квітчати землю.

КОЛГОСПНИК? НІ, РОБІТНИК.

Наш інженер-електрик, — кинув хтось жартома, знайомлячи нас із середнього росту чоловіком. Той на мить відірвався від столу, на якому були розкидані мотки дроту, якорі динамо, слюсарний інструмент.

— Який там я інженер? Освіти-то в мене... того. Одна практика. А інженер-електрик нам позаріз потрібен. Одних електромоторів більше 60 в колгоспі. А яка електромережа! А обладнання автомашин, тракторів. Це тепер, а скільки справ чекає нас попереду! Ні, скоро нам без власного інженера не обійтись.

І вслухуючись в клопоти старого колгоспника Григорія Семеновича Соболя, мимоволі погоджуєшся з ним. Так, він має рацію. Ось уже майже 20 років Григорій Семенович повертає життя електромоторам. Коли він після війни вперше з'явився в колгоспній майстерні, тут не було нічого. Ні верстатів, ні слюсарних інструментів. Та й електрика тільки-но входила в колгоспне виробництво.

Григорій Семенович ладнав електромережу, встановлював перші електромотори на фермах.

Якось на току згорів електромотор. Голова колгоспу Ілля Сергійович Васильченко весь день не знаходив місця:

— Оце дзвонив в Умань, чи можна там відремонтувати. Відповідають, «зайняті всі». Знову доведеться вручну віялку крутити. Як бути?

І тут Григорій Семенович не втерпів:

— А давайте я спробую. Все-таки як-не-як мотори я ремонтував і в МТС ще до війни, і в армії.

— Та я знаю, що ти зможеш. Тільки ж у нас ні інструменту, ні верстака перемотувального немає.

— Щось придумавемо. Григорій Семенович пішов до ковалів. Порадився з ними. І разом з хінськими умільцями почав виготовляти верстат. Через кілька днів він був готовий.

А вже під вечір того ж дня в контору колгоспу завіс Григорій Семенович справний електромотор. Дехто здивувався: звідки ти його взяв? — Зробили.

Кожен мацав його, як якийсь диво. Тепер уже це не дивина. Це звичайна справа колгоспної майстерні. Так само стало звичайною справою й те, що понад 90 процентів всіх сільськогосподарських робіт виконують механізатори. А їх в колгоспі немало. Одних трактористів більше 60 і майже 30 шоферів. Техніка міцно ввійшла в життя колгоспників. Машинами сіють, машинами орють, машинами збирають, вантажать, вивозять. Навіть городи колгоспникам і то орють тракторами.

Ще років з десять тому підйомні крани були рідкістю навіть на будівельних площадках великих міст. А нині підйомний кран завоював собі плацдарм і на будівельних площадках колгоспу. Та хіба тільки підйомний кран? Тут вам і механічна бетономішалка, і автоматичний прес для виготовлення цегли, і багато, багато інших різних машин. Через кілька років всі процеси як в рільництві, так і в тваринництві колгоспів будуть виконуватись машинами. Тільки на придбання техніки і механізації колгосп запланував найближ — більше 100 тисяч карбованців.

Комплексна механізація, широкий розмах будівництва викликає в колгоспі появу нових спеціальностей — інженера, газозварника, електрозварника. Враховуючи вимоги життя, правління артілі вирішило за свій рахунок навчати у вузах необхідних спеціалістів. Так, на колгоспну стипендію навчаються; у Київському будівельному інституті — Анатолій Байдак, в Мелітопольському інституті механізації сільського господарства — Анатолій Кутас, в Білоцерківському сільгоспінституті — Олекса Кобенко, в Черкаському технікумі електрифікації сільського господарства — Леонід Хмельницький.

Майже 60 колгоспників навчається у вечірній школі.

Поступово в селі впроваджується нормований робочий день, оплачувані відпустки тощо.

Здійснюються пророчі слова Програми КПРС про те, що «сільське господарство наблизатиметься до рівня промисловості щодо технічної озброєності і організації виробництва; сільськогосподарська праця перетвориться у різновидність промислової праці».

Колгоспник стає робітником.

З висот Чернечої гори, як на долоні, видно все село. Зліва на кутку Ваканець вирізьблюється висока труба цегельного заводу. Прямо від поля розкинули свої крила білі дахи тваринницького містечка. Трохи нижче — майстерня, адміністративний будинок. Понад річкою Тальянкою разками намиста простяглися хати. І все різкіше й різкіше виділяються серед них білі громадини цегляних будинків.

Праворуч на Западні — рівні ряди садів.

Любить Ілля Сергійович милуватися селом.

Село! Частка його життя, частка його біографії. Тут він народився, тут пройшла його буремна юність. І звідси пішов він на захист Вітчизни. І звідси в армію, де служив Васильченко, надійшов лист до командуючого:

«Наші загальні збори, — говорилося в листі, — постановили просити вас відпустити нашого Васильченка. Війна завершена. Тепер розгортається боротьба за краще життя наших людей. І нам потрібний наш голова».

Командування зважило на прохання колгоспників. А чи згодиться майор Васильченко? Адже попереду в нього вислуга років, звання, солідна пенсія. Та Васильченко не роздумував. Раз люди просять, значить, він там потрібен. Там тепер передова лінія.

Відтоді Ілля Сергійович беззмінно працює головою. При ньому зводилися перші цегляні виробничі приміщення, перші корівники, а нині розпочато перебудову села.

Село крокує в майбутнє. І в авангарді ідуть сільські комуністи, комсомольці.

Недавно в селі відбулися збори. Спочатку Яша Войченко, вожак сільської комсомолії, думав провести їх лише з комсомольцями. Прийшов запросити голову, потім зайшов у бухгалтерію взяти деякі дані, порадитись з спеціалістами.

Голова і секретар партійної організації т. Охріменко уважно вислухали хлопця. А потім:

— Добре, дуже добре. Тільки це справа не лише комсомольська.

На збори прийшли комуністи, зібралось багато активістів.

У своєму виступі голова артілі Ілля Сергійович Васильченко розповів про зміни, які сталися в селі. Словом, окреслив стартову площадку. А потім — про плани. Плани зростання. Плани побудови комунізму.

Колгоспники — молоді і літні, комсомольці і комуністи схвально зустріли пропозицію — виконати накреслення партії достроково.

І коли закінчилися збори, секретар чітко виписав на аркуші паперу: «Збори активу колгоспу «Росія» Тальнівського району вирішили накреслення партії виконати не за два десятиріччя, а за півтора».

Вже в 1975 році колгосп збиратиме по 40,7 центнера зернових з гектара, збільшить виробництво продукції у два-три рази. На той час на кожні сто гектарів сільськогосподарських угідь припадати-ме по 180 центнерів м'яса і 940 центнерів молока. Доходи артілі подвояться і становитимуть 1,35 мільйона карбованців. А з такими грошима можна будувати. Ось вони — першочергові об'єкти будівництва: школа-інтернат, дитячі ясла, Палац культури, будинок престарілих, будинок відпочинку, сільунівермаг, стадіон, механічні майстерні.

Словом, на все це планується затратити 940 тисяч карбованців.

А втім давайте присядемо, помріємо.

Ось перед нами нове село. Рівні, покриті асфальтом вулиці, ряди тополь. Білі чепурні котеджі з усіма комунальними вигодами — електрикою, газом, водопроводом, каналізацією, телефоном.

Під селом хлюпочуться хвилі моря. Так, моря. Майже на 160 гектарах розілле свої води Тальянка.

А там, де вона огинає підковою колгоспний сад, там, де колись стояли панські палаци, в яких пани пропивали, програвали, проїдали піт і кров своїх кріпаків — виросте чудовий палац здоров'я. Тут будуть колгоспники відпочивати. На його будівництво планується затратити 200 тисяч карбованців.

А то що під горою біліє? Та це заготовлені азбоцементні труби. Ото звідти почне свій шлях життєдайний струмінь — вода, підкорена волі людини, піде на колгоспні поля. Більш ніж 150 тисяч карбованців планує використати колгосп коштів на зрошення земель.

— Отоді заживемо, — жартує колгоспний агроном Віктор Йосипович Богданенко. — Крутнув вентиль — пішов дощ, крутнув назад — сонце гріє. Словом, наші врожаї зовсім не залежатимуть від «небесної канцелярії».

Зміниться вигляд і тваринницького містечка. Всі приміщення будуть зв'язані асфальтовою дорогою. Асфальт проляже і в проходах корівників. По цій дорозі снуватимуть тракторці з площадками на гумовому ході. Ними вони підвозитимуть від кормоцеху до годівниць корми. Ними ж вивозитимуться рештки. На цих площадках

будуть змонтовані і доїльні агрегати. Праця тваринників буде максимально полегшена і замінена механізмами.

Так, з Чернечої гори видно не лише сьогоднішній Зеленьків, а й той, яким він стане завтра. І відкриває двері у завтрашній день невелика, але така вагома книга — Програма КПРС, прийнята на XXII з'їзді рідної партії. Вона, мов компас, вказує шлях, по якому треба йти.

«Ліквідація соціально-економічних і культурно-побутових відмінностей між містом і селом буде одним з найважливіших результатів будівництва комунізму» — записано в Програмі партії. Щоб якнайскоріше виконати це справді грандіозне завдання, не покладаючи рук трудяться колгоспники села Зеленькова, звичайного, але прекрасного села на Черкащині. І, безперечно, вони досягнуть своєї мети, бо веде їх вперед велика партія Леніна.

П. ЖУК, В. СИМОНЕНКО, І. ОСАДЧИЙ
Газ. «Молодь Черкащини», 6 листопада, 1961 р.

Про що тільки не розказують книги—і про те, що бог зна коли було, і про те, що сьогодні діється, та й про те, що завтра буде, повідати можуть. Але такого, як у Матусові, мабуть, ніде від них не почуєш. Якось опівночі скочила одна тоненька брошура з полиці та й звертається до пузатого довідника:

— Дядьку, що таке каструля?

Довідник почухав своє тім'я, поміркував та й каже:

— Взагалі всім я кажу, що це посуд для того, щоб суп варити. Але ти, малечо, затям собі, що це зовсім не так. Каструля — це найкращий друг книги. Потім ідуть миски та банки.

Товстий та скучний роман, вибиваючи дріб зубами, застогнав:

— Ой, хоч би хто почитати взяв! Може хоч в чужій хаті зігрівся б. А т-тут холодно, аж палітурки посиніли.

Зачитаний до дірок детективний роман замріяно мовив:

— Ех, якби попасти в руки голови колгоспу т. Кравченка! Я розповів би йому, як тут живеться. Може зглянувся б.

— Найшов кого просити, — пропищала худенька збірка поезій. — Щоб Кравченко та звернув на нас увагу?! Таке тільки в пригодницьких романах буває.

І заварилася каша. Всі навперобій кинулися говорити. Дісталось тоді Кравченкові, жаль, що він не чув. Пригадали і про те, що кілька років голова ніяк не збереться прикрити дах бібліотеки, і про те, що він взагалі зневажає їх.

— Та й навіщо ми йому здалися? Він оно будинок собі аж у Шполі зводить. Недовго, мабуть, у нас збирається жити. Де вже там йому на нашу сирітську долю зважити! — гарячилася сатирична повість.

— Отож я й кажу, — розважливо продовжив свою думку довідник, — каструля, миска та банка— наші найкращі друзі. Коли б не вони, що з нами, бідними, було б під дощ? Затопило б усіх нас. А то вони на себе головний удар приймають...

— Тс-с... Хтось іде...

Справді, прийшла Валентина Круть, бібліотекар. Хмарилося. Отже треба була поставити на бойові пости батареї мисок та каструль...

Ця розмова відбулася ще восени. Зараз книгам трохи легше — принаймні за палітурку не капає.

А жаль, що Кравченко не чув цієї розмови. Може б таки замислився над тим, що поспішніше треба робити: чи прикрити дах на бібліотеці в Матусові, чи будинок свій зводити в Шполі. Адже від цього рішення залежало чималенько — міг би він зміцнити до себе довір'я не лише серед книг, а й серед колгоспників. А то кожен десь про себе подумає: хто зна, чи він у гостях у нас, чи назавжди приїхав? У всякому разі будинок той у Шполі, звісна річ, не для комунгоспу зводитьь...

Воно, правда, Кравченкові й поспівчувати можна. Сам же він виявився жертвою складного явища, яке чимось нагадує магнетизм. Що там не роби, а тягне в райцентр, ніби магнітом. Прямо-таки цупить і все. Щось є в тій Шполі на зразок «магнітної аномалії», яка стрілки в компасі переплутує. Бо не тільки ж матусівський голова за неї обома рученьками тримається. Цілий взвод теперішніх і колишніх голів звели собі гніздечка в Шполі.

Оно Кунець Олександр Терентійович головував у Василькові, а хату в Шполі будував. Тепер вона йому в пригоді стала. А хіба Сергій Гервасійович Ткаченко прогадав на тому, що так передбачливо до райцентру перебрався? Мабуть, кожної ночі сняться власні будинки в Шполі і Генувському Дмитру Марковичу, що в Капустино головує, і Йосипу Антоновичу Килимистому, що в Буртах побивається. А ще, може, сняться їм лаври Олександра Гнатовича Колісника, колишнього голови артїлі «Більшовик». Завбачливий був чоловік. Тепер перебрався в Шполу, і не треба тобі в чергу за квартирою ставати.

Або взяти агронома з показового господарства с. Лозоватки т. Ковдія. Він, крім усього іншого, показує ще й те, як треба після роботи з Лозоватки до Шполи добиратися.

Та що це ми тут обліком зайнялися! Можна подумати, що Шполянському райвиконкому це зовсім невідомо. Відомо, та ще й добре. Тільки не хоче райвиконком боротися з отим клятим магнетизмом. Воно ж і своя вигода є в цьому: якщо в голови резиденція у Шполі, то такого можна легко з одного колгоспу в інший і переправити. Йому все одно, де керувати, аби керувати...

А може й інші якісь міркування є в райвиконкомі. Не знаємо. Зна-

ємо тільки, що такі голови самі собі свиню підкладають. Оберуть його люди та й гадають: що ж це ти, голубе, так нашого колгоспу цураєшся, що навіть жити у нас не хочеш? А ми ж тобі свою долю довірили! Чого ж ти на Шполу оглядаєшся? Мабуть, ти до нас на заробітки прийшов?

І спробуй тут їм щось заперечити. Відомо ж, коли людина любить своє село, свою артіль, то більше і дбає про його благоустрій, ніж про архітектуру райцентру. Хочеться згадати тут ще одного «забудовника» — голову колгоспу «Росія» з Тальнівського району т. Васильченка. Він поставив більше будинків, ніж всі отут згадані разом. Але поставив не в Тальному, а в Зеленькові. І не для себе, а для людей. Бо і бачить цей мудрий і добрий чоловік смисл свого життя не в тому, щоб собі тепленьке місце в райцентрі пригріти. Хочє він, щоб його рідний Зеленьків став справжнім красенем.

То може когось із шполянських «будівників» слід було б послати на курси до Васильченка? Нехай подивляться, де і що треба споруджувати. Тоді, напевне, зникне шполянська «магнітна аномалія».

В. СИМОНЕНКО

Газ. «Молодь Черкащини»,
№ 156, 29 грудня 1961р., арк. 2

Можливо, це випадковість, але завжди, коли я заходив до Смілянського міськкому комсомолу, там панувала засідательська або передзасідательська метушня.

Так було і цього разу. Перший секретар Дмитро Флоров квапився і ледве ж викроїв п'ять хвилин для того, щоб відшукати папку з «заходами міськкому» по підготовці до виборів. Там на кількох сторінках дуже передбачливо і ґрунтовно перелічувалося все, що треба зробити до 18 березня. Але конкретна розмова не дуже в'язалася.

— Хороші в нашому місті агітпункти на машбуді, на ПРЗ, в залізничному училищі, — констатує секретар міськкому. Розповісти, що саме там хорошого йому ніколи, поспішає. А може це йому й на руку — важкувато говорити про те, чого сам гаразд не знаєш.

І ось вирушаємо в мандри по згаданих агітпунктах. Їх справді можна назвати кращими. І машбудівці і паровозоремонтники готують наступним виборам не пишні слова, а насамперед свої трудіві подарунки. На паровозоремонтному заводі агітколектив нараховує близько 250 чоловік. І серед них — більшість комсомольців та молоді.

Не заглядає нудьга і в агітпункт машинобудівного заводу. Керівник агітпункту, комуніст т. Сторчеус зумів організувати роботу так, щоб тут якнайменше було схоластики і якнайбільше живинки. Крім лекцій та бесід, які стали тут традиційними, крім доброякісної наочної «агітації та гармонійно налагодженого чергування, тут багато робиться такого, що не вадило б запозичити іншим агітпунктам Сміли. Ну хоча б регулярний перегляд кінохроніки та науково-популярних фільмів. Робітникам це дуже подобається. Адже вони раз у раз стикаються з проблемами, над якими доводиться чимало «ламати» голову. І яка то добра послуга робочій людині, коли раптом вона знайде відповідь на болюче питання у фільмі! Це тим більш цінно, що фільми про новинки науки і техніки не так уже й просто побачити на екранах міських кінотеатрів.

Завідуючий агітпунктом машинобудівників задоволений своїми юними помічниками. Та щось не доводилось на машбуді чути слова вдячності на адресу міськкому комсомолу.

— Дуже економний міськком на поради, — скаржаться заводські комсомольці.

І це тим прикріше, що такої думки дотримуються дві найбільші комсомольські організації міста — машбуду та ПРЗ. Очевидно, міськкому комсомолу треба ще багато й багато зробити, щоб навчитися розуміти робітничу молодь, знайти спільну мову з юнаками й дівчатами в спецівках. Але це вже тема для іншої розмови.

Коли на машбуді і ПРЗ підготовка до виборів у Верховну Раду СРСР йде добре, то цього, не взявши гріха на душу, не можна сказати про деякі інші установи, організації та колгоспи. Ще тільки починають розкачуватися комсомольці міськхарчокомбінату, реалбази та комбінату побутового обслуговування. А втім у міськкомі вважають за краще скромно промовчувати про те, що там діється.

А діється там щось схоже до того, що до останнього часу робилося в агітпункті с. Білозір'я, що розташувався в конторі колгоспу. Тут для виборців на столах були розкладені підшивки торішніх газет, кілька припалих порохом журналів, а на стінах висіли засиджені торішніми мухами плакати. Але завідуючого агітпунктом т. Ждана це не турбувало. Люди, щоправда, все ж заходили в агітпункт. Вабили їх сюди однак не цікаві лекції і бесіди, а... відро з водою.

А ось в сусідній Дубіївці справи йдуть зовсім інакше. І особливих зусиль не треба було докладати, щоб зацікавити виборців. Просто подумати трохи. У Дубіївці подумали і вирішили скористатися шкільним кіноапаратом. Тепер на десятихатках виборці дивляться хроніку та науково-популярні фільми.

Звичайно, не можна звинувачувати Смілянський міськком комсомолу в тому, що тут нічого не роблять по підготовці до виборів. Навпаки, тут роблять все, що від них вимагають. Але не більше. Нащо шукати нові форми роботи з молодими виборцями, нащо проявляти ініціативу, ламати над чимсь голову, коли можна обмежитися лише тим, що «кажуть з області».

Підготовка до виборів у Радянський парламент — це особливо вдячний час для справжніх вожаків молоді. Скільки цікавого, захоплюючого можна зробити для виховання юнацтва в комуністичному дусі! Тут і розмова про місце громадянина в нашому суспільстві, тут і дискусії про те, як виконує молодь свій обов'язок будівника

комунізму, як вміє користуватися правами і можливостями, що їх щедро надала юним радянська демократія.

До 18 березня залишилося вже не так багато часу. Прогаяні години й дні вже не повернеш. Але хотілося б вірити, що і в цей невеликий відрізок часу юнаки та дівчата Сміли зроблять ще чимало корисного і цікавого. І що міськком комсомолу не на словах, а на ділі стане застрільником цих справ.

ВАСИЛЬ
СИМОНЕНКО

200

В. СИМОНЕНКО

Газ. «Молодь Черкащини»,
№ 24, 25 лютого 1962 р., арк. 2

Це засідання бюро міськкому було не зовсім буденним, хоч зовні все йшло, як завжди. Уважно і трохи прискіпливо вслухалися члени бюро в досить бадьорий і навіть трохи самокритичний звіт секретаря комсомольської організації Уманського змішторгу. Перед очима стрибали цифри, почини, і здавалися вони настільки переконливими, що легко могли заколисати.

Слухалося звичайне питання — «Про стан ідейно-виховної роботи серед молоді змішторгу». Незвичайним було хіба те, що питання готував не хтось із міськкомівців, а позаштатний відділ пропаганди. Людмила Жукова, учениця кооперативного технікуму, Рая Абрамова, робітниця міськхарчокомбінату, Михайло Хомчак, студент сільськогосподарського інституту, та інші активісти позаштатного відділу побували на всіх робочих місцях, вивчили культуру обслуговування, завітали і до вечірньої школи.

І ось після всієї цієї кропіткої роботи вималювалася чітка картина не лише ідейно-виховної роботи комсомольської організації змішторгу. Виявилось, що юнаки та дівчата змішторгу мають небагато добрих справ в своєму активі. Про диспути і вечори на хвилюючі теми тут чули хіба з чужих вуст, наочна агітація організована так, що висять ще торішні лозунги, про соцзмагання згадують вряди-годи, якщо раптом заманеться підвести підсумки.

З дивовижною байдужістю комсомольська організація обминала найважливіші питання — зовсім не цікавилася комуністичним рухом, пальцем об палець не вдарив ніхто, щоб запровадити такі нові форми роботи, як, скажімо, магазин без продавця, буфет без касира і т. п. Навіть збори проводилися коли-не-коли. Дійшло до того, що із 180 членів ВЛКСМ на обліку стояло лише 113.

Ось що ховалося за спокійними і бадьорими словами секретаря комсомольської організації змішторгу. Коли члени позаштатного відділу пропаганди доповіли про все це на бюро міськкому, відразу стало зрозумілим, чому так багато уманців виходять невдоволеними з магазинів та

ідалень, чому іноді продавці бувають грубими і часто-густо байдужими до покупців.

Я читав рішення, прийняте тоді на бюро міськкому комсомолу. Грунтовне, обумовлене фактами рішення. У ньому аж тринадцять пунктів — і всі вони конкретні, ділові і доброзичливі. Позаштатні інструктори глибоко і всебічно вивчили життя комсомольської організації. Це дало матеріал не лише для розмови на бюро міськкому комсомолу. Станом справ у змішторзі зацікавився міськком партії, і тоді народилася думка заслухати питання про роботу партійних організацій з молоддю.

Ми навели лише один випадок з «ділової біографії» позаштатного відділу пропаганди, але, на нашу думку, він добре засвідчує, наскільки ця робота корисна і потрібна.

— Раніше у нас було чимало, так би мовити, «почесних» членів міськкому, — розповідає секретар міськкому Анатолій Хом'ячук. — Обирали передовика виробництва в члени міськкому, він повертався на підприємство чи в колгосп і забував про це. «Робота» його зводилася до того, щоб сидіти в президіях на зборах та активах. Ми вирішили, що так не годиться. І тоді ж народилася ідея створити позаштатні групи інструкторів, або комісії комсомольського контролю. Тепер у нас майже немає «почесних» членів міськкому.

Ця думка видається дуже слушною. Адже справді, в багатьох райкомах і міськкомах всю роботу серед молоді намагаються звалити лише на плечі штатних працівників. Годі їм говорити, що така робота зводиться до засідательської метушні та паперових мжичок. А в цей час дримає без використання невичерпна енергія тих, хто міг би чимало доброго зробити для юнацтва.

Про це краще всього свідчить досвід уманців. Важко перелічити, що за сім місяців свого існування встиг зробити позаштатний відділ пропаганди. Передусім, він майже повністю здійснював контроль за політнавчанням. Кожен з позаштатних інструкторів провів не менше 2 — 3 підсумкових занять у гуртках.

Вони ж організують вечори, диспути. А таких розмов у цьому році проведено чимало. «Ми будуємо комунізм, нам жити при комунізмі», «Людина людині — друг, товариш і брат», «Вечір молодого виборця» — всі ці вечори і диспути надовго запам'ятаються. Організовували і проводили ці заходи позаштатні інструктори міськкому. Причому без дріб'язкового опікунства і перестраховки. Вони почували себе не «консультантами» міськкому, а господарями і творцями дозвілля.

Мені здається, що громадські засади подекуди в нас розвиваються повільно тому, що побіля них вештається чимало «добрих няньок». При кожній невдачі такі вусаті і безвусі няньки починають нашптувати: «А я ж казав». Подібні люди своїми полохливими «пророцтвами» лише шкодять загальній справі. Добре було б, якби до них не дуже прислухалися.

Ми найбільше зупинилися на діяльності позаштатного відділу пропаганди Уманського міськкому комсомолу, бо в його активі найбільше практичних справ. Повільніше розгортає наступ група інструкторів по промисловості, яку очолює секретар комсомольської організації пивзаводу Світлана Іваненко, але і їм є чим похвалитися. Штаби семирічки вже створені на всіх підприємствах.

Впевнено стає на ноги комісія по роботі серед піонерів, яку очолює піонервожата школи № 14 Мотря Брижник. Інтенсивно шукає себе група позаштатних інструкторів по роботі серед сільської молоді. Ще нічого особливого вони не зробили, але з ними завжди творчий неспокій, а це запорука успіху. І чомусь хочеться вірити, що незабаром почуємо про їх добрі справи.

Уманський міськком комсомолу надає великої ваги творчій самодіяльності молоді. І це не може не радувати. Адже комсомол, за самою ідеєю, — організація самодіяльна, де все залежить від ентузіазму і молодечого запалу, де чиновник — інородне і непотрібне явище.

Гадаємо, що комсомольським працівникам усіх райкомів і міськкомів області варто було б запозичити досвід уманських товаришів. І тоді в нас було б менше розмов про необхідність розвивати громадські засади в комсомолі, а більше живої творчої роботи. І ніхто б не залишився в програші. Люди, які віддають свою енергію спільній справі не з обов'язку, а за потребою душі, — ось та надійна і завжди вірна опора, на яку слід спиратися комсомольським вожакам.

В. СИМОНЕНКО

Газ. «Молодь Черкащини»,
№ 73, 17 червня 1962 р., арк. 3

ВЛАСНЕ кажучи, питання про те, хто господар, а хто гість в клубі, прямо не ставилося ні в доповіді секретаря обкому комсомолу Володимира Омельчука, ні у виступах учасників зборів. Здавалось ясніше ясного, що господарювати тут повинні ті, хто відпочиває. Тому ніхто не погодився з начальником обласного управління культури т. Спориком В.Ф., який сказав:

— Ви молоді, і культура — це справа ваших рук, адже ви — господарі, а ми — ваші помічники.

Дійсно, молодь — господар клубу, і цього ми не збираємося заперечувати, але ми категорично проти того, щоб вважати культурмійців лише ключниками біля закладів культури. Від таких настроїв віє чимось утриманським. Очевидно, це було сказано для того, щоб в якійсь мірі виправдати бездіяльність і творчу пасивність тієї частини культпрацівників, які дійсно перебувають на правах гостей на ниві культури. І їх чимало. У доповіді наводилися цифри, які засвідчують те, що справа з доббором кадрів на роботу в сільські культурні заклади не може не викликати тривогу.

В наш час, коли нелегко знайти молодого токаря без середньої освіти, ще дуже часто відмикають і замикають клуби «діячі» з 8 — 9 річною освітою, або навіть такі, що мають лише початкову освіту. Зрозуміло, що вони не зможуть бути ні організаторами, ні господарями клубів, а можуть виконувати лише роль ключників. Якщо ж їх ще подекуди доводиться терпіти на роботі в культустановах, то виправдання їх бездіяльності посиленням на те, що, мовляв, господарі клубу комсомольці і молодь, схоже принаймні на злий жарт.

Інша справа, коли деякі комсомольські організації стоять осторонь питань культури. Щось подібне чулося за не дуже впевненими словами у виступі секретаря Черкаського міськкому комсомолу Всеволода Осипенка. Галопом перелічивши, які зустрічі та вечори про-

водилися в обласному центрі, він визнав, що «чаша культмасової роботи ще неповна» і відстає від вимог теперішнього дня. Йому довелося також визнати, що десять профспілкових міських клубів, два парки ще не стали центрами культурного життя міста, любимими місцями відпочинку трудящих.

Однак у Всеволода не вистачило ні мужності, ні об'єктивності визнати, що значна доля вини за це падає і на міськком комсомолу. Він пред'являв цілком справедливі претензії до директора міського Будинку культури т. Дубінського, до завідуючого клубом рафінадного заводу т. Самотуги, але дуже мало і дуже поверхово говорив про те, що збирається зробити міський комітет комсомолу для пожвавлення культурно-масової роботи серед юнацтва обласного центру. Отже можна вважати, що для черкаських міськкомівців обласні збори комсомольського активу стануть лише поштовхом для того, щоб серйозно замислитися над своєю участю в боротьбі за комуністичну культуру в місті.

Цікаво про участь молоді і комсомолу в роботі клубу говорив секретар комсомольської організації с. Руської Поляни Черкаського району Володимир Онищенко. Руськополянцям є чим похвалитись. Тут 15 років існує хор, який прославився на всю Україну, понад 1000 разів виступав перед трудящими багатьох районів Черкащини та інших областей республіки. У хорі беруть участь 60 самодіяльних митців. В цьому колективі виховалося багато майстрів професійної сцени. Всю роботу гуртків художньої самодіяльності спрямовує рада Будинку культури в складі 9 осіб. Тут регулярно відбуваються вечори передовиків сільського господарства, вечори іменинників, вечори молодих сімей, міцно ввійшли в побут комсомольські весілля. Учасники художньої самодіяльності Руської Поляни підтримують дружні стосунки з воїнами Черкаського гарнізону, з молоддю с. Степанок Черкаського району, с. Охматова Жашківського району та ін.

— У нас засідання ради клубу і комітету комсомолу завжди відбуваються разом, — сказав у своєму виступі секретар комсомольської організації колгоспу «Україна» Звенигородського району Василь Бондар. — Ми завжди разом боремося за культуру. Завдяки цьому при клубі існує хор, 5 гуртків художньої самодіяльності. Кіно демонструється в клубі без касира і контролера.

Отже, як бачимо, питання про те, хто господар, а хто гість у клубі, в багатьох селах і містах не існує. Існує воно там, де культармійці і комсомольські вожаки ніяк не можуть знайти спільної мови, тобто там, де немає ніякого господаря.

Нам інколи шкодить зневіра у власні сили. Валентин Береза, секретар Лисянського РК ЛКСМУ, розповідав зборам про нові форми культосвітньої роботи в районі. Тут було названо діяльність кінолекторію, проведення різноманітних вечорів, виїзди районних працівників на села. Все це, безумовно, не можна перекреслити, тому що шукання, ентузіазм ніколи не шкодили справі.

Але є одна ділянка роботи, на якій спотикаються не лише лисянські комсомольці, а й багато інших. Це атеїстична пропаганда, боротьба за кожного юнака і дівчину, яких з тих чи інших причин зтягли в релігійні тенета. У нас немає жодної діючої церкви, заявив Валентин, але ще є діючі секти.

— Пришліть нам з області хорошого лектора-атеїста. Це б нам дуже допомогло...

«Пришліть нам атеїста», — ці слова звучать парадоксом в устах молодого переконаного марксиста. Але, на жаль, з таким проханням готовий звернутися, мабуть, не лише Валентин Береза. У доповіді наводився випадок, що трапився в одному з сіл Смілянського району, де в комсомол на зборах була прийнята сектантка і лише тоді, коли вона категоричне підмовилася їхати на затвердження в міськком комсомолу, ті, хто приймав її, дізналися, що вона віруюча і цей факт, хоч він майже анекдотичний, свідчить про те, як іноді поверхово і легковажно ставляться деякі комсомольські організації до налагодження атеїстичної пропаганди.

В такому випадку навряд чи допоможе найкваліфікованіший лектор-атеїст. Тут потрібна звичайна людська увага. Про це, зокрема, говорив у своєму виступі Володимир Онищенко. Руськополянці зараз намагаються перебудувати свою атеїстичну пропаганду, перейти від загальних розмов на атеїстичні теми до конкретної боротьби за душу кожної молодої людини, яка потрапила в тенета сектантів.

У виступі Валентина Берези було, звичайно, й раціональне зерно. Він, зокрема, запропонував скликати обласний семестр молодих атеїстів. Кожний з них розповів би про свій скромний досвід, поділився б своїми думками і, безперечно, з такого семінару багато хто повернувся б назад збагачений досвідом свого сусіда. Ось директор Вільшанського будинку культури т. Стецюра розповів на зборах багато цікавих речей. У Вільшану не запрошують атеїстів, а діють самі, як вміють і як вважають потрібним. Є тут клуб молодого атеїста. 5 осіб склада-

ють його раду. Звичайно, вона має багато помічників і активістів, які пропонують свої послуги. Тому вечори, бесіди на антирелігійні теми скликають тут великі аудиторії. Агіткульбригада села має в своєму складі обов'язково лектора-атеїста. Це вчитель місцевої школи, що за рік прочитав 60 лекцій на антирелігійні теми. Отже, давайте не лише надіятися на лекторів обласного відділення. Товариства для поширення політичних і наукових знань, а більше вірити у власні сили, свої організаційні здібності, в людей.

ОБЕРІГАТИ СВЯТИНІ НАРОДУ

У доповіді багато говорилося про те, яке значення для виховання підростаючого покоління мають революційні традиції, реліквії героїчної історії нашого народу. Не можна забувати, що музеї, могили героїв, які віддали своє життя за Вітчизну, це не просто пам'ятники, а живі факели недавнього минулого. Вони світять нам сьогодні своїм безприкладним героїзмом, вчать нас любити Вітчизну, бути беззавітно відданими своєму народу, великій справі Леніна. У селі Ленінське Чорнобаївського району молодь спорудила обеліск всім землякам-героям, що полягли в боях з німецько-фашистськими варварами в минулій війні. Біля цього обеліска завжди свіжі квіти, він став справжньою святинею для трудівників села. Таких прикладів можна навести багато.

Але, на превеликий сором, дехто забуває про свій священний обов'язок перед пам'яттю героїв. Це, зокрема, в Городищі і Кам'янці. За часів німецько-фашистської окупації в Монастирищенському районі діяв партизан Іван Іванович Калашник, який наводив жах на загарбників. Він загинув смертю героя в 1943 році. Жителі села Коритні можуть пишатися своїм земляком. Але комсомольці чомусь забули про нього. В архівах зберігається такий запис: «На будівлі квартири, де жив організатор партизанських груп Калашник Іван Іванович, встановлена меморіальна дошка». Насправді її там немає. Та й хата Івана Івановича, в якій живе зараз його дружина Марія Валеріанівна, перебуває в аварійному стані. Юнаки і дівчата села ніколи не навідуються до неї, не допомагають вдові героя. Що вже й говорити про те, як вони використовують цей героїчний приклад для виховання молоді.

Звичайно, такі факти — дуже і дуже рідкісне явище. Але їх взагалі не повинно бути. Про це гаряче і схвильовано говорив і доповідач і ті, що виступали.

На зборах комсомольського активу багато говорилося про те, що побут молоді радянської людини — це не лише її особиста справа. Будівник комунізму повинен бути зразком у всьому. Саме з побуту починається виховання в людині її естетичних смаків і розуміння прекрасного. І тому, якщо в гуртожитках будівельного тресту № 2 — тресту, який споруджує всесоюзну комсомольську будову, — стали, звичними бруд, ляпуваті листівки, то це свідчить, зокрема, і про те, що комсомольська організація тресту дуже поверхово цікавиться життям молодих робітників і майже зовсім не дбає про виховання їх смаків.

На зборах Валентин Береза розповідав про шефство лисянських комсомольців над побутовими точками в селах району. Юнаки і дівчата досягли в цьому великих успіхів. В кожному селі є зараз своя перукарня, в більшості сіл є шевські та кравецькі майстерні, бані та інші побутові заклади. Ці паростки нового комуністичного побуту на селі треба всіляко підтримувати, відкривати широкі перспективи для їх розвитку. Але в той же час у виступі Валентина звучала тривога за те, що деякі дяді з промкомбінату та облспоживспілки свої відомчі інтереси ставлять над інтересами загальної справи і скоса дивляться на ці сільські побутові точки, чомусь вважаючи їх своїми конкурентами. Вони доходять навіть до того, що створюють штучні труднощі з забезпеченням цих майстерень обладнанням, матеріалами і т. д. Дійшло до того, що набори перукарських інструментів для сільських перукарень доводилося діставати через ЦК комсомолу. Громадськість області вже звертала увагу керівництва облспоживспілки на те, що ставитися так до паростків нового побуту в селі не можна, але там ні кують, ні мелють. Про культуру людини можна судити не тільки з того, як вона одягнута або поводить себе. Твоє робоче місце може дуже багато розказати про тебе. Уманські швеї, що першими в області здобули своєму підприємству звання комуністичного, перетворили свої цехи у квітучі оранжереї. А зайдіть до робітників Кам'янського машбуду або на польові стани радгоспу «Комінтерн» Чорнобаївського району. Чистота, порядок, яскрава зелень квітів створюють не лише приємну картину для ока. Вони підвищують настрій, сприяють більшій трудовій активності людей, вони роблять робоче місце твоїм рідним затишним домом.

Але ось інша картина. Зайдіть на Золотоніську мебльову фабрику. Її подвір'я захаращене. Прямо біля калюж звалені будівельні матері-

али, робітники змушені займатися «легкою атлетикою», тобто стрибати через калюжі та купи сміття. Від такого безладдя навіть в найбільшого оптиміста можуть руки опуститися.

Багато про культуру робочого місця говорив у своєму виступі секретар Чорнобаївського райкому комсомолу т. Наконешний. Він навів красномовний приклад. Недалеко від згаданого радгоспу «Комінтерн» є артіль «Пам»яті Леніна». Люди і там і там хороші. Але якщо в польовому стані райгоспу майже ідеальний порядок, то цього не скажеш про їх сусідів. Тут тракторист може залишити плуга прямо в полі не вичищеним, залишити його іржавити під дощами. Ця недбалість не від внутрішньої неохайності, а від того, що правління артілі зовсім не дбає про механізаторів. Не дбає про них і комсомольська організація.

ЦЕ ВЖЕ НІКОГО НЕ ДИВУЄ

Громадські засади міцно входять в життя нашої області. Тепер це вже нікого не дивує, — говорив у своїй доповіді секретар обкому комсомолу Володимир Омельчук. І справді, той, хто взявся б розказати про все, що робиться на громадських засадах, потрапив би в скрутне становище, йому б довелося потратити на це не один день. Адже скільки кінотеатрів області працюють без контролерів, в десятках сіл і міст створені самодіяльні музеї, конструкторські бюро, бібліотеки, громадські спортивні школи і комітети добровільних спортивних товариств, відділи культури і міськкоми комсомолу на громадських засадах.

Про це розповідали і інструктор-методист виробничої гімнастики на Уманській швейній фабриці т. Васильєв, і секретар комсомольської організації колгоспу «Україна» Звенигородського району т. Бондар, і директор Вільшанського Будинку культури т. Стецюра і багато інших виступаючих. У м. Золотоноші, наприклад, група ентузіастів створила краєзнавчий музей. Тут зібрано багато цікавих експонатів, які розповідають про героїчне минуле і сучасне нашого краю, виховують в людях гордість і любов до своєї Вітчизни.

Численні факти, які наводили виступаючі, вже не викликали ні здивованого перешіптування, ні особливого захоплення в присутніх. Значно більше хвилювало учасників зборів те, що потрібно ще зробити. На порядку денному у комсомолу багато серйозних справ і одна з першочергових — зміцнення матеріальної бази культури.

Йшлося багато про будівництво нових клубів і бібліотек, про розвиток руху «кожному селу — комсомольську будову». І тут всі були однастайними. Комсомолу ще є над чим попрацювати разом з культурармійцями, щоб повніше задовольняти духовні запити радянських людей, щоб створити всі умови для культурного відпочинку, для розвитку свого інтелекту.

Багато промовців зупинялися на проблемах естетичного виховання, прищеплення хороших художніх смаків, на тому, де дівчині або юнакові навчитися танцювати, хто розповість їм, як красиво і скромно одягатися, які фільми треба дивитися в першу чергу, які читати книжки, яку слухати музику. Тривожило виступаючих і те, що мало у нас в області спеціалістів-мистецтвознавців, людей, які б дали молоді багато корисних і потрібних порад. Все це необхідно нам зараз, коли ми йдемо вперед, до світлої мети — до комунізму. І ми хочемо прийти в комунізм культурними, освіченими, знаючими.

На зборах комсомольського активу області виступили секретар обкому КП України т. Малущенко М.Є., завідуючий відділом пропаганди ЦК ЛКСМУ т. Литвин М.О., представник Міністерства культури республіки т. Токар О.К.

Ж. БІЛИЧЕНКО, В. СИМОНЕНКО

Газ. «Молдодь Черкащини»,
№ 82, 8 липня 1962 р., арк. 1, 2

Кожна нація і народ створили десятки тисяч слів. Одні з них звучать вагомо і живуть довго, інші з часом стираються, темніють, як мідяки, і щезають з пам'яті людської. Але є слова, які можуть зникнути лише тоді, коли зникне сам народ, що створив їх. До таких належить прекрасне і просте слово — Батьківщина. Воно вічне, як вічний народ.

Воно вічне тому, що за ним стоїть цілий світ. Це слово начинене людською любов'ю і ненавист'ю, освячене потом і кров'ю кращих синів народу. Важко знайти ніжні і сердечні слова, які б не були вже сказані про Вітчизну. Велика, священна і прекрасна любов до Батьківщини жила, живе і житиме у всіх чесних і щирих серцях. Але було б примітивно і убого мислити, що ця любов є лише вдячністю за добро, за ласку, за щирість землі.

Для багатьох Вітчизна стала мукою, раною душі, але від того любов до неї не згасала, а спалахувала ще яскравішим полум'ям. У чорну годину самодержавного гніту Вітчизна ставала совістю кращих умів. І не ті, що плазували перед катами, любили її по-справжньому. І не ті, що обжирались плодами землі, розуміли її по-справжньому. І не ті, що під брязкіт кайданів провадили в тюрми борців, захищали честь своєї Вітчизни.

Любов до народу, до рідного краю перекреслювала лицемірну мораль експлуататорського суспільства, спопеляла блискавками ненависті усталених, прикритих лускою позолоти ідолів.

В ім'я цієї любові Іскандер-Герцен з берегів туманної Темзи бив у свій «Колокол», щоб розбудити Русь, щоб підняти її на боротьбу проти кривавих катів. На нього сипалися прокляття, його називали зрадником і боговідступником, але він кризь це чорне виття чув гуркіт лавини народного гніву, яка змете з лиця землі богів і божків, звільнить Вітчизну від нечисті.

Ті, що гнобили і грабували народ, кричали про свою любов до Вітчизни, розпиналися «за веру, царя и отечество», хоч служили лише своїм шлункам. «Ти любиш, брате, Русь, як хліб і кусень сала». —

глузував з них великий Іван Франко. Ханжество офіційних «вітчизнолюбців» з убивчою силою висміяв у своїх творах і Тарас Шевченко.

Любов до Вітчизни в революціонерів-демократів містила в собі любов до народу і невгамовну ненависть до гнобителів. Той, хто любив матір, не міг шкодувати ненависті для байстрюків, що, мов голодні вовки, шматували її живе тіло, по коліна бр'юхалися в народній крові і сльозах.

*То серце не научится
любить,*

Которое устало ненавидеть, —

Проголошував одностумець і сучасник Т.Г. Шевченка великий гуманіст М. Некрасов.

Ця ненависть — світла ненависть, бо вона заперечувала хижість і мракобісся, бо серцевиною цієї ненависті була любов до Вітчизни, до її багатостраждального, окутого ланцюгами рабства, але нескореного і гордого народу. Кризь морок чорної самодержавної ночі ця світла ненависть наближала час, про який так добре сказав Кобзар, час, коли

*...на оновленій землі
Врага не буде супостата,
А буде син, і буде мати,
І будуть люди на землі.*

І цей час, якого так чекали світлі уми людства, настав у жовтні 1917 року. Хвиля народного гніву, мов піщинку, змела жалюгідний трон, і розсипалася на порох тюрма народів, яку хотіли підтримати своїми рахітичними плечима керенські і родзянки. Над руїнами старого світу звелася вільна і від того найпрекрасніша Вітчизна.

Ми часто говоримо, що Велика Жовтнева соціалістична революція була вибухом народного гніву і ненависті проти експлуататорів. Це так. Але революція була і вибухом народної любові до своєї Батьківщини. Гніву і ненависті вистачає лише для того, щоб зруйнувати щось. Але ненависть не може будувати. Перетворює, оновлює і завітчує землю тільки любов — любов до рідної землі, до людей, до праці.

Але справжня любов до краси не може бути нейтральною і байдужою до потворного. Справжня любов войовнича, вона відкидає бруд і сміття, утверджуючи свої високі ідеали. Свідченням цього є майже півстолітня історія першої в світі робітничо-селянської держави, яка стала Батьківщиною всіх трудящих, всього мислячого на нашій планеті. Соціалізм, утверджуючи рівність, братерство, мир, дружбу і щастя

народів, відкидає на смітник історії расизм, ворожнечу, війни і злидні. Утверджуючи комуністичні ідеали, ми заперечуємо і відкидаємо геть блюзнірство, лицемірство і рабську залежність від грошового мішка, які взяла собі на озброєння вовча мораль капіталістичного суспільства. Але, утверджуючи міжнародну солідарність пролетаріату, інтернаціоналізм і дружбу, ми не заперечуємо патріотизму і любові до Батьківщини. Навпаки, комуністична ідеологія відкидає геть гнилі теорії безбатченків-космополітів. Священна любов до соціалістичної Вітчизни є однією з важливіших заповідей морального кодексу будівника комунізму.

Соціалістична Батьківщина стала рідною матір'ю всім роботящим рукам і світлим умам. На нашій землі немає місця неправді і гнобленню. І тому радянський патріотизм став якісно новим патріотизмом. Дружба і братерство народів, об'єднаних у велику співдружність соціалістичних націй, — одна з головних і суттєвих рис радянського патріотизму. Пліч-о-пліч сини радянських народів добували і захищали в боях свободу, пліч-о-пліч ідуть вони до світлої вершини людських сподівань — комунізму.

Наша любов до рідної Вітчизни — творча любов. Патріот не той, хто вміє виголошувати пишні фрази, а той, хто своєю кропіткою щоденною працею множить багатство рідної землі, прикрашує, перебудовує свою Батьківщину. Наша любов до Вітчизни заступає греблями дорогу рікам, оре споконвічні цілинні перелоги, запліднює пустелі, височіє корпусами нових заводів і фабрик. Наша любов до Батьківщини штурмує космос ракетами, творить поеми і романи, допитливим оком заглядає в глибину земних надр і океанів. Перелік тільки того, що зробила і робить стотисячна армія черкаської комсомолії, займе багато часу. А нас понад 19 мільйонів.

Це — любов простих і гордих людей, енергія яких звільнена від гніту і експлуатації. Це та любов, яка за словами видатного поета нашої епохи Володимира Маяковського вносить свій «труд у труд своєї республіки». Прикрашена нашою працею, зігріта теплом 200 мільйонів сердець, овіяна Ленінським прапором, наша Вітчизна стала красою і гордістю планети. Ми безмежно любимо цю Вітчизну.

В. СИМОНЕНКО

Член обласного літературного об'єднання
Газ. «Молодь Черкащини», 27 липня, 1962 р., арк. 1

У баби Оксани шість душ. Шість ротів. І кожному дати треба хліба, хліба.

Зверталася до Парфена, сільського глитая. Позич, відроблю. А той загривком трясє і заливається:

— Земельку ж маєш свою, їж її. Іч, захотіла хліба. А пранців?

Так і повернулася ні з чим. А діти заглядають в очі, жалібно скиглять:

— Мамо, їсти.

Земля. Вимріяна, жадана. Кров'ю виборена. Здається, донька найстарша читала про Маланку. Думи про землю будили по ночах. Колос зернистий їй пісню співав. Пісню про одвічне прагнення хлібороба до землі.

«...Співає Маланці колос, сміються луки ранніми росами, дзвонючі коси, кличуть городи сочистим листом, тучна земля диха над нею теплом, як колись мамині груди.

А на той голос подає голос Маланчине серце, обзиваються руки, і сухі і чорні, що силу віддали землі і в себе взяли від неї силу...

Серце боліло дивитись, а вже поле потиху шептало і потішало:

«Не журися,... поділять,... поділять...»

А хіба не так і вона, Оксана, чекала тієї днини, коли, нарешті, матиме свою земельку. Свою. Хоч клапоть, хоч десятину, але свою.

І ось дочекалась. Революція дала їй землю. Цілувала вона той клапоть землі. Пісню світанок зустрічала. Своя земля. Скублася в ній. І чоловік, як віл в упряжці, разом з нею ходив.

Своя земелька. Кажуть, щастя, мов те сонечко в дні грозові — блисне і щезне, а нещастя, як вбереться, мов той обложний дощ. Сипле, сипле...

То конячина пропала. То хвороба за сім'ю вчепилася. І нивка замість колосся золотавого — одним кукілем сипнула. І знову Оксана змушена була йти до глитаїв.

А ті наслідуються. Мовляв, одержали земельку...

Рипнули двері. Це Федір Дубковецький, сусід, зайшов.

— Здорові були, — привітався, — Чого це ви, тітко, журитесь?

— Значить є чому.

— Від журби і лист в'яне, а людина...

Розговорилися. Повідала йому про своє горе.

— Пльоньте на тих глитаїв. Комнезам допоможе.

— Справді? — Очі Оксани заіскрилися.

— Авжеж. А я оце до вас у такій справі. Думаємо ми комуну організувати. Разом господарювати. Як ви? Підете?

— Гуртове? Ні, чоловіче. Цим мене не візьмеш. Земелька моя.

Та йшов час. І Оксана Ксенофонтівна Бондаренко все частіше і частіше задумувалася над словами Дубковецького:

— На землю ми тепер багаті. А насправді бідняки. Бо чим її обробляти? Треба купити плуг, коня, сівалки, а де «купила» взяти?.. А гуртом все ж легше...

Потайки пробиралася на поле комунарівське. Дивилась, як вусатий колос хилиться від вітру, хвилями переливається.

Вечорами вслухувалася, як з лану з піснею повертаються додому комунари.

Мелодія комуні «Вулик і бджола» бриніла, переливалася, зачіпаючи найпотаємніші струни душі хлібороба.

Нелегко рвати тіло, яке зрослося з землею. І все ж зважилась. Подала заяву.

У цей час комунари вирішили споруджувати спільний будинок над Козаченковою балкою. І поле близько, і вода неглибоко. А внизу — струмочок в'ється поміж травицею аж до Тікича.

Завезли цеглу, ліс. А хто буде його оберігати в степу? Час тривожний. І тоді попросилась Оксана.

Збудувала там землянку. Переїхала з усією сім'єю. Так Оксана Бондаренко першою почала обживати місце комуні.

Відтоді минули десятки літ. Нині рід Оксани Бондаренко міцно вкоренився на землі, її діти: Феня, Клава, Параска, Олексій, Ганна — повновладні господарі колгоспних ланів. І внуки, і правнуки, і праправнуки міцно, обома ногами стоять на землі. Більше 30 чоловік з династії Бондаренків трудяться в колгоспі «Здобуток Жовтня». Є тут і шофери, і механізатори, і тваринники, і виховательки...

Орден Трудового Червоного Прапора прикрашає груди дочки Оксани Ксенофонтівни — прославленої доярки артілі Ганни Митрофанівни.

Така доля хлібороба. Доля людини, яка своїми руками вирізьблює найвищий вінець творіння генія людського — джерело і символ життя на землі. У долі Оксани Бондаренко — доля мільйонів, яким радянська влада дала не тільки землю, а й щастя.

І колос зернистий по-новому пісню складає, пісню колективним господарям, які на землі своїх батьків і матерів вирощують небувалі врожаї, творять такі чудові справи, яких ще ніколи не бачив світ.

Земля, яка часом була матір'ю, а часом злою мачухою, назавжди втратила свою владу над хліборобом. Хлібороб відчув силу багатирську. Бо ця сила — це сила мільйонів, яка, як у фокусі, відбилася в емблемі нашого часу Серпа і Молота.

І ось вони гордо тримають колосся пшениці. Колосся життя, плід праці своєї.

Віталій — представник молодих хліборобів. А в Нестора Самойловича подекуди, мов поле гречкою пінястою, покрилась голова. Не одне поле засіяв Нестор Самойлович Корнійчук — агроном, нинішній-голова колгоспу, не одному струмку золотому пшениць дав життя. Віталій Назаренко теж агроном. Вожак сільських комуністів.

Колосся пшениць. Вітер перебирає стебла. Бринить, немов хто торкає по натягнутих струнах. І ніколи нікому не вирвати з їх рук колосся.

Нікому. Бо це життя. Вони зуміють постояти за нього, ці звичайні, скромні, прості хлібороби.

Колос і життя, хліб і мир — їх зброя, їх клич. Вони, як і мільйони таких же, недопустять, щоб куля земна, мов футбольний м'яч, була під ногами заокеанських генералів і президентів.

ЯКЩО ТРЕБА

Рашид Гулямов народився в Казані. Де тільки не кидала його доля! Був у Середній Азії, був на Кавказі, потім виховувався в Київському Дитячому будинку. Якось у газеті вичитав він про колгосп «Здобуток Жовтня» і вирішив подивитися, як то й справді там люди живуть. Приїхав. Став працювати та й прижився. Сподобалися йому шумливий Гірський Тікич, тихі, здобутківські вечори. А найбільше — кмітлива Марійка. Одружилися. Вже й двоє синів зустрічають кожного вечора свого батька з поля.

Рашид Гулямов — комбайнер. І якщо треба, то від світання до пізньої зорі не сходить з лану. Разом з Данилом Лазаровичем Данильчу-

ком він збирав кукурудзу. І впорали всю — одні, механізатори. Кожного дня збирали не мало, не багато — по дві норми. Ось чому й усмішка сяє в нього на обличчі.

Ще кілька років тому кукурудза була однією з трудомістких культур в колгоспі. Особливо важко було із збиранням. Ламали качани вручну.

Нині кукурудза — культура механізаторів. Повністю перейшов у руки механізаторів і вірний супутник кукурудзи — горох. Механізатори переобладнали сінокосарку так, що працює вона на збиранні гороху, немовби досконалий механізм на підприємстві.

А з якою любов'ю відзиваються люди про сільського умільця, колишнього зброяра Миколу Костянтиновича Карткова! Це він своїми руками монтував млин, повністю механізував тік. Це він переобладнав косарку для збирання гороху. А нині метикує над тим, щоб пристосувати для збирання гороху кінну гребку.

А скільки хороших справ зробили завідуючий майстернею Іван Андріянович Ковальчук, ковалі Михайло Гапонюк, Микола Мороз, електрослюсар Микола Жоломко і багато, багато інших.

Нині у колгоспі 15 автомашин, 11 тракторів, 6 бурякових, зернових і кукурудзозбиральних комбайнів.

А зайдіть у механічну майстерню. Індустрія кругом. Токарний, свердловальний верстати, багато іншого досконалого обладнання.

З кожним днем зростає технічна оснащеність колгоспу. Та інакше й не може бути. Таке наше життя. Такий наш шлях руху вперед.

Ще на зорі радянської влади Володимир Ілліч Ленін говорив, якби ми змогли постачити селу принаймні 100 тисяч тракторів, необхідну кількість машиністів, то мужик би обома руками проголосував за комунію.

Нині щороку промисловість постачає селу не 100 тисяч, а багато сотень тисяч найновіших марок тракторів та інших сільськогосподарських машин. І все це, як у краплі води, відображається у малесенькій клітинці нашої держави — колгоспі «Здобуток жовтня».

КВІТ ЯБЛУНЕВИЙ

А було це так. Якось у 1929 році до Федора Івановича Дубковецького зайшов Макар Андрійович Гоцик.

— «Вулик та бджола» називається ваше господарство. А де ж ваш мед?

— Немає. А ви що, хіба спеціаліст у цій справі?

— У графа Шувалова був колись пасічник. По пуду-півтора меду з вулика брав. Думаю, що не розучився.

І так колгосп прийняв колишнього графського наймита разом з його тринадцятьма вуликами. Через місяць Макар Андрійович відділив ще кілька роїв, згодом пасіка зроста майже втричі, та й збір меду виявився чудовим. Більше сорока пудів меду здав у колгоспну комору Макар Андрійович Гоцик.

218 Та не тільки хорошим пасічником виявився Макар Андрійович. Він був майстром на всі руки. Майстром квітчати землю.

Наступного року Макар Андрійович посіяв дички, заробив окуліровку, із вирощених його руками саджанців колгосп заклав перший у районі великий колективний сад. Не одні громи пронеслися над садом, своїми гусеницями ворожі танки карюжили молоді деревця та, зігріта теплом Макара Андрійовича, яблунева гілка знову розквітала.

Нині у колгоспі 67 гектарів саду.

Постарів, посивів Макар Андрійович. Вже на пенсії. Але справа його в надійних руках. Нині сад доглядають його син Михайло і молодий садовод Кузьма Васильович Мороз. Поруч із старим садом виріс молодий сад. А скільки дерев плодкових піднялося по вулицях, по садибах колгоспників!

У своїй книзі «На шляхах до комунізму» Федір Іванович Дубковецький писав, що джерел достатків у кожному колгоспі багато. Треба їх тільки знайти, і вони заб'ють, як водні струмені, що утворюють ріки і озера.

Росте у саду, як лопух, така рослина — ревінь. Здавалося б, яка з нього користь. А от Макар Андрійович придивився до нього і вирішив, що ця рослина може добре служити колгоспному господарству. Він почав робити з нього вино. І яке чудове вино, позаздрити можна! Тільки в цьому році з ревеню колгосп виготовив понад 22 тисячі літрів вина. А це вважає тисяч з двадцять карбованців доходу.

Ось що значить земля, коли до неї підходити по-господарськи.

РОВЕСНИЦЯ

Білокора берізка ніжно шепотить своїм листям, немовби пригадуючи минулі весни, минулі віки. Часто любить біля неї зупинятись Марія Федорівна, дочка Дубковецького. Тут пройшли її літа, минули

весни. Тут вона народилася на другий день після того, як був створений колгосп «Вулик і бджола». Звідси вона проводжала батька, матір у останню путь.

На п'яту річницю Жовтня — 7 листопада 1922 року на зборах незаможники ухвалили утворити в Тальному сільськогосподарському артіль.

Ось вони—перші засновники колгоспу, по шляху яких пішли тисячі хліборобів нашої країни: Федір Іванович Дубковецький, Микита Іванович Конфедерат, Онисим Іванович Рожко, Панфіл Яковенко, Іван Михайлович Пікула, Влас Панченко та інші. Всього 12 бідняцьких та червоноармійських родин увійшли в артіль. Назвали її «Вулик і бджола». Це був один з маяків соціалізму, який освітлював шлях нового життя, шлях визволення селянства від віковичних злиднів, сварок, голоду, холоду.

Нині в будинку, де жив Федір Іванович, створено колгоспний музей. Проходиш по кімнатах і немов би читаєш історію славного колись колективу, історію боротьби за світле прийдешнє.

Перша колгоспна весна 1923 року, перші успіхи і перші невдачі, першого колгоспного тракториста Федора Івановича Дубковецького.

13 квітня 1926 року Федір Іванович Дубковецький із станції Тального через все містечко до артілі провів перший колгоспний трактор. Сюди, в колгосп, як на екскурсію, приходили хлібороби, дивилися, як працює машина. Міряли борозну, мацали землю і навіть нюхали.

У 1929 році колгоспники вирішили назвати своє господарство іменем революції, яка принесла їм достаток і щастя, вивела їх на світлий шлях, дала їм життя — іменем Жовтня. Так з'явилося відоме тепер всюди ім'я — «Здобуток жовтня».

Минув рік, і в колгоспі з'явилися ще один трактор, молотарка. А вже навесні 1932 року в колгоспі почала працювати ціла тракторна бригада.

Швидко, мов ріка, проходив час. Минали щедрі колгоспні літа. Чотири колгоспні автомашини возили колгоспну продукцію в Умань, Київ і навіть Одесу. На колгоспних фермах надоювали багато молока. З'явилась своя хата-лабораторія.

У «Вулику та бджолі» колгоспники лише мріяли про стопудові врожаї зернових на всій площі посіву. А вже у 1935 — 38 роках середній врожай зернових був 18,5 центнера, на крут збирали по 255 центнерів цукрових буряків. І багата артіль, і ставав повноцінним трудодень. У 1939 році він, наприклад, складався з 3 кілогра-

мів зерна, 3 карбованців 50 копійок грішми. На трудодні видавали рибу, мед, яблука.

І тоді ж колгоспники вирішили по-новому будувати свої оселі. Вирішили споруджувати агромісто. Були закладені чотири будиночки. Біля одного з них, до якого мав перейти жити з родиною Дубковецький, посадили квіти.

Колгоспники будували, мріяли.

Та почалася війна. Чорні, пакарюжені, опалені машини, розбиті ферми — ось що залишилось після неї від всього того, що будувалось роками, що збиралось по краплині.

Йшов час, і, немов птиця фенікс, з попелу і з руїн піднімалося нове село, нове господарство. Воно стрімко йшло вгору.

Є чим гордитися сьогодні колгоспникам «Здобутка жовтня». Досить навести такі цифри: у цьому році — напередодні сорокаріччя, незважаючи на несприятливі погодні умови, колгосп зібрав з кожного гектара по 25,6 центнера пшениці, 26 центнерів гороху, 60 центнерів кукурудзи, 33,3 центнера проса, 14,8 центнера гречки, 27,2 центнера соняшників, 160 центнерів картоплі. На кожен гектар ріллі у колгоспі вироблено 18 центнерів зерна, в тому числі 8 центнерів кукурудзи, 5,23 центнера пшениці, 2,67 центнера гороху.

Є чим гордитися і тваринникам. На кожні сто гектарів угідь колгосп має по 25 корів, 81,2 голови свиней. Тільки державі продано молока на кожні сто гектарів угідь 307 центнерів, м'яса — 83 центнери.

Зросли і грошові доходи. Так, кожен гектар угідь в колгоспну касу приносить, майже 400 карбованців. Головним здобутком колгоспу є його люди. Люди, які творять багатства, вирощують високі врожаї, виробляють молоко, м'ясо.

Колгосп став справжньою школою виховання селянина. Школою комунізму. Тут вчаться господарювати всі, хто хоче мати достаток, сюди приїжджають вчитися друзі з різних країн світу. Ось альбом китайських друзів, ось запис гостей з Бидгощського воєводства Польської Народної Республіки. Ось фото — італійські селяни розмовляють з Федором Івановичем Дубковецьким. Ось Федір Іванович в гостях у чехословацьких та польських селян.

Уклін вам, руки хліборобські. Уклін тим, хто будував і хто буде нове життя, показує всьому світу шлях у майбуття. Шлях у завтрашній день.

Вона ще й досі чекає, може повернеться її Григорій... Часом прийде з роботи, відчинить хвіртку, а серце тьох-тьох. Може прийшов уже, вдома. Знімає кашкет, пальто. Вдивляється у фото сім'ї.

— Іч, які вже повиростали синочки.

Стрепенеться. Рвучко відкриває двері, а назустріч — пуста. Тихо-тихо, аж дзвенить. Тільки великий білий кіт мурличе біля ніг.

Григорійку, рідний, де ти? Де ви, лебедики? На яких землях-дорогах розкидала вас війна? Хто закрив вам очі в передсмертний час?

Коли виряджала Григорія в бій, Анатолію йшов тільки другий рік. Петро ж подавав про себе знати, стукав під материнським серцем. Пішов Григорій на війну і не повернувся.

А вона чекала. Сиnam розповідала. Який-то в них батько сильний, великий. Кращим їздовим колгоспу був.

— А який він, мамо? Хоч портрет знайди.

Єдина фотокарточка, де вони були разом, пропала під час війни. А це недавно в родички далекої відшукала фото Григорія. Збільшила його, а потім увечері принесла нишком, прибрала рушниками і стала чекати синів з роботи. Святкова, зворушена, немовби сам батько повернувся.

Ось і сини. Підвела.

— Оце ваш батько.

Молодий, чубатий. Іскринки в очах, усмішка застигла на устах. Довго стояли хлопці. Довго-довго. А потім зирк на матір, на скроні її посивілі, до руки вузлуваті, висохлі. І тихо озвався Анатолій:

— Мамо, мамо! Чого він такий «молодий, а ти така старенька?

— Та й я ж колись була молодою, — видавила. — Відтоді вже двадцять весен пройшло.

Діти, діти. Хто вам повідає про недоспані ночі, про ті хвилини, які карбували сріблом чорні коси?

Шумить, вирує Гірський Тікич. Напружено гуде турбіна, даючи життя електромоторам, освітлюючи хати, вулиці. Свій біль і притамовану ніжність жінки приховують під екзальтованою стійкістю. Вони ходять, говорять, сміються з відкритою раною в грудях. Вони живуть, а на серці запеклася кров.

Сини. Росли, сміялися. І вашому щастю ріділа мати. Це заради вас вона недосипала ночей, заради вас дні і ночі працювала в полі, будівництві ГЕС, заради вас, заради миру на землі. Це заради вас залишилась вона журавкою, вірною своєму першому коханню. Часто,

повертаючись з роботи, Текля розмовляла в думках з тобою, Григорію. Ділилася своїми горестями і радощами. Це вона тобі першому повідала, що в той суворий голодний рік колгосп заклав фундамент майбутньої ГЕС. А Текля носила щебінь, пісок, цемент.

Це вона повідала тобі, як колгоспний умілець В'ячеслав Йосипович Шефель сам виготовив турбіну. З ткацького верстата зробив вал турбіни, з ствола 155-міліметрової трофейної німецької гармати — напрямний підшипник, а шарикопідшипник виготовив з деталей танкової башти. Пригодилися на ГЕС і розбиті автомашини, гарматні лафети, рами тягачів.

Своїми руками хлібороби зброю переплавляли на орало.

Ніколи Текля не затримувалася в селі допізна. Тільки 24 вересня 1947 року вона довго не приходила додому. Це був день колгоспного свята. День відкриття колгоспної ГЕС.

Федір Іванович Дубковецький відкрив заслінки камери, і старий Тікич завирував, загомонів. Голос його відбився сяйвом електричним по всьому селу. Люди плакали від радості. Плакали і раділи. Бо ж чи є на світі більша радість за радість перемоги? Над «Здобутком жовтня» до пізньої ночі пурхали легкокрилими птахами дзвінки пісні. І майже до самого ранку Текля розмовляла з тобою, Григорію. Ділилася своєю радістю, своїми мріями.

Електричне сяйво, шум редуктора настільки зачарував її, що вона вирішила назавжди пов'язати своє життя з ГЕС. Почала вчитися. Стала електриком. І ось уже скільки років Текля Кіндратівна Осичнюк працює змінним електриком на ГЕС. Разом з нею трудяться — Марія Петрівна Войченко та Ілько Трифонович Янчун.

Їх троє. Вони стоять біля енергетичного серця колгоспу. Вже давним-давно встановлені нові заводські турбіни. Змонтовано новий щит. А для Теклі Кіндратівни здається, що це вчора Федір Іванович Дубковецький включив рубильник.

На ГЕС дві турбіни. Одна на 120 кіловат, інша — 200.

Пульс їх відчутний в усіх закутках колгоспного господарства. Важко тепер навіть уявити колгосп без електрики. Понад 100 електромоторів рухають верстати, зерноочисні, кормопереробні машини. Електрика доїть корів. Електрика переробляє зерно на борошно. Електрика освітлює хати колгоспників, вулиці, громадські приміщення.

— Сільськогосподарська артіль, — говорив Ф.І. Дубковецький, — це краплина, в якій відсвічується сонце Жовтня. І що прозоріша, чистіша ця краплина, то яскравіше відбивається в ній сонце.

А особливо яскраво відбилось воно у сьйві електричних вогнів, у щасті простої жінки, у сьйві наших перемог.

Того дня Текля Кіндратівна не відходила від радіо. Слухала. І сльози мимоволі спадали крупними каплями.

Слухала, як сини країни Комунізму — чуваш і українець — штурували космічну безвість.

Адже тут була і її праця. Адже її праця була тими краплинами палива, які рухали ракету космонавтів у небесній високості. І вона закладала підвалини соціалізму, тієї великої стартової площадки для штурму космосу.

Адже подвиг Ніколаєва і Поповича був пам'ятником і йому, Григорію, тим, хто в суворі дні Вітчизняної війни закривав амбразури дзотів, тим, хто йшов в атаку, тим, хто лежить у братських могилах, хто віддав своє, життя, щоб жили люди на землі, щоб вони могли мріяти, радуватися, квітчати землю, підкоряти космос.

Це був пам'ятник вам, руки материнські, вашому великому сердцю матері, дружини.

Пережите ніколи не забувається. Особливо коли долітає звістка про тих, за рубежем. Дзвін литавр, барабанный дріб, прославлення стійкості солдат, які, не задумуючись, віддавали життя за фюрера і на кожному кроці — як солодко вмирати за велику Німеччину.

Не корчіть з себе коміків, панове! Ви оспівуєте війну, де так солодко і так прекрасно вмирати.

Брехня! Всі, хто був під загрозою смерті, скажуть вам, що смерть ніколи не була ні солодкою, ні прекрасною.

Це вам вона солодка — любителі чужих смертей. Це вам подобається окопний дух, щоб у закривавленій воді ловити рибку золоту.

Сонце, засвічене Жовтнем, сонце, яке так ласкаво оберігають руки материнські Теклі Кіндратівни і мільйонів таких же простих трудівниць і трудівників, на згасити. Воно світить людям — і що не рік, то щедріше, тепліше.

В. СИМОНЕНКО,

П. ЖУК, І. ОСАДЧИЙ

Газ. «Молодь Черкащини»,

7 листопада, 1962 р.

Якщо застосувати призабуту нині термінологію, то можна сказати, що Захару Архиповичу «на роду написано» стати засновником династії хліборобів. Навіть у ті грізні роки, коли будівельники ставали мінерами, а хлібороби замість плуга брали в мозолясті руки автомати, Захар Архипович воював з ворогом на тракторі. У війни завжди дві руки — однією вона руйнує і вбиває, другою — сіє голод. І зламати їй хребта можна лише тоді, коли вхопиш її за обидві, однаково страшні і смертоносні руки.

Захар Архипович Феценко тоді керував тракторною бригадою. А про те, що це був-таки другий фронт, можуть сказати і Маша Василенко, і Олександра Педан, і багато інших самовідданих трудівників, які виконували свій громадянський обов'язок не в башті танка, а за кермом його рідного брата — трактора. Це завдяки їх праці колосилися ниви в той час, коли хлібороби пішли бити ворога.

Годі й говорити про те, як важко доводилось тоді трактористам. Адже сталеві коні просили і запчастин, і пального, а діставати їх було не легше, ніж «язика» на передовій. Та всі ці труднощі вже позаду, хоч від них і лишилися рубці на тілах людей і на тілі землі.

— Родина у нас споконвіку селянська, хліборобська, — з гордістю розповідає ветеран праці. — І діди і прадіди мої орали і засівали землю. Правда, без вихвалень скажу, що їм усім разом і не снилося стільки землі, скільки виорав і засіяв я. Вони зі своїми шкапами надривалися на своїх 2 — 3 десятинах. А в мене он скільки землі. За 24 роки виорав її і засіяв більше 20 тисяч гектарів.

Та й хата в Захара Архиповича така, про яку предки його і мріяти не могли. Добротна, висока, світла, не з глиняною долівкою, а на помості. Навколо будинку шумить молодий сад, випестуваний дбайливими руками. А Марія Анастасівна — дружина господаря — порається вже не біля печі, а біля газової плити. Сім'я у них, як кажуть, дай боже кожному — і дружна, і роботяща, і в артілі Феценків поважають. Про це, зокрема, свідчать і їх трудові трофеї, і теплота, з якою люди говорять про них.

Захар Архипович і Марія Анастасівна виховали дев'ятеро дітей.

— Без колгоспу з такою сім'єю нас так обсіли б злидні, що й сонця ясного не бачили б, — мовила господиня. — А зараз байдуже. Є хліб, є й дохліба. Старші вже сп'ялися на ноги, а меншеньким одна дорога — в школу і клопіт один — наука.

Справді, старші діти вже «сп'ялися» на ноги. Син Василь пішов батьковою дорогою і зараз користується заслуженою славою кращого механізатора у колгоспі і районі. Цього літа він виростив добрячий — по 106 центнерів з гектара — врожай кукурудзи на 60 гектарах. Разом з дружиною Марією і, звичайно, з допомогою рідного колгоспу поставив гарну хату. Але застати його в своїй домівці в гарячу пору других жнив практично справа безнадійна.

— Приходьте після одинадцятої години вечора, — запросив Василь нас у гості, коли нам таки вдалося впіймати його в полі — він своїм «Беларусом» возив качани з поля на тік. — Раніше ніяк не можу, — ніби вибачаючись, усміхнувся механізатор.

Не менше клопоту і в його дружини Марії. Адже їй треба доглянути маленьких Світлану та Валю і по господарству впоратися та й до підручників хоч одним оком глянути — вона студентка — заочниця Тальянського зоотехнікуму.

Найстарша дочка Фещенків, Віра теж обрала собі цікаву й клопітку роботу — вона свинарка. А Ліда і Надя пішли по «кукурудзяній лінії». З Лідєю ми зустрілися на току біля артільного амбара. Разом зі своїми щбетливими подругами вона очищала кукурудзяні качани. Комсомольсько-молодіжна ланка Каті Василенко, в якій працює Ліда, в цьому році боролася за 100 центнерів качанистої з гектара. І, треба сказати, дівчата не осоромилися — плоди їх самовідданої праці лягли в артільні засіки ваговитими качанами.

І якщо Захара Архиповича та Марію Анастасівну щиро поважають односельці, то не лише за їх працю. Поважають їх і за те, що виховали вони таких працюючих, щирих серцем і щедрих душею дітей. Вони, ці діти, зараз приймають від них естафету труда, беруть в свої руки велике колгоспне господарство. І ветерани колгоспу, ті, хто сорок років тому засновував разом з Ф.І. Дубковецьким перший на Україні сільськогосподарський колектив, можуть бути спокійними — естафету від них приймають надійні, працюючі і чесні руки. Вони помножать багатство і трудову славу «Здобутку жовтня».

Ми трохи познайомили читачів з тими Фещенками, які вже ступили на самостійну життєву дорогу. А є ж у хаті Захара Архиповича і

такі, яким ще рано братися за кермо трактора чи одягати спецівку тваринника. Сором'язливий восьмикласник Володя тільки-но повернувся зі школи, і батько переглядає його щоденник:

— Чим порадуєш, сину?

Радіти є з чого: хлопець — старанний учень. Готуючи уроки, змагаючись з неслухняними цифрами, він бачить той день, коли, як тато і старший брат Василь, поведе колгоспними ланами сталевого коня

Четвертокласниця Оленка, можливо, стане художницею. У всякому разі у її менших сестричок Галі і Зіни аж блищать від захоплення і заздрості оченята, коли Оленка розкриває свій зошит для малювання. Але не будемо гадати наперед. Ким не стане дівчинка, ми впевнені в головному — доля в неї буде світла, а її серце таке ж щире, як і в її батьків. Виросте і вона, і її менші сестри, оберуть собі по серцю роботу і стануть в своїй справі не замінимими майстрами, бо виховувалися вони в хорошій радянській сім'ї.

Сім'я Феценків — звичайна, так би мовити, типова сучасна сім'я українського селянина. Дід Захара Архиповича, Григорій, мав 8 дітей, ледве-ледве зводив кінці з кінцями і до самої старості так і не попрощався з нуждою та нестатками. Доля його внуків і правнуків, дякуючи Радянській владі, стала світлою і щедрою на радість. Звісно, що не скрізь і не завжди дорога, була заслана трояндами, бо по всякому доводилося на довгій життєвій ниві. Але є одне, найважливіше, і воно окрилює людину, робить її щасливою — це свідомість того, що ти господар своєї долі, що ти людина, і що твоя праця необхідна рідній Вітчизні.

Праця Феценків — велика праця, бо вона є часткою тієї сили, що утверджує нове життя на нашій землі.

В. СИМОНЕНКО,
П. ЖУК, І. ОСАДЧИЙ
Газ. «Молодь Черкащини»,
14 листопада, 1962 р.

Зараз, коли вже вгамувалися полемічні пристрасті, а читачі одержали можливість познайомитися не лише з критичними сентенціями, а й з творчістю Івана Драча, — зараз уже рідко хто сумнівається в тому, що поріг храму української поезії переступив своєрідний та багатообіцяючий таланти. Якщо музу Івана Драча не заколисає поблажливість критичних няньок і не оглушить майже базарний лемент деяких любителів бачити у всьому сенсацію, ми матимемо поета, книги якого збагачуватимуть наш мозок і розширюватимуть духовні обрії літератури та читачів. У всякому разі його перша книга «Соняшник», яка щойно вийшла у Держлітвидав і вже зникла з полиць книжкових магазинів, дає всі підстави для таких надій.

Незважаючи на те, що І. Драча раз у раз зараховують до одної «школи» з М. Вінграновським, я особисто не бачу ніякої схожості між ними. Крім тієї, зрозуміло, що обидва вони талановиті поети. Поезія М. Вінграновського стихійніша, емоційно енергійніша і, можливо, тому багатослівніша, ніж Драчева. Іван Драч у своїх творах досить-таки врівноважений, ріка його почуттів глибока і часто-густо могутня, але стихійними повеннями загрожує дуже рідко. А в таких віршах, як «Небо моїх надій», вона закута в бетонні береги.

Ті критерії, з якими молодий поет підходить сам до себе, — високі і багато до чого зобов'язують. Вимогливістю і усвідомленням своєї відповідальності перед культурою рідного народу дихає, скажімо, його симфонія «Смерть Шевченка».

Поет став морем.

Далеч степова,

І хмарочоси, й гори — ним залиті.

Бунтують хвилі — думи і слова,

І сонце генія над ним стоїть в зеніті...

Коли домовину з прахом українського гіганта беруть на плечі Шекспір, «буряний Бетховен», «гарячо-мудрий Пушкін» та Гойя і йдуть з нею в кругосвітній похорон, то це зовсім не від бажання ав-

тора похизуватися своєю ерудицією чи намагання створити так званий «інтелектуальний колорит». Це, по-перше, гарячий протест проти спроб принизити Кобзаря і зробити його домашнім, хатнім пророком. А по-друге, — і це на менш важливо! — поетичний і сильний протест проти хуторянства в мистецтві взагалі і в поезії зокрема. І, можливо, саме через це історичний твір звучить сьогодні так по-сучасному і являє інтерес не тільки для шевченкознавців, а й для широкого загалу любителів поезії.

228 Іван Драч багато й охоче пише про мистецтво, науку, літературу. Це добре, але в цьому ж може приховуватися і загроза «зенциклопедитися». В тих віршах, які торкаються згаданих тем, Іван Драч передусім цікавий як гарячий опонент літературного снобізму і палкий проповідник гуманістичних начал мистецтва і науки.

*Атомні сльози течуть в імлі
На чистий пензель солоною правдою...
Він сам — геніальна сльоза землі
В штанях, замурзаних райдугою!*

Це — про Пікассо. І, по-моєму, краще про цього художника навряд чи скажеш. Принаймні досі я не чув. Про Врубеля І. Драч сказав теж вагомо і опукло:

*Він суть пізнав. Він розтинав основу,
Відкинувши ледачу простоту,
І барви дихали п'янким болиголовом,
І бризки сонця стигли на льоту.*

Звичайно, не можна звужувати ідейний виднокіл цих творів тільки отим «про Пікассо», «про Врубеля». Це і про смисл мистецтва, і про значення творчості, і проти ледачої простоти, що на протилежність простоті великій і справжній породжується лінивим розумом.

В «Етюді поколінь», що присвячений світлій пам'яті академіка О.І. Білецького, ми бачимо І. Драча замисленим над тим, що завжди хвилювало і хвилюватиме юність, — над сутністю скороминущого життя людського, над обов'язком індивіда перед народом і часом.

*Умирають майстри...
Сплять монархи труда.
Зріє черга велика
До незайнятих тронів
крізь думи густі.
Підмайстри мого віку!*

*Я ваші ридання покликав,
Щоб на цвинтарі чолами підрости...*

Навряд чи такий заклик вихопився б з уст запеклого реформатора і ворога всяких традицій, хоч саме це інкримінують Іванові Драчу деякі суворі судді. Коли людина іде «підростати чолом» до великих людей, до вірних синів і слуг народу, підозрівати її в тому, що вона хоче зруйнувати зроблене ними, просто комічно. Коли поет жадібно п'є з келиха знання, коли він до шаленства любить культуру рідного народу і закохано милується її здобутками, то який же він в біса «новатор» в тому фальшивому значенні слова, яким наповнили його зараз?

Новаторство, коли воно справжнє, ніколи не було і не буде руйнівною силою. Воно — глибоко природне і закономірне, як естафета поколінь. На досвіді митців минулого виростають справжні новатори, і їх поява не несе будь-якої загрози праці попередників. Так не тільки в мистецтві. У фізиці Ейнштейн і Курчатов не вчинили ніякої диверсії проти Архімеда, хоч і не стали в двадцятому столітті відкривати закон Архімеда.

В сучасній українській поезії є Тичина, Рильський, Плужник, Малишко, Сосюра. Впевнено штурмують її вершини Ліна Костенко і Дмитро Павличко, а за ними цілий батальйон молодих та завзятих. В першій шерензі цих «атакуючих» іде й Іван Драч.

Боятися цієї «навали» смішно, бо в літературі немає крісел, штати в ній не затверджуються, і ніхто не посяде в ній чужого місця. А те, що молоді поети «не такі», як інші, — то це ж якраз і добре!

Приємними несподіванками були для мене в книзі І. Драча «Балада про випрані штани», «Балада про дівочі перса», «Солов'їний етюд», які спростували уявлення про одноплановість його поетичної палітри. Глибока людська драма постає у прекрасному вірші «Дві сестри» — розповіді про двоє обікрадених життів.

Стань!

Подумай!

Скільки доль забутих

Навіть не спиналося на ноги.

Непомічена прийшла людина,

Непоміченою тихо вмерла.

Стань! Тяжка провина безневинна

Над тобою крила розпростерла.

Ці слова, повні болю і муки, може підказати лише чиста громадян-

ська совість, глибоке усвідомлення своєї відповідальності за все, що діється на нашій землі, і, зрозуміло, такі слова нашіптує ще й любов до людей.

У книзі Івана Драча «Соняшник» надибалося кілька слабких віршів, але — всупереч прогнозам критиків— жодного безнадійно туманного чи просто незрозумілого.

Ще хотілося сказати тут кілька слів не про самого поета, а про тих, що мітингують навколо його імені, і нікого, крім нього, не визнають. Те, що Іван Драч хороший поет, безсумнівно, як і те, що до нього теж були поети, які с'як-так писали геніальні вірші. Той, хто «не визнає» їх, може поспівчувати самому собі. На тільки тому, що він обкрадає себе, а й тому, що його «пристрасна любов» до Драча не викличе взаємності. Глибокомисляча людина, яка любить поезію і мистецтво, а не лише свої вірші, ніколи не дозволить крикунам поставити себе в смішне становище божка. Не дозволить цього й Іван Драч — поет, в якого є важливіша робота, ніж ворожба над тим, яке місце відведеться йому в поезії.

В. СИМОНЕНКО

Газ. «Молодь Черкащини»,

№ 143, 30 листопада 1962 р., арк. 2 — 4.

Протягом двох-трьох років на Україні, вірніше на сторінках літературно-мистецької української преси, велося чимало розмов про естафету поколінь, про обов'язки дітей перед батьками і т. д. Були й відверті спроби звинуватити сучасну молодь в тому, що вона нібито не виправдує сподіванок старших, бо навіть охолола до громадського життя. Але поки точилися ці дискусії, юність робила свою справу — піднімала цілину, перегороджувала греблями ріки, будувала шахти і домни. Діти приймали естафету революції від батьків. Сини вивчали досвід батьків і прагнули піти далі. Так, саме піти далі, бо обов'язок молодих перед старшими якраз і полягає в тому, щоб продовжувати їх справу.

Звичайно, крім громадянських, є ще й морально-побутові обов'язки. Про них, зокрема, дуже добре нагадує талановитий роман Бориса Антоненка-Давидовича «За ширмою», опублікований наприкінці позаминулого року. Про це ж хотіли сказати і ялтинські кіномитці у своєму фільмі «Десять є син». Батька гнітить тяжке горе — син по суті зрікся його і не знаходить часу навіть для коротенької листівки. Горе старого чоловіка хочуть розрадити добрі і щирі люди, що живуть поруч з ним. Одні знаходять просто тепле слово, інші пропонують нову квартиру, а інші співчутливо змахують непрохану сльозу. У всьому цьому, зрозуміло, є чимала доза зовнішньої правдивості і правдоподібності, бо люди наші таки справді чулі та сердечні.

Глибоке особисте горе в людини може бути й тоді, коли вона не знає матеріальних нестатків, коли вона користується заслуженою любов'ю і пошаною друзів та односельців. І дуже добре, що ялтинські кіномитці не збилися на фальшиво-плакатний штамп: син зрікся батька, але старого оточила увагою місцева профспілкова організація, над ним «взяли шефство» піонери місцевої школи, і він щасливо доживає свій вік в оточенні чужих онуків. Можливо, саме в тому, що ялтинці прагнули відійти і відійшли від цієї докучливої схеми, якраз і є найсильніша риса їхнього фільму. Очевидно, цим

же він привертає увагу чималого контингенту глядачів. Але є в фільмі і дуже суттєві промахи, котрі не дозволяють йому стати помітним явищем у нашому кіномистецтві. Про них трохи далі.

Можливо, я трохи суб'єктивний, але мені здається, що картина тримається ось на чому; на увазі до людини, на щирому співчутті людському горю. Іноді навіть здається, що автори фільму тільки того й прагнули, щоб викликати співчуття глядача, часом і «викачати» з нього сльозу. Прийом цей не заборонений, але він не з найкращих.

У великого мистецтва є одна вічна заповідь: любов — рідна і рідна сестра ненависті. Це елементарно — щоб любити життя, треба ненавидіти смерть; щоб любити людей, треба ненавидіти міщанських тварюк. І лише тоді, коли підтекстом любові є ненависть, тоді ця любов — велика, прекрасна і справжня. Любов без ненависті все одно, що людина без статі.

Не буду казати, що ялтинські кіномитці не знали цієї абеткової істини, але беруся сказати, що вони в своєму фільмі дуже часто забували її. Тому фільм в кінцевому своєму звучанні вийшов благо-гально-сентиментальним. Немає ніякої фальші в тому, що батько вірить синові до кінця, він і повинен вірити, інакше не був би батьком. Але невже художник може сподіватися, що йому вдасться розчулити обивателя, апелюючи до його совісті?! Це дуже і дуже наївно. Тут потрібні не благання, а щось інше.

Другою не менш серйозною вадою фільму «Десь є син» видається мені те, що герої фільму або мають дуже невиразні біографії, або взагалі їх не мають. Короткі екскурси в минуле не можуть заповнити цієї прогалини, бо в художньому творі потрібна біографія характерів, а не витяги з протоколу життя. Про невдячного сина глядач знає тільки те, що його звати Віктором, що він уміє непогано бренькати на гітарі та й годі. Чому, де і коли він втратив елементарну порядність — про це навіть здогадуватися не можна. Хоч Віктор і не з'являється в фільмі, але характер його повинен там бути. Його, на жаль, немає, і це не на користь твору.

Ще менше, ніж про таємничого Віктора, ми знаємо і про багатьох інших персонажів, хоч вони й мелькають на екрані. І забута ним кохана, і поранений моряк — лише силуети, бо характери їхні не мають біографій. Тут навмисне нічого не сказано ні про гру акторів, ні про окремі вдачі режисера та оператора, котрий полюбляє ефектні зйомки, хоч вони й не завжди вдалі. Хотілося зосередити увагу на головному, на тому, чому фільм «Десь є син» не став значущим тво-

ром, хоч його й робили здібні люди, Ми часто суворо судимо режисера і акторів, забуваючи, що принаймні половину вини треба покласти на літературну першооснову фільму, а відтак на сценариста.

Певна річ, дехто з тих глядачів, що особливо близько до серця сприйняли цей фільм, може закинути мені, що, мовляв, я підійшов до фільму з надто суворою міркою і багато зажадав від його авторів. Але справжнє мистецтво завжди вимагає багато, і нам теж треба прагнути міряти великою художницькою міркою, а не обмежуватися дилетантськими вигуками на зразок: «Цей фільм дуже потрібний!». Найбільше нам потрібні талановиті кінотвори, які б відбивали багатство душі та інтелекту радянської людини.

В. СИМОНЕНКО

*Газ. «Черкаська правда»,
№ 19, 23 січня 1963 р., арк. 3*

Коли вони принесли заяву в ЗАГС, їй було 17, а йому 18 років. Вони так гаряче кохалися, що докази і перестороги батьків не справляли на них ніякого враження.

— Ми вже дорослі, і не втручайтеся в наше особисте життя!

— Я кохаю її навіки, — присягався Віктор Маріїній мамі.

— Я не можу жити без Віктора, — атакувала її з другого боку закохана до нестями донька.

Батьки були не з тих похмурих і свавільних тиранів, що розбивають юні серця. Вони вирішили не заважати молодят — хай, мовляв, будують міцну, здорову, щасливу сім'ю.

Коли вже був визначений день весілля, наречені вирішили сходити на танці. В суєті танцзалу Марії раптом засяяли дві зірки. Ці зірки виявилися очима і належали вони... Анатолію Н. Вона забула, що «не може жити без Віктора», і закохалася в Анатолія. Закохалася міцно і назавжди. Глибока любов до Віктора перетворилася в ненависть, бо він переступив їй дорогу до щастя. Вона готувалася стати матір'ю його дитини, отже, Анатолій так і залишався мрією.

Переді мною лежить Маріїн лист на десяти аркушах в клітинку. Зараз їй 19 років. Вона живе з Віктором, але кохає іншого. Віктор теж кохає іншу. Єдине, що тримає їхню сім'ю, — це маленька Світлана, якій незабаром буде два роки. Важко не тільки виправдати, але й зрозуміти легковажність Марії та Віктора. Чи думали вони, йдучи до ЗАГСУ, що це — назавжди? Чи знали вони і чи розуміли, що одружуються не для того, щоб мати постійного партнера для танців і кіно? Чи ворухнулася в них хоч одна думка про те, що, переступаючи поріг спільної квартири, обоє вони взяли на себе великі і, чесно кажучи, нелегкі обов'язки перед суспільством, перед майбутніми дітьми, одне перед одним і, зрештою, кожне перед собою?

Навряд. Я чомусь певен, що шлюб ввижався їм затишним куточком, де вони тільки й робитимуть, що воркуватимуть, ніби голуб та голубка. Не згубити своє почуття в хащах побутових дріб'язків,

пронести його через усе життя світлим і незаплямованим — це не так вже й легко, як здається багатьом нашим письменникам і кіномитцям, а разом з ними і тим, хто вірить у солоденькі і нікчемні побрехеньки про кохання. На мою думку, бездумні твори, особливо фільми про любов — це злочин проти юності, бо вони відучують думати і привчають легковажити коханням.

Я не схильний судити суворо ні Марію, ні Віктора. Їх просто жаль. Обое вони стали жертвою власної легковажності, і життя вже суворо покарало їх. Невідомо, чи розлучаться вони чи ні. Якщо розлучаться, то в маленької Світлани буде зовсім не те дитинство, якого вона варта. Якщо ні, то Світлані теж не солодко доведеться. Чутливу дитячу душу ранимуть нескінченні сварки, нескінченна напруженість в сім'ї. Нарешті, яке це горе — збагнути, що двоє найдорожчих у світі людей ненавидять одне одного! А рано чи пізно дитина це збагне.

Часом деякі доморощені моралісти закликають в ім'я дітей будь-якою ціною берегти сім'ю. Жертвувати власним щастям задля щастя дітей — це звучить красиво й ефектно. Але в той же час, що може бути аморальнішим, ніж «мирне співіснування» двох зовсім чужих людей, ніж сім'я, побудована на лицемірстві? Це жадливо і огидно — ціле життя для стороннього ока розігрувати щасливу пару, жити в одній квартирі з ненависною людиною і думати про іншу.

Життя — це не учнівський зшиток, помилки в ньому виправляються болісно і важко. Краще, звичайно, їх не робити. Краще, коли людина хоч трішечки дивиться вперед і думає про майбутнє, а не безвільно пливе за течією.

Тому хочеться відповісти Тані Орловій з Чигирина: дорога людино! Це дуже добре, що ви розібралися в своїх почуттях до того, як зважитися на серйозний крок. Звичайно, зараз вам нелегко. Але хіба легше було б, якби ви зрозуміли, що за людина Толя після того, як стали його дружиною? Ваше життя тільки починається. Можливо, попереду вас чекає велике, справжнє, світле кохання, яке приносить людині щастя, а не біль.

Звичайно, прикро, що деякі товариші по роботі про ваше горе шепчуться по різних закутках. Можна сказати, що такі шептуни не варті доброго слова. Зважати на їхні плітки не варто.

Те ж саме можна сказати і нашій юній адресатці з Золотоноші, що підписала свого листа ініціалами П.І.Н. Можливо, драма Марії та Віктора змусить замислитися і когось іншого.

Очевидно, той, хто сподівався знайти якісь «рецепти» в цій невеличкій статті, розчарується. Але ж немає ніяких раз і назавжди встановлених еталонів. Життя таке розмаїте, таке багате, характери в людей настільки різні, що було б просто смішно прописувати якісь певні «ліки від серцевних недугів». Кожна людина — господар своєї долі і свого серця. Кожна людина повинна берегти своє кохання, як свяtinю. Кохання робить людей прекрасними і щасливими, якщо вони не розтринькують його на дрібниці.

В. СИМОНЕНКО

Газ. «Молодь Черкащини»,
№18, 10 лютого 1963, арк. 2.

Тим, хто знав життєрадісного, сповненого сил і енергії, студента Вітю Лонгінова, звістка про його загибель здалася дикою нісенітницею. Не вкладалося в голову, що його вже нема. Лише кілька годин тому він ще говорив, сміявся, мріяв, жартував і раптом про нього вже треба говорити «був». Людина ще не ступила на поріг зрілості, ще не зробила сотої долі того, що могла зробити, і вже її немає. Це справді жорстоко і дико, і страшна не сама смерть, а безглуздість її...

Того вечора Вітя разом з своїм братом Сергієм прийшов на станцію. З ними був Сергіїв друг і однокурсник Петро Букович. Супутником хлопців був ще й добрий настрій — адже брати не бачилися два роки і мали про що поговорити, чим поділитися. Два дні збігли швидко і непомітно. Тепер Віктор збирався провідати матір, а Сергій їхав у гості в Білорусію до рідні Буковича.

Хлопці поставили чемодани на пероні.

— Побудьте тут, а я візьму квитки, — мовив Віктор.

Він зайшов у тісне станційне приміщення і попрямував до гурту людей, що збилися біля каси.

— Скажіть, будь ласка, хто останній?

Віктора зміряло кілька байдужих поглядів, але відповіді хлопець не дочекався. Він запитав знову. Знову мовчання. Віктор запитав утретє — запитав чємно, хоч в голосі його, можливо, і ворухнулося цілком зрозуміле роздратування.

— Ти бачиш який культурний! — раптом бевкнув гевал, що стояв попереду і брутально вилаявся. — А в морду не хочеш?

Кілька чоловік вхопили Віктора, задихали на нього самогонным перегаром і потягли на перон.

— Бий стилягу! — репетував Крижанівський.

Ціла зграя п'яниць озвіріло накинулася на ні в чому не винну людину. Били тільки за те, що хлопець чємно звернувся до них. Але хто міг думати, що перед ним не люди і що ввічливість може розбудити в них тваринну лють?

На допомогу Віктору кинулися Сергій і Петро, але табун хуліганів оточив і відтиснув їх. Трьох студентів били більше десятка хуліганів. Били на очах байдужих працівників станції, били під поглядами десятків пасажирів — прямо на пероні.

Не будемо говорити, як це підло і боягузливо — нападати вдесьтох на трьох. Хулігани ніколи не відзначаються сміливістю, вони завжди стають сумирними і тихими, коли наткнуться на силу. Але тут сила була на їхньому боці. І ще в них була союзниця — кам'яна байдужість людей, на очах яких чинився злочин.

Віктора вбили на пероні. Підло і боягузливо наніс йому чотири ножові рани колишній комсомолец Василь Хитрий. Він по-кошачому підкрадався до жертви, «штрикав» ножом і знову відходив убік, чекаючи нового слушного моменту.

Нині вбивця і учасники цього зухвалоного злочину все валять на горілку. Мовляв, до чого вона не доведе. Але тоді в Хитрого ще вистачило розуму скочити в поїзд, викинути ножа, переодягтися. Затримали його лише через місяць в Донбасі. Якщо вбивцю і мучило щось цей час, то це страх за власну шкіру, адже він добре розумів, що за такі витівки по голівці не поглядять.

Віктор помер від ран у кузові випадкової машини, коли його везли в лікарню. Але перед ним завинив не тільки вбивця Хитрий. Коли хлопець стікав кров'ю, до нього навіть не підійшов ніхто з тих, що бачили цю трагедію. Паралізовані байдужістю манекени намагалися робити вигляд, ніби нічого не сталося. Тільки одна невідома жінка на хвилину вискочила з транзитного поїзда і сьак-так нашвидкоруч перев'язала йому рани. Ім'я цієї людини ніхто не знає, але про неї можна сказати більше хорошого, ніж про всіх тих, що ховали очі в куток і прикидалися, ніби нічого не бачать.

Віктор Лонгінов був гарною і щирою людиною. Він мав прекрасну мету — хотів стати хірургом. Три роки хлопець працював рядовим санітаром у лікарні, щоб ще до вступу в інститут скласти певну уяву про майбутню професію. Друзі по роботі і навчанню бачили в ньому пристрасну, закохану натуру.

Смерть таких людей, як Віктор Лонгінов, — це тяжка втрата не лише для його хворої матері та родичів. Це важка і болісна втрата для суспільства. І коли ми судимо вбивців, то робимо це і від імені сотень тих людей, яким хірург Лонгінов врятував би життя своїм скальпелем, від імені тих, кому він повернув би здоров'я і подарував сотні сонячних днів. Це говориться не для того, щоб про-

будити почуття помсти до вбивць, а для того, щоб байдужі парализовані душі зрозуміли, що смерть кожної хорошої людини — це втрата і для них самих. Якби вони не допустили цієї трагедії, то врятували б не лише Віктора, а й свою людську гідність.

Хто ж убивці Віктора? Як це не прикро, але серед злочинців — кілька комсомольців. Вони вчилися в нашій школі, користувалися всіма благами, які дає наше суспільство людині. Вони, зрозуміло, не народилися хуліганами, але поблажливість та байдужість до їхніх витівок розбестили цих людей.

У Монастирищі на вокзалі всі бачили цю п'яну ватагу. Бачили, як «божий чоловік» пресвітер баптистської секти з селища Цибулів Євдоким Борцюх тинявся по перону з пузатим бутлем самогону і частував усіх підряд.

— Пийте за щасливу дорогу мого сина! — приказував цей запеклий прихильник тверезості. — На здоров'я!

Богоугодне чадо цього святенника, до речі, було одним з головних винуватців дебошу. Його синок першим пустив у хід кулаки. Правда, потім батько відтягнув його вбік і тримав біля себе. Коли Віктора вбивали дружки молодого Борцюха, закостенілий лицемір не кинувся до них з божою заповіддю «не убий», а спокійно спостерігав за цим.

На суді лицемір говорив, що, мовляв, коли б усі вірили в бога, то ніяких убивств не було б. Але він так і не сказав, як це в його «святому» сімействі виріс хуліган і чи благословив господь самогоноваріння та пиятику.

Працівники станції Монастирище кивають на те, що в їхні службові обов'язки не входить боротьба з хуліганами. Для цього є міліція. Це, звичайно, логіка обивательська, бо, крім службових обов'язків, є обов'язки моральні. Та й хто, як не працівники станції, відповідає за порядок на ній? Якщо прямо на вокзалі затівається пиятика, то кому, як не працівникам станції, припинити це неподобство? Навіть, тоді, коли частує пресвітер.

Не сиділи на лаві підсудних і ті, хто байдуже пройшов мимо злочину. Адже за боягузливість і черствість не судять. Деякі свідки клопоталися лише тим, що випадково «влипли» в таку історію і тепер їх «тягають по судах». Хіба ми винні, що маємо очі? Ну, вбили, а ми тут при чому? Наша хата скраю.

А як почувають себе ті чиновники, що навчилися замилювати очі? Адже на станції, свідчать папірці, налагоджено регулярне чергування

дружинників. Це теж неабиякий ворог — дбати лише про гладенькі звіти. Там, де треба говорити сувору правду, незворушний чиновник komponує фальшиво-оптимістичний папірець і вводить в оману громадськість: мовляв, не турбуйтеся, все в ажурі, ми тут гав не ловимо. Насправді ж ніякого чергування дружинників на станції в Монастирищі не було, була тільки потреба в ньому. Адже в Монастирищі це не перший випадок зухвалого хуліганства.

Нарешті, як почувають себе цибулівські комсомольці? Адже це вони приймали до своїх лав і Хитрого Василя і Хомишина Олександра, і Будницького Івана, і Грабаря Миколу. Невже вони гадають, що сумління в них чисте, як джерельна вода? Та одне те, що проводити юнаків з села цибулівські комсомольці «довірили» пресвітеру Євдокиму Борцюху, баптистці Парасці Ковтун та іже з ними, просто-таки обурює і дивує. І ще це свідчить про те, що в комсомольській організації селища дуже мало робиться для виховання молоді.

Віктор Лонгінов загинув від руки підлого вбивці, якого засуджено до розстрілу. Він прожив лише 23 роки, але не встиг зробити багато добра для людей, і це особливо трагічно. У нього було б велике і красиве життя. І в тому, що воно так рано і трагічно обірвалося, винен не лише Василь Хитрий та його п'яна компанія. Винні в цьому і черствість, і байдужість, і боягузливість, і обивательська мораль про «мою хату» — ці незмінні союзники і спільники всіх злочинів, які ще подекуди живуть серед нас, як залишки минулого.

В. СИМОНЕНКО

Газ. «Черкаська правда»,
№ 47, 24 лютого 1963 р., арк. 4

Вперше в житті мені довелося побувати на такому високому форумі, яким став IV пленум правління Спілки письменників СРСР. Три напружених, сповнених вражень і роздумів дні справили на мене величезне враження. На пленумі діячі літератури рішуче і категорично засудили формалістичні виверти окремих письменників, їх ідейні зриви, підтвердили, що метод соціалістичного реалізму і надалі лишається генеральним для радянської літератури і мистецтва. Приємно було відчувати, що лінія партії в розвитку літератури і мистецтва, з новою силою висловлена на останніх зустрічах в Кремлі, знайшла гарячу і одноставну підтримку майстрів слова.

Мабуть, немає потреби детально розповідати про хід кожного засідання пленуму, оскільки його робота широко висвітлювалася в пресі. Мені хочеться зупинитися лише на двох питаннях, які останнім часом широко дебатовалися на сторінках літературно-мистецьких видань. Це проблеми «традицій і новаторства» та «батьків і дітей».

Я особисто завжди іронічно ставився до формалістичних реформацій у мистецтві. Якщо поет не приносив нових думок, нових емоцій, а замість цього висипав торбу псевдо ефективних трюків і фокусів, то він для мене так і лишався більш-менш спритним фокусником та й годі. Але це ще не значить, що митець повинен лишатись зовсім байдужим до форми своїх творів і дбати лише за їх зміст.

Історія відкинула на смітник і крикливі кривляння формалістів, і бездумні, кволі в художньому відношенні питання епігонів. Справжнє новаторство — це не руйнівна сила, яка заперечує все зроблене попередниками. Новаторство виростає з традицій. Так, це не обмовка. Поет чи письменник лише тоді зможе стати справжнім новатором, коли його розум акумулює досвід попередників, коли він оволодіє всіма багатючими скарбами рідної і світової культури. Іншими словами можна сказати так: новатором може ста-

ти лише той, хто добре знає традиції. Інакше, що нового може зробити художник, якщо він не пам'ятає, що зроблено до нього?

Отже, новаторство не примха сильної і талановитої індивідуальності, а закономірність у розвитку літератури. На одному бажанні стати новатором далеко не зайдеш. Для цього треба ще й багато знати і вміти, треба розуміти життя і дух народу, для якого живеш і твориш. Кожен справді талановитий художник неминуче новатор, бо він приносить з собою нове і неповторне, властиве лише йому. Коли новаторство митця живиться соками національного ґрунту, тоді воно стає подовженням традицій, а якщо носієм новизни є могутній талант, то його новаторство зрештою теж стає традицією. Ніхто не зважиться відмовляти Маяковському чи Тичині в тому, що вони — великі реформатори поезії, але зараз ми вже говоримо про традиції Маяковського і Тичини. Ніякого парадоксу тут немає. «Традиційний» Максим Рильський приніс у поезію незмірно більше нового, ніж десятки «новаторів», типу Хлебнікова чи Семенка.

На пленумі багато гострої правди було сказано про Євтушенка, Вознесенського, Ахмаддуліну та інших представників «нової» літератури. Ніхто ніколи не заперечував, що це обдаровані люди. Але ж знаходились і такі не в міру усердні критики, які твердили, що, мовляв, їх творчість відкриває «нову епоху». Зрозуміло, кожен, хто знає російську поезію з Пушкіним, Лермонтовим, Некрасовим, Блоком і Маяковським, усвідомлює, що почати тут «нову епоху» не так вже й легко і далеко не кожному під силу. Але, звичайно, як це привабливо ходити в «реформаторах» такої великої і могутньої літератури! Це солодко лоскоче самолюбство, надає певності в своїй винятковості.

Хтозна чого більше у сумнозвісній «Автобіографії» Євгена Євтушенка, опублікованій ним у французькому журналі «Експрес», — політичної безвідповідальності чи обивательської манірності. Мене особисто найдужче вразила фраза, яку Євтушенко наводив у своїй промові на своє ж таки виправдання (цитую по пам'яті, тому ручуся лише за зміст): «І якщо можна дякувати війні, я дякую їй за те, що вона відкрила для мене значення великого слова Батьківщина і дала можливість збагнути, що я — руський».

Мені здається, що народ погодився б, щоб Євтушенко так і не відкрив для себе слова Батьківщина, щоб він так і не усвідомив себе руським, лиш не було б того жахливого страхіття, того моря крові і сліз тих мільйонів сиріт і вдів, тих варварських руйнацій, що їх прине-

сла війна Радянській країні. Дякувати війні — це або параліч душі або манірність, що межує з ідіотизмом. Інших слів я для цього не знаходжу. Навряд чи знайдуть інше визначення цьому і ті матері, що досі чекають синів з походу, ті двадцятилітні, що виростили, не знаючи батьківської ласки, і ті жінки, яких війна обікрала коханням. Таких легковажно-розв'язних місць в «Автобіографії» Євтушенка — дуже багато, і це справедливо обурювало учасників пленуму, як обурює кожного з нас.

Художник повинен відповідати перед народом за кожне своє слово, а для цього треба розуміти народ, розуміти і людські радощі, і горе, і турботи, і скорботи.

Не буду говорити про морально-етичний бік вчинку Євтушенка, але хочу зупинитися на тому, чому деякі молоді письменники більше думають про своє місце і становище в літературі, а не про саму літературу. Хоч у літературі й немає крісел, хоч тут єдиний спосіб зробити «кар'єру» — чесно і щиро служити народові і Батьківщині, але і тут можна доскочити легкої слави і популярності, граючи на невибагливих смаках і тішачи ласих на дешеву сенсацію людей своєю «смівлістю». Як правило, слава, що легко дістається, легко й щезає. Але її вистачає для того, щоб затуманити очі на певний, іноді досить тривалий час. На моє глибоке переконання, щось подібне сталося з Євгеном Євтушенком. Він то писав пристрасні, глибоко хвилюючі твори, то раптом, образно висловлюючись, вивішував на балконі свою білизну.

Можливо, шлях у цього поета не був би таким слизьким і кривим, якби не та сенсаційність, що супроводжувала майже кожен його виступ. Заглушений базарним лементом критичних ремінісценсій, він, на мою думку, абсолютно не зважав на ті тверезі критичні голоси, які часом лунали з сторінок окремих газет і журналів, і з якоюсь дивною самовпевненістю і нескромністю продовжував котитись по похилій площині, яка привела його в «Експресе».

Про скромність говориться теж не випадково. Якщо поет її втратить уже на початку шляху, то в майбутньому чекати від нього нічого. Адже разом з скромністю, як відомо, втрачається самокритичність, а без цього важко собі уявити дальше творче зростання. Мене, наприклад, немало турбував той факт, що деяких моїх друзів, молодих українських поетів, критики теж шарпали в різні боки. Одні співали їм «осанну». Інші тягнули «амінь». Це робилося в той час, коли дебютанти потребували серйозної і

чесної допомоги, а не сенсаційної возні навколо свого досить скромного доробку.

Партія сказала своє вагоме і рішуче «Ні!» тим, хто не хоче служити народові, а лише гріє руки біля мистецтва та літератури.

Одна з найспекулятивніших проблем, що народилася на сторінках західної преси і дивним чином перекочувала до нас, це так звана проблема «батьків і дітей». Велися теревені про якийсь конфлікт, ба навіть антагонізм між представниками різних поколінь радянської творчої інтелігенції. Якщо цією байкою на Заході втішали себе ті, хто хотів би, щоб наша молодь зрадила справі батьків, то хто міг клонути на цю вудочку у нас — важко збагнути. Старші письменники бачать у літературній молоді свою зміну, і тому вони аж ніяк не могли підхопити цю протухлу теорійку. Молоді письменники пречудово усвідомлюють, що без підтримки і допомоги старших товаришів їм не вдасться оволодіти вершинами сучасної культури. Отже, ця байка теж не для них.

У радянській літературі і мистецтві не було і немає боротьби між поколіннями. І старих і молодих письменників надихає і об'єднує спільна мета — боротьба за торжество комуністичних ідеалів, прагнення служити своїм пером найвищому судді і цінителю мистецтва — народові.

Саме життя не лишає каменя на камені від фальшивої, нікчемної теорії «боротьби поколінь». Ось лише кілька прикладів. Поет-академік Павло Тичина палко вітає «виразників нового дня» і очолює комісію Спілки письменників по роботі з молодими літераторами, щоб передати їм свій досвід і знання. Невтомний Максим Рильський знаходить час, щоб по-батьківськи вимогливо і уважно розглянути творчість молодих, допомогти їм своєю порадою.

Мені назавжди запам'яталися мудрі слова Максима Рильського, якими він відкрив засідання секції поезії, присвячене обговоренню перших збірок М. Вінграновського та автора цих рядків.

— Проблема «батьків і дітей» — вигадана проблема, — сказав Максим Тадейович. — Адже слова «батьки і діти» — з ніжного лексикону. Зміна генерацій, поетів, стильових шляхів відбувається об'єктивно і безнастанно. Проблему «батьків і дітей» можна прийняти з тим застереженням, що батьки люблять і надіються на своїх дітей, а діти люблять своїх батьків і не втратили віри в них.

Нам, як відомо, нічого втрачати віри в своїх духовних батьків, а треба зробити все, щоб виправдати їх довіря і надії. До цих думок я

не раз повертався на пленумі, коли слухав пристрасні, по-партійному бойові і наступальні виступи посланців різних літератур нашої неосязної Батьківщини. Виправдати ж надії можна лише одним — працею. Широю, натхненною і невтомною працею на благо рідного народу, в ім'я комунізму.

В літературі ніхто не застрахований від невдачі, нікому не стелються під ноги второвані дороги. Але радянському митцеві в стократ легше шукати і знаходити, ніж будь-якому іншому. Адже нам світять надійні маяки — ідеї великої Ленінської партії. Вони допоможуть нам не збитися на манівці, а разом з народом ступати до нових перемог, оволодівати вершинами світової культури.

В. СИМОНЕНКО

*Газ. «Черкаська правда»,
№ 86, 11 квітня 1963, арк. 3*

Після уроків тягне помилуватися, як вечірнє небо купається у водах Кременчуцького моря. Треба тільки стати під школою, з високого пагорба відкриється така фантастична краса, що аж дух захоплює. Та найчастіше вони мимохідь глянуть на море, — і поспішають додому. Вони — це учні Черкаської вечірньої школи робітничої молоді № 1.

Штукатур Антоніна Кутіна, мабуть, найбільше завинила перед морем. Ніколи їй милуватися його красою. Цю старанну дев'ятикласницю дома чекає двоє дітей.

Всі товариші по школі — також люди з крилатими і жадібними до знань душами. Можна багато цікавого розповісти і про Олега Напорка, робітника заводу фотоприладів, і про Ганну Середу з бригади комуністичної праці трикотажної фабрики, і про Володимира Крота, бригадира комплексної бригади будівельників, що першою в місті включилася в змагання за «українську годину».

Про Черкаську вечірню школу робітничої молоді № 1 можна почути багато добрих слів і від учнів, і від керівників підприємств. Педагоги постійно шукають нові форми роботи з виробниками, підтримують найтісніші зв'язки з робітничими колективами. Тут стало звичайним явищем проведення педрад на підприємствах, щочверті відбуваються наради учителів з секретарями комсомольських організацій, на яких підводяться підсумки навчання, викриваються недоліки та намічаються шляхи їх усунення.

Особливо тісний зв'язок підтримує колектив школи з трикотажною і швейною фабриками, «Черкасбудтрестом» та іншими підприємствами. На трикотажній фабриці, наприклад, регулярно проводяться партійні збори, на яких розглядаються питання про відвідування та успішність робітників — учнів школи. Комуністи фабрики усвідомлюють всю важливість цього. У «Черкасбудтресті» систематично виходить стіннівка «Голос школи».

Торік безпосередньо на підприємствах обласного центру працювали лише два змінних класи, в яких учителі проводили уроки на громадських засадах. В новому навчальному році таких класів буде сім.

Роботу вчителя вечірньої школи не можна лімітувати ніякими програмами чи інструкціями, життя кожного дня народжує нові проблеми. Віра Степанівна Телоха — вчителька української мови і літератури, — як кажуть, стала своєю людиною на тих підприємствах, де працюють її учні. Знати все про учня, про його працю і побут — такий девіз молодого вчительки. Ніколи не опускаються руки і в її колег Раїси Борисівни Сквирської, Надії Павлівни Клечковської, Анастасії Геннадіївни Гнідаш. Ці педагоги своє покликання розуміють не в тому, щоб лише вчитати певну кількість годин. Ні, вони — організатори, справжні вихователі і порадики учнів.

Завтра школа гостинно розчинить свої двері. В заліті електричним сяйвом класи увіллються потоки учнів з джкими робочими руками, з серцями, що прагнуть нового, незвіданого.

В. СИМОНЕНКО

Газ. «Робітнича газета»,

31 квітня 1963 р.

Дорога «Жайворонка» була встелена не тільки квітами. Іноді втомлених щоденною метушнею та репетиціями мандрівних артистів частували розчарування та гіркота.

— Чому нас так холодно зустріли? Невже не вдалося торкнутися жодної струни в людських душах?

І цю тривогу часом розвіювали звичайнісінькі слова сільської тітки:

— Спасибі за пісню! Та й наступного літа нас не минайте.

Тоді ставало зрозумілим, що успіх не завжди мірється оплесками.

«Жайворонок» — мандрівний хор київських студентів — цього літа вдруге відвідав Тарасову землю. Почалась його пісня в Моринцях. Востаннє вона тріпотіла над священними Канівськими кручами, біля місця вічного спочинку великого сина України.

Немає потреби детально переповідати репертуар та маршрут мандрівки хору. За місяць студенти дали 24 концерти в містечках і селах Черкащини та Київщини. Їх чули робітники Переяслав-Хмельницького, Звенигородки, Городища і Корсунь-Шевченківського, колгоспники колишньої Кирилівки, Будищ, Млієва і Лисянки, і в кожному селі їх чекали нові люди, нові враження, нові знайомства.

Перед концертом у Лисянці до студентів загостив чоловік із силою головою. Це був учитель Григорій Панкратович Кристанівський, учасник мандрівного українського хору, створеного Миколою Віталійовичем Лисенком.

— Зараз Кобзарєва пісня лунає вільно й широко, — розповідає Григорій Панкратович. — А нам доводилося дуже важко. Одне ім'я Шевченка жахало царських наглядців над мистецтвом.

Так, тепер мова Тараса і слова Тараса вільні від пут і широко розпростерли свої дужі крила над рідним краєм. «Жайворонок» — це тільки одна нота у величній симфонії нового життя на розкріпаченій батьківщині Кобзаря.

У Каневі «Жайворонок» дав свій прощальний концерт. Він почався на сцені літнього кінотеатру, а закінчився далеко за північ на вулиці

цях цього стародавнього міста. Стільки приятних слів почули студенти у цей вечір, стільки вдячних рук тяглося потиснути долоні і керівникові колективу Борису Рябоклячу і диригенту Володимирові Кононенку, і бандуристам Василю та Миколі Литвинам, і всім сорока п'яти жайворонят. Хочеться вірити, що наступного літа десятки «Жайворонків» розлетяться по Україні.

ТОМ
2

В. СИМОНЕНКО

Газ. «Робітнича газета»,
25 вересня 1963 р.

249

Двоє у продуктовому магазині біля вивіски «Котлети, виготовляються лише з м'яса замовників».

Високий:

— Розумієш, спочатку треба випити літр томатного соку. Через п'ять хвилин — пілюю. Потім знову літр соку.

Низький:

— Чи не забагато? Живіт не бочка.

Високий:

— Ні, ні. Експериментально перевірено.

Виходить осяйна дівчина з ридикюлем. До вітрини і від вітрини, до каси її ескортують захоплені очі Низького.

— Ох і дівчина! — зривається в нього з язика.

— Де? — Високий спішно добуває окуляри й чіпляє на носа.

Дівчина біля каси:

— Шістдесят копійок.

Високий вже прикипів очима до неї. Автоматично інструктує товариша:

— Бери трилітрову банку томату. Після воскресіння теж вип'єш літр.

— Ну, це вже занадто!

Дівчина йде через магазин до відділу «Ковбаси».

Високий не відводить від неї погляду:

— Наука вимагає жертв. Не подумай домішувати у сік солі...

Дівчина продавщиці:

— Будь ласка, кіло ліверної.

Її елегантний мініатюрний ридикюль раптом стає розбехканою сумкою, котра приймає в свою пащу чималий згорток їжі. Високий ковтає слину, а дівчина прямує до виходу. Високий з кулетною швидкістю:

— Тільки ж не лягай на протязі. Потрібна стала температура. Ну, вибивай чека. Я зараз, — він повертає товариша лицем до каси, а сам біжить надвір.

Вулиця. Спокійна, вайлувата вулиця середнього міста. Одяг перехожих — вінегрет стилів і мод ледве не всіх епох: від ультрасучасних штанів із застібками-блискавками на холошах до кльошів 30-х років.

Дівчина, яку ми щойно зустріли в магазині, пливе затіненим боком. Високі підбори вицокують легку, життєрадісну мелодію — так співають підбори студентів, коли за день до стипендії в них ще знайдуться гроші на ліверну ковбасу. За кілька кроків позаду бандурить велосипеда Високий (хлопець в окулярах). Він один на стомленій, спаленій сонцем вулиці слухає мелодію її ніг. Дівчина перетинає перехрестя. Високий ляскає себе долонею по лобі — очевидно, хоче струснути мозок, щоб там ворухнулась думка.

І ось на велосипеді він мчить до кінця кварталу, хвацько виїжджає на тротуар і неймовірно повільно їде їй назустріч з виглядом запеклого та безтурботного гульця.

Очі їхні зустрічаються. В його погляді — чекання, замасковане безтурботністю фізіономії; в її очах — жодної іскри цікавості. Вона просто здивована, що цей нахабний гевал катається по тротуару як хлопчисько.

Молодик минає її, і велосипед розвиває шалену швидкість. На перехресті порушник правил вуличного руху з розгону потрапляє в обійми такого самого молодика в міліцейській формі.

— Громадянине!

— Я ні... я хіба що? — він танцює від нетерплячки.

Міліціонер повільно добуває квитанцію:

— За порушення правил...

— Скільки?! — нервує Високий.

— Ваша легковажність може призвести до катастрофічних наслідків, — міліціонер неймовірно повільно випишує квитанцію. — Зіб'єте з ніг якусь бабусю чи вагітну жінку, тоді що? Тридцять копійок. Так нізя.

Гевал тицяє йому гроші, вискакує на вулицю і знову обганяє дівчину. Міліціонер навздогін:

— Громадянине, візьміть решту! — він хапається за свисток, але слід порушника вже давно прочах.

Порушник з виглядом гульця знову їде назустріч дівчині, їхні очі зустрічаються. В його зіницях — протуберанці. Під чорними бровами дівчини стрепенулася догадка і трішечки, ну зовсім трішечки цікавості. Він лінкуватато минає її, і тільки-но велосипед став набирати швидкості, як перед незрячими очима закоханого постав той самісінький міліціонер.

— Ви згадали про решту? — цікавиться він.

— Га? Так, так, я саме того й вернувся...

— Доплатіть ще десять копійок — і квит,— він знову добуває па-
чку квитанцій.

— Натє, а по квитанцію іншим разом...

—Хабара пропонуєтє? — суворішає міліціонер. — Цей номер у
нас не пройде. Беріть свою квитанцію і більш не попадайтєсь!

Високий знову витискує з велосипеда космічну швидкість, обга-
няє дівчину і знову тротуаром прогулюєтєся їй назустріч.

Їхні погляди схрещуютєся. В його очах — водневий вибух, її
очі — дві карі лисиці. І раптом вона всміхаєтєся йому! Гальмо
працює бездоганно. Він стоїть перед нею, незграбно розставивши
ноги, з усмішкою до вух.

Зараз він скаже їй щось винятково важливе, але з його вуст зриваєтєся:

— Я... ги... Ви... томатний сік... міліціонер...

— Томатний сік? — орбіти її очей ось-ось вибухнуть гнівом або
сміхом. — Тоді ви — ліверна ковбаса! — і вона біжить до під'їз-
ду, над яким височіє пересторога: «Гуртожиток педінституту».

Він сідає на велосипеда, мимрить: «ліверна ковбаса», «ліверна
ковбаса» і їде просто в обійми свого давнього знайомого — мі-
ліціонера.

— Це уп'ять ви? — супитєся той.

— Га? Ні-ні, це не я...

— Ага, це не ви? А хто ж це?

— Я не...

— Я не я і хата не моя, так? Попрошу вас пройти зі мною у відді-
лення, — він бере його за лікоть й ескортує, куди слід.

Низький в гуртожитку.

Випиває п'ять склянок томатного соку. Добуває якусь пігулку,
кидає її в рот і ковтає. Потім страдницьки п'є ще п'ять склянок
соку. Лягає (умиротворений) на ліжку.

Кабінет.

Органічно в кімнатний пейзаж вмонтовано лисого (трохи мирша-
венького) чоловічка. Перед ним стіл і два телефони. Деренчить один:

— Екватор слухає...

На другому кінці дроту дебелий чоловік сичить у трубку:

— Тигре Львовичу, здрастуйте! Це я, Ширінька. Тигр, як ваше дорого-
цінне самопочуття? Еге ж, еге ж Тигр Львович, тутечки таке діло. При-
були імпортні комплекти. Всього шістнадцять штук. Костюм, біла со-
рочка, краватка, білі шкарпетки. Що-що? Костюм? Чорний. Що?
Справжня дрібничка. Всього двадцять шість кербелів. Га? Ні-ні. Хіба я

вам пропонував би якийсь мотлох? Зайдете? Ждемо... — Ширінька благоговійно кладе трубку і гукає:

— Лоточка!

— Що вам, Едуарде Оверковичу? — меланхолійна Лоточка стріляє в нього млосними очицями.

— Гм, Лоточко! — він підходить до неї, ласо бере за примхливе підборіддя: — Ох, ти ж, Лото-то-то-чко! — у нього ось-ось потече слина.

— Ну, що вам, Едуарде Оверковичу?

— Що мені? Оті комплекти, Лоточко, не відправляй у магазин.

— Ви це вже казали, Едуарде Оверковичу!

— Казав?.. Ох, ти ж, Лоточко! — Він кладе могутню долоню на свої бичачі груди. — Вгадай, що-в мене тут, Лоточко?

— Гаманець, Едуарде Оверковичу.

— Серце, Лоточко, серце.

— Хи-хи...

— Ти прийдеш на наш вечір, Лоточко?

— А що за вечір?

— Обмиємо нові костюми.

— А ви мене дуже просите?

— Дуже-дуже!

— Ну, то я прийду... може,— і вона зникла.

— Ох, Лоточко!

Лоточка раптом знову заходить з па пірцем у руках.

— Едуарде Оверковичу, вам повістка до міліції.

— Чого б це? — шкребе тім'я Едуард Оверкович...

— Та за бур'ян навколо бази!

— А-а, ну це пусте.

МАРШ ПОКІЙНИКІВ

Вони йдуть містом і розходяться на свої пости «дир. бази», «кер. трестом», «Ювелірторг», «Приєм відвідувачів тільки в середу з 10 до 14 год.» і т. п.

Той самий гуртожиток, в якому зникла чарівна дівчина. У вестибюлі табунець хлопців та дівчат перемелює якісь останні новини. Настрій у них безтурботний настільки, наскільки він може бути безтурботним, коли семестр тільки-но розпочався і до сесії ще, гай-гай, скільки часу.

І раптом у цю безхмарність із другого поверху скочується вкрай переляканий юнак у смугастій тенісці:

— Хлопці, Борис помер!

Хаос вигуків:

— Та ну?!

— Заливаєш!

— Брехня!

— Ой, як дивно!

— Дурниця.

Вся юрба посунула на другий поверх, а юнак у смугастій тенісці мучить телефона на столику вахтера:

— Альо! Це швидка допомога? Скоріш до гуртожитку. Помер студент. Двадцять друга кімната. Га? Раптово. А хто його зна. Та був здоровий, як бугай.

У двадцять другій кімнаті та біля неї — вавілонське стовпотворіння. Сюди зібрався ледве не весь гуртожиток. Лице скорботно-безтурботне. Руки традиційно схрещені на грудях. Це — Низький. До нього по одному підходять студенти вдивляються в обличчя, знизують плечима і розводять руками:

— Дивак!

А в цей час вулицею пішки простує до гуртожитку «швидка допомога» — гарна бистрозора й прудконога дівчина.

У кабінеті директора похоронного бюро — сумно. Трунар нудьгує від неробства. Директор грає в шашки з художником.

— Знову плану не виконаю, — зітхає трунар. — За півмісяця тільки дві труни збив.

— Ох, і вчинимо ж ми гучне відкриття нового цвинтаря.

І раптом — телефонний дзвінок. Директор хапає трубку.

— Слухаю. Вмер!? Студент? Мчу, — на ходу він цілує трунаря і, щасливий вискакує на вулицю.

У вестибюлі «швидка допомога» питається вахтера:

— Хто тут у вас помер?

— Зійдіть на другий поверх... «Швидка допомога» йде по східцях.

Директор похоронного бюро мчить автокатафалком, наспівуючи:

Знайте, дяді, знайте, тьоті,

Знай, дівчино і пацан:

Краще вмерти на роботі,

Ніж не виконати план.

ВИСТУПИ, ЛИСТИ, АВТОГРАФИ

Нижче подаються фрагменти з виступів Василя Симоненка на редакційних «летучках» «Молоді Черкащини» у 1960 — 1962 р.р.. Упорядник — перший редактор цієї газети, кандидат історичних наук, доцент Г.В.Суховершко.

ПОЄДИНОК З РАЙКОМОМ

2 березня 1960 р.

Після виходу першого номера «Молоді Черкащини» минув місяць. Нарешті, ми «показали зуби», Маю на увазі принципову і гостру, на мій погляд, кореспонденцію з Жашківського району (номер за 28 лютого). В ній піддано справедливій критиці командні замашки і адміністративний зуд першого секретаря райкому комсомолу. Тут діють більше окриками, тиском, що не сприяє поліпшенню справ жашківської комсомолії. Думається, що з критики будуть зроблені правильні висновки, хоч спочатку дехто з місцевих ватажків і «поліз в пузир».

БАЙДУЖІСТЬ — ЦЕ ВЕЛИКИЙ ГРІХ

18 квітня 1960 р.

Нам треба вище піднімати голос проти байдужості, в якій би формі вона не проявлялась... На таку думку наводить стаття «Навколо лави підсудних» (номер за 13 квітня). В ній, пам'ятаєте, йде мова про злісне хуліганство у місті Звенигородці, де згряя молодиків побила і пограбувала кілька перехожих. Злочинців віддано до суду. Серед них є учні сільськогосподарського технікуму і місцевої автошколи. Як зреагували на цю прикру подію у колективах, в комсомольських організаціях? А ніяк. Коли цим зацікавилась наша газета, то від керівників технікуму і школи доводилося тільки й чути: «Не піднімайте шуму...», «Не робіть з мухи слона...», «І на сонці бувають плями...» і т.д. Отакої! За байдужість, як відомо, не судять. Кодексом не передбачено. А жаль. Поруч з нею завжди виникають неподобства, в тому числі і злочини.

БЕРЕГТИ РІДНУ ПРИРОДУ

23 травня 1960 р.

Ми розпочали добру справу, всіляко підтримуючи паростки руху за збереження природних багатств краю. Приємно читати (номер за 20 травня), що молодь Умані і Сміли тільки цієї весни посадила більше 60 тисяч дерев та стільки ж кущів ягідників, а також чагарників та іншої рослинності. Але добре було б таку важливу справу розгорнути масштабніше, захопити нею якомога більше жителів, щоб друзями природи ставали всі.

Примітка: Незабаром за пропозицією В. Симоненка і його колеги П. Жука при редакції «Молоді Черкащини» почав активно діяти позаштатний відділ «Друзі природи». Очолив його начальник обласного управління лісного господарства і заготівель Микола Болденков.

ДУМКИ ПРО МАЙБУТНЄ НАРОДУ

6 червня 1960 р.

Нещодавно відбулася редакційна летучка в колгоспі ім. Чкалова Тальнівського району (номер за 5 червня). Молоді колгоспники висловили редакції немало слухних порад. Краще було видно наші мінуси і плюси. Але ця цікава зустріч викликала і невеселі роздуми. Всі промовці говорили якось приземлено, без мрій, без польоту думок, хоч все правильно, накатано. Коли ж торкалися своєї безпосередньої роботи, то створювалося враження, що у них немає бажання піднятися вище, хоч частина їх навчається заочно. Ніби до кінця днів своїх вони залишатимуться той електриком, той бригадиром і т. д. А це ж юність, їй притаманні замисли, неспокій, бажання досягти більшого, вищого, цікавішого. Розбуджувати у молоді таке прагнення — означає думати про майбутнє свого народу.

НЕ ГРІЄ СОНЦЕ НА ЧУЖИНІ

18 липня 1960 р.

Скільки нашого українського люду з різних причин розкидано по світу, напевне, ніхто не знає. Але вісті, які доходять звідти, переконують, що наші земляки почувають себе там кепсько. Про це свідчить і лист колишнього жителя Черкас, який опинився на чужині (опублікований у номері за 15 липня). «Матеріально живу непогано, —

пише він, — але душа неспокійна. Нудьгую, дуже нудьгую за батьківщиною. Чим більше живу на чужині, чим більше визнаю чуже життя, — тим більше росте туга в серці, і не лише в мене.

Такі листи-жалі часто надходять і слід би розповідати про них людям, особливо молодим. Адже вибрати собі батьківщину не можна, як, до речі, й матір. А державі має бути соромно за тих своїх громадян, які змушені поневірятися на чужині.

БАТОГОМ ПО ВОДІ

29 серпня 1960 р.

До нас надійшов лист учня восьмирічної школи в селі Полянецьке Уманського району. Там аварійне приміщення школи, а нове будуть уже кілька років і не піднялися вище фундаменту. Сміливий хлопчина критикує правління колгоспу і виконком сільської ради. Думаю, що цей сигнал міг би стати приводом для появи в газеті гострої і принципової критики місцевих керівників, а то й районних чи обласних, які не виявляють належної турботи про сільську школу. Газета ж надрукувала тільки лист учня (24 серпня). Можна вважати це батогом по воді.

ЗНАЙДЕНО ПОТРІБНУ ТЕМУ

24 жовтня 1960 р.

Серед багатьох цікавих матеріалів за минулий тиждень, думаю, виділяється кореспонденція «Несплачений борг» (газета за 23 жовтня). Автору вдалося розкрити моральне обличчя двох громадян, зубно-го техніка і зубного лікаря, які власну наживу, особисте збагачення поставили над усе. Це подружжя виродилося в знахабнілих здирників, їх інтереси зациклилися на чистогані. Більше їх ніщо не цікавить. Вважаю, що знайдена потрібна тема.

Моральне падіння людини — це велика суспільна трагедія.

ЧИТАБЕЛЬНІСТЬ — ПОНЯТТЯ ВІДНОСНЕ

26 грудня 1960 р.

Ця фраза належить Петі (х). Можна з ним погодитися, а можна й сперечатися. Газета, на мій погляд, має подавати широку, різноманітну і, головне, нову і правдиву інформацію. Адже коло читачів дуже широке. Різноманітні смаки, уподобання. Ось була цікава сторінка з радгоспу імені Комінтерну Чорнобаївського району, де молодь на

фермах забезпечила помітне зниження собівартості продукції, показано за рахунок чого це сталося. Чув я, що сторінка суха, нецікава. А ось із села Худяки Черкаського району надійшло прохання частіше друкувати такі сторінки. Треба більше думати нам, враховувати, що саме цікавить читачів, що можемо сказати їм нового. Оце й читабельність.

(х)Петро Жук, колега Симоненка.

ЛАНКИ СЕБЕ ВІДЖИЛИ?

2 січня 1961 р.

Незвичну думку висловив у листі до редакції молодий механізатор з колгоспу ім. Калініна Золотоніського району. (надруковано у номері за 30 грудня 1960 р.). Він вважає, що механізовані ланки у колгоспах, які введені як основна форма організації роботи у рільництві, себе віджили. Кожна з них намагається захопити більше добрив, наприклад. Ось виходить, що одна внесла їх по 50 тонн на гектар. А в середньому по колгоспу тільки по 2 тонни. Так і по інших напрямках, нездорова конкуренція, гонитва за показниками, спроби вискочити попереду всіх. Треба відмовитися від ланок, вважає автор. Очевидно, така необхідність назріває.

ГОЛОБЛЕЮ ПО ФОТООБ'ЄКТИВУ

9 січня 1961 р.

Корисну справу задумала наша редакція, оголосивши конкурс на кращі знімки з життя молоді. Надійшло їх чимало. Деякі вміщені на сторінках газети. Загальний огляд надрукований у номері за 30 грудня 1960 р. Повернутися до цього огляду змушує певне невдоволення серед фотолюбителів. Вони вважають, що у підсумках конкурсу слід би назвати кращі роботи, а ті, що не підійшли з якихось причин, уважно розглянути, тактовно підказати авторам, як кваліфіковано обирати теми, готувати знімки і тексти до них. Але замість цього автор огляду, як висловився один з учасників конкурсу, взяв у руки голоблю і вдарив по фотооб'єктивах.

ЧИЇ РОЗКРИВАЮТЬСЯ ДУШІ?

6 березня 1961 р.

Радує, що на Черкащині набирає розмаху художня самодіяльність, зростає професійний рівень її учасників. Про це свідчать і публікації у нашій газеті (номери за 30 грудня 1960 р., 4, 6 січня

ц.р. та інші). Справедливі симпатії глядачів викликають виступи самодіяльних колективів Звенигородщини, наприклад. Тут задушевно звучать насамперед українські народні пісні, багато з них на слова Т.Г. Шевченка. Танці теж здебільшого національні. Проте деякі місцеві діячі культури нехтують цим. На перший план у репертуарах висувують угорський «Чардаш» або щось болгарське, кубинське, польське, циганське... З одного боку це виховує молодь, збагачує її духовно. А з іншого боку... У свій час Микола Васильович Гоголь говорив, що і пісня, і мистецтво розкривають душу народу. Бажано, щоб це стосувалося українського, насамперед. Для нащадків.

ДЕЩО ПРО ДОСВІД

10 квітня 1961 р.

Ось ми сьогодні сперечаємося про висвітлення досвіду на сторінках нашої газети. Ніби у кожному номері є щось, а задоволення від цього немає. А чому? Думаю, що досвід є виробничий. Тут нескладно вивчити його, заглянути у певні довідники, детально поговорити з носіями досвіду і кореспонденція готова. Але є ще досвід роботи з людьми, так званий життєвий досвід. Тут з нальоту мало що візьмеш. Тому в багатьох наших, та й не тільки наших, публікаціях вкоренився трафарет: «Він чи вона пішли на ферму, в тракторну бригаду, в цех, на інше виробництво за покликом серця. Спочатку було важко, але з часом різні негаразди залишилися позаду, вони стали ударниками».

Так писати про людину не можна. Бо вона по-своєму єдина, неповторна, тільки їй властиве те, що вона робить. Щоб написати про неї гарно, то треба побачити цю неповторність.

КОЖНОМУ СЕЛУ —

КОМСОМЛЬСЬКУ БУДОВУ

29 травня 1961 р.

Приблизно півроку тому у Звенигородському районі виник цікавий почин під загальною назвою «Кожному селу — комсомольську будову». Пам'ятаєте, як наша газета підхопила цю ідею (надруковано у номері за 2 грудня 1960 року). Тепер чомусь увага до неї ослабла. А в області на наступні сім років, як відомо, заплановано спорудити на селі 464 приміщень для клубів, 300 — для

бібліотек, сотні для дитсадків і ясел. Так що є до чого докласти руки молодим ентузіастам. Нам їх слід всіляко підтримувати.

ЧОГО НАМ ПРИБІДНЮВАТИСЯ?

3 липня 1961 р.

Що б хто не казав, а рівень газети залежить ще і від гонорару. Вагомий, цікавий матеріал автор не прагне віддати за безцінь, який би він не був свідомий. Наша ж газета не збиткова, живемо без до-
тації з бюджету. В кінці року лишки фінансові у нас забирають, навіть не питаючи. А чого б ці кошти не використати для оплати талановитих авторів?

ПРО ПОЕЗИЮ І МЛИНЦІ

28 серпня 1961 р.

Приємно, що сьогодні у нас іде полеміка навколо віршів, які ми друкуємо. Розмова дуже корисна. Правда, тут Петро кинув одну несподівану фразу: «Досить нам друкувати тих, хто робить вірші, як млинці». І назвав імена кількох молодих поетів. Думаю, що не слід так «круто». Поезія — це прекрасна мудрість. Вона примушує замислитись. Тому терпляче працюючи з авторами, ми прагнемо допомогти саме тим, хто вводить читача у світ людських почуттів і роздумів, розкриваючи особистість у всій її багатогранності. Хоч справді у нашому поетичному гаю проростає немало синтезованих рослин, у яких є всі ознаки рослинні, але немає своєї крони і свого глибинного коріння.

ПРО КОРИСТЬ ВІД НАШИХ ЛЕТУЧОК

4 вересня 1961 р.

Безумовно, від них є певний позитив. Але він був би значно вагоміший, коли б до чергової летучки готувалися всі працівники, а не тільки оглядач з трьома останніми номерами в руках. Буває, що ми занадто хвалимо один одного, забуваючи про те, що за цим підкрадається самолюбство. Потрібна критика, але така, яка б розвивала і збагачувала наш мозок, розкривала перед нами перспективи... Ображатися за таку критику не слід. Якщо ж журналіст уміє тільки ображатися на ділову критику, то він уже не журналіст.

ЛЮДИНУ ВОЗВЕЛИЧУЄ ПРАЦЯ

9 жовтня 1961 р.

Ось чую, що ми багато пишемо про виробництво (кукурудза, кролі, телята, птиця і т.д.) і мало про клуби, театр, бібліотеки, школи та інші заклади, які, мовляв, несуть головну відповідальність за моральне виховання підростаючого покоління. Але чогось ми забуваємо, що найважливішим фактором морального виховання є таке священне для всіх нас поняття, як людська праця. Вона потрібна суспільству і має свій внутрішній зміст. У наших же трудових темах здебільшого праця відокремлена від людини як особистості. Про всіх трударів одне і те ж: перевиконує норми, любить свою справу, користується повагою і т. п. Побачити ж, що стоїть за людською працею складніше. І все ж газета має переконувати юного читача, що людину возвеличує праця, саме в процесі її закладаються основи високих моральних цінностей.

ТОМ

2

263

ВІДБИВАЮСЬ, ЯК МОЖУ...

8 січня 1962 р.

У номері за 29 грудня минулого року опублікована моя стаття, в якій піддано критиці Шполянський райвиконком за потурання тим головам колгоспів, що керують господарствами наїздами. Живуть в основному в райцентрі, хоч «керують» у Матусові, Буртах, Капустині, Василькові та інших селах. То хіба ж буде такий гастролер дбати про це село? А люди ж довірили йому свою долю. Після виходу газети — злива дзвінків. Більшість на підтримку автора, але чимало і нападок. Відбиваюсь, як можу.

Примітка: Названу статтю помітили у керівних органах області. Була зроблена перевірка такого становища по інших районах. Як наслідок, таких гастролерів поменшало.

РЕЗЕРВИ ЖУРНАЛІСТИКИ

26 лютого 1962 р.

Добре, що у нас регулярно почали з'являтися огляди так званої низової преси — стінних газет. Приємне враження справляє огляд стіннівки Черкаського медичного училища (подано у номері за 25 лютого). Стінгазета широко висвітлює навчально-виховну роботу в училищі, позаурочні заходи, організацію спортивних змагань, від-

починку учнів, проведення практики. Редколегія її має чіткий графік випуску газети, спирається на свій творчий актив. Можливо, тут формується і резерв майбутньої журналістики.

ЗРОБИМО ВИСНОВКИ

19 березня 1962 р.

Визнаю, що деякі матеріали відділу треба було готувати краще. Сьогднішній оглядач Володя Руденко пройшовся по них чомусь з дрючком. Не з усім сказаним погоджуюсь, але за статтю про організацію культурно-масової роботи у колгоспі ім. Федоренка з Канівського району правильно. Дійсно, вона невдала та ще й подана на першій сторінці. В колгоспі є Будинок культури, два бригадних клуби, чотири бібліотеки, але як вони працюють, сказано мимохідь. Зробимо висновки.

ЛЮБИ І ЗНАЙ СВІЙ РІДНИЙ КРАЙ

14 травня 1962 р.

Слід тільки вітати, що матеріали під такою рубрикою все частіше з'являються на сторінках газети. Ось і знову цікава розповідь про Домантів — одне з найдавніших сіл на Черкащині (номер за 11 травня). Давайте зробимо так, щоб матеріали з історії і культури краю готували всі відділи редакції.

НАШ ТАТО ТАНЦЮЮТЬ ПОГАНО, ЗАТЕ ДОВГО

2 липня 1962 р.

Так хочеться сказати про надруковану у двох номерах (24 і 27 червня) розлогу оповідь секретаря обкому комсомолу про його поїздку в складі делегації до Польщі. На жаль, автор нічого цікавого не побачив, жодних проблем, а запам'ятав лише оплески, обійми, потиски рук і безмежне славослів'я. Чого тоді було їхати? Та й скромності автору треба б мати більше, а то читаєш і спотикаєшся, там був, там зустрічався, то на з'їздах, то по закордонах. Кому це цікаво?

ІНТЕЛІГЕНТИ — ВЕЛИКА СИЛА НА СЕЛІ

9 липня 1962 р.

Критик — оглядач Антоніна Веретик напустилася на автора статті «Велика сила» (номер за 4 липня). Не суперечу, що можна написати

краще, але все ж таки головна думка про те, що інтелігенція є головною силою на селі тут простежується. Вчителі, агрономи, лікарі, бібліотекарі, навіть зооспеціалісти села Золотоношка Драбівського району, а саме про них іде мова, багато роблять для підвищення рівня культури жителів, їх освітнього, естетичного, духовного збагачення, дотримання норм поведінки, санітарії, взаємовідносин у побуті та інше. Таких інтелігентів треба підтримувати, бо вони люблять село і роблять все, щоб воно жило краще.

ПРО ЕСТЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ

3 вересня 1962 р.

Переглянув з десяток останніх номерів і побачив, що у нас майже зникла тема естетичного виховання молоді. А це ж чи не головне для правильного сприймання і розуміння людиною дійсності, природи, суспільних відносин, формування почуттів, смаків і т.д.

Яка робота в цьому напрямку ведеться в наших інститутах? Як готуються до життя майбутні інтелігенти? Слід зайнятися цим капітально.

ЖИВИЛЬНИЙ СТРУМІНЬ

15 жовтня 1962 р.

Цілком виправдано, що майже в кожному номері ми даємо добірки листів читачів. Ось і ціла сторінка (номер за 10 жовтня). Тут повідомлення на виробничі теми, про справжніх господарів, про нові жіночі професії, про збереження пам'яті односельців, які мужньо воювали на фронтах минулої війни, про побутові умови, про недоліки в роботі комітету комсомолу та багато іншого. Дійсно, листи — це живильний струмінь для газети.

КРАЩЕ ЗНАТИ ПРО ЩО ПИШЕШ

5 листопада 1962 р.

З одного боку добре, що ми часто пишемо про учнівські виробничі бригади. А з іншого боку глянути, то в опублікованих матеріалах проглядаються деякі неправильно розставлені акценти. Була ціла сторінка про досвід роботи учнівської бригади Мартинівської середньої школи Канівського району (номер за 12 жовтня). Але коли вчитуються в написане, то ніби головне завдання учнівських бригад — це

забезпечити державу хлібом. Чи не рано? В іншій статті у цьому ж номері автор включив до учнівської бригади малоліток, яких там не може бути. Можна назвати ще випадки, коли ця важлива справа подається спрощено, некваліфіковано. Насправді ж учнівські виробничі бригади — це сьгоднішня форма трудового виховання школярів. І саме від їх праці тягнуться нитки до інтелектуального, морального, естетичного, емоційного і фізичного розвитку дітей, становлення громадянської позиції особистості.

НА ЗАХИСТ БОГДАНОВОЇ ГОРИ

19 листопада 1962 р.

Вважаю, що газета виявила певну мужність, надрукувавши гостру статтю проти тих варварів, які організували на Богдановій горі у Чигирині гранітний кар'єр. (Стаття «Хто довбе Богданову гору», у номері за 16 листопада). Правда, у автора статті не вистачило сміливості назвати високопоставлених чиновників, які дозволили таке знуцання над історичною святинєю, але вони самі себе виявили у грізних дзвінках до редакції. Даремно.

Нам слід завжди пам'ятати про те, що на Черкащині є три священні вершини і всіляко охороняти їх. Перша — це Тарасова гора у Каневі, де покоїться прах Кобзаря, друга — це Богданова гора у Чигирині, звідки пішла слава козацька, третя — Михайлова гора у Тимківщині під Каневом, на батьківщині Михайла Олександровича Максимовича, першого ректора Київського університету, великого вченого і мислителя. Забувати, а страшніше — руйнувати ці висоти — великий гріх.

Примітка: Після виступу газети кар'єр на Богдановій горі був закритий, і вона збереглася до наших днів.

*Із редакційного журналу записів проведених нарад,
летучок і засідань редколегії обласної газети
«Молодь Черкащини» за 1960 — 1963 р.р.*

На початку 1963 року Василь Симоненко перейшов працювати власним кореспондентом «Робітничої газети» (Київ).

Першого жовтня 1987 року газета «Літературна Україна» вперше опублікувала стенограму обговорення поезії М. Вінграновського і В. Симоненка 8-го січня 1963 року. Борис Комар, який надав стенограму для публікації, пригадуючи той вечір у передмові до публікації згадує так:

«...Зібрання, на якому мали обговорити перші, щойно видані збірки двох молодих поетів — Миколи Вінграновського «Атомні прелюди» та Василя Симоненка «Тиша і грім», — запланували у найбільшій «кіношній» залі.

...На обговорення прийшло так багато письменників, що навіть і простора зала не змогла всіх умістити.

...Напередодні серед літературної громадськості поширилася чутка, що нібито певна група старших поетів, котрі сповідали декларативно-лозунгову поезію і яких тоді називали зневажливо «традиціоналістами», готується дати своїм молодим новоявленим колегам (в особі М. Вінграновського) рішучу відсіч за їхнє зухвале «штукарське новаторство», «деструктивізм», «абстракціонізм», «відрив од життя» і т. ін. А що на засідання винесено обговорення поезії і Василя Симоненка, який начебто дотримується «традиційної творчої манери», так то, мовляв, аби протиставити його творчість поезії «псевдоноваторів».

Засідання з самого початку пішло, як мовиться, не за сценарієм. Найперше чомусь відмовився від головування на ньому тодішній голова секції поезії Микола Нагнибіда, і цю роль перебрав на себе Максим Рильський. Та й саме обговорення відбувалося зовсім не так, як сподівалися. Переважна більшість виступаючих (хоч, правда, дехто і відмовився від слова) високо оцінювала поетичні твори обох дебютантів, не протиставляла їх, про що й свідчить стенограма засідання.

... Уже в сімдесятих роках, працюючи в апараті СПУ, я одного разу випадково угледів серед купи паперового мотлоху, який мали здавати в макулатуру, саме оту стенограму, зберіг її, а тепер передаю редакції. Думаю, варто... докладно проінформувати читачів про ту важливу подію в нашому літературному житті шістдесятих років...»

ФРАГМЕНТИ СТЕНОГРАМИ ОБГОВОРЕННЯ
ПОЕЗІЇ М. ВІНГРАНОВСЬКОГО І В. СИМОНЕНКА
8 СІЧНЯ 1963 РОКУ

272

Головує М. Т. Рильський.

Максим Рильський:

— Шановні товариші, цей вечір був задуманий як робоча частина засідання секції поезії. Цей вечір викликав великий інтерес, навіть більший, ніж ми сподівалися, і це нас радує і тішить.

Поети Микола Вінграновський і Василь Симоненко — молоді поети, але вони мають уже свої книжки, які набули перші хороші ознаки — їх трудно знайти в книгарні.

Наше обговорення повинно пройти в дусі доброзичливої розмови. Говорять, що проблема батьків і дітей — надзвичайно складна і гостра проблема, але мені здається, що слова батьки і діти — ласкаві слова. Зміна поколінь відбувається, такий закон життя, і проблему цю можна прийняти зі застереженням, що батьки люблять своїх дітей і сподіваються на них, а діти люблять своїх батьків і не втрачають віри в них.

Ми надаємо слово нашим молодим поетам, щоб вони прочитали щось із своїх творів, сказали б про свої погляди на літературу, поезію, життя — це їхня добра воля.

Слово надаємо Миколі Вінграновському.

Микола Вінграновський:

— Шановні товариші, я закінчив роботу над збіркою віршів «Лада». Дозвольте запропонувати вашій увазі кілька віршів з цієї книжки.

Віршує: «Пророк», «Її ім'я» (*бурхливі оплески*), «Тридцять руж...», «Щуче», «Ні клять, ні сліз...» (*оплески*).

Василь Симоненко:

— Після Вінграновського виступати не так легко, особливо з моїми ораторськими здібностями. Тому прошу вас, товариші, не будьте суворими, якщо я не досить добре читатиму. Спочатку я прочитаю вірш «Монархи». (Віршує). (*бурхливі оплески*).

Далі читає «Перехожий», «Герострат», «Злодій» (*бурхливі оплески*),

«Не всі на світі радощі священні...» (оплески), «Чорні від страждання мої ночі...» (оплески).

Максим Рильський:

— Товариші, тепер переходимо до обговорення і тих віршів, які ми щойно тут почули, і тих книг наших молодих поетів, про які, власне, сьогодні йде мова.

Прохання записуватись на виступи. Першим виступає Віктор Іванісенко.

З виступу Віктора Іванісенка:

— Товариші, ось ми маємо двох поетів, дуже різних за світосприйняттям, за характером образів, але при цьому у них є дві спільні риси — молодість і талант.

Ми бачимо, що поети, які виступали тут, молоді, і ми готові зробити знижку на їхню молодість, але сорок мільйонів читачів будуть читати їхню поезію, і їм байдуже молоді вони чи старі. Якщо людина взялася писати вірші, вона повинна бути зрілою і відчувати велику відповідальність за справу. І це має бути у поета з першого ж вірша — і зрілість думки, і завершеність її. І саме на це хочеться звернути мені увагу як на велике досягнення двох поетів: на віру в себе, відповідальність за складну справу творення поезії. У Миколи Вінграновського «я» звучить сильно, як звучало у Маяковського й інших поетів, які були впевнені у своїх силах. Ми боялися цього «я», а тепер з'явилась група молодих поетів, зокрема і на Україні, які сміливо висловлюють те, про що вони думають. Ліричний герой їхній бореться за розв'язання світових проблем, саме в цьому сила героя.

Про Василя Симоненка легше говорити, ніж про Вінграновського. Згадуються дискусії про талановиту молодь, представниками якої є Микола Вінграновський і Василь Симоненко. Якщо раніше її хвалили, то тепер почали й критикувати. В деякій частині це справедливо, але тут багато і зайвого. Ви це знаєте, і я не буду повторюватись.

...У Вінграновського трохи абстрактні образи. А хотілося б почути в його віршах народ, який працює на полі, на підприємствах, що його ви, на жаль, не завжди бачити в творах. Це значно більше відчувається у Симоненка. Візьміть молодих російських поетів. Вони сильні тим, що підносять тему громадянськості, і хотілося б, щоб і в наших поетів також звучав пафос громадянської поезії.

Мені хочеться сказати: хлопці, не намагайтеся підносити українсь-

ку поезію до рівня світової, треба не підтягувати її, а зуміти тримати її на такому рівні, до якого її піднесли наші класики.

Симоненко має свою цікаву манеру...

Його книга — це чудесне явище в нашій поезії. Але трохи відчувається у віршах недосвідченість, очевидно, увійшла в книгу і частина тих віршів, які писалися значно раніше. Вірш «Піч» — прекрасно зроблений, але кінцівка вийшла — як непотрібний доважок. Деякі вірші шаблонні за своїм задумом.

Закінчуючи, хотів би побажати обом цим поетам громадянської активності. втручання в життєвий процес, розширення аудиторії читачів, щоб кожне їхнє слово було доступним читачеві. Писати так, як писали їхні попередники.

Репліка з місця:

Світовий рівень поезії також не стоїть на місці, він рухається вперед, і його треба випереджати.

Віктор Іванісенко:

Ну що я скажу вам на це? Дай боже... *(оплески)*.

В 1962 — 1963 роках, працюючи старшим редактором художнього мовлення Черкаського обласного радіо, я мав можливість запрошувати до мікрофону композиторів, артистів, поетів. Після виходу книги Василя Симоненка «Тиша і грім» з пречудовою післямовою на той час вченого літературознавця Степана Крижанівського я аж ніяк не міг не запросити до студії молодого витязя української літератури, Василя Симоненка.

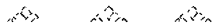
Виступ його відбувся 14 лютого 1963 року, про що свідчить моя помітка «Використано 14.02.63» (оригінал автографа див. на стор. 275). За тодішньою традицією для затвердження випуску в ефір цензурою — всі виступи друкувалися або на машинці, або просто писалися від руки автором. Певне аркушів було 2 — 3, але у мене зберігається лише перша сторінка із Василевим зверненням до радіослухачів: «Я прочитаю кілька віршів з другої книги лірики «Земне тяжіння», що вийде друком у видавництві «Молодь».

На сторінці, написаній для радіопередачі, вірші «Батьківщина» і «Рідна земля». Щоправда, ці поезії, надруковані в посмертній збірці «Земне тяжіння», мають інші назви. Не можу стверджувати ким це зроблено. Чи Василем Симоненком, коли, вже перебуваючи в лікарні, він правив гранки (чому я особисто був свідком), чи редактором.

Згодом, коли в середині 60-х років, на прохання Львівської телерадіостанції я готував передачу, то вирішив використати ці вірші. Леонід Рябіщук, головний редактор радіокомітету, дозволив вилучити автографи поета з архіву комітету. На жаль, телефільм про Симоненка у Львові був заборонений для показу, а рукописи поета, на щастя, так і залишилися в моєму архіві.

Юрій СМОЛЯНСЬКИЙ,
*лауреат літературно-мистецької премії
ім. Василя Симоненка,
член Спілки театральних діячів України.*

ПІШОВ У ВІЧНІСТЬ

Він пішов од нас у розквіті своїх творчих сил. Він пішов од нас, так і не проспівавши своєї найкращої пісні, не сказавши людям всього того, що носив у великому своєму серці й багатій пам'яті, не потримавши в руках книг, які виходять з друку й ще мали з'явитися з-під його пера. Він тільки-но зробив свій перший крок в літературу, який одразу помітила широка читацька аудиторія, до нього тільки-но прийшло визнання, і раптом його не стало.

Життєвий і творчий шлях Василя Андрійовича Симоненка дуже короткий. Народився і виріс він на Полтавщині, в селянській сім'ї, звідти ж після закінчення десятирічки пішов вчитись у Київський університет.

У 1957 році двадцятидворічним юнаком Василь Симоненко приїхав до Черкас на журналістську роботу. Читачі «Черкаської правди» і «Молоді Черкащини» пам'ятають його цікаві нариси, статті, кореспонденції, репортажі. Товариші по роботі знали його як щирю, сердечну людину, а молоді літератори знаходили в ньому доброго і чуйного порадника. Останнім часом він працював власним кореспондентом «Робітничої газети» по Черкаській області. Ще з студентських років Василь Симоненко захоплювався поезією, немало друкувалося його віршів на сторінках газет і журналів, а торік вийшла в світ його перша книжка «Тиша і грім». І всі відразу відчули яскраву поетичну індивідуальність, широту кругозору і глибину його мислення. Він підготував до друку збірку поезій «Земне тяжіння», видав казку для дітей «Цар Плаксій і Лоскотон», написав нову книгу для малят, що незабаром вийде в Дитвидавї України.

Ще зовсім недавно ми бачили його повним сил і здоров'я, захопленим новими творчими планами. Він щиро любив людей, рідну землю, любив працю, жив повнокровним життям громадянина. Він був комуністом у повному розумінні цього слова. Він звертався до світу:

*Не шкодуй добра мені, людині,
Щастя не жалій моїм літам –
Все одно ті скарби по краплині
Я тобі закохано віддам.*

Важко примиритися з думкою, що його, двадцятивосьмирічного, вже нема серед нас. Невмолима хвороба вирвала його з наших рядів.

Але він житиме. Житиме в своїх ділах, у своїх творах, у наших серцях.

ВАСИЛЬ
СИМОНЕНКО

Група товаришів.

280 **Від Черкаського промислового обкому КП України і виконкому обласної (промислової) Ради депутатів трудящих**

Черкаський промисловий обком КП України та виконком обласної (промислової) Ради депутатів трудящих з глибоким сумом співіщають про передчасну смерть Симоненка Василя Андрійовича — члена КПРС, члена Спілки письменників України, кореспондента «Робітничої газети» по Черкаській області і висловлюють співчуття сім'ї покійного.

Від Черкаського сільського обкому КП України і виконкому обласної (сільської) Ради депутатів трудящих

Черкаський сільський обком КП України та виконком обласної (сільської) Ради депутатів трудящих з великим сумом повідомляють про передчасну смерть члена КПРС, члена Спілки письменників України Василя Андрійовича Симоненка і висловлюють глибоке співчуття його сім'ї.

*Газ. «Черкаська правда»,
№ 294, 15 грудня 1963, арк. 4.*

Нещодавно група черкасців побувала в селі Біївці на Полтавщині, де народився і провів дитячі та юнацькі роки поет Василь Симоненко. На літературних вечорах у клубі та школі, присвячених його пам'яті, письменник Микола Негода та молодий поет Микола Рачук розповіли про творчий шлях Василя Симоненка, а актор Юрій Смолянський прочитав кілька його віршів.

Ми, жителі села Біївці, дуже вдячні цим товаришам за все, що вони роблять для збереження пам'яті про нашого талановитого земляка. А у нас в селі ім'я В. Симоненка присвоєно піонерській дружині, на стіні хати, в якій він народився і жив, вирішено встановити меморіальну дошку. Про творчість поета розповідатиме спеціальний стенд у сільському народному музеї.

А. ДЕНИСЕНКО,

голова колгоспу;

І. ЩЕРБАК,

секретар парторганізації артіль;

Г. ВОБНИЙ,

директор школи.

с. Біївці,

Полтавської області

Газ. «Черкаська правда»,

№ 235, 4 жовтня 1964 р., арк. 4

ДОКУМЕНТИ БІОГРАФІЧНОГО ХАРАКТЕРУ

Влітку 1956 р. Василь Симоненко як студент факультету журналістики Київського державного університету проходив переддипломну практику у редакції обласної газети «Черкаська правда». 27 квітня 1957р. він одружився з черкащанкою Людмилою Павлівною Півтораднею (1937 — 1996 рр.), яка працювала кур'єром редакції, а згодом — робітницею черкаського заводу хімічних реактивів. Після закінчення університету Василь Андрійович переїхав до Черкас. У серпні 1957р. зарахований на посаду літпрацівника відділу культури редакції газети «Черкаська правда». Восени до Черкас переїхала мати журналіста Ганна Федорівна Щербань (1908 — 1998 рр.). 22 лютого 1958р. у Василя Андрійовича та Людмили Павлівни народився син Олень¹.

* * *

З 1 лютого 1960 р. В.А. Симоненко працює літпрацівником, а з 23 лютого цього ж року — завідуючим відділом пропаганди та агітації редакції обласної газети «Молодь Черкащини» (редакція утворена 1 лютого 1960 р., ліквідована 27 березня 1963р., відновила свою діяльність з 1 грудня 1966 р.). Після закриття газети його призначено власним кореспондентом по Черкаській і Кіровоградській областях редакції республіканської «Робітничої газети».

14 грудня 1963р. Василь Андрійович помер. Похований у Черкасах².

* * *

Працівники державного архіву Черкаської області приділяють велику увагу комплектуванню документів, пов'язаних з життям та творчим шляхом видатного поета і журналіста. В архіві зберігається фонд «Василь Андрійович Симоненко (1935 — 1963 рр.), поет», який містить 13 дубль — позитивів за 1941 — 1968 рр., які у 1991р. надані архіву матір'ю поета.³

Зберігається фонозапис «Спогади Ганни Федорівни Щербань про сина-поета Василя Симоненка», записаний працівниками архіву у грудні 1990 р., а також фонозаписи урочистих вечорів, присвячених його пам'яті, які відбулися у Києві (1993 р.), Черкасах (1998 р.)⁴ та інші.

Справжніми подіями для архівістів стають нові документальні знахідки, які дозволяють отримати більш чітку уяву про цю видатну людину, про час і умови, в яких вона жила і працювала. Йдеться про особову справу Симоненка В.А. з фонду «Редакція обласної газети «Молодь Черкащини». Як вже зазначено, 27 березня 1963 р. діяльність редакції припинено, тому особові справи працівників було передано до обласного архіву.

Зазначена справа містить:

1. Заяву на ім'я редактора газети «Молодь Черкащини» про прийом на роботу від 26 серпня 1959р.
2. Особовий листок з обліку кадрів від 26 серпня 1959 р.
3. Автобіографію від 26 серпня 1959 р.
4. Виписку з протоколу № 1 засідання бюро Черкаського обкому ЛКСМУ від 23 лютого 1960 р. про затвердження Симоненка В.А. завідуючим відділом пропаганди та агітації редакції газети «Молодь Черкащини».
5. Заяву на ім'я редактора про надання відпустки за власний рахунок з 23 по 25 квітня від 22 квітня 1960 р⁵.

Всі документи справи, окрім виписки з протоколу, написані, або заповнені власноручно В.А. Симоненком.

Надзвичайно важливі документи містяться у «Справі по прийому в члени КПРС Симоненка Василя Андрійовича. 15 липня — 16 серпня 1960 р.»⁶ з фонду Черкаського міського Компартії України:

1. Довідка по прийому в члени КПРС Симоненка В. А. від 10 серпня 1960р.
2. Заява Симоненка В.А. до первинної партійної організації Черкаського обкому ЛКСМУ про прийняття в члени КПРС від 15 липня 1960р.
3. Анкета кандидата партії Симоненка В.А., вступаючого в члени Компартії Радянського Союзу від 15 липня 1960р.
4. Рекомендації членів КПРС Шитової Л.П., Срібрянця О.С., Негоди М.Т. від 11,12,13 липня 1960 р.

5. Автобіографія Симоненка В.А. від 15 липня 1960 р.

Документи публікуються вперше, без скорочень, мовою оригіналу. Авторські скорочення слів доповнені у квадратних дужках. У необхідних випадках подані короткі роз'яснення.

Джерела:

1. Життя, мов спалах блискавки / Кол. авторів. — Черкаси: Черкасипресфото, 1992 р.

Життя, мов спалах блискавки. — Черкаси: Інлес, 1999 р.

Гончаренко В.А. Передмова // Василь Симоненко. Ти знаєш, що ти — людина. — К.: Наукова думка, 2001 р. — С. 7, 20, 21;

Державний архів Черкаської області (далі ДАЧО), ф. Р-2516, оп. 1-л, спр. 12, зв'язка 2, 5, 6. — арк. 1. За анкетними даними В. А. Симоненка Г.Ф. Щербань народилася у 1910 р.

2. Черкаська правда. — 1963. — 15 груд. — № 294. — С. 4.

3. ДАЧО, Р-5627.

4. ДАЧО, фонофонд: ф. 2, оп. 1, од. збер. 20;

ДАЧО, фонофонд: ф. 1, оп. 1, од. збер. 227, од. обл. 668;

ДАЧО, фонофонд: ф. 1, оп. 1, од. збер. 197, од. обл. 502.

5. ДАЧО, Р-2516, оп. 1-л, спр. 12.

6. ДАЧО, П-2134, оп. 2, спр. 2642

Я, Симоненко Василь Андрійович, народився 8 січня 1935 р. в с. Бієвці, Лубенського р-[айо]ну. Полтавської області в сім'ї колгоспника.

Мати — Щербань Ганна Федорівна — працювала в колгоспі з дня його заснування до осені 1957 р. Нині вона на моєму утриманні. Батько — Симоненко Андрій Леонтович залишив сім'ю, коли мені не було ще й року. З того часу шляхи наші не сходилися.

В роки тимчасової окупації разом з матір'ю я жив на окупованій території. Було мені тоді 6 - 7 років. Ніхто з рідних перед окупантами не вислужувався.

В 1942 р. поступив у перший клас Бієвської початкової школи. Після закінчення 4 класів рік навчався в Єнківській семирічці, а потім перейшов у Тарандинцівську С[ередню] Ш[колу], де й закінчив десять класів влітку 1952 р.

В цьому ж році поступив на факультет журналістики Київського державного університету, який закінчив у липні 1957 р.

З 1957 р. працюю в редакції газети «Черкаська правда» на посаді літпрацівника відділу культури.

Одружився весною 1957 р. Нині наша сім'я складається з 4 осіб: я, дружина Людмила Павлівна, син — Олесь і мати Щербань Ганна Федорівна. Дружина працює контролером на заводі хімреактивів, мати — домогосподарка.

3 травня 1959 р. кандидат в члени КПРС. 26.VIII.59 р. [підпис]

290	<p>Личный листок по учету кадров*</p> <p>1. Фамилия Имя Отчество</p> <p>2. Пол</p> <p>3. Год, число, и месяц рождения</p> <p>4. Место рождения (село, деревня, город, район, область)</p> <p>5. Национальность</p> <p>6. Соц. происхождение</p> <p>7. Партийность парстаж (месяц и год вступления) партбилет к/карточка №</p> <p>8. Состоите ли членом ВЛКСМ, с какого времени и № билета</p> <p>9. Образование Название учебного заведения и его местонахождение Факультет или отделение Год поступления Год окончания или ухода Если не окончил, то с какого курса ушел Какую специальность получил в результате окончания учебного заведения, указать № диплома или удостоверения</p>	<p>Место для фотокарточки**</p> <p>Симоненко Василь Андрійович чол. (овіча) 8.01.1935 р. с. Бієвці, Лубенського району Полтавської обл. [асті]. українець колгоспник канд. [идат в члени] КППС з травня 1959 р.</p> <p><i>не заповнено</i></p> <p><i>не заповнено</i></p> <p><i>вища</i> Київський державний унів. ім. Т.Г. Шевченка Фак. журналістики 1952 1957 <i>не заповнено</i></p> <p><i>журналіст</i></p>
-----	--	--

* Стандартний бланк, друкований російською мовою, заповнений В. А. Симоненком українською мовою.

** Фотокартка відсутня.

10. Какими иностранными языками и языками народов СССР владеете (читаете и переводите со словарем, читаете и можете объясняться, владеете свободно). *французькою зі словником*

11. Ученая степень, ученое звание *нема*

12. Какие имеете научные труды и изобретения *не маю*

13. Выполняемая работа с начала трудовой деятельности (включая средних специальных учебных заведений, военную службу, участие в партизанских отрядах и работу по совместительству).

При заполнении данного пункта учреждения, организации и предприятия необходимо именовать так, как они назывались в свое время, военную службу записывать с указанием должности.

Месяц и год	Должность с указанием учреждения, организации, предприятия, а также	Местонахождение, учреждения, организации
-------------	---	--

Вступления Ухода вер. [осень]	министерства (ведомства) лип. [ень]	предприятия студент Київ-
-------------------------------	-------------------------------------	---------------------------

ського не заповнено

1952 р. 1957 р. *державного університету*

сеп-ень не заповнено *літпрацівник відділу* не заповнено

1957 р. *нено* *культури редакції газети «Черкаська правда»*

1960 р. 1963 р. *Зав. (едуючий) отд. (елом) г. Черкасы ****

пропаганды ред. (акции) газ. (еты) «Молодь Черкащини»

14. Пребывание за границей *не був*

(работа, служебная командировка, поездка с делегацией)

15. Участие в центральных, *не заповнено*

(республиканских, краевых, областных, окружных, городских, районных партийных, советских и других выборных органах)

16. Какие имеет правительственные награды (когда и чем награждены) *ніяких*

*** Запис про період роботи у редакції газети «Молодь Черкащини» зроблено не В.А. Симоненком.

17. Имеет ли партвзыскания (да, нет) *ні* .
Когда, кем, за что и какое
наложено взыскание *не заповнено*
18. Отношение к воинской *військовозоб.,*
обязанности и воинское звание *мол[одший] лейтенант запасу*
Состав (командный, политический, *командний*
административный, технический и т.д.)
Род войск *піхота*
19. Семейное положение *одружений, дружина —*
в момент заполнения *Симоненко Людмила*
личного листка *Павлівна, 1937 р[оку].*
(перечислить членов семьи *нар[одження]. син — Олесь,*
с указанием возраста) *1958 р[оку]. нар[одження].*
мати — Щербань Ганна
Федорівна, 1910 р.
нар[одження].
м. Черкаси
вул. Гоголя, 507
20. Домашний адрес
- 26 сепня 1959 р.
- Личная подпись (підпис)

Автобіографія

Я, Симоненко Василь Андрійович, народився 8 січня 1935 року в с. Бієвці Лубенського району на Полтавщині в сім'ї колгоспника.

Батько мій — Симоненко Андрій Леонтович — залишив сім'ю коли мені не було ще й року. Відтоді шляхи наші не сходилися. Виховала, виростила і вивчила мене мати — Щербань Ганна Федорівна. З 1930 р. по осінь 1957 р. вона безвиїздно жила в с. Бієвці, працювала в місцевому колгоспі. З 1957 р. — живе в Черкасах, знаходиться на моєму утриманні.

В роки війни разом з матір'ю я жив на тимчасово окупованій території. Було мені тоді 6 – 8 років. Ніхто з рідних з фашистами не спіробітничав.

Життя моє склалося просто. З 1942 по 1952 роки навчався послідовно в Бієвській, Єнківській і Тарандинцівській школах (в нашому селі в той час була тільки початкова школа). В 1952 р. одержав атестат зрілості і вступив до Київського державного університету на факультет журналістики, який закінчив у 1957 р.

Потім три роки працював у редакції газети «Черкаська правда» на посаді літпрацівника відділу культури. З лютого 1960 р. переведений на роботу в «Молодь Черкащини». Працюю завідуючим відділом пропаганди і агітації.

З 1950 по 1959 р. був членом ВЛКСМ. З травня 1959 р. — кандидат в члени КПРС.

В 1957р. одружився. Нині наша сім'я складається з 4 чоловік: дружина Симоненко Людмила Павлівна, син Олесь, мати Щербань Ганна Федорівна і я.

15 липня 1960 р. Кандидат в члени КПРС

[підпис]

ДАЧО. П-2134, оп. 2, стр. 2642, Арк. 7.

* Оригінал знаходиться на стор. 281.

АНКЕТА КАНДИДАТА ПАРТІЇ

В.А. Симоненка, вступаючого в члени компартії

Радянського Союзу.

15 липня 1960 р.

ТОМ

2

295

Пролетарии всех стран, соединяйтесь!

АНКЕТА КАНДИДАТА ПАРТИИ, ВСТУПАЮЩЕГО

В ЧЛЕНЫ КОМПАРТИИ СОВЕТСКОГО СОЮЗА*

Первичная организация,
район, город, края,
республики.

*Черкасского обкома ЛКСМУ
Черкассы,
Черкасской области.*

1. Фамилия	<i>Симоненко</i>
Имя	<i>Василий</i>
Отчество	<i>Андреевич</i>
2. Пол	<i>муж. [ской.]</i>
3. Год и месяц рождения	<i>8.01.1935</i>
4. Национальность	<i>укр. [аинец]</i>
5. Родной язык	<i>украинский</i>
6. Место рождения	<i>с. Биевцы
Лубенского р- [айо]-н [а]
Полтавской обл. [асти]</i>
7. Занятие родителей	
а) до 1917 г.	
б) после 1917 г.	
В настоящее время**	<i>мать — домохозяйка</i>
8. Время вступления	<i>май 1959 г.</i>
в кандидаты	
п. [артичная]/	<i>газ [еты] «Черкаська правда»,</i>

* Стандартный бланк заповнених власноруч В. А. Симоненком. Є примітка: «выдан партийный билет №09094294, 19 июля 1960 г.»

** Пункти а), б) — закреслені, пункт в) «в настоящее время» дописаний працівником МК КПУ.

- о[рганизация] *Черкасский ГК КПУкр*
9. Социальное положение *служащая****
10. Пребывание в ВЛКСМ *1950 по 1959*
11. Образование — в каких *высшее, ф[акультет] журналистики*
учебных заведениях учился, *Киевского госуниверситета, 1952-57 гг.*
где, когда, окончил ли:
12. Где учится в настоящее время
13. Основная профессия
а) по образованию *журналист, стаж с 1957 г.*
и специальность
б) по опыту работы *журналист, стаж с 1957 г.*
14. Род занятий с начала трудовой деятельности
С какого по какое
время (м(еся)ц, год)	Название местности
(село, район, город,
область, край,
республика)	Занятие или должность,
в каком предприятии,
учреждении
<i>с IX. 1952 по VII. 1957 г. Киев, УССР</i>		<i>студент госуниверситета</i>
<i>с VIII. 1957 по I. 1960 г. Черкассы, УССР</i>		<i>литработник газеты</i>
<i>с II. 1960 по</i>	<i>г. Черкассы, УССР</i>	<i>зав. [едующий] отделом</i>
<i>н. [астоящее]</i>		<i>пропаганды газеты</i>
<i>в. [ремя]</i>		<i>«Молодь Черкащины»</i>
15. Какое участие принимает *член ревизионной*
в работе советов, профсоюзов, *комиссии месткома*
комсомола, колхозов и т. д. *редакции «Молодь Черкащины»*
16. Имеет ли учебное звание, *не имею*
степень, научные труды,
изобретения и открытия
(какие и к какому времени
относятся)
17. Какими языками (иностранными *украинским, русским*
и народов СССР) свободно владеет
18. Какие имеет почетные звания *не имею*
и правительственные награды
19. Был ли в Советской Армии, *нет*
в качестве кого и участвовал
ли в боях

*** Так в документі.

20. Состоит ли на военном учете и в качестве кого (командный, политический, начальствующий или рядовой состав, военное звание). *военнообязанный, мл. [адший] лейтенант запаса*
21. Служил ли в армиях и отрядах, боровшихся против советской власти (каких, когда, где и в качестве кого) *нет*
22. Состоял ли в братских компартиях (каких, где, когда) *нет*
23. Состоял ли в КПСС раньше (когда, причины выбытия) *нет*
24. Состоял ли в других партиях (каких, когда, где) *нет*
25. Участвовал ли в оппозициях и антипартийных группировках (каких, когда, где) *нет*
26. Привлекался ли к уголовной ответственности органами советской власти (когда, за что, к чему приговорен) *нет*
27. Жил ли за границей, где, когда, сколько времени, причины возвращения в СССР. *нет*
28. Кто из родственников живет за границей, где, сколько времени и чем занимаются *никто*

ТОМ
2

297

15 июля 1960 г.

Личная подпись подавшего заявление о вступлении в КПСС

[підпис].

СПИСОК ЧЛЕНОВ КПСС, ДАВШИХ РЕКОМЕНДАЦИИ:

Фамилия, имя, отчество	парт стаж	№ парт билета	Место работы и занимаемая должность	С какого времени рекоменд. [ующий] знает вступающего в КПСС
------------------------	-----------	---------------	-------------------------------------	---

1. <i>Серебрянец</i>	<i>с 1953</i>	<i>05733815</i>	<i>зав. [едующий] отд. [елом] газ. [еты] «Черкаська правда»</i>	<i>с 1957 г.</i>
<i>Алексей Семенович</i>				

2. Шитова	с 1950 05322433	отв.[етственный]	с мая 1959 г.
Лилия Павловна		секретарь газ. [еты] «Молодь Черк[ащины]»	
3. Негода	с 1953 00165843	писатель	с 1957 г.
Николай Тодосиевич			

БАСМА
МОНСІКО

298

Рекомендации, заверенные секретарями первичных парторганизаций, в которых состоят рекомендующие, прилагаются к анкете.

Решение общего собрания первичной парторганизации о приеме из кандидатов в члены КПСС **** от 29 июля 1960 г.

(содержание)

Решение партийного собрания принять в члены КПСС тов.[арища] Симоненко В. А.

Голосовали единогласно.

29 июля 1960 г.

Подпись секретаря первичной парторганизации [підпись]

Решение райкома, горкома КПСС о приеме из кандидатов в члены КПСС от 11 августа 1960 г.

(содержание)

пр.[отокол] №19.

Принять кандидата партии Симоненко Василия Андреевича в члены КПСС.

М.П.*****

11 августа 1960 г.

Подпись секретаря райкома, горкома

(підпис)

Примечание. Ввиду того, что содержание о приеме в КПСС записывается в анкету, выписки из протокола прилагать не следует.

ДАЧО, П-2134, оп. 2, спр.2642, Арк. 3. 3 зв.

**** Ниже заповнено не В.А. Симоненком.

***** Печатка Черкаського міського КП України.

ОРАМ НЕ ВИВОДЯТЬСЯ У ГНІЗДАХ ГОРОБЦІВ

Року 1965 у Канаді вийшла збірка Василя Симоненка «Берег чекань» з вибором і коментарями Івана Кошелівця. Видання творів Симоненка «заклятими націоналістами» і трансляція його щоденника «Окрайці думок» мюнхенським радіо для ідеологічних працівників Черкащини було громом серед ясного неба. То ж не випадково у Черкасах та і в столиці з'явилося немало любителів кинути камінь на «знеславленого поета», зокрема, його пам'ять. І все-таки переважна більшість шанувальників як у Черкасах, так і в Києві, і по всій Україні — робили доступними засобами все, щоб витязя української літератури, його творчий доробок був знаний і доступний.

На 198 сторінці канадського видання книги «Берег чекань» у статті «Симоненко — ідея» підкреслювалося:

«Жив він (Симоненко — ред.) у нашій благословенній провінції, де люди так невибагливі до слів, де так швидко закрутлюються в колі найпримітивніших інтересів. Де найважливіший засіб спілкування — дзвін чарок. Де так легко потонути в тенетах злободенних дрібниць і заблукати між деревами, за якими не видно лісу...

За відсутністю духовного життя навколо згасає мрія юнацтва, затягує непрохідне баговиння байдужості...».

Можливо тому і не випадково, повністю ставши на цю точку зору, про баговиння провінції деякі автори в останні роки з якоюсь зацикленою нещадністю почали «розвінчувати» оте «черкаське баговиння». А також колег по роботі, знайомих, мовляв, у них все кругле — думки, почуття, мозок — ідеальний м'яч, який котиться без перешкод по асфальту кар'єри. Часом для образності — називали всіх, хто працював з ним — горобцями, які копирсаються в смітнику, чублять один одного за крихту хліба і над усім цим горобиним царством гордовито здіймається орлом самотній Симоненківський геній, ніким не підтриманий, всіма забутий. І коли йому ставало нестерпно у цьому горобинному цвіркотінні, дзвоні чарок і задусі міщанства — сідав у «Ракету» і мчав до Києва за ковтком свіжого повітря, свіжих думок, за відпочинком від горобців, всіляких флюгерів і чарколюбів...

Більше того, підкреслюють окремі автори, «оті горобці» будь-що намагалися викреслити з пам'яті черкащан ім'я Симоненка. І навіть в рідній «Черкаській правді» протягом двох десятиріч — жодної згадки про поета.

Інші, не знаючи роботи редакції того часу — кидають докір: «а йому, лірику, газета тицяла «план до двору», чергових рецензій, відгуків, «датських віршів». Один з таких, написаних явно з примусу, він підпише псевдонімом...».

Будемо відверті, аналізуючи доробок черкаських авторів 60-х років, ми не зустрінемо журналістів (маємо на увазі професіоналів, а не примазаних до цієї професії), яких можна було б примусити писати матеріал, що би суперечив їх принципам, уподобанням, їх моралі, писати те, до чого душа не лежить. Тим більше вірші, рецензії, оповідання... А Симоненко був не аматором, не любителем красного письменства, а журналістом вищої проби.

Зрештою — і «датський вірш», і відгуки при бажанні легко можна було замінити позаштатними аматорами. Тим більше «план до двору» мали лише працівники галузевих відділів. А Василь Симоненко не працював у них жодного дня. Газетна нива, яку він засівав, обробляв, доглядав — література, мистецтво, культура, освіта. Правда, раз у місяць Симоненко і я у цій же «Черкаській правді» випускали «Молодіжні сторінки». Але у них переважали матеріали про естетичне, моральне і патріотичне виховання молоді, її відпочинок. І якщо траплялися замальовки про телятниць, доярок чи механізаторів — то їх робити випадало власкороам у районах.

І дуже шкода, що деякі автори публікацій про поета — не дочитують до кінця оту 198 сторінку. А там чітко сказано:

«Провінція — не тільки містечка і села, дрімотна провінція і в наших столичних вищих навчальних закладах, редакціях — скрізь, де панує пасивність і пристосовництво». Саме про цей круглий провінціалізм писав Симоненко у своєму щоденнику 03.09.1963 року:

«Друзі мої принішкли, про них не чути і слова. Друковані органи стали ще бездарнішими і зухвалішими: «Літературна Україна» каструє мою статтю, «Україна» знущається над віршами. Кожний лакей робить, що йому заманеться. Як тут не світитися вдячністю, як не молитися щовечора за тих, що подарували нам таку вільготність. До цього можна ще додати, що в квітні були зняті мої вірші у «Зміні», зарізані в «Жовтні» і потім надійшли гарбузи з «Дніпра» і «Вітчизни».

І погортайте сторінки тієї ж «Черкаської правди», де «юрмилися горобці-провінціали». Без будь-яких купюр друкувалося все, що приносив він у редакцію.

Журналістська молодість Симоненка пройшла саме у «Черкаській правді» і «Молоді Черкащини». І скажемо без перебільшення — саме атмосфера доброзичливості, спонукання до пошуку нових тем — сприяли становленню, так би мовити на крило, молодих журналістів. У колективах цих редакцій працювали неординарні журналісти, які вчили нас вмінню відстоювати свою думку, вчили літати, а не повзати серед багна чи порпатися у всіякому смітті. Саме колективи «Черкаської правди» і «Молоді Черкащини» своїми публікаціями відкрили для світу викреслені з нашої історії родину Симиренків, Подолинського, Кримського, Філіпова, Богунського, Бараннікова, Жука. Саме на сторінках цих газет вперше в Україні з'явилися нариси про Корнія Муху, Катерину Білокур, Федора Предтечу, гніздо Гулаків, родину братів Лисенків...

Нашими наставниками були на той час у Черкасах відомі журналісти України: неперевершений гуморист і сатирик Микола Григорович Миронець, фейлетоніст Іван Данилович Рябоштан, чії публікації «Уха без петуха», «Свадьба в два тура», «Гусь на шпаге» мали всесоюзний резонанс, найстаріший журналіст України, організатор в 30-х роках філії письменницької організації «Плуг» Семен Платонович Найден. Безперечно пам'ятний слід у наших думках залишили черкаські письменники — Лауреат Державної Премії СРСР Іван Рябокляч, Леонід Недоля-Гончаренко, Лесь Гомін, Лариса Письменна, численні зустрічі в редакції з класиками української і російської літератури та мистецтва — Іваном Ле, Євгеном Долматовським, Володимиром Сосюрою, Іваном Козловським, Наталією Ужвій, Платоном Майбородою, артистами московських театрів і кіностудій, для яких Соснівка під Черкасами стала постійним місцем проживання влітку.

Слід не забувати й енергію впливу ровесників на Симоненка, починаючи з шкільної лави. Так, із однокласників Василя чотири стали провідними вченими-ядерниками. Із однокурсників по університету вибрунькувався цілий гурт знаних в Україні журналістів і письменників. Зокрема, таких як Олег Ситник, Микола Кіпоренко, Віктор Близнець, Тамара Коломієць, Микола Сом, Василь Діденко, Анатолій Перепадя, Борис Олійник, Вітольд Прощаков, Анатолій Москаленко, Борис Рогоза, Іван Сподаренко та інші.

Не поступалися їм і ровесники черкаських редакцій.

Не кожна столична редакція може похвалитися тим, що з її середовища вийшли дві величні постаті красногo письменства, два Василі — Симоненко і Захарченко — лауреати Шевченківської премії. І не випадково, що саме черкаських журналістів так охоче брали до себе центральні і республіканські редакції, видавництва, радіо і телестудії, кіностудії. Зокрема, із стін черкаських редакцій тих часів вийшов заступник редактора «Литературной газеты» Ірвант Григорянц, кореспонденти республіканських газет — Жанна Руденко (Біличенко), Олег Онищенко, Микола Єременко, художник «Сільських вістей» Микола Єщенко, кінорежисер Аркадій Тігай, працівники республіканських видавництв Іван Ушета, Ляля Рубан. Були запрошені на роботу в Київ журналісти «Молодіжки» Олександр Найдєн і Олена Задорожня...

Саме в цих газетах були опубліковані перші твори нині відомих українських письменників Катерини Мотрич, Галини Паламарчук, Данила Кононенка, Михайла Слабошпицького, Григорія Зленка і багатьох інших.

І, очевидно, нам, сьогоднішнім і вчорашнім, не слід забувати, що Василь Симоненко жив не над часом, а в часі, не в стерильній колбі, а серед людей, був не Ісусом, а плоть від плоті сином свого народу, жив його радощами і болями, його минулим, сьогодніням і майбутнім.

І сприймати його таким, яким був, без позолоти і фальші, у безсмерті і буденності, сірості буття і романтичному героїзмі завтрашнього дня, не шукати за кожним рядком якихось підступних, зашифрованих пророцтв, чи засуджувати чому написав схвальну рецензію на збірку Михайла Масла, а ось про Кафку забув: розстріляне відродження обминув, голоду 33-го не висвітлив.

Не забуваймо й про протиріччя, складності того часу. Смерть Сталіна. Розвінчання культу особи. Хрущовська відлига і поява нового культу, перші судові процеси над інакомислячими. Зокрема, 25 листопада 1959 року було заарештовано студента V курсу Ужгородського університету, уродженця с. Воронівка Городищенського району Василя Кушніра, в якого було виявлено щоденник, де він негативно оцінював окремі методи радвлади. Так, 28 січня 1958 року він писав: «Що я хочу взагалі, яка мета? Чорт знає! Хочу жити для України, підняти її до загального рівня». А згодом такий запис: «Я ж хочу бути щирим українцем... Це основне за-

вдання в моєму житті»... І хоч судовий процес був закритим, і відбувався в Ужгороді — відлуння його було чути і в Черкасах.

Прикро, але факт — досі в літературознавстві належним чином не висвітлено питання про взаємозв'язок красного письменства і журналістики.

Адже переважна більшість письменників, починаючи від Бориса Олійника і завершуючи Василем Симоненком — пов'язана з постійною роботою у видавництвах, журналах, газетах. І в залежності від колективу, в якому опинився той чи інший письменник, — талант його міг спалахнути зорею або згаснути, так і не загорівшись. Свідченням тому історія з виданням першої збірки Симоненка «Тиша і грім», яка рік припадала порохнявою в шухляді відомого столичного майстра і лише завдяки «провідним» побратимам по перу побачила світ.

Скажемо прямо — для Симоненка, як і для багатьох його колег, робота в газеті була і важким тягарем, і водночас школою. Саме журналістські відрядження, журналістський пошук сприяв пошуку неординарних тем, неординарного світобачення. Можна навести кілька прикладів із творчого доробку Симоненка.

На початку 1960 року молодих журналістів обласної газети «Черкаська правда» було переведено на роботу в щойно створену «Молодь Черкащини». А напередодні жовтневих свят 1961 року з Василем Симоненком, фотокором Ігорем Осадчим мені доводилось готувати святковий номер. На редакційній летучці вирішили присвятити його одному селу. Вибір впав на село Зеленьків Тальнівського району.

Зустрічі з трудівниками, зокрема, із головою колгоспу «Росія» майбутнім Героєм Соціалістичної Праці Ільком Сергійовичем Васильченком, побачене й почуте зачепили найпотаємніші струни вразливого серця поета-журналіста. Згодом все це було переплавлене у хвилюючі поетичні рядки, послужило канвою багатьох поезій... «Вікнами до сонця» — так називалася частка спільного репортажу з села Зеленьків. Цю частину писав Василь.

«Ця непоказна хата, насупивши солом'яний кашкет, більше півстоліття дивилася на білий світ своїми вузькими віконцями. Не будемо дорікати їй, що красою не дуже вдалася. Вона однак була не мачухою, а матір'ю хлібороба, вірою і правдою служила йому. Спасибі тобі, стара хато, спасибі мозолистим дідівським рукам, які побудували тебе. Але сьогодні прощавай, стара хато! Відслужила ти

всій сім'ї і нехай про тебе залишиться тільки добра згадка. Новий, світлий і високий будинок привітно розчиняє двері для сім'ї Федора Трохимовича Красюка, артільного конюха. Він увійде в неї разом з своєю дружиною Марією і галасливою ватагою дітвори. Хлопчики швидко обживуть в ній всі кутки і закутки. І те, що їхньому дідові здалося б чудом, внуки сприймають як щось звичайне. Дім, як дім, цегляний. Жаль правда трішечки, що під черепицею, як в стрісі не житимуть горобці. Але що критися: це можна пережити...» («Молодь Черкащини», 6 листопада 1961 року). і згодом Василеве ніжне поетичне «Прощання Федора Кравчука, колгоспного конюха, з старою хатою»:

*«... В нову хату ідуть твої діти
з сміхом, з піснею, як з вогнем.
Як же радість тобі втаїти
під старечим своїм брилем!
Ти була мені наче мати,
Ти служила мені, як могла, —
кожна кроквочка, кожна лата
не жаліли для нас тепла.
Тож сьогодні і в тебе свято,
в шибках вогники голубі.
Переходячи в нову хату,
говорю я:
Спасибі тобі!*

(В.Симоненко. Тиша і грім. — К., 1962. — С. 16)

Нова громадська піч, колгоспна їдальня, роздуми Ілька Сергійовича про підводні течії сільського життя-буття, про те, що відтепер жінки Зеленькова не віддаватимуть свою дівочу вроду чистоті смачних паляниць, що жінки зрештою будуть розкріпачені від кухні, і лягли в основу поезії «Піч», в якій Василь від конкретного, пізнавального факту піднявся до вагомих філософських узагальнень нашого сьогодні. «...Тітка Ганна прощається з піччю» — так називається один із розділів нашого тематичного номера. Ось уривок з нього: «Вона знає кожну щілину в її жадібному олизаному полум'ям череві. Вдосвіта, коли у всіх такий міцний сон, тітка Ганна вже веде свою розмову з піччю. Орудуючи рогачем і кочергою, поправляє дрова в ній і думає:

— Ну, розгоряйся скоріше. Багато зжерла ти моїх сил і часу. Я вдосвіта вставала, щоб розпалити тебе. Я бігала на роботу, ледве встигши

вихопити паляниці з твоєї пащі... — Іч, як розходилася, — продовжує тітка. — Мабуть чуєш, що скоро втратиш владу наді мною. Підожди, ось збудують пекарню...»

*Лиже полум'я жовте черево,
Важкувато сопє димар...
Звично грюкають мляві двері.
Піч гуде і димить у світ —
Скільки в пащу цієї ненажері
Тітка вкинула кращих літ!..
Біля печі вона, мов бранець,
Слугувала під шурх спідниць,
Віддавала дівочий рум'янець
Чистоті смачних паляниць...
Менше ми гіркоти нестимем,
Стане ближчою наша мета,
Як не будуть у небо димом
Підніматись жіночі літа.*

(В. Симоненко. Поезії. — К., 1984. — С. 14 - 15)

Або порівняйте долю Онисії з новели «Кукурікали півні на рушнику» і долю доярки Онисії Сатанівської з цього з репортажу... Справа не лише у збігу розвитку сюжету, збігу окремих текстових абзаців. А у суті життєвостей, у силі людської гідності, людської краси...

Наступного року мені і Симоненку знову ж було доручено підготувати тематичний номер до 40-річчя від дня заснування колгоспу «Здобуток жовтня». Правда, замість номера вийшов тематичний розворот, а четверта сторінка, присвячена династії механізаторів Фещенків, згодом вийшла окремо. Ця сторінка, була повністю написана Василем. Готуючи номер, ми зустрілися з тодішнім головою колгоспу «Здобуток жовтня» Нестором Самійловичем Корнійчуком, який очолив це господарство після смерті двічі Героя Соціалістичної Праці, засновника комуни Федора Івановича Дубковецького. Нестор Самійлович — людина великої душі, пристрастей, мудрий розсудливий хлібороб... Колгоспний садівник Михайло Гоцик запропонував нам скуштувати вина з троянд. І тоді ж Нестор Самійлович розповів притчу про кохання княжни і горбаня-садівника. Показав згодом і скелю, з якої красуня кинулася в Гірський Тікич... Його розповідь про кохання красуні і горбаня дали В. Симоненку привід для написання поетичної новели, що згодом послужила назвою цілої збірочки «Вино з троянд».

А роздуми про багатотрудне життя доярок лягли рядками «Думи про щастя». Правда, ми тоді «утнули знімок» і соромливо обійшли мовчанням, що в доярки «цієї щасливої руки й ноги гудуть». Та не стримуюсь, щоб не навести уривок з розділу тематичної полоси «Руки материнські»: «Того дня Текля Кіндратівна не відходила від радіо. Слухала. І сльози мимоволі спадали крупними каплями. Слухала, як сини країни — чуваш і українець — штурмували космічну безвість. (Мова йшла про політ Ніколаєва і Поповича — авт.). Адже тут була і її праця. Адже її праця була тими краплинами палива, які рухали ракету космонавтів у небесній високості...» («Молодь Черкащини», 7 листопада, 1962 року.)

*І чи прийде
під ваші кашкети
блискавицею думка дзвінка:
в космос крешуть ото
не ракети
але дружні цівки молока...*

(В. Симоненко. Поезії. — К., 1981. — С. 93)

Це тільки дві поїздки. А їх було немало. І з кожної Василь при-
возив у своєму записнику кращі зерна для засіву на своїй по-
етичній ниві.

І не буде перебільшенням, коли скажемо — за кожним рядком
можна знайти точну адресу. Навіть той же «Некролог кукурудзя-
ному качану», який надзвичайно наполохав багатьох «захисників»
честі і гідності Вітчизни. До речі, ця крамольна річ була по суті вже
набрана і мало не надрукована в молодіжці на початку 60-х років.

Якщо не зраджує пам'ять, поштоvwхом до її написання послужила
перевірка листа Миколою Єременком в Монастирищі. Там, щоб вча-
сно «рапортувати» про виконання плану хлібозаготівель, звезли мо-
крі початки на хлібоприймальний пункт. А тут пішли осінні дощі.
Частину врожаю вдалося пересушити, але більшість качанів так і зго-
ріла в буртах. Весною бурти були вигорнуті за межі хлібокомбінату
бульдозером. Єременко написав невеличку гостру замітку про заги-
бель кукурудзи, а Василь додав до неї свій Некролог... Все це було
поставлено в номер. На жаль, якраз ішов якийсь офіціоз — матері-
ал вилетів. І так опісля не потрапив на сторінки газети.

Як працівник газети — Симоненко знав життя і дивився на нього
не очима представника «органу», а як син дивиться на безпорадну
матір, дивився не через рожеві окуляри, не через звужені зіниці, а

широко і відкрито. Все нотував до записника, з якого згодом з'явилися до болю правдиві, глибоко ліричні поезії, і дошкульні епітафії чи заячий дріб. В 1964 році в книжкових магазинах з'явилася друга збірка поезії В. Симоненка.

Друга, як і перша книжка його поезій, народжувалася на наших очах. Спочатку він назвав її «Берег чекання», але після публікації тематичної сторінки «Вдячність землі» в «Молоді Черкащини» передумав і перед тим, як надіслати рукопис до видавництва, змінив на «Земне тяжіння». Навіть на цьому прикладі видно, який він був вимогливий до слова.

Не до якихось райдужних берегів, а до землі, на якій народився й жив, тяжів поет. Він звертався до неї:

*Земле рідна! Мозок мій світліє
І душа ніжнішою стає,
Як твої сподіванки і мрії
У життя вливаються моє.
Я живу тобою і для тебе,
Вийшов з тебе, в тебе перейду,
Під твоїм високочолим небом
Гартував я душу молоду.
Хто тебе любов'ю обікраде,
Хто твої турботи обмине,
Хай того земне тяжіння зрадить
І з прокляттям безвість проковтне!*

(В. Симоненко. Поезії. — К., 1984. — С. 87 – 88)

Не тільки цей, а й багато інших віршів нової книжки давали підставу саме так назвати її. І мав рацію письменник Микола Негода, який у своїй рецензії на книгу «Земне тяжіння» («Черкаська правда» від 29 листопада 1964 р.), відзначав: «Земні турботи займали розум і серце Василя Симоненка. Він не був бездумним реєстратором подій і не уподібнювався тим модернікуватим, які будь-що хочуть повернути на себе увагу. Не схожий він був і на тих парнаських парубків, що бачили на ньому вузькі у «дудочку» штани й запаплюжили, а сьогодні тільки відкрили для себе, яке у нього правдиве слово й дотепний сміх. Він завжди залишався самим собою і коли говорив, то говорив прямо і відверто те, що думав, коли брався за перо, то брався тоді, як визрівала думка й народжувалися слова. Не в грі словами бачив він покликання, а в умінні найточніше, найемоційніше і найдоступніше висловити те, що його хвилює, чим він радіє і що йому болить. І тому

його «Лебеді материнства» вражають такою простотою й силою рядка, звернені до сина;

*Можеш вибирати друга і дружину,
Вибрати не можна тільки Батьківщину».*
(В. Симоненко. Поезії. — К., 1984. — С. 69)

До речі, «Лебеді материнства» були своєрідним продовженням статті «Наша рідна Вітчизна», опублікованої в газеті «Молодь Черкащини».

Почитаймо його статті, нариси, замальовки «Пошти людина», «Чому забуті їх імена?», «Свідки злочину», «Наша Вітчизна». Скрізь ми бачимо поетичне, образне мислення, водночас його нетерпимість до брехні, словоблудства, наруги на людми. Його доскіпливе журналістське кредо висловлено в статтях і тематичних сторінках «Вдячність землі», «Сонце засвітили у жовтні» і опісля в жорстких рядках:

*Де вони, ті — відгодовані,
Недорікуваті демагоги і брехуни,
Що в'язи скрутили дядьковій вірі,
Пробираючись в крісла і чини?
Їх би за ґрати, їх би до суду,
Їх би до карцера за розбій!
Доказів мало? Доказом будуть
Лантухи вкрадених вір і надій.*
(В. Симоненко. Берег чекань, — 1965. — С. 152)

Водночас — це і юнацький запал, романтика першовідкриття, якою жила молодь 60-х років.

Це є утвердження іще однієї домінантної ідеї:

*Я ж скажу: хіба у чубі справа,
коли душу виїла іржа?
Вічна шана, вічна честь і слава
тим, чия не сивіє душа!*
(В. Симоненко. Ти знаєш, що ти — людина. — К., 2004. — С. 30).

Журналістський доробок В. Симоненка пронизаний палкою любов'ю до Батьківщини, вона є життєвим кредо і його репортажу «Село Зеленьків», опісля образно висловлена в рядках поезії:

*Бо першим був не господь і не геній,
Першим був простий чоловік*
(В. Симоненко. Поезії. — К., 1984. — 23)

Виступи В. Симоненка в газеті пронизані глибоким розумінням «смертних людей», епіграфом її можуть бути його ж поетичні рядки:

*Генії! Безсмертні! На коліна
станьте перед смертними людьми!*

(В. Симоненко. Поезії. — К., 1984. — С. 90)

Безумовно, підготовлене до друку видання закликає всіх до роздумів про глибокоосяжний талант Василя Симоненка.

Ми ж, колеги, розглядаємо запропоноване видання як іще одну сходинку до увічнення пам'яті молодого витязя української літератури.

Відрадно, що і за життя поета, і коли він відійшов у вічність — в Черкасах, перш за все за ініціативи його друзів, як могли, оберігали талант Василя, допомагали йому «вибрунькуватися», а опісля всіляко дбали, щоб не заростали споришем поетові стежини.

За день до свого трагічного кінця, турбуючись про долю матері, Симоненко писав до правління Спільки письменників України: «Перший день моєї смерті може стати першим днем її жебрацького животіння. Від усього серця прошу Вас не допустити цього».

Біль поета була боєм місцевої влади. Черкаська обласна рада народних депутатів за клопотанням Черкаської організації Спільки журналістів України призначила матері поета Ганні Федорівні Щербань персональну пенсію обласного значення. Тоді ж їй виділили окрему квартиру на першому поверсі в будинку, де жив Симоненко. В 1967 році було відкрито надмогильний пам'ятник, виготовлений за проектом черкащанина Станіслава Грабовського. В Черкасах у самому центрі міста між вулицями Т. Шевченка і М. Гоголя з'явилася вулиця імені Василя Симоненка. В ній безліч символів — центральна, найкоротша, як і вік поета, між відомих літературних імен світової величини. Тут встановлено меморіальну дошку, виготовлену Станіславом Грабовським.

Восени 1968 року на Черкащину завітала група працівників тижневика «Україна» — Наталя Кащук, Микола Подолян і фотокореспондент Федір Федоров. Вони підготували серію нарисів про Черкащину, опублікованих опісля в листопадових номерах під загальним заголовком «Земля і люди». В сорок п'ятому номері цього тижневика автори чималий шмат своєї публікації присвятили «Зустрічі з Василем Симоненком». Тут же було вміщено і фото Василя, зроблене у свій час позаштатним кореспондентом «Чер-

каської правди» і «Молоді Черкащини» Віталієм Майталом. До речі, це фото стало окрасою багатьох публікацій. На жаль, ніхто так і не здогадається назвати автора фото, який так рано пішов з життя. Людина високої культури, скромності та обдарованості. Так ось автори нарису в журналі «Україна» писали в той час: «Друзі говорять про Василя у теперішньому часі. «Був» — не для нього слова. Він є, він з ними. На початку січня — якраз співпадуть Симоненків день народження і вихід першого номера комсомольської газети — його побратими зберуться за дружнім столом. Наливають і Василеву чарку.

...Розповіді друзів домальовують дорогий нам образ. А чи не слід зібрати ці розповіді воєдино, видати їх. Зібрати фото, яких чималенько є в альбомах черкаських журналістів, чи не створити в новому приміщенні молодіжної редакції пам'ятний куточок Василя Симоненка. Хоча б куточок. Бо хочемо вірити, що в Черкасах, в місті, яке привітало славу молодого витязя української поезії, буде створено його меморіальний музей.

Дощ линує, як з відра, коли ми прийшли до Василя в гості. Ще блискучішим стало наше мокре волосся. Він немов ловив устами дощові струмені, а рукою, навдивовижу трепетною, ніжною прикривав чи то томик поезії, чи журналістський блокнот...

Ні, не на граніті твого пам'ятника прочитали ми ці слова, чуємо твій голос:

*Можна все на світі вибирати, сину,
Вибрати не можна тільки Батьківщину.
(Журнал «Україна». — 1968. — № 45.)*

Те, про що мріяли журналісти тижневика «Україна» здійснюється. І сьогодні — є не лише куточок в «Молодіжці». А саме з ініціативи колег і шанувальників поета — відкрито літературно-меморіальний музей Василя Симоненка. Витримала два видання книга спогадів його друзів — «Життя, мов спалах блискавки».

Саме в 60-ті роки при «Молодіжці» почала діяти студія Василя Симоненка. Так, зокрема, 11 лютого 1968 року у щомісячній літературно-мистецькій тематичній сторінці «Вишиванка» з'явилося повідомлення: «Відбулося перше зібрання літературної студії при нашій редакції. Зійшлися двадцять чотири аматори від літератури. В один голос було згоджено, що студія носитиме ймення молодого витязя української поезії Василя Симоненка.

Член Спілки письменників Микола Негода мовив напутнє слово...

Обрали раду студії. Голова — Петро Линовицький, заступник від робітництва — Анатолій Сірик, від студентства — Віталій Бас, від Лівобережжя — Валерій Шпак, секретар — Ніна Черняк.

Домовилися, що збиратиметься студія імені Василя Симоненка щоп'ятниці, що запрошуються всі, хто не байдужий до розвитку нашої української літератури і, відома річ, літератури Шевченкового краю...»

І відтоді щотижня з'являлася емблема студії — профіль Симоненка на тлі серця з написом «Літературна студія імені Симоненка».

Ось так чинила «провінційна» газета, яка за писанням деяких сьогоднішніх «дослідників» — «геть чисто забула про поета-шестидесятника». Щоб у той час — так діяти, так публічно оголошувати — треба бути не лише шанувальником, а й мати неабияку громадянську мужність.

Безперечно, не все сяяло веселкою. На початку 1970 року в поле зору КДБ потрапив Василь Захарченко. А згодом — «за антирадянську націоналістичну» діяльність потрапив у мордовські табори.

— Як мені набридла оця повсякденна «гарячка», — говорив якимось Василь Симоненко колезі Миколі Дашківському. — Кинути б все. Податися на безлюдний острів. І засісти писати... Писати... Писати... Те, до чого лежить душа... Але ота клята газета, як наркотик. Перестав вживати — почалася «ломка».

І ставши власкором «Робітничої газети», — по суті опинившись на безлюдному острові, де довкола люди — і немає людей — Симоненко із жалем констатує: «Написав «Казку про Дурила». Написав одним подихом, хоч дещо було заготовлено раніше. Сьогодні казка ще подобається мені, жаль, що нікому її прочитати. Тепер я став у Черкасах ще самотніший, бо немає і того колективу, що був у «Молоді Черкащини».

Петро ЖУК,
почесний журналіст України

СТАТТІ, РЕЦЕНЗІЇ, НАРИСИ 1957 — 1963 РР

Спектакль хвилює	22
Зустріч артистів з колгоспниками	25
Наш щирий друг	27
Фільм про великого Каменяра	29
На п'яти верстатах	31
Вихователька Катерина Білан	32
Звіт перед читачами	34
«Полюшко-поле»	35
Це не повинно повторитися!	38
Хороша комедія	41
Трагедія Хіросіми	43
Відкритите питання про театри народної творчості	45
Нездійснений задум	48
Фільм про бійців	51
Чому забуті їх імена?	54
В добру путь!	57
Заради наживи	59
Село на нашій Україні	61
Підпільниця Катерина Винниченко	63
Праця — найкращий вихователь	67
Гімн людині	71
Як т. Лобода піймав гаву	74
Розправляють крила орлята	76
«Доля людини»	81
А ви, як думаете?	84
«Сільські вечори»	85
Не все давнє доконче славне	87
На воді і під водою	88
Денисенко випнув груди	90
Думки після концерту	91
Чому Володя відбився від рук?	93
Бібліотека... на балконі	97

Зустріч двох поколінь	100
Виступає Черкаський міський... ..	106
А хлопець він непоганий	109
Не гріє сонце на чужині.....	111
Як хлів пожежників підвів	114
«Пошти» людина	116
«Якщо в серці весна»	120
Художня бездіяльність	123
Посмішка дружби	125
Двоє вийшли з ЗАГСу.....	127
«Хліб і троянди»	130
Ми з тобою, Олег!	132
Боржники	134
«Шедври» кулінарії	139
Літак відправляється о 9-ій	141
Дорога мама	143
Однополчани Юрія Гагаріна	147
Канадський турист в Стеблеві	149
Поема про Кобзаря	152
«Юстина»	155
Чудодійні плоди	158
Посмішка — паспорт щирості	160
Сини героїчної Куби	162
Трактор стає слухняним	164
Життя Ласаро належить революції	167
Падіння трухлявої стіни	171
Сонячний акорд	173
Почуттям торгує лише обиватель	175
Село крокує в майбутнє.....	178
Шполянська «магнітна аномалія»	195
Про папери, засідання і живинку	198
Надійна опора	201
На вищий ступінь культурного розвитку	204
Наша рідна Вітчизна	211
Сонце, засвічене у Жовтні	214
Вдячність землі.....	224
Початок дороги	227
Чим не задовольнив фільм	231
Помилка краще не робити	234
Спільники злочину.....	237
Народ — найвищий суддя.....	241
До знань невторовані стежки.....	246
Нота у величній симфонії	248
Бенкет небіжчиків	250

Василь Симоненко як оглядач	257
Поединок з райкомом	257
Байдужість — це великий гріх.....	257
Берегти рідну природу.....	258
Думки про майбутнє народу	258
Не гріє сонце на чужині.....	258
Батогом по воді	259
Знайдено потрібну тему.....	259
Читабельність — поняття відносне	259
Ланки себе віджили?.....	260
Голоблюю по фотооб'єктиву	260
Чиї розкриваються душі?	260
Дещо про досвід.....	261
Кожному селу — комсомольську будову	261
Чого нам прибіднюватися?	262
Про поезію і млинці	262
Про користь від наших летучок	262
Людину возвеличує праця	263
Відбивавсь, як можу... ..	263
Резерви журналістики.....	263
Зробимо висновки	264
Люби і знай свій рідний край	264
Наш тато танцюють погано, зате довго.....	264
Інтелігенти — велика сила на селі	264
Про естетичне виховання	265
Живильний струмінь	265
Краще знати про що пишеш	265
На захист Богданової гори	266
З матеріалів Спілки письменників України	271
Фрагменти стенограми обговорення поезії М. Вінграновського і В. Симоненка 8 січня 1963 року	272

ПІШОВ У ВІЧНІСТЬ

Пам'яті друга	278
Односельці про Василя Симоненка	282

Документи біографічного характеру Василя Симоненка з фондів державного архіву Черкаської області.....	285	
Автобіографія В.А. Симоненка 26 серпня 1959 р.	289	ТОМ
Особовий листок з обліку кадрів В.А. Симоненка	290	2
Автобіографія В.А. Симоненка 15 липня 1960 р.	294	—
Анкета кандидата партії	295	317
Орли не виводяться у гніздах горобців. <i>Петро Жук</i>	299	

1. В. Симоненко у редакції газети «Молодь Черкащини».
- 2, 3. Колектив редакції обласної газети «Молодь Черкащини». В останньому ряду (другий зліва) Василь Симоненко.
- 4,5. В. Симоненко у редакції газети «Молодь Черкащини».
6. В. Симоненко за роботою в редакції газети «Молодь Черкащини».
7. В. Симоненко (зліва) та журналіст Петро Жук (крайній справа) беруть інтерв'ю у голови колгоспу «Здобуток Жовтня» Н.С. Корнійчука та його заступника В.Й. Назаренка. Тальнівський район.
8. В. Симоненко у хвилини відпочинку.
9. З друзями під час відпочинку. Зліва направо: В. Руденко, І. Осадчий, В. Симоненко.
10. В. Симоненко у Кам'янці.
21. В. Симоненко у редакції газети «Молодь Черкащини» друкує новий матеріал для публікації.
255. В. Симоненко у «червоному куточку» колгоспу «Здобуток Жовтня». Тальнівський район.
256. Заява про прийом на роботу до редакції газети «Молодь Черкащини» від 26.08.1959 р. (ДАЧО, ф. Р-2516, оп. 1-л, спр. 12, арк. 3)
- 267-270. Відповіді В.Симоненка на листи читачів газети «Молодь Черкащини». Документи з приватного архіву.
275. Рукопис віршів «Батьківщині» та «Рідна земле». З приватного архіву Смолянського Юрія Васильовича, лауреата літературно-мистецької премії ім. В. Симоненка, члена Національної Спілки театральних діячів України.
277. В останню путь проводжали у лютий мороз.
279. Прощалися з Василем Симоненком у будинку вчителя.
281. Пам'ятник на могилі В.Симоненка. Черкаси. Скульптор С.Грабовський.
283. В. Симоненко у редакції газети «Молодь Черкащини».
284. Особиста справа журналіста В.А. Симоненка, газети «Молодь Черкащини», 1960-1963 рр. (ДАЧО, ф. Р-2516)
288. Автобіографія від 26.08.1959. (ДАЧО, ф. Р-2516, оп. 1-л, спр. 12, арк. 5).
293. Автобіографія від 15.07.60. (ДАЧО, ф. П-2134, оп. 2. спр. 2642, арк. 7).

Видання творів В.А. Симоненка здійснено за сприяння Державного комітету телебачення і радіомовлення України, Черкаської обласної ради, Черкаської обласної державної адміністрації, управління у справах преси та інформації облдержадміністрації, Державного архіву Черкаської області, редакції обласної соціально-економічної газети «Нова Доба».

Видавництво щиро вдячне Осадчому Ігорю Федоровичу за наданий ілюстративний матеріал при підготовці творів В. Симоненка до друку.

Фотокартки зроблені І.Ф. Осадчим у 1960 — 1963 рр. раніше були опубліковані у книзі: Ігор Осадчий «Три роки поруч». Черкаси: Сіяч, 1998.

Симоненко Василь Андрійович. Твори: У 2 т. — Т. 2: Статті. Рецензії. Нариси. Виступи. Листи. Автографи. Документи біографічного характеру / Упоряд. Г.В. Суховершко, П.М. Жук, Т.А. Клименко, С.І. Кривенко. — Черкаси: Брама-Україна, 2004. — 320 с.

ISBN 966-8756-05-3 (зібрання творів)

ISBN 966-8756-07-X (том 2)

ТВОРИ. ТОМ 2

Літературно-художнє видання

СИМОНЕНКО Василь Андрійович

Автор

УПОРЯДНИКИ:

Суховершко Григорій Володимирович, Жук Петро Миколайович,

Клименко Тетяна Анатоліївна, Кривенко Сергій Іванович

Комп'ютерний набір	Железнякова І.В., Нуйскова Т.В.
Редагування	Крамар М.Ф.
Коректор	Дробаха М.М.
Фоторедактор	Осадчий І.Ф.
Верстка	Красіліч О.В.
Технічний редактор, оригінал-макет	Третяков О.М.
Художник, макет, обкладинка, суперобкладинка	Олексенко В.А.

Здано до набору 02.10.2004. Підп. до друку 07.12.2004.

Формат 60x84/16. Папір офсетний №1. Гарнітура Міньйон.

Умовн. друк. арк. 12,41. Обл.-вид. арк. 12,85.

Вид. № 8. Тираж 3000 прим. Зам. 4–806.

Видавництво «БРАМА-УКРАЇНА».

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців.

Серія ДК № 1996 від 28.10.2004 р.

Україна, 18000, м. Черкаси, вул. Леніна, 31/1, к. 1.

Тел.: 8/0472/45-04-03, 8/067/470-13-14.

E-mail: book_brama@ukr.net.

Віддруковано з готових плівок

на ВАТ «Поліграфкнига», 03057, м. Київ-57, вул. Довженка, 3.